

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระครูปลัดกวีวัฒน์
(ธีรวิทย์ ฉนทวิชโช)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2561

**Model development for Buddhist Universities Moral Teaching
Management in Basic Education Schools.**

**Phrakrupalatkaweewathtana
(Teerawit Sukontavaranon)**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Doctor of Education Management
Department of Education Management
College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University
2018**

ໄຊເສຍເອົາສາສະໜາຈາກຊາຕິກຸມຂຽນ
ຊຸກໃບປຶ້ມອຸດົມສຸກຢາກຸມພຸດ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ชื่อผู้เขียน	พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนทวิฑูโร)
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินสุดา สิริขันธ์ศรี
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธะวา คามศิษฐ์
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิจัยวิธีเชิงผสม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม จำนวน 385 คน และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมการบริหารจัดการทั้ง 8 ด้าน อยู่ระดับมาก โดยด้านการสื่อสารองค์กร ด้านการปฏิบัติการ ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจการ และด้านการทบทวน อยู่ระดับมาก ส่วนด้านการวิเคราะห์ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม อยู่ระดับปานกลาง ในด้านปัญหาการบริหารจัดการ พบว่า ทั้งภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ระดับปานกลาง

2. รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) แนวคิด ที่นำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เกิดเป็นระบบการบริหารแบบ 8R Model (2) ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ 8R Model ได้แก่ การวิเคราะห์ (Right Analysis) การวางแผน (Right Planning) การสื่อสารองค์กร (Right Communication) การปฏิบัติการ (Right Operation) การดำเนินการ (Right Action) การติดตามและตรวจสอบ (Right Monitoring and Evaluation) การทบทวนและปรับปรุง (Right Review and Improvement) และการควบคุมและรายงาน (Right Control and Reporting) (3) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอนศิลปกรรม ปัจจัยการ

บริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำขอของงบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน และผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินงาน (4) ข้อดี ของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ การสร้างองค์กรแห่งคุณธรรม มีความสอดคล้องกับองค์กรทางสังคม ไม่แสวงหากำไรหรือรายได้ การเสริมพลังทางการบริหารจัดการการศึกษา (5) ข้อจำกัดของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ อาจเกิดการต่อต้านจากบุคลากรที่มีความไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบ และในระยะแรกบุคลากรอาจจะมีภาระความรับผิดชอบมากขึ้น (6) เงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ คือ จะต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในระดับผู้ปฏิบัติให้สามารถช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน

Thesis Title	Model development for Buddhist Universities Moral Teaching Management in Basic Education Schools.
Author	Teerawit Sukontavaranon
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Pinsuda Siridhrungsri
Co-Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Sinthawa Khamdit
Department	Education Management
Academic Year	2017

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the state of moral teaching management in basic education schools under Buddhist universities and to present a model of moral education management in those basic education institutions. The research employed the mixed method. The research instruments included the questionnaires for the school administrators, officials and the Buddhist monk teachers, totaling 385 people and the interviews with 9 experts. Data was analyzed using descriptive statistics which included percentage, average, standard deviation and content analysis.

The findings were as the following.

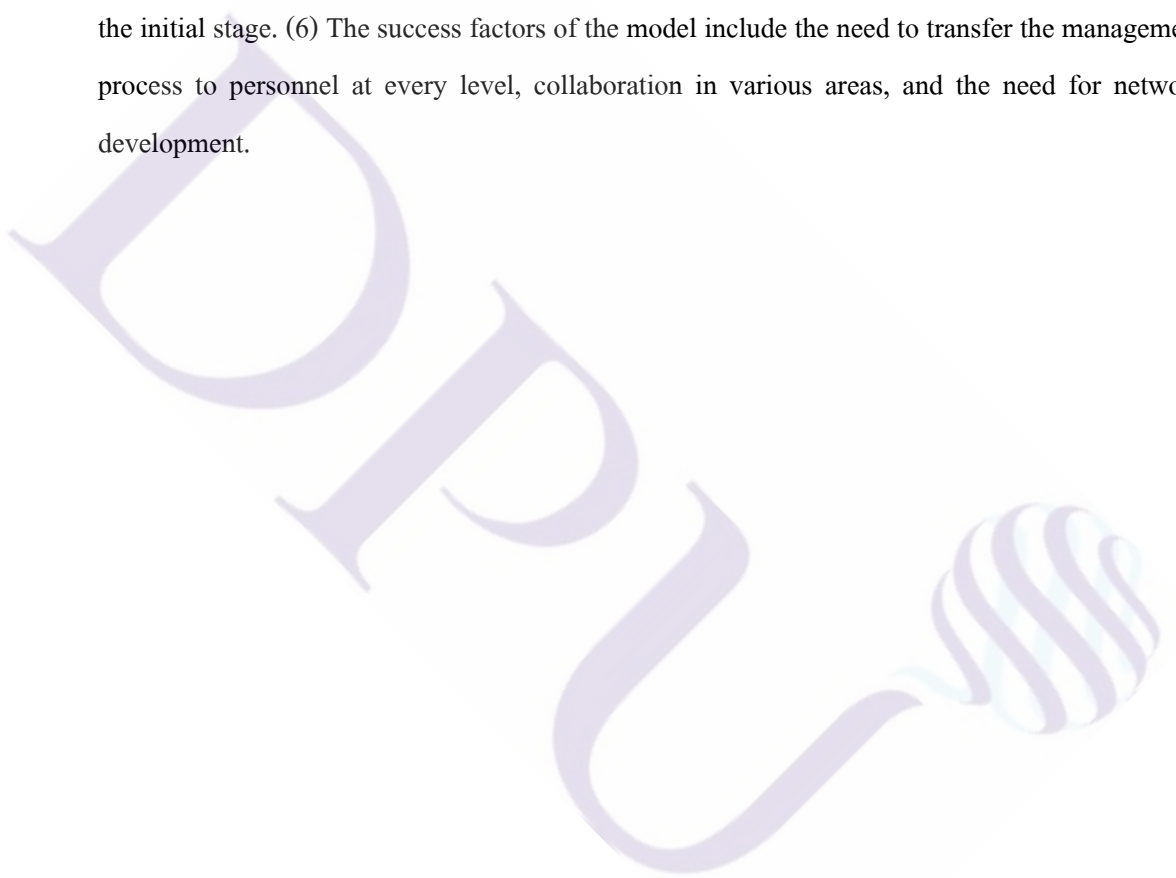
1. The management of moral education in basic education institutions of the Buddhist universities was found to be at the high level across the 8 aspects. Corporate communication, operation, implementation, inspection and revision were practiced at the high level. Analysis, planning and control were the dimensions practiced at the moderate level. In terms of management problems, both the overall and the individual aspects were found to be at the moderate level.

2. The management model of moral instruction in basic education schools consists of: (1) the concept of the Eightfold Path as a management guideline, known as the 8-R Model Management System, (2) the management system includes analysis, planning, corporate communications, operation, follow-up and monitoring, revision, control and reporting, (3) the management system formats are combined with the environment of moral teaching, the management factors include human resources, budget, academic work and general

administration; the operational procedure starts from the request for a budget, human resource preparation, recruitment and development of the moral teaching monks, dispatching the monks to teach in schools, performance monitoring and evaluation, and writing up performance reports.

(4) The advantages of a management model are the creation of moral organizations, consistent with non-profit social organizations, which would empower the management of education.

(5) The limitations of the management model are the potential resistance from non-transparent personnel, responsibility of the personnel, and the amount of workload and responsibilities at the initial stage. (6) The success factors of the model include the need to transfer the management process to personnel at every level, collaboration in various areas, and the need for network development.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ เพราะความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณสุดา สิริธรงค์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธะวา ความดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และการปรับปรุงจนงานสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุโมทนา (ขอบคุณ) ไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบคุณพระธรรมกิตติเมธี (เกษม สญญโต, ป.ธ.๕, Ph.D.) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์มาโดยตลอด ขออนุโมทนา ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สนิลรัตน์ อดีตคณบดีวิทยาการศาสตร์ ดร.พงษ์ภิญโญ แม่น โสภค คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ที่เปิดโอกาสให้ได้เข้าศึกษาในวิทยาลัยแห่งนี้ และได้ให้คำแนะนำพร้อมทั้ง ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ทรงคุณค่าทางด้านวิชาการมาโดยตลอด

ขออนุโมทนาผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ให้ ตลอดทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกท่าน ขออนุโมทนาญาติพี่น้อง เพื่อนนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตที่ได้เคยเรียนเคยเดินทางไปทัศนศึกษา ณ สถานที่ต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยครุศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย ที่คอยช่วยเหลือ ประสานงาน แนะนำ และ ดูแลเรื่องเอกสารมาโดยตลอด

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขออนุโมทนาวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ให้โอกาสทางการศึกษาด้านการจัดการการศึกษา เพื่อรองรับผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านนี้ได้เข้ามา พัฒนาความรู้และเปิดโลกทัศน์ของตนให้กว้างไกลและลุ่มลึกขึ้น หากคุณค่าและสารประโยชน์ ได้อันจะบังเกิดมีจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอยกขึ้นบูชาพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ ประสาทวิทยาการด้านนี้แก่ผู้วิจัย

พระครูปลัดกวีวัฒน์
(ธีรวิทย์ ฉันทวิโช)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 คำถามการวิจัย.....	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา.....	11
2.2 การบริหารจัดการตามหลักทางสายกลาง.....	23
2.3 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ.....	32
2.4 การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	36
2.5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	41
2.6 การสอนศาสนาในสถานศึกษาในต่างประเทศ.....	46
2.7 โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	54
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
3. ระเบียบและวิธีวิจัย.....	80
3.1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	85
4. ผลการศึกษา.....	87
4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	87
4.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	111
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	160
5.1 สรุปผล.....	160
5.2 อภิปรายผล.....	164
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	174
บรรณานุกรม.....	177
ภาคผนวก.....	185
ภาคผนวก ก ราชานามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	186
ภาคผนวก ข ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย.....	188
ภาคผนวก ค ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย.....	190
ภาคผนวก ง ผลการศึกษาข้อมูลแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ.....	192
ภาคผนวก จ ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรม.....	225
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือการวิจัย.....	271
ภาคผนวก ช ผลการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	289
ประวัติผู้เขียน.....	299

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง.....	81
4.1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างรูปแบบ.....	104
4.2 สรุปผลการสัมมนาและข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ.....	112

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
2.1 โครงสร้างการบริหารการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย....	58
2.2 โครงสร้างการบริหารการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	64
2.3 สรุปการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	67
4.1 แผนภาพแสดงรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาชั้น.....	117
4.2 มรรคมือองค์แปดตามหลักพระพุทธศาสนา.....	120
4.3 โครงสร้างการบริหารงานสอนศีลธรรม.....	137
4.4 โครงสร้างการบริหารงานบุคคล.....	140
4.5 การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	157
5.1 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการแบบ 8R Model.....	163
5.2 การประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการในการบริหารจัดการองค์กร.....	172

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาไทยมีความเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ พระราชรัตนมงคล (2554, น. 1) กล่าวว่า การศึกษาของไทยในสมัยโบราณขึ้นอยู่กับวัด พระสงฆ์เป็นผู้ให้การอบรมศิลปวิทยาแก่กุลบุตรกุลธิดา พระสงฆ์เป็นครูทั้งด้านคดีโลก และ คดีธรรม สั่งสอนให้อ่านเขียนภาษาไทยและศิลปวิทยาเพื่อการครองชีพ และอบรมให้เป็นผู้มี คีลธรรม รู้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของสังคม แม้ว่าวิธีการทางการศึกษาและศาสนาจะ เปลี่ยนไปตามกระแสการพัฒนาของประเทศ แต่กระนั้นบทบาทและวิธีการทางการศึกษา และศาสนายังคงถูกนำมาใช้ตลอดเวลา ล่าสุดคณะรัฐมนตรีได้กำหนดบทบาทสำคัญของ พระพุทธศาสนาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุข และความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น. 7)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน นับพันปี จนกลายเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยชีวิตของประชาชนชาวไทย แม้พระมหากษัตริย์ก็ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงทศพิธราชธรรมในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุข ของชาติ เป็นผู้นำในการปกครอง เมื่อทรงเห็นคุณค่าและความจำเป็นของพระพุทธศาสนาดังกล่าว มา ก็ได้เป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงอุปถัมภ์ปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนาด้วยการทำนุบำรุง ส่งเสริม และจัดวางระบบต่าง ๆ ให้เรียบร้อยและเป็นไปด้วยดี กระทั่งเมื่อปีพุทธศักราช 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรม- ราชานุญาตให้ตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุ สามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์บำรุงประจำปีและก่อสร้างสถานศึกษาขึ้น จึงทรงตั้งพระ- วัดอุปถัมภ์เพื่อดำเนินการไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร (2) เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ (3) เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อปีพุทธศักราช 2540 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้เป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นนิติบุคคล กำหนดสถานภาพและวัตถุประสงค์ ไว้ว่า “ให้เป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการ พระพุทธศาสนา แก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม” (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556, น. 3) มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นหน่วยงานการศึกษาทาง พระพุทธศาสนา ผลิตบัณฑิตเพื่อสนองงานคณะสงฆ์และสังคม สนับสนุนพัฒนาการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบตามแผนพัฒนา คุณธรรมนำความรู้ เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ เช่น โครงการพระธรรมวิทยากร และ โครงการพระธรรมจาริก เป็นต้น

ในปีงบประมาณ 2551 รัฐบาลได้มอบโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มาให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ดำเนินการ ซึ่งแต่เดิมกระทรวงวัฒนธรรมได้กำกับดูแล (สำนักงานพระ สอนศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 4) จากสถานการณ์ และสภาพ ปัญหาของชาติในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากกว่าอดีตที่ผ่านมา อันมีผล สืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาประเทศยุคใหม่ มุ่งการแข่งขันทางวัตถุ นิยม ขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็น จำนวนมาก ทำให้ภาครัฐเร่งชวนชวนหาอุบายในการแก้ไข ป้องกันด้วยการปรับแผนพัฒนา ประเทศให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ พัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของเด็กไทยให้ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างมีความสุข โครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นภายใต้บริบทการแก้ปัญหา ทางด้านศิลปกรรม โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้นำนโยบายรัฐบาลในเรื่องการพัฒนา คนและสังคมที่มีคุณภาพ ที่ระบุว่า “การส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักษาดีใน ทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำศิลปกรรมและคุณธรรมมาใช้ เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต” (กรมการศาสนา, 2549 น. ข) ทั้งได้ดำเนินการโครงการพระสอน ศิลปกรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546-2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณ เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายครูพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรม ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและมีการประชุมร่วมกัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,037 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ให้โอน

งบประมาณโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายหลังได้ตัดคำว่า “ครู” ออก ตามข้อสังเกตของคณะกรรมการกั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 1 ในการประชุมเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2550 จึงเป็น “โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2551, เอกสารราชการ)

มหาวิทยาลัยสงฆ์มีพันธกิจหลักประการหนึ่งคือการบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งเป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้รับผิดชอบดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 จนถึงปัจจุบัน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในสังกัดจำนวน 24,700 รูป แบ่งเป็นพระสอนศีลธรรมในสังกัดมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 18,000 รูป สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6,700 รูป มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง วิทยาเขตและวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2557, น. 3) การดำเนินการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดำเนินงานโครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการประกอบด้วย (1) คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อธิการบดีเป็นประธาน (2) คณะกรรมการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รองอธิการบดีฝ่ายบริหารเป็นประธาน การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีพื้นที่ครอบคลุม 18 ภาคคณะสงฆ์ 77 จังหวัด ทั่วประเทศ แบ่งเป็น 2 ภาคส่วน ได้แก่ (1) ส่วนกลาง 23 จังหวัด รับผิดชอบโดยสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ (2) ส่วนภูมิภาค 54 จังหวัด รับผิดชอบโดยศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการ และห้องเรียนของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 21 แห่ง ขับเคลื่อนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการประจำปี สอนอง พันธกิจและยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยด้าน “การส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน” ภายใต้อำนวยการอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ คือ สรรหาพระสอนศีลธรรม ส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรม ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และบริหารงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ได้รับงบประมาณ 471,165,000 บาท ครอบคลุมการบริหารงบประมาณ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน งานบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาพระสอนศีลธรรม และการติดตามประเมินผลโครงการ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 7 – 8) ส่วนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดำเนินโครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ ลงนามโดยอธิการบดี กำหนดให้รองอธิการบดีฝ่ายบริหารเป็นประธานโครงการ โดยตำแหน่ง ใช้อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ห้อง 102 (B7.1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม เป็นสำนักงาน นอกจากนั้นแล้วยังมีศูนย์ปฏิบัติการในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยอีก 9 แห่ง ครอบคลุม 77 จังหวัดทั่วประเทศ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ปีละ 178,735,000 บาท ลักษณะการดำเนินกิจกรรมหลัก ๆ ได้แก่ การอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะด้านการเรียนการสอน การส่งพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการวิจัย

การบริหารเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วยขององค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2542, น. 36) ทั้งนี้การบริหารจัดการโครงการเป็นการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด อันได้แก่ บุคลากร ความร่วมมือของทีมงาน เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูล ระบบงาน เทคนิค เงินทุน และเวลา เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทรัพยากรของงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็เช่นเดียวกัน แต่เป็นการบริหารจัดการที่เน้นไปทางด้านการบริหารจัดการศึกษา ดังนั้นทรัพยากรการบริหารจึงประกอบด้วย งานบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ และงานทั่วไป เช่นเดียวกับโครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้นำรูปแบบการบริหารทั้งที่เป็นแนวคิดทางตะวันตกและแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เช่น (1) กระบวนการบริหารแบบ POSDCoRB (2) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์ BSC หรือวงจรการบริหารงานแบบ PDCA (3) การบริหารคนเชิงกลยุทธ์แบบ Luthan's S-O-B-C Model (4) และหลักการบริหารโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เช่น หลักการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน เป็นต้น (สุวิทย์ ภาณุจารี, 2558, บรรยาย) ทางสายกลางเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา เป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน โดยพระพุทธเจ้าได้ตรัสทางสายกลาง คือทางที่ไม่สุดโต่งทั้งในด้านย่อหย่อนหรือตึง ว่าเป็นทางนำไปสู่นิพพาน โดยแท้ (พระไตรปิฎก, เล่มที่ 10 ข้อ 299, น. 348) การนำหลักทางสายกลางมาใช้ในการบริหาร

องค์กรที่ย่อมจะเป็นกระบวนการให้ถึงเป้าหมายได้เช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักทางสายกลางหรือมรรค 8 ว่าเป็นหลักส่งเสริมให้เกิดวินัยแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ การรอบรู้แห่งตน รูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง วิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการคิดเชิงระบบ (ทรงกลด เจริญพร, 2553, น. 49) กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบประเมินผล โดยเฉพาะการบริหารงานในปี งบประมาณ 2560 ที่จะถึงนี้ เป็นแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (สุพัฒน์ นาครรัตน์, 255, บรรยาย) ดังนั้น การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมาจึงยังสามารถดำเนินการมาได้ แต่ก็ประสบปัญหาจากการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรการบริหาร โดยเฉพาะองค์กรสงฆ์มีความจำกัดในหลาย ๆ เรื่อง ต่างจากทรัพยากรการบริหารในองค์กรอื่น ๆ ทั่วไป เช่น บุคลากร ที่มีทั้งนักบวชและบุคลทั่วไป งบประมาณที่มีความเสี่ยงต่อการใช้จ่ายระหว่างพระสงฆ์ที่มีข้อห้ามในการรับเงิน เป็นต้น

ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพและส่วนหนึ่ง que ผู้บริหารยังขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) ปัญหาในการวิเคราะห์องค์กร เช่น บุคลากรของศูนย์อำนวยการฯ ส่วนภูมิภาค มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งทำให้ขาดความต่อเนื่องและความชำนาญในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้า และขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การเบิกจ่ายนิยัตยักตประจำเดือนของพระสอนศีลธรรมฯ ที่มีหลายขั้นตอนและย้อนไปย้อนมา ทั้งยังขาดการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณที่มีคุณภาพ ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรที่ใช้สอนนักเรียน หลักสูตรการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ขาดระบบการจัดการฐานข้อมูลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 5) และขาดการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยของโครงการฯ (สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559, น. 3) (2) ปัญหาในการวางแผนงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมทั้งเก่าและใหม่ที่ยังขาดแบบแผนอันเดียวกันทั่วประเทศ ต่างส่วนต่างทำ เพราะขึ้นอยู่กับวิทยาเขตและวิทยาลัย ขาดการประชุมชี้แจงแผนที่มียู่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้การขับเคลื่อนสู่แผนปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนอย่างที่ควร เป็นต้น ดังที่ พระอุดมเกียรติ (พระอุดมเกียรติ วิสุทธาราโร และคณะ, 2555, น. 176) ได้ให้ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยพระสอนศีลธรรมว่า ควรมีการจัดอบรมหรือการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับช่วงชั้น มีแผนการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม และแนวการสอนที่เป็นอันเดียวกัน (3) ปัญหาในการสื่อสารองค์กร เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโครงการ ที่มีต่อพระสอนศีลธรรม

และชุมชนยังไม่ทั่วถึง ความล่าช้าในการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และพระสอนศีลธรรม การประชาสัมพันธ์พระสงฆ์เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรเพิ่มช่องทางการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม (อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ, 2555, น. 134) (4) ปัญหาด้านการปฏิบัติงานขององค์กร เช่น การเบิกจ่ายนิยัตยภัตของพระสอนฯ ที่มีความล่าช้ามาก ส่งผลให้พระสอนฯ หลายรูปหมดกำลังใจ และลาออกไปในที่สุด ปัญหาในการปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับธนาคารที่ศูนย์อำนาจการบางแห่งใช้บริการธนาคารที่แตกต่างกับส่วนกลาง เพราะแต่ละธนาคารมีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ต่างกันไป และปัญหาของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยการขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ละเอียดในขั้นตอนที่กำหนดไว้ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และไม่ตอบสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งผลให้โครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (5) ปัญหาด้านการดำเนินการ เช่น การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้พระสอนศีลธรรมฯ ไม่เหมาะสมกับระยะเวลาในการดำเนินการ การกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ (6) ปัญหาในติดตาม และตรวจสอบโครงการฯ เช่น ขาดการติดตามการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการดำเนินการด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมฯ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการติดตามและประเมินผล ขาดหลักและวิธีการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาองค์กรได้ เป็นต้น (7) ปัญหาในทบทวนและปรับปรุงแผนและการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้าในการเบิกโอนงบประมาณโครงการฯ ให้ศูนย์อำนาจการส่วนภูมิภาค ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารด้านงบประมาณขาดประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหานี้วนเวียนอย่างนี้มาเป็นเวลานานตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน และ (8) ปัญหาในการควบคุมและรายงาน เช่น ปัญหาเรื่องหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรม จากการดำเนินการในปีที่ผ่านมา ๆ มา มีความไม่เหมาะสมกันกับความจำเป็นที่ฝึกอบรมทั้งทางด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ขาดมาตรฐานความเป็นพระสอนศีลธรรมส่งผลให้การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ คือ นักเรียนยังขาดศีลธรรมหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่นำไปปฏิบัติเท่าที่ควร เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นรูปแบบหรือความไม่เข้าใจในรูปแบบของการบริหารจัดการ อาจจะเนื่องด้วยประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการบริหาร

ปัญหาของการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นส่งผลให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ ไม่สามารถสรรหาและพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนร่วมในการสั่งสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอื่น ๆ

ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปยังนักเรียนเหล่านั้น ที่ไม่สามารถซึมซับและเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ยิ่งไปกว่านั้น คงไม่ต้องกล่าวถึงเลย ที่นักเรียนจะสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว รัฐจะประสบความสำเร็จในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมได้อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงความจำเป็นของระบบการบริหารจัดการที่จะทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทั้งในการสรรหาและการพัฒนาพระภิกษุให้สามารถสอนศีลธรรมแก่นักเรียน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่น่าเสนอควรเป็นอย่างไร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการ ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้รู้รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยรูปแบบหลักการทางพระพุทธศาสนา และเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการบริหารงานด้านการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเป็นอย่างดี
3. โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการตามรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. นักเรียนได้รับความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม จากการสอนของพระสอนศีลธรรมที่ดำเนินการภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

5. พระพุทธศาสนา ได้มีการเผยแผ่อย่างถูกต้องผ่านกระบวนการสอนของพระสอนศีลธรรม ที่ดำเนินการภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาารูปแบบ หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ สร้างและปรับปรุงองค์ประกอบของรูปแบบ จากนั้นนำารูปแบบไปตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์แล้วนำเสนอรูปแบบที่มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ครบถ้วน มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้

องค์ประกอบของรูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบในการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย แนวคิดของรูปแบบ ระบบการบริหารจัดการของรูปแบบ กระบวนการบริหารจัดการของรูปแบบ ข้อดีของรูปแบบ ข้อจำกัดของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ

การบริหารจัดการ หมายถึง การร่วมมือกันทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร การวิจัยนี้ใช้หลักการบริหารจัดการตามหลักพระพุทธศาสนาตามมรรคมีองค์แปด ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ และการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป

การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียนในโรงเรียนหรือวิทยาลัยโดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ สถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน ประกอบด้วย หลักสูตรการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียนในโรงเรียนหรือวิทยาลัยที่เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ ภายใต้โครงการ ที่ชื่อว่า “โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหาร

จัดการ ขั้นตอนการบริหารจัดการ และผลผลิตของการบริหารจัดการที่ได้จากการดำเนินโครงการ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือกำหนดขึ้น

มหาวิทยาลัยสงฆ์ หมายถึง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 2 แห่ง ซึ่งจัดการศึกษา เฉพาะด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดำเนินงานด้านการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยการสมัครพระภิกษุ การพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนศีลธรรม ไปดำเนินการสอนในโรงเรียน การติดตามผลและการประเมินผล ตลอดจนการสรุปผล การดำเนินงาน ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ตั้งอยู่ที่อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม มีวิทยาเขตและวิทยาลัย 9 แห่ง คูแผลและประสานงานร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด ธรรมยุต 54 จังหวัด ทั่วประเทศ และ (2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ตั้งอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ 24 แห่ง คูแผล และประสานงานร่วมกับคณะสงฆ์ 18 ภาค 77 จังหวัด ทั่วประเทศ

การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การดำเนินงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้สภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหาร และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุผลผลิตตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่รัฐและมหาวิทยาลัยได้ตั้งไว้ โดยนำหลักทางพระพุทธศาสนามาใช้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ (Right Analysis) คือการทำความเข้าใจในองค์กรหรือหน่วยงาน ตลอดจนความเข้าใจในปัญหาหรือความก้าวหน้าในองค์กรอย่างถูกต้อง (2) การวางแผน (Right Planning) คือการจัดผังการคิดวิเคราะห์ที่ได้ทราบชัดแล้ว จากการทำความเข้าใจในองค์กร (3) การสื่อสารองค์กร (Right Communication) เป็นพฤติกรรมด้านการสื่อสารกันระหว่างบุคคลในองค์กรหรือหน่วยงาน รวมถึงการสั่งการจากระดับบนลงล่าง ทั้งที่เป็นวาจาและเอกสาร (4) การปฏิบัติการ (Right Operation) เป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน หรือวิธีปฏิบัติในแต่ละหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย (5) การดำเนินการ (Right Action) คือลำดับขั้นตอน วิธีการ ที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (6) การติดตามและตรวจสอบ (Right Monitoring and Evaluation) คือการติดตามและการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ทั้งในระดับแผนงาน การสื่อสาร และปฏิบัติการ (7) การทบทวนและปรับปรุง (Right Review and Improvement) คือการทบทวนผลการดำเนินการที่ผ่านมาแล้ว และปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด (8) การควบคุมและรายงาน (Right Control and Reporting) คือการสร้างมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินงานในการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานให้ต่อเนื่องกันไปหรือดำเนินไปได้ อย่างสม่ำเสมอ และรายงานผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐานและผลการปรับปรุงแก้ไข

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัย สงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 การบริหารจัดการและการจัดการศึกษา
- 2.2 การบริหารจัดการตามหลักทางสายกลาง
- 2.3 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ
- 2.4 การสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2.6 การสอนหลักศาสนาในสถานศึกษาของต่างประเทศ
- 2.7 โครงการ “พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การบริหารจัดการและการจัดการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการทั่ว ๆ ไป พร้อมทั้งแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการโดยทั่วไป หมายถึง การให้ทุกคนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีงานทำตามความถนัดเป็นสิ่งที่ยาก เพราะงานบางแห่งมีแผนกจำกัดคนมีจำนวนมากกว่างาน จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมและลงตัว (อดิศร เพียงเกษ, 2551, น. 111) ซึ่งความหมายของการบริหารจัดการแตกต่างกันไปตามงานหรือองค์การ เช่น ความหมายด้านการบริหารจัดการธุรกิจ หมายถึง กระบวนการทำงานหรือการทำกิจกรรมใดในทางธุรกิจ โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านสินค้าและบริการของลูกค้า ตลอดจนแสวงหาผลกำไร และสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจ การประกอบ

ธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ (กันตนา ทองอินทร์, 2558, น. 17) ความหมายด้านการบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับกิจกรรมทุกอย่าง โดยเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (บุญเชิด ชำนิศาสตร์, 2556, น. 24) ความหมายด้านการบริหารจัดการโครงการ หมายถึง การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด อันได้แก่ บุคลากร ความร่วมมือของทีมงาน เครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูล ระบบงาน เทคนิค เงินทุน และเวลา เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (กรมชลประทาน, เว็บไซต์) เป็นต้น

จากความหมายข้างต้นหากจำแนกคำว่า บริหาร กับ จัดการ ให้เป็น 2 คำ ซึ่งวิจิตร ศรีสอาด (2536, น. 5-6) ได้กล่าวว่า คำว่า “การบริหาร” มีคำศัพท์ที่ใช้อยู่ 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) ทั้งสองคำมีความหมายอย่างเดียวกัน แต่นิยมใช้ต่างกันกล่าวคือ การบริหาร มักจะใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า การจัดการ มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน

การบริหารจัดการจึงพอสรุปได้ว่า หมายถึง การร่วมมือกันทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหา ด้วยกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

2.1.2 ประเภทของการบริหารจัดการ

ประเภทของการบริหารจัดการแบ่งตามทฤษฎีของนักบริหารที่ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุป ดังนี้

2.1.2.1 การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (The Principles of Scientific Management) มีสาระสำคัญ คือ การทำงานด้วยปริมาณมาก การทำงานมีเงื่อนไขที่เป็นมาตรฐาน การทำงานมีรายได้สูง การทำงานบกพร่องที่ก่อให้เกิดสูญเสีย และการทำงานในองค์กรขนาดใหญ่ต้องการผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ การศึกษาเวลาและการเคลื่อนไหว การแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อยและตามความชำนาญ การมีมาตรฐาน เอกภาพในการบังคับบัญชา ขอบเขตการควบคุมบังคับบัญชา เอกภาพของการทำงาน และองค์การรูปนัย ซึ่งคำนึงถึงประสิทธิภาพของการทำงานมากกว่าการคำนึงถึงปัจจัยด้านจิตใจ มองโครงสร้างการบริหารที่ตายตัว ไม่ยืดหยุ่น และไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ทฤษฎีที่ได้นำมาใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ หลักการบริหาร 14 ข้อ ของ ทฤษฎีของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) และทฤษฎี POCCC ของ เฮนรี ฟาโย โดยมิสาระสำคัญ เกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ

(Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) และทฤษฎี POSDCoRB Model ของ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) งบประมาณ (Budgeting) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2545, น. 68-69)

2.1.2.2 การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ การบริหารจัดการที่ดำเนินการตามทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็น การปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้น และเกิดแนวทางแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการหรือการบริหารงานจำเป็นต้องมีการประสานงาน 4 ชนิด คือ การประสานงานโดยการติดต่อโดยตรงกับตัวบุคคลที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ การประสานงานในระยะเริ่มแรกหรือในขั้นวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ การประสานงานที่เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำ และการประสานงานที่กระทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของคนในองค์กร 6 ส่วนด้วยกัน คือ Constructive Conflict ในการบริหารงาน The Giving of Orders การออกคำสั่งภายในองค์กร Business as an Integrative Unity ผู้นำควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการคิดล่วงหน้า Power จะทำอย่างไรให้ Power over/coercive (ครอบงำ) ลดลง Law of Situation กฎของสถานการณ์ Law of Integration กฎของการรวมตัวกัน (Phillip Lewis 2530, p. 22)

2.1.2.3 การบริหารเชิงระบบ (System Theory) เป็นการมององค์การเป็นระบบตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องกันซึ่งต้องการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทุกระบบจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่ใช้กระบวนการแปรสภาพเพื่อเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า เป็นผลผลิต ระบบจะขึ้นกับการป้อนกลับ เพื่อสอบผลลัพธ์และปรับปรุงปัจจัยนำเข้า โดยมี 4 ส่วน (Certo, Samuel C, 2001) ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรสภาพ ผลผลิตและผลลัพธ์ และการป้อนกลับ การนำเอาแนวคิดของวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มาใช้ในการบริหารด้วยเหตุผลที่ว่า ในปัจจุบันองค์การมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้นจึงยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมขององค์การ (จันทรานี สงวนนาม, 2545, น. 83) คือ ระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation Process) และผลผลิต (Output)

2.1.2.4 การบริหารเชิงพุทธ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549, น. 4-5) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารตามแบบอย่างของพุทธศาสนาในหนังสือ “พุทธวิธีบริหาร” ไว้ว่า การศึกษาพุทธบริหารในที่นี้ได้ใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function)

ของนักบริหารมืออยู่ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ(Organizing) งานบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการกำกับดูแล (Controlling) พระมหาวิศิษฐ์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) (2550, น. 25-32) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงานคือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ

2.1.2.5 การบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 (Management Challenges for the 21st Century) ปีเตอร์ เอฟ.ดริคเกอร์ (Peter F. Drucker) ปรมาจารย์ด้านบริหารจัดการของโลก กล่าวว่า “โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง” คุณลักษณะของมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญในยุคไร้พรมแดน การบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงทักษะที่ได้รับความเชื่อถือและนำมาเป็นทิศทางในการพัฒนาทุนมนุษย์ทั้งวงการศึกษาและวงการทำงาน ซึ่ง รสสุคนธ์ มกรมณี (2555, น. 35-47) สรุปขอบข่ายของทักษะ 3 ด้าน คือ

1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skill) ในยุคไร้พรมแดน การสร้างผลผลิตทางธุรกิจ การเมือง สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ล้วนต้องการความคิดริเริ่ม (Initiatives) ความรักที่จะเรียนรู้และความจริงใจที่จะพัฒนาทักษะของตน เพื่อมุ่งความเป็นเลิศในสิ่งที่ตนทำด้วยการศึกษาและสอบถามผู้รู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงและต่อยอดความรู้ที่ได้รับมาให้กลายเป็นผลงานใหม่ที่มีคุณค่าสูงขึ้น สามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้าเสรี ทักษะที่จะทำให้เกิดนวัตกรรมได้ต้องอาศัยการคิดขั้นสูง

2) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ในยุคอุตสาหกรรม ประเทศต้องการทุนมนุษย์ที่มีทักษะความเป็นผู้เชี่ยวชาญ สามารถทำงานเฉพาะอย่างของตนตามที่กำหนดในเส้นทางของกระบวนการผลิต แต่ยุคไร้พรมแดนต้องการมนุษย์ที่มีทักษะชีวิตและอาชีพมากกว่า เนื่องจากโลกได้เปลี่ยนเป็นการดำเนินธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความแปลกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ การพัฒนาทักษะชีวิตด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างดีจึงจำเป็น เพื่อให้เกิดการผสมผสานลักษณะและความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มบุคคล

3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (information medial and technology skills) การเชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกันผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) ทำให้มีการพัฒนาระบบและโปรแกรมต่าง ๆ สำหรับใช้งานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การเมืองการ

ปกครองและวัฒนธรรม รวมถึงการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คน ทักษะด้านการใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนและมีการพัฒนาอีกมาก เพราะเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและทันสมัยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หากไม่รู้จักใช้อย่างถูกวิธีและทำให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ ก็อาจเป็นอันตรายหรือเกิดผลเสียหายได้มหาศาล (ปีเตอร์ เอฟ. คริกเกอร์; ชื่นจิตต์ แจ็งเจนกิจ, 2544)

2.1.2.6 การบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) หากเราพิจารณาถึงบริบทของโลกยุคปัจจุบัน มีการใส่รหัส (Code) ให้กับยุคสมัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลก โดยเริ่มนับกันที่โลกยุค 1.0 ซึ่งหมายถึงยุคเกษตรกรรม 2.0 คือโลกยุคอุตสาหกรรม ยุค 3.0 คือโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่วนยุค 4.0 คือโลกยุคหลังเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร หรือที่รู้จักกันในชื่อของโลกยุคนวัตกรรม ทิศทางที่โลกเคลื่อนไปนี้ ได้ผลักดันให้ทุกวงการต้องขับเคลื่อนตามไป ไม่ว่าจะเป็นแวดวงการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ทั้งในระดับชาติ และในระดับนานาชาติ ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ Thailand 1.0 เน้นการเกษตร มาเป็น Thailand 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา Thailand 3.0 เน้นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก โดยล่าสุดคือ Thailand 4.0 เน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลัก คือการเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าทั่วไปไปสู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559, เว็บไซต์) Thailand 4.0 จึงเปลี่ยนการขับเคลื่อนประเทศจากภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

สรุปประเภทการบริหารจัดการตามที่ถูกวิจัยได้กำหนดนี้ ประกอบด้วย การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ การบริหารเชิงระบบ การบริหารเชิงพุทธ การบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21 และการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นการนำเสนอกรอบหรือรูปแบบของกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือประสพผลสำเร็จให้มากที่สุด โดยทฤษฎีต่าง ๆ มีทั้งที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้สามารถครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน และที่กำหนดไว้เฉพาะด้าน

2.1.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการขององค์กรต่าง มีองค์ประกอบของการบริหารจัดการ 4 ประการ ดังนี้

2.1.3.1 ทรัพยากรการบริหารจัดการ การบริหารทรัพยากร คือ การที่องค์กรได้นำสิ่งที่เป็นทรัพยากรการบริหารมาสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการบริหาร และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (รังสรรค์

อินทน์จันท์ (2552, น. 47) ดังนั้น ปัจจัยการบริหารพื้นฐานที่สำคัญที่องค์กรนำมาใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินงานให้เป็นไปได้ด้วยดี และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งในแง่ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์และภารกิจที่กำหนดไว้ ซึ่งปัจจัยบริหารหรือทรัพยากรบริหาร (Administrative Resources) ที่สำคัญประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยด้านกระบวนการบริหาร (Management) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Management Information System) (เปรมชัย สโรบล, 2550, น. 12) ส่วน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551, น. 47) ได้กล่าวถึงการบริหารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ (1) การบริหารคน (Man) (2) การบริหารเงิน (Money) (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) (4) การบริหารงานทั่วไป (Management) (5) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) (6) การบริหารคุณธรรม (Morality) (7) การบริหารข้อมูล (Message) (8) การบริหารเวลา (Minute) และ (9) การบริหารการวัดผล (Measurement)

2.1.3.2 กระบวนการบริหารจัดการ การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทาง คือ (1) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา (2) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย (3) ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องการร่วมทำปฏิกริยาซึ่งกันและกัน กระบวนการ (Process) ของการบริหารเป็นการนำแนวคิดการบริหารมาปฏิบัติให้จริงอย่างเป็นขั้นตอน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการกำหนดขั้นตอนของการบริหารงานให้เป็นขั้น ๆ ในส่วนของ การบริหารด้านการศึกษา มีกระบวนการต่าง ๆ ที่นักบริหารได้กล่าวไว้ เช่น มะณู กุ่มกล้า และคณะ (2559, น. 39) ได้เสนอกระบวนการบริหารในรูปแบบการบริหารวิทยาลัยสารพัดช่างเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นที่ 2 การจัดองค์การ (Organizing) ขั้นที่ 3 การนำ (Leading) ขั้นที่ 4 การปฏิบัติตามแผน (Do) ขั้นที่ 5 การควบคุมและติดตาม (Controlling) ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบตามหลักแนวคิด ทฤษฎี ที่ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบด้านกระบวนการซึ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบ พระมหาสหัส จิตตสาร (คำคุ้ม) และคณะ (2558, น. 69) ได้เสนอกระบวนการบริหาร ตามขั้นตอนวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบปฏิบัติตามแผน (Check) ปรับปรุงแก้ไข (Act) และ อวยชัย ศรีตระกูลและคณะ (2556, น. 90-91) ได้เสนอกระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์กร

(Organizing) การนำองค์กร (Leading) การปฏิบัติการ (Doing) การตรวจสอบ ติดตาม และ ประเมินผล (Controlling) การปรับปรุงพัฒนา (Acting) และการประสานงาน (Coordinating)

2.1.3.3 เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการ คำว่า เป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นผลของการบริหารจัดการขององค์กรซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ องค์กรที่มีเป้าหมายมุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์กรที่มีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้ากับ องค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริหาร สำหรับเป้าหมายการบริหารจัดการด้านการศึกษา เช่น นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2559 กำหนดไว้ 11 ประการ ได้แก่ (1) เร่งรัดปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) เร่งพัฒนาความแข็งแกร่งทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท (3) เร่งปรับระบบสนับสนุนการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (4) ยกระดับความแข็งแกร่งมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหาร สถานศึกษา (5) เร่งสร้างระบบให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรคุณภาพที่แข็งแกร่ง และมีประสิทธิภาพ (6) เร่งรัดปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งมีแรงบันดาลใจ และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชัดเจน (7) สร้างระบบการควบคุมการจัด การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีข้อมูล สารสนเทศ และข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการ สอนอย่างพร้อมบริบูรณ์ และมีนโยบายการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม (8) สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ (9) เร่งปรับปรุงระบบการบริหารงาน บุคคลมุ่งเน้นความถูกต้องเหมาะสม เป็นธรรม ปราศจากคอร์รัปชั่น (10) มุ่งสร้างพลเมืองดี ที่ตื่นตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ และ (11) ทุ่มเทมาตรการเพื่อยกระดับ คุณภาพสถานศึกษาที่พัฒนาแล้ว และ โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ได้คุณภาพ

2.1.4 การบริหารและการจัดการการศึกษา

การบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ถือเป็นกฎหมายการศึกษาที่เกิดจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 ได้กล่าวถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง

2.1.4.1 ความมุ่งหมายและหลักการการจัดการศึกษา กำหนดให้การศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการจัด

การศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ (1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและ ประเภทการศึกษา (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

2.1.4.2 ระบบการศึกษา กำหนดให้การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (2) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ สำหรับการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

2.1.4.3 การบริหารและจัดการศึกษา กำหนดไว้ใน หมวด 5 เรื่องการบริหาร และการจัดการศึกษา มี 3 ส่วน ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ ว่าด้วยระบบการบริหารจัดการ โดยกระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงาน การศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง และมีการกำหนดองค์กรหลัก 4 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) สภาการศึกษา มีหน้าที่

พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษา
 ทุกระดับ พิจารณาเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผน
 พิจารณาเสนอโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดำเนินการประเมินผล
 การจัดการศึกษา ให้ความเห็นหรือคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวง และการเสนอ
 นโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษา ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
 (2) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนามาตรฐานและ
 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการ
 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) คณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย
 แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการ อาชีวศึกษาทุกระดับ ที่สอดคล้องกับความต้องการ
 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผน การศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงาน
 การจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และ
 ประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ
 (4) คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการ
 อุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการ
 ศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา
 ระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับ
 ปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม
 ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ
 ประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการ
 ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบาย
 และได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษา
 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน
 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม
 การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมิน
 คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

2.1.4.4 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

2.1.4.5 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ การะบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ และให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชน ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

2.1.4.6 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

2.1.4.7 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กำหนดว่ารัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น และรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน โดยเร่งพัฒนาขีดความสามารถ การผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

2.1.5 การบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ตามกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

“ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณี ในเรื่องดังต่อไปนี้”

2.1.5.1 ด้านการบริหารวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ขอบข่ายงานวิชาการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่น การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.1.5.2 ด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณของสถานศึกษานั้นความ เป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีภาระหน้าที่ขอบข่ายงาน ได้แก่ การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารจัดการทรัพยากร การวางแผนพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณ การพัฒนา

ระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ การจัดหาพัสดุ การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน การนำเงินส่งคลัง การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

2.1.5.3 ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ควรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถมีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ขอบข่ายภารกิจการบริหารบุคคล มีภาระหน้าที่ขอบข่ายงาน ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลังและบุคลากร การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การลาทุกประเภท การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การจัดทำ บัญชีรายชื่อ การส่งเสริมบุคลากร การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรม การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต การพัฒนาและการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

2.1.5.4 ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้การบริหารอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอบข่ายภารกิจ การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่าย การวางแผนการบริหารงาน งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโน การระดมทรัพยากร การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการบริหารจัดการศึกษาได้ว่าการบริหารจัดการ หมายถึง การร่วมมือกันทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหาในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ องค์ประกอบของการบริหารจัดการ ได้แก่ ทรัพยากร การบริหารจัดการ กระบวนการบริหารจัดการ และเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการ การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา โดยให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ทั้งการบริหารจัดการศึกษา และการบริหารจัดการทั่วไป แนวคิดที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการมีความครอบคลุมตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงานจนเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ตลอดจนการสอบผลการดำเนินงาน แล้วนำกลับมาผู้เริ่มต้นการดำเนินงานใหม่ เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) เป็นต้น การบริหารจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เช่น การวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์การ (Organizing) การนำองค์กร (Leading) การปฏิบัติการ (Doing) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล (Controlling) การปรับปรุงพัฒนา (Acting) และการประสานงาน (Coordinating)

2.2 การบริหารจัดการตามหลักทางสายกลาง

พระพุทธเจ้าพระผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงตรัสรู้สังขาร คือ ความจริงสูงสุด 4 ประการ เรียกว่า “อริยสัจ” ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, น. 204) ตลอด 45 พรรษา แห่งการประกาศพระศาสนา ทรงเผยแผ่พระสังขารมโพรดเวไนยสัตว์เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระธรรมที่ทรงนำมาแสดงมาก คือ อริยสัจ 4 ซึ่งหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในอริยสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือที่ชาวพุทธเรียกกันว่า “ทางสายกลาง” ที่ชื่อว่าเป็นกลางเพราะเว้นจากความสุดโต่งทั้งสอง คือ การปฏิบัติด้วยความเบียดเบียนตนอย่างหนึ่ง การปฏิบัติด้วยความมั่งงายอย่างหนึ่ง

2.2.1 ความหมายของหลักทางสายกลาง

ความหมายแห่งทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลาง ในศาสนาพุทธ หมายถึง การไม่ยึดถือสุดทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตกิลมถานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบาย พระพุทธเจ้าทรงกำหนดหลักทางสายกลางนี้ไว้ชัดเจน คือ อริยมรรคมีองค์ 8 มุ่งเน้นใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา มักไม่ยึดถือ

หลักการอย่างมงามาย ในทางจิตวิญญาณหมายถึงสติ สติเป็นความสมดุลทางจิตอย่างหนึ่ง คือ สมดุลระหว่างศรัทธาและปัญญา สติจะอยู่ตรงกลางระหว่างอารมณ์และเหตุผล ความสมดุล ความเหมาะสม ความเสมอ และความพอดี ซึ่งเป็นความประสานสอดคล้องกันระหว่างข้อปฏิบัติ ปลีกย่อยต่าง ๆ ที่มาประชุมกันร่วมกันทำงาน ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาจะต้องมีสม ตา คือ ความสมดุล ซึ่งเป็นความพอดีชนิดหนึ่ง (พระไตรปิฎก เล่มที่ 4, น. 15-19)

2.2.2 การแสดงธรรมเรื่อง ทางสายกลาง

ความเป็นมา เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ธรรม คือ ความจริงอันประเสริฐแล้ว จึงได้ทรงแสดงแนวทางการปฏิบัติธรรม คือ พระธรรมเทศนา ชื่อว่า รัมมจักกัปปวัตตนสูตร (พระสูตรว่าด้วยการหมุนกงล้อแห่งธรรม) ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโปรดแก่เหล่าปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ว่ามรรคมีองค์ 8 นี้ หรือมัชฌิมาปฏิปทาซึ่งมี สัมมาทิฐิ ปัญญาเห็นชอบคือเห็นอริยสัจ 4 ปรากฏว่า เมื่อหัวหน้าคณะปัญจวัคคีย์ คือ ท่านโกณฑัญญะได้ฟังพระธรรมเทศนากันที่นี่แล้ว ได้ดวงตาเห็นธรรม (ธรรมจักขุ) คือ สำเร็จเป็นพระ โสคานัน นับเป็นอริยสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา

อริยมรรคมีองค์ 8 นี้เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดวิปัสสนาปัญญาก่อน ภายหลังต่อมายังเป็น ปัจจัยให้เกิดมรรคญาณ เมื่อวิปัสสนาปัญญามีกำลังแก่กล้าขึ้น ผู้ปฏิบัติธรรม ก็จะบรรลุถึงมรรค ญาณผลญาณและนิพพานในที่สุด ดังพุทธคำรัสที่ตรัสไว้ในธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรว่า “เอเต เต ภิกขเว อุโภ อนฺเต อนฺอุปคมฺมชฺชฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภณฺณี ญาณภณฺณี อุป สมาย อภิญฺชาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย ส่วตฺตติ.” ภิกขุทั้งหลาย ตถาคตได้ตรัสรู้ทางสายกลาง โดยไม่เข้าถึงการปฏิบัติสุดโต่ง 2 อย่างนั้นอันทำให้เกิดจักขุ ทำให้เกิดปัญญา ย่อมเป็นไป เพื่อความสงบกิเลส เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้แจ้งและเพื่อความดับทุกข์

2.2.3 ความสำคัญของหลักทางสายกลาง

ความสำคัญ อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญยิ่งในทาง พระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัติตามแล้ว ทำให้เกิดปัญญา ญาณ ทำให้คลายความยึดมั่นถือมั่น ก่อให้เกิดความสงบกายสงบใจ ทำให้รู้ยิ่ง และสามารถกระทำ ให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือพระนิพพานได้ดังข้อความในรัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า "มัชฌิมาปฏิปทา ที่ตถาคตได้ตรัสรู้ อันเป็นปฏิปทาก่อให้เกิดจักขุ ก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพานนั้น คือ อริยมรรคมีองค์ 8

นอกจากนี้ ในคัมภีร์พระไตรปิฎกแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอริยมรรคมีองค์ 8 ไว้ หลายประการ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้ ชื่อว่าเป็นธรรมไม่มีกิเลส เพราะเป็นปฏิบัติมาก่อนให้เกิดจักษุก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน นี้ ไม่มีทุกข์ไม่มีความเบียดเบียน ไม่มีความคับแค้น ไม่มีความเร่าร้อน และเป็นข้อปฏิบัติถูก

ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ชัมพูชาทกสังยุต ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอริยมรรคมีองค์ 8 ว่า เป็นปฏิบัติให้เข้าถึงธรรมหลายประการ ดังนี้

- 1) เพื่อให้แจ้งนิพพาน
- 2) เพื่อให้แจ้งอรหัต
- 3) เพื่อละราคะ โทสะ โมหะ
- 4) เพื่อกำหนดรู้ทุกข์
- 5) เพื่อให้แจ้งความโล่งใจ
- 6) เพื่อให้แจ้งความโล่งใจอย่างยิ่ง
- 7) เพื่อกำหนดรู้เวทนา 3 ประการ(สุขเวทนา ทุกขเวทนา และอทุกขมสุขเวทนา)
- 8) เพื่อละอาสวะ(อาสวะคือกาม ภพ และอวิชชา)
- 9) เพื่อละอวิชชา (ความไม่รู้ในทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)
- 10) เพื่อละตัณหา (กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา)
- 11) เพื่อละโอฆะ (โอฆะคือกาม ภพ ทิฏฐิ และอวิชชา)
- 12) เพื่อละอุปาทาน (กามุปาทาน ทิฏฐุปาทาน สิล্পพศุปาทาน และอัตตวาอุปาทาน)
- 13) เพื่อกำหนดรู้ภพเหล่านั้น (กามภพ รูปภพ และอรูปภพ)
- 15) เพื่อกำหนดรู้สภาวะทุกข์เหล่านั้น (ทุกข์ สังขาร และความแปรผันไป)
- 16) เพื่อกำหนดรู้สัkkายะ (อุปาทานจันท์ 5)

2.2.4 หลักธรรมของทางสายกลาง

หลักของทางสายกลางหรือหลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยธรรมดังนี้

2.2.4.1 สัมมาทิฏฐิ (Right View) ปัญญาเห็นชอบ เห็นถูกต้อง คือเห็นแจ้งอริยสัจ 4 ได้แก่ (1) ทุกข์ คือตัวทุกข์ ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความเศร้าโศก (2) สมุทัย คือเหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน อันเป็นกิเลส (3) นิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ดับกิเลสตัณหาด้วยอริยมรรค (4) มรรค คือหนทางดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 มีปัญญาเห็นชอบ เป็นต้น

2.2.4.2 สัมมาสังกัปปะ (Right Thought) คำริชชอบ คือ ความคิดที่ถูกต้อง คือ มโนสุจริต 3 คือ คิดออกจากกามจากตัวทุกข์ คิดไม่พยาบาทผู้อื่น คิดไม่เบียดเบียนผู้อื่น

2.2.4.3 สัมมาวาจา (Right Speech) เจรจาชอบ ได้แก่ วชิสุจริต 4 คือ ไม่พูดเท็จ หลอกลวง ไม่พูดส่อเสียดยุแหย่ให้แตกกัน ไม่พูดคำหยาบคายเสียหาย ไม่พูดเพื่อเจ้า เหลวไหล ไร้สาระ ไม่มีประโยชน์ พูดแต่ในทางให้เกิดสามัคคี ประองคอง รักเคารพนับถือกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.2.4.4 สัมมากัมมันตะ (Right Action) ประพฤติชอบ ได้แก่ กายสุจริต 3 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียน ไม่ลักทรัพย์ไม่ขโมยของใคร ไม่ประพฤติผิดในคู่ครอง ไม่เป็นชู้ ไม่นอกใจคนรัก

2.2.4.5 สัมมาอาชีพะ (Right Livelihood) การงานชอบ ได้แก่ ประกอบการงานในทางสุจริตชอบธรรม เว้นมิฉลาชีพที่ผิดศีลธรรมผิดกฎหมาย, ประกอบสัมมาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เล่นการพนันอันจะเป็นเหตุให้เสียทรัพย์สิ้นเงินทอง นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง และครอบครัว

2.2.4.6 สัมมาพยายามะ (Right Effort) พยายามชอบ ได้แก่ การเพียรพยายามแต่ในทางที่ดีงามมีประโยชน์ ได้แก่ เพียรระวังป้องกันอกุศลความชั่ว เพียรละอกุศล เพียรเจริญกุศลความดี เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมสลายไป และเพียรสร้างคุณภาพ ประสิทธิภาพ สมรรถภาพให้สูงยิ่งขึ้น

2.2.4.7 สัมมาสติ (Right Mindfulness) ระลึกรชอบ ได้แก่ การมีสติระลึกได้ กำกับดูแลตนเอง ตั้งสติกำหนดพิจารณาความเป็นไปแห่งร่างกาย เวทนาการเสวยอารมณ์ จิตการคิดอารมณ์ ธรรมสภาพที่เป็นรูปและนาม รู้การเกิดดับของขันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

2.2.4.8 สัมมาสมาธิ (Right Concentration) ตั้งใจชอบ ได้แก่ ความมีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ จิตใจที่ดำเนินอยู่ในกิจการงานหรืออารมณ์ที่กำหนดได้อย่างสม่ำเสมอ มั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รู้เท่าทันความคิด จินตนาการ มีความตั้งใจ เช่น ทำงานก็ตั้งใจทำงาน มุ่งมั่นในภารกิจที่ตนรับผิดชอบ

หลักทางสายกลาง เป็นหลักการบริหารตนให้ถึงนิพพาน คือ ความดับทุกข์ ที่สะดวกและเป็นทางที่ปฏิบัติไม่ผิด คือ เว้นการเบียดเบียนตนและเบียดเบียนผู้อื่น ดังนั้น การบริหารตามหลักทางสายกลาง จึงเป็นกระบวนการที่จะไปสู่ความประสพผลสำเร็จขององค์การโดยแท้

2.2.5 ทางสายกลางที่เป็นพื้นฐานการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้นำคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือพระธรรม (the Doctrine) มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ มีเป้าหมายเพื่อใช้บริหารจัดการงานสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รูปแบบการบริหารแบบทางสายกลาง ได้แก่

2.2.5.1 หลักการวิเคราะห์ คือ สัมมาทิฐิ (Right View; Right Understanding) เป็นการทำความเข้าใจในองค์กร หรือหน่วยงาน ตลอดจนความเข้าใจในปัญหาหรือความก้าวหน้าในงานหรือองค์กรนั้น ซึ่งมีหลักในการคิดวิเคราะห์ 4 ประการ ตามหลักอริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ทั้งในด้านปัญหาและเหตุของปัญหา (อกุศลและกุศลมูล) ทั้งในด้านการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาให้เจริญขึ้น (กุศลและกุศลมูล) ซึ่งหลักทั้งหมดเกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่

1) ปัญหา คือ ทุกข์ (suffering; Un-satisfactoriness) เป็นผลลบลต่อองค์กรหรือหน่วยงาน ผู้บริหารต้องรู้และเข้าใจในประเด็นปัญหาขององค์กรหรือหน่วยงาน ปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องรู้

2) เหตุปัญหา คือ สมุทัย (the cause of suffering; origin of suffering) เป็นสาเหตุของผลลบลที่เกิดขึ้นต่อองค์กรหรือหน่วยงาน ผู้บริหารต้องกำจัดหรือละเหตุของปัญหา เหตุปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องละหรือกำจัดทิ้ง

3) การพัฒนา คือ นิโรธ (the cessation of suffering; extinction of suffering) เป็นการดำเนินองค์กรหรือหน่วยงานอย่างราบรื่น ผู้บริหารต้องรู้ให้ชัดเจนเห็นจริงในองค์กรหรือหน่วยงาน ตลอดจนสามารถกำหนดให้เป็นเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงานได้ ภาวะไร้ปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องรู้ให้ชัดและเห็นจริง

4) แนวทางการพัฒนา คือ มรรค (the path leading to the cessation of suffering) เป็นวิธีการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานโดยไม่เกิดปัญหา ผู้บริหารต้องสามารถวางแผนการดำเนินงานโดยไม่ให้เกิดปัญหาหรือเมื่อเกิดปัญหาก็รู้สาเหตุของปัญหานั้นและสามารถแก้ไขได้ทันที

2.2.5.2 หลักการวางแผน คือ สัมมาสังกัปปะ (Right Thought) เป็นการจัดผังความคิดวิเคราะห์ที่ได้ทราบชัดแล้วตามหลักสัมมาทิฐิ ซึ่งผู้บริหารต้องกระทำไว้ในใจ 3 ประการ คือ (1) มีเป้าหมายเพื่อออกจากปัญหา คือ ทุกข์ในข้างต้น (2) มีเป้าหมายเพื่อไม่ทำร้ายใคร แม้กระทั่งคู่แข่งขององค์กรหรือหน่วยงาน (3) มีเป้าหมายโดยไม่เบียดเบียนบุคลากร องค์กร หรือหน่วยงานของตน เมื่อตั้งเป้าหมายไว้ในใจ 3 ประการนี้แล้วจึงวางแผนหรือกำหนดแผนขององค์กรหรือหน่วยงานให้ได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) แผนความคิด คือ จินตามัย (wisdom resulting from reflection) ปัญญาในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่มีที่เป็น ดังนั้น แผนความคิด จึงเป็นการวางแผนที่เป็นกรอบของงานในองค์กรหรือหน่วยงานทั้งหมด ซึ่งแผนความคิดนั้นต้องเกิดจากการพิจารณาเหตุผลโดยรอบรอบ (ปฏิบัติสมุพบาท) ซึ่งพื้นฐานของความคิดที่ทำให้ทราบงานหรือสิ่งที่มีอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงาน คือ แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

2) แผนการเรียนรู้ คือ สุตามัย (wisdom resulting from study) เป็นการนำแผนความคิดมาทบทวนหาความรู้ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการทบทวนความรู้เกี่ยวกับองค์กรหรือหน่วยงานของตน ตลอดจนนำความรู้ที่ได้มานั้นถ่ายทอดให้กับบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงาน หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นแผนการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาบุคลากรขององค์กรหรือหน่วยงานนั่นเอง

3) แผนการปฏิบัติ คือ ภาวนามัย (wisdom resulting from mental development) เป็นการนำแผนความคิดและแผนการเรียนรู้มาสู่การปฏิบัติจริง เป็นการวางแผนเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้โดยไร้ปัญหาหรือปราศจากปัญหา

2.2.5.3 หลักการสั่งการ คือ สัมมาวาจา (Right Speech) เป็นหลักการพื้นฐานสำหรับผู้บริหารในการสื่อสารกันระหว่างองค์กรหรือหน่วยงาน การสื่อสารหรือการสั่งการเป็นหัวใจสำคัญของดำเนินองค์กรหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ผู้บริหารต้องมีหลักการประจำใจในการสั่งการหรือสื่อสาร คือ จะไม่สื่อสารในสิ่งที่ไม่จริง จะไม่สื่อสารในสิ่งที่เสียสติใคร จะไม่สื่อสารหรือสั่งการด้วยคำที่รุนแรงหรือด้วยอารมณ์ และจะไม่สื่อสารในสิ่งที่ไม่ประโยชน์ต่อองค์กร การสั่งการหรือหลักการสื่อสารในองค์กร มี 4 ประการ ได้แก่

1) หลักความจริง (abstention from false speech) เป็นวิธีการสื่อสารโดยเว้นจากการพูดหลอกลวง สื่อสารกันระหว่างองค์กรด้วยความจริง ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความจริงในการสั่งการเป็นประการแรก

2) หลักความสามัคคี (abstention from tale-bearing) เป็นวิธีการสื่อสารองค์ประกอบที่สองที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณาเมื่อเห็นว่าสิ่งที่จะสั่งการหรือสื่อสารนั้นเป็นความจริงแล้ว สิ่งนั้นยังต้องเป็นไปเพื่อความสามัคคีอีกด้วย คือ จะต้องไม่กระทบใครหรือเมื่อสั่งการแล้วหรือสื่อสารแล้วจะต้องกระทบกระทั่งต่อองค์กรหรือหน่วยงานน้อยที่สุด และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือสื่อสารตรงกันตามลำดับของการสั่งการหรือการสื่อสาร

3) หลักความอ่อนโยน (abstention from harsh speech) เป็นวิธีการสื่อสารองค์ประกอบที่สามที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณาเมื่อเห็นว่าสิ่งที่จะสื่อสารหรือสั่งการเป็นความจริง

และเป็นไปเพื่อความสามัคคีไม่กระทบกระทั่งใครแล้ว จะต้องสื่อสารด้วยความอ่อนโยน คือ เว้นจากคำหยาบ คำที่รุนแรง หรือการสั่งการหรือสื่อสารด้วยอารมณ์

4) หลีกเลี่ยงการเป็นแก่นสาร/เนื้อหาหรือความเป็นประโยชน์ (abstention from vain talk or gossip) เป็นวิธีการสื่อสารด้วยองค์ประกอบที่สี่ที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณา เมื่อเห็นว่ สิ่งที่จะสั่งการหรือสื่อสารไปนั้นเป็นความจริง เป็นไปเพื่อความสามัคคี และผู้บริหารมีความอ่อนโยนแล้ว ถึงคราวสั่งการหรือสื่อสารจะต้องกล่าวแต่แก่นสารหรือเนื้อหา หรือเอาเฉพาะประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรหรือหน่วยงานเท่านั้น

2.2.5.4 หลักการปฏิบัติ คือ สัมมากรรมันตะ (Right Action) สัมมากรรมันตะ เป็นหลักการในการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมาย ผู้บริหารปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติก็มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามงานของตนที่เป็นผู้รับสั่งการหรือผู้รับคำสั่ง พื้นฐานของการปฏิบัติต่อองค์กรหรือหน่วยงาน มี 3 ประการ ได้แก่

1) ปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนกัน (abstention from killing) เป็นการปฏิบัติงานด้วยหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด ให้สมบูรณ์ ไม่ตกเป็นภาระของผู้อื่น ซึ่งเป็นเสมือนการเบียดเบียนผู้ร่วมงาน แม้ผู้บริหารก็พึงยึดการปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนลูกน้องหรือเจ้าหน้าที่หรือผู้ใต้บังคับบัญชา

2) ปฏิบัติด้วยความซื่อตรงต่อองค์กร (abstention from taking what is not given) เป็นการปฏิบัติงานที่ไม่เห็นแก่ได้ ไม่เห็นแก่ตัว ทั้งการหยิบฉวยสิ่งของขององค์กรหรือการฉวยโอกาสของผู้ร่วมองค์กรหรือหน่วยงาน

3) ปฏิบัติด้วยความเป็นเจ้าของ (abstention from sexual misconduct) เป็นการปฏิบัติเสมือนองค์กรเป็นคู่ครองหรือคู่ชีวิต ที่จะต้องอยู่ด้วยกัน หรือการให้ความรักในองค์กรนั่นเอง

2.2.5.5 หลักการดำรงชีพ คือ สัมมาอาชีวะ (Right Livelihood) เป็นหลักในการดำรงตนหรือปฏิบัติในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นธรรมชาติของผู้ปฏิบัติงานหรือแม้แต่ผู้บริหารเอง เมื่ออยู่ในงานที่ทำอยู่ในแบบเดิม ๆ หรืองานเดิม ๆ อาจมีความเบื่อหน่ายหรือมีสิ่งทีกระทบกระทั่งทำให้ไม่พอใจบ้าง ดังนั้น หลักการอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานมีพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่

1) เว้นความเสื่อม คือ อบายมุข (causes of ruin) เป็นการตั้งตนให้มั่นในความดีหรือการดำรงตนให้เป็นคนมีคุณภาพโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดี ได้แก่ ดิตสุราและของมีนเมา (addiction to intoxicants) ชอบเที่ยวกลางคืน (roaming the streets at unseemly hours) ชอบ

เที่ยวดูการละเล่น (frequenting shows) ดิถการพนัน (indulgence in gambling) คบคนชั่ว (association with bad companions) เกียจคร้านการงาน (habit of idleness)

2) ยึดมั่นในหลักการสั่งการ คือ สัมมาวาจา (Right Speech) หลักการดำเนินการในข้อนี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการจะต้องใช้เมื่อสื่อสารกัน

3) ยึดมั่นในหลักการปฏิบัติการ คือ สัมมากัมมันตะ (Right Action) เป็นหลักดำเนินการที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการต้องใช้เมื่อร่วมงานกันในองค์กรหรือหน่วยงาน

2.2.5.6 หลักการตรวจการ คือ สัมมาวายามะ (Right Effort) เป็นหลักของการเอาใจใส่ หรือหลักของความเพียรพยายาม ซึ่งจะทำให้การบริหารงานในองค์กรนั้นเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ มีวิธีปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่

1) หลักการระวัง คือ สัจวรปธาน (the effort to prevent; effort to avoid) เป็นการเพียรพยายามระวังหรือเพียรพยายามปิดกั้นสิ่งไม่ดีหรือปัญหาขององค์กรที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้นมาในองค์กร

2) หลักการละ คือ ปหานปธาน (the effort to abandon; effort to overcome) เป็นการพยายามในการละหรือกำจัดสิ่งที่ไม่ดีหรือปัญหาขององค์กรที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่แล้วให้หมดไป

3) หลักความเจริญ คือ ภาวนาปธาน (the effort to develop) เป็นการเพียรพยายามในการพัฒนาหรือทำสิ่งที่ดี มีประโยชน์ที่ยังไม่มีในองค์กรให้เกิดให้มีขึ้นมาในองค์กรหรือหน่วยงาน

4) หลักการรักษา คือ อนุรักษณาปธาน (the effort to maintain) เป็นการเพียรพยายามในการรักษาคุณภาพหรือความดี สิ่งที่ดีมีประโยชน์ ที่ได้พัฒนาขึ้นมาแล้วนั้นให้อยู่คู่กับองค์กรต่อไป

ปธาน ทั้ง 4 ข้อนี้ เป็นหลักในการตรวจสอบการสั่งการ การปฏิบัติการ และการดำเนินการ

2.2.5.7 หลักการทบทวน คือ สัมมาสติ (Right Mindfulness) เป็นหลักการทบทวนงานหรือการรายงานในที่นี้ คือ การระลึกรู้อยู่ในขณะที่ทำงานว่ากำลังทำอะไร ถึงขั้นไหน คือพิจารณาความเป็นไปในองค์กรหรือความเป็นไปในสิ่งที่ดำเนินอยู่ หรือภารกิจอย่างสม่ำเสมอ โดยจะต้องทบทวนในเพื่อให้ได้คุณภาพใน 3 ระดับ ข้างต้น คือ

1) ทบทวนแผนงาน คือ สัมมาสังกัปปะ (Right Thought) เป็นการรู้อยู่ในขณะที่ดำเนินการอยู่ว่าถึงขั้นไหน อย่างไร

2) ทบทวนการสั่งการ คือ สัมมาวาจา (Right Speech) เป็นการรู้อยู่ในขณะที่ดำเนินการว่าสิ่งไหนได้ส่งไปแล้ว และยังไม่ได้ส่ง หรือสิ่งไหนที่รับคำสั่งมาแล้วและยังไม่ได้รับคำสั่ง เป็นต้น หรือการที่ผู้บริหารทบทวนว่าสิ่งที่ส่งไปแล้วนั้นประกอบด้วยองค์ทั้ง 4 ข้างต้นหรือไม่

3) ทบทวนการปฏิบัติ คือ สัมมากัมมันตะ (Right Action) เป็นการรู้อยู่ในขณะที่ดำเนินการอยู่ว่าสิ่งที่ทำไปแล้วนั้น ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อใคร ๆ มีความซื่อสัตย์ และปฏิบัติด้วยความรักความพอใจ

เมื่อปฏิบัติตามหลักการทั้ง 3 ข้อแล้ว เมื่อนำมารายงานผลการบริหารงานจะทำให้มีความชอบธรรมและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

2.2.5.8 หลักการควบคุม คือ สัมมาสมาธิ (Right Concentration) เป็นหลักการควบคุมการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานให้ต่อเนื่องกันไปหรือดำเนินไปได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการควบคุมนี้ต้องนำไปกำหนดใช้ในหลักการทั้ง 7 ข้อ ข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีระบบของการควบคุมหรือความต่อเนื่อง 3 ระยะ ได้แก่

1) แบบชั่วขณะ คือ ขณิกะ (momentary concentration) เป็นความต่อเนื่องในระยะสั้น ๆ

2) แบบต่อเนื่อง คือ อุปจาระ (access concentration) เป็นความต่อเนื่องในระยะยาวขึ้น ซึ่งอาจอาจควบคุมเป็นงานไป หรือการควบคุมให้สำเร็จในแต่ภารกิจที่ได้รับมอบหมายหรือสั่งการไปแล้ว

3) แบบยั่งยืน คือ อปัณณา (attainment concentration) เป็นความต่อเนื่องที่ยั่งยืนซึ่งสามารถควบคุมให้เป็นไปในอนาคตได้

สรุปรูปแบบการบริหารแบบทางสายกลางได้ว่า การบริหารจัดการตามหลักทางสายกลาง หมายถึง การทำกิจกรรมและแก้ปัญหาในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลผลิตตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยนำหลักทางสายกลางมาใช้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ คือ สัมมาทิฐิ (Right View) การวางแผน คือ สัมมาสังกัปปะ (Right Thought) การสั่งการ คือ สัมมาวาจา (Right Speech) การปฏิบัติ คือ สัมมากัมมันตะ (Right Action) การดำเนินการ คือ สัมมาอาชีวะ (Right Livelihood) การตรวจการ คือ สัมมาวายามะ (Right Effort) การทบทวน คือ สัมมาสติ (Right Mindfulness) และการควบคุม คือ สัมมาสมาธิ (Right Concentration)

2.3 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ

การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปมีองค์แห่งการพัฒนาอยู่ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษารูปแบบ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบหรือประเมินรูปแบบ เพื่อให้ได้องค์ความรู้และสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบ ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.3.1 ความหมายและของรูปแบบ

นักการศึกษาและนักวิชาการทั้งหลายได้ให้ความหมายของรูปแบบที่คล้ายกันบ้างแตกต่างกันบ้างตามความมุ่งหมายของการใช้งานหรือวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบ ความหมายของรูปแบบออกเป็น 4 แนวทาง ได้แก่

2.3.1.1 รูปแบบที่หมายถึงรูปแบบของจริง (Analogue Model) รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ รัตนะ บัวสนธิ์ (2552, น. 124) ให้ความหมายเพิ่มเติมกับแนวทางนี้ว่า หมายถึงแผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง เช่นแบบบ้าน แบบรถยนต์ แบบเสื้อ เป็นต้น

2.3.1.2 รูปแบบที่หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์หรือช่วงของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน (Causal Model) เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ศตรัตน์ ทิพย์ผ่อง (2556, น. 6) ให้ความหมายในแนวทางเดียวกันนี้ว่า รูปแบบคือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิด และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ และวิธีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับกรอบเกณฑ์การประเมิน

2.3.1.3 รูปแบบที่หมายถึงชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย (Mathematical Model)

2.3.1.4 รูปแบบที่หมายถึงลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ (Semantic Model) หรือรูปแบบเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

รูปแบบที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบที่เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน มีความต่อเนื่องสืบต่อกันไปอย่างเป็นระบบ เป็นรูปของผังความคิดที่แสดงออกมาเป็นแผนภาพ เพื่อช่วยให้เข้าใจและใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ

จากการให้ความหมายข้างต้น สามารถแบ่งประเภทของรูปแบบได้ 4 ประเภท ได้แก่ (1) Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบของบ้าน รูปแบบของรถยนต์ รูปแบบของสื่อ เป็นต้น (2) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น (3) Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น และ (4) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ

รูปแบบทั้ง 4 ประเภทข้างต้นนั้นจะใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ (1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (associative relationship) (2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย และ (4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

ประเภทของรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการนำเอาหลักทางสายกลางมาแสดงให้เห็นเป็นแผนภาพ แสดงความเชื่อมโยงตัวแปรการบริหารตามหลักทางสายกลาง สามารถเข้าใจถึงโครงสร้างของการบริหารเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการตามโครงสร้างแล้ว สามารถพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการไปปฏิบัติใช้ได้

2.3.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบของสิ่งที่แสดง โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นเรื่องที่กำหนดชัดเจน

ไปเลยที่เดียวไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการ บุญเชิด ชำนิ ศาสตร์ (2556, น. 13) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาส่วนใหญ่จะกล่าวถึง การจัดองค์การบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญๆ ปิยพร ชุมจันทร์ (2559, น. 89) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านการประเมินการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3)ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ 6)คำอธิบายประกอบรูปแบบ และ 7) ระบุเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ส่วน ชรรมรงค์ศักดิ์ รังงาม (2558, น. 87) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาศรรถนะครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วยหลักการของรูปแบบฯ วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ กระบวนการพัฒนาศรรถนะครูผู้สอนของรูปแบบฯ และการประเมินรูปแบบฯ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิด หลักการ วิธีการ ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิดของรูปแบบ แนวคิด (Concept) เป็นความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ หรือความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวทางในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดคล้องอยู่ในเรื่องก็ได้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม แนวคิดเกี่ยวกับความรัก ความยุติธรรม ความตาย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ หรือแนวคิดที่เป็นความรู้ในด้านต่าง ๆ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) ซึ่งให้เห็นว่า แนวคิดของรูปแบบนั้น ต้องมีความชัดเจน มีโครงสร้าง โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องวัดความสำเร็จทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) หลักการของรูปแบบ หลักการ (Principles) คือ แนวทางในการปฏิบัติหรือแหล่งที่มาซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนทั่วๆ ไป (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) หรือสาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เช่น หลักสำคัญในการจัดการศึกษา (ตามมาตรา 8) กำหนดไว้ 3 ประการ คือการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาต่อเนื่อง

3) วิธีการของรูปแบบ วิธีการ (method) คือ วิธีปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ เช่น วิธีการที่รัฐให้สวัสดิการแก่ประชาชน วิธีการสอนวิทยาศาสตร์มีหลายวิธี ในทางการศึกษา เช่น วิธีการสอน คือ ขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้นๆ (ทศนา เขมมณี, 2551, น. 323)

4) ข้อดีของรูปแบบ คือ วิธีการใช้รูปแบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย เป็นการนำเสนอจุดแข็ง (Strengths) และโอกาส (Opportunities) เมื่อใช้

รูปแบบการบริหารจัดการแล้ว จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากการนำรูปแบบมาปฏิบัติใช้ เป็นข้อดีที่เกิดในสภาพแวดล้อมภายใน ส่วนโอกาสซึ่งเป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอก เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการบริหารจัดการ เป็นข้อดีที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมภายนอก

5) ข้อจำกัดของรูปแบบ คือ วิธีการใช้รูปแบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย เป็นการนำเสนอจุดอ่อน (Weaknesses) และอุปสรรค (Threats) เมื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการไปใช้แล้ว จุดอ่อนซึ่งเป็นมากการนำรูปแบบมาปฏิบัติใช้ เป็นข้อจำกัดที่จะเกิดในสภาพแวดล้อมภายใน ส่วนอุปสรรคเป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอก ไม่เอื้อประโยชน์หรือไม่ส่งเสริมการบริหารจัดการ เป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมภายนอก

6) เงื่อนไขของรูปแบบ คือ ข้อกำหนดในการบริหารจัดการที่จะระบุเป็นข้อบังคับไว้ เพื่อให้การบริหารจัดการนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ไม่แน่นอนหรือความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการบริหารจัดการขึ้นในอนาคต

2.3.4 การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนา หมายถึง การสร้าง การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยังดำเนินการอยู่ให้มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือการดำเนินการสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (อุทัย ไชยะพันธ์, 2558, น. 9, 42) การพัฒนารูปแบบ จึงหมายถึง กระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยังมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการให้ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่การศึกษารูปแบบ การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ และการประเมินหรือการตรวจสอบรูปแบบ จากการศึกษาพบว่า มีขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนารูปแบบที่แตกต่างกันไป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ เป็นการศึกษาในสิ่งที่มีอยู่แล้วเดิม นำมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือการสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาจากการศึกษาในสิ่งนั้นอย่างดีแล้ว จากนั้น นำสิ่งที่ได้พัฒนานั้นมาตรวจสอบก่อนนำไปใช้งาน โดย (1) ศึกษารูปแบบ เป็นขั้นตอนในการทบทวนเอกสาร และการศึกษาความจริงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาในประเด็นสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดกรอบการพัฒนา องค์ความรู้ในการศึกษา (2) สร้างรูปแบบ เป็นขั้นตอนการร่างองค์ประกอบของรูปแบบตามกรอบแนวคิดหลักการ ตามกรอบการศึกษานั้น และ (3) ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่ได้ออกมาแล้วและเข้าใจแล้วนั้น พร้อมทั้งปรึกษาหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิด หลักการ วิธีการ ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข

2.4 การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาของไทยในสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัด โดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียนเขียนอ่านฝึกหัดขัดเกลานิธิกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป มีสถานศึกษาที่เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นครูลดน้อยถอยลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ใฝ่ผ่านมายังมีโรงเรียนหลายแห่งที่เห็นความสำคัญของพระ จึงมักจะนิมนต์ไปช่วยสอนและช่วยอบรมนิสิตของเด็ก ๆ ที่โรงเรียน อาจจะเป็นสัปดาห์ละครั้งหรือเดือนละครั้ง ในขณะที่ฝ่ายพระสงฆ์เองก็พยายามที่จะขอเข้าไปสอนในโรงเรียน แม้ว่าจะเป็นผู้บอกค่าใช้จ่ายเองก็ตาม กระนั้นก็ยังถูกปฏิเสธจากโรงเรียนบางแห่งว่าไม่มีชั่วโมงให้สอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เหตุที่กล่าวเช่นนี้ก็ด้วยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูป ต้องอาศัยหลักสูตรสาระการเรียนรู้นี้เป็นคู่มือสำคัญในการใช้เป็นแผนการสอน และต้องเข้าสอนในโรงเรียนวิถีพุทธเป็นส่วนใหญ่

การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการส่งพระภิกษุไปดำเนินการสอนในโรงเรียน ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นผู้กำกับหรือเป็นต้นสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงได้กำหนดขอบข่ายของการสอนศีลธรรมไว้ดังนี้

2.4.1 หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย จึงกำหนดจุดหมายให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเองปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานความรู้เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มี 2 ข้อ คือ 1) รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งเนื้อหาการสอนศีลธรรม ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนา

ตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

การจัดเนื้อหาและกิจกรรมโดยแบ่งตามระดับการศึกษา 3 ระดับ คือ ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวอย่างเช่น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 สารการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ข้อ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ในมาตรฐานการเรียนรู้ ส.1.1 กำหนด 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป 2) ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด 3) บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด 4) เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด จากนั้นได้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางเอาไว้ ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัด ที่ 1 ได้แก่ พุทธประวัติ โดยสังเขป คือการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เป็นต้น

2.4.2 กระบวนการเรียนรู้

เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ยังจำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคต กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25) และจัดให้ผู้เรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาได้เรียนรู้ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดไว้ว่าในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 14)

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา
- 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
- 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.4.3 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ดีโดยมีสื่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติ และทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้นในเรื่องของสื่อการเรียนรู้นี้ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ โดย (1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก (2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ป็นสื่อการเรียนรู้ (3) เลือกลงและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ (5) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (6) ให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหาที่มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนามีความหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อจากสถานการณ์จริงได้ถูกนำมาใช้เป็นอย่างมาก เช่น การจัดห้องเรียนจริยศึกษา ซึ่งมีพระสอนศีลธรรมเป็นสื่อในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีสื่อมัลติมีเดีย รูปภาพ และสื่ออื่น ๆ อีก ในการใช้สื่อที่พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปมีความสามารถในการใช้สื่อไม่เท่ากัน และความสามารถในการผลิตสื่อการสอนก็มีความแตกต่างกันไปด้วย (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2558)

2.4.4 กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25) จึงได้กำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนไว้ดังนี้ (1) บทบาทของผู้สอน จะต้องศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ทำทายความสามารถของผู้เรียน กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน และวิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (2) บทบาทของผู้เรียน จะต้องกำหนดเป้าหมายวางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปกรรมในโรงเรียน ได้แก่ การสอนตามสาระการเรียนรู้วิชา แกนกลางพระพุทธศาสนา ฝึกรบมคุณธรรม ศิลปกรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ ห่างไกลอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติด สนับสนุน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายคณะสงฆ์ อีกทั้งส่งเสริมค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ ยังช่วย อบรม ทิวสอบธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการผลักดัน สนับสนุน โรงเรียนสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ (สำนักพระสอนศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2558, น. 87)

2.4.5 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในระดับต่าง ๆ และยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 2) ได้เขียนข้อเสนอแนะในการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่

1) การวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน และการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปล ความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการ สอนของครู การวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด การเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ

2) การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อ ตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่าน รายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา และระดับชาติ ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของการสอนศิลปกรรม ในสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ 3 ระดับ เช่นกัน (1) ระดับชั้นเรียน โดยพระสอนศิลปกรรมประเมิน นักเรียน หรือนักเรียนประเมินตนเอง เป็นต้น (2) ระดับสถานศึกษา โดยมหาวิทยาลัยร่วมกับ สถานศึกษาประเมินพระสอนศิลปกรรม (3) ระดับมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ประเมินการ

ดำเนินงานสอนศีลธรรม และการประเมินตนเองในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ส่วน คือ ส่วนนักเรียน ส่วนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และส่วนมหาวิทยาลัย

2.5 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่น และสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยแก้ไขปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัวยุ และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2.5.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ

และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.5.2 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ (1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล (2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ (3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้ (5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเปรียบเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.5.3 จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย (4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2.5.4 คุณภาพของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

(1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

(2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

(3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

(4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

(5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้ (5) อยู่อย่างพอเพียง (6) มุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทย (8) มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่ม กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งบังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนตามมาตรฐานที่กำหนดในลักษณะของหลักสูตรแกนกลางที่เน้นความเป็นเอกภาพของความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปีการศึกษา เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา โดยการนำวิทยาการแขนงต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็น 5 สาระ ได้แก่

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

2.5.5 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อาศัยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยที่ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษาตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะ บูรณาการหรือสหวิทยาการ

2) ด้านทักษะและกระบวนการ ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้ (1) ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์ หลักการและการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (2) ทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐาน และสรุปเป็นหลักการ (3) ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผน ที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็น ประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ (4) ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำ และผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของ กลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะ ช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพ สิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รัก ประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรม ของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4) ด้านการจัดการและการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นที่จะต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจาก สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจก บุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตาม

เหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

2.6 การสอนศาสนาในสถานศึกษาในต่างประเทศ

ศีลธรรม หรือ คุณธรรม หรือ จริยธรรม เป็นสิ่งที่อาณาอารยประเทศมุ่งหวังให้ประชาชนในประเทศของตน มีประจำใจ เพื่อการเจรจาและกระทำต่อกันในสังคม ให้เป็นสังคมที่สงบสุขและสันติสุข การศึกษาการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารรายงาน โครงการวิจัย รูปแบบนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมของต่างประเทศและรายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.6.1 ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นตั้งขึ้นเป็นประเทศเมื่อ 660 ก่อนคริสตกาล โดยจักรพรรดิจิมมู ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น การจัดการโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะมีคณะกรรมการการศึกษาดำเนินงานโดยอิสระ การจัดการศึกษามี 3 ระดับคือระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับเทศบาล ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็นระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมต้น 3 ปี และมัธยมปลาย 3 ปี โดยการศึกษาภาคบังคับกำหนดไว้ 9 ปี และจัดให้โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย งานด้านการศึกษาในญี่ปุ่นรับผิดชอบโดยกระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (MEXT) การส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ให้วิชาสังคมศึกษารวมเอาเรื่องคุณธรรม หน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เข้าไว้เป็นวิชาเดียวกัน การส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลได้ประกาศหลักในการบริหารประเทศ 8 ประการ โดย 1 ใน 8 คือการสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนญี่ปุ่น ในแผนการปฏิรูปการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งใช้ชื่อว่าแผนสายรุ้ง (The Rainbow Plan) กำหนดกลยุทธ์ไว้ 7 ข้อ และมี 2 ข้อที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยระบุว่า อบรมเด็กให้เป็นคนมีน้ำใจเมตตากรุณา โดยการเข้าร่วมบริการสังคมและโปรแกรมต่าง ๆ ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ให้มีความสุข เพิ่มกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกีฬาและมีการตรวจสอบปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก รวมทั้งป้องกันเด็กจากข้อมูลที่ไม่อันตราย

การส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนของญี่ปุ่นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนจริยศึกษาไว้ 3 ประการคือ (1) ส่งเสริมน้ำใจในการนับถือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และสิ่งมีชีวิต (2) ส่งเสริมผู้สืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมเดิม และสร้างวัฒนธรรมใหม่ซึ่งมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น (3) ส่งเสริมบุคคลผู้สร้างและพัฒนารัฐและสังคม (สุรศักดิ์ หลาบมาลาและรสสุคนธ์ มกรมณี, 2549, น. 29-34)

2.6.2 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์หรือสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้ชื่อว่าเป็นประเทศเล็กที่สุดและมั่งคั่งที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษา สังคมสิงคโปร์ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์คือ 10 ปี การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ผู้อาวุโสในสิงคโปร์เรียกร้องให้มีการสอนศาสนศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเนื่องจากเห็นว่าประเทศถูกคุกคามจากค่านิยมตะวันตกและความทันสมัย จึงมีการจัดวิชาศาสนศึกษาให้เรียนโดยเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งจาก 6 รายการคือ คัมภีร์ไบเบิล ศาสนาอิสลาม พุทธ ฮินดู ซิกข์ ขงจื้อ แต่หลังจากนั้น 5 ปี รัฐบาลก็ประกาศให้วิชาศาสนศึกษาไม่ใช่วิชาบังคับอีกต่อไป กลายเป็นวิชาเลือกและให้จัดการศึกษานอกเวลาเรียนตามหลักสูตร ทำให้เกิดข้อวิพากษ์ในหมู่นักการศึกษาซึ่งเห็นว่าหลักสูตรการศึกษาควรเป็นกระบวนการทางสังคมไม่ใช่เป็นแค่เอกสารทางเทคนิค (สุรศักดิ์ หลาบมาลาและรสสุคนธ์ มกรมณี, 2549, น. 40-41)

2.6.3 ประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ชาวออสเตรเลียเชื้อสายอังกฤษมีจำนวนมากที่สุดถึงประมาณร้อยละ 92 ดังนั้นภาษาหลักที่ใช้คือ อังกฤษ (79.1%) ศาสนาที่ประชาชนนับถือคือ คริสต์นิกายต่าง ๆ (67.4%) การจัดการศึกษาของออสเตรเลีย มีความแตกต่างกันในแต่ละรัฐและเขตการปกครองอิสระ แต่โดยภาพรวมจะแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ (1) การศึกษาระดับโรงเรียน (2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (3) การอาชีวศึกษาและฝึกอบรม จัดในลักษณะที่เป็นการศึกษาในระบบและนอกระบบ การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของออสเตรเลีย แนวโน้มทางการศึกษาที่มุ่งสู่จุดยืนด้านไม่ยุ่งเกี่ยวกับศาสนาและเน้นค่านิยมที่เป็นกลาง รัฐนิวเซาท์เวลส์จึงออกกฎหมายการเรียนการสอนฉบับใหม่ในปี ค.ศ.1991 ซึ่งทำให้วิชาศาสนศึกษาหายไป กลายเป็นการกำหนดค่านิยมหลักสำหรับบุคคลและสังคมให้โรงเรียนและครูนำไปปฏิบัติการ ส่งเสริมการเรียนรู้สันติศึกษา กระบวนการการศึกษาเพื่อปลูกฝังปัญญาพัฒนาสันติ เป็นกระบวนการการเรียนรู้ตลอดชีวิตและต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งวัยผู้ใหญ่ ในทุกรูปแบบและ

ทุกระดับการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ การศึกษาเพื่อปลูกฝังปัญญาพัฒนาสันติ ควรจะให้น่าสนใจผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับแรงบันดาลใจจากต้นแบบหลาย ๆ คน ในการปฏิบัติตามค่านิยม คุณธรรม และพฤติกรรมที่สลายความโลภ จิตมุ่งร้าย และความปรารถนาที่จะควบคุม รวมทั้งจัดการกระทำต่อคนอื่นและสิ่งต่าง ๆ ตามอำเภอใจ (สุรศักดิ์ หลาบมาลาและรสสุคนธ์ มกรมณี, 2549, น. 54-57)

2.6.4 ประเทศนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์เป็นเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป (69.8%) นอกนั้นเป็นชาวเมารี ชาวเอเชีย ชาวเกาะในแปซิฟิกและอื่น ๆ จึงเป็นสังคมหลากหลายวัฒนธรรม ภาษาราชการที่ใช้ คือ ภาษาอังกฤษและเมารี ศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือคือ คริสต์นิกาย แองกลิกัน และโรมันคาทอลิก การจัดการศึกษามีลักษณะของการกระจายอำนาจ โครงสร้างการบริหารแบ่งเป็น 2 ระดับคือ (1) ระดับกระทรวงศึกษาธิการ (2) ระดับสถานศึกษา ทั้งนี้ การศึกษาภาคบังคับมีอายุเป็นเกณฑ์โดยทุกคนต้องเรียนจนถึงอายุ 16 ปี เลื่อนชั้นตามอายุโดยไม่มี การสอบอย่างเป็นทางการ การเรียกชื่อระดับชั้นต่าง ๆ จึงแตกต่างจากที่ใช้กันโดยทั่วไปใน ประเทศอื่น ๆ อาทิ Junior 1 และ Junior 2 สำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี Standard 1-4 สำหรับเด็ก อายุ 7-10 ปี Form 1-6 สำหรับ เด็กอายุ 11-16 ปี และ Form 7 เป็นระดับเตรียมเข้า มหาวิทยาลัย เป็นต้น อัตราการรู้หนังสือของประชากร คือ 99% (พ.ศ. 2548)

การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในยุค 2000 ความต้องการด้านค่านิยมศึกษามีมากขึ้น โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของศาสนาเรียกร้องว่าสถาบันของตนเหมาะที่จะเป็นที่ปลูกฝังค่านิยม ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงกระตุ้นให้ประชาชนอภิปรายเรื่องค่านิยมศึกษา และให้เงิน สนับสนุนโครงการนำร่องหลายราย แรงผลักดันด้านค่านิยมศึกษาจึงมาจากหลายกลุ่มและหลาย แนวความคิด หลักสูตรค่านิยมศึกษา การดำเนินงานเพื่อแก้ไขความผิดปกติที่เกิดในสังคมอย่าง เป็นรูปธรรมของมูลนิธิการศึกษาด้านค่านิยมของนิวซีแลนด์ มีเป้าหมายของการศึกษาค่านิยม พื้นฐานหรือค่านิยมแกน 2 ประการคือ (1) สร้างบุคลิกภาพโดยการสอนค่านิยมพื้นฐาน และ (2) พัฒนาความสามารถในการรับรู้และปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน การใช้หลักสูตรค่านิยมศึกษาใน โรงเรียน จะประกอบด้วย 3 ตอนคือ ความรู้ความเข้าใจจริยธรรม (Moral Knowing) ความรู้สึก จริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior) (สุรศักดิ์ หลาบมาลาและ รสสุคนธ์ มกรมณี, 2549, น. 60-62)

2.6.5 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร ประกอบด้วย 4 รัฐ คือ อิงแลนด์ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ แต่ละรัฐมีรัฐบาลท้องถิ่นและเมืองหลวงของตนเอง จุดเด่นคือ ความมีระเบียบวินัย มารยาททางสังคม และภาษา มีประชากรย้ายถิ่นฐานหรือผู้ลี้ภัยจากหลายประเทศเข้ามาอาศัย ทำให้สังคมของอังกฤษเป็นสังคมหลายเชื้อชาติที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและเสมอภาค ศาสนาคริสต์นิกายแองกลิกันถือเป็นศาสนาหลักของประชาชน และมีได้ห้ามการนับถือศาสนาอื่น การศึกษาของอังกฤษมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและประชาชน เพื่อประโยชน์ของบุคคลและเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวม การศึกษาภาคบังคับ ใช้อายุของผู้เรียนเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ผู้เรียนต้องอยู่ในโรงเรียนตั้งแต่อายุ 4 หรือ 5 ปี จนถึงอายุ 16 ปี การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของอังกฤษ การส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบหลักสูตรแห่งชาติซึ่งกำหนดโดยหน่วยงานกลางคือ กระทรวงศึกษาธิการของอังกฤษครอบคลุมสาระการเรียนรู้ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 วิชา โดยไม่มีวิชาเฉพาะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างไรก็ตาม เป้าหมายการเรียนรู้ของแต่ละวิชามีส่วน เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อาทิ ในวิชาประวัติศาสตร์ เน้นให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงมุมมองเชิงประวัติศาสตร์เข้ากับการเมือง ศาสนา ศิลธรรม ฯลฯ เป็นต้น (สุรศักดิ์ หลาบมาลาและรสสุคนธ์ มกรมณี, 2549, น. 67)

2.6.6 เนการาบรูไนดารุสซาลาม

ประเทศบรูไนตั้งอยู่บนชายฝั่งทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะบอร์เนียวในภูมิภาค ตะวันออกเฉียงใต้ มีกรุงบันดาร์เสรีเบกาวันเป็นเมืองหลวง ประเทศบรูไนปกครองด้วยแนวคิด หลักความเป็นชาติ (National Concept) โดยระบอบราชาธิปไตยมุสลิมมลายู หรือที่รู้จัก แพร่หลายว่า Melayu Islam Beraja (MIB) ซึ่งเพิ่มคุณค่าเฉพาะที่แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชาว บรูไนทุกแ่งมุมในบรูไนดารุสซาลาม คุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมถูกผนวกรวมอยู่ในเนื้อหาวิชาที่ สอนในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาระบอบราชาธิปไตยมุสลิมมลายูและศาสนศึกษา สมเด็จพระราชาธิบดีและยังดี เปอร์ตวนแห่งบรูไน ดารุสซาลาม ซึ่งอนุญาตให้ออกกฎหมาย “คำสั่ง ศาสนาศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2555” ที่ประกาศไม่นานมานี้ ซึ่งคำสั่งการศึกษาใหม่ที่มีผลบังคับใช้ ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 ฉบับนี้ มุ่งให้ศาสนศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับแก่นักเรียน มุสลิมในประเทศทุกคน (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 10)

2.6.7 ราชอาณาจักรกัมพูชา

ประเทศกัมพูชาเป็นสังคมที่ถูกทำลายล้างจากสงครามและประสบการณ์เลวร้าย เป้าหมายโดยรวมของระบบการศึกษา คือ ช่วยให้เด็กได้พัฒนาคุณภาพของตนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทางโรงเรียนต้องปลูกฝังให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ฟังตนเองได้ มีความรับผิดชอบ สามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและรักประเทศชาติของตน พัฒนาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ศิลธรรม ความอดทน ความร่วมมือ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นปึกแผ่นของชาติ การตระหนักของประชาชน รักความยุติธรรม เคารพกฎหมายและสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีเอกลักษณ์ และให้ความสำคัญกับความเจริญและวัฒนธรรมของชาติ ศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ในช่วงเวลามากกว่าสองพันปี ชาวกัมพูชาได้พัฒนาความเชื่อแบบเขมรที่มีลักษณะเฉพาะ โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมกับหลักศาสนาพุทธและฮินดูจากทางอินเดีย กัมพูชาเป็นเมืองพุทธ โดยร้อยละ 90 ของชาวกัมพูชานับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท นับตั้งแต่โบราณมา พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและค่านิยมแบบเขมร โดยคงความประเพณีมีศีลธรรม และใช้ชีวิตเป็นแบบอย่างให้ชาวพุทธปฏิบัติตาม ในหลายศตวรรษที่ผ่านมา พระสงฆ์เป็นชนกลุ่มเดียวที่อ่านออกเขียนได้ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ก่อนช่วงปี พ.ศ. 2513 ชายชาวกัมพูชาส่วนมากเรียนรู้หนังสือผ่านทางการศึกษาของพระสงฆ์เท่านั้น (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 8)

2.6.8 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

การศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมได้รวมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องศาสนาและพลเมืองในประเทศอินโดนีเซีย (ไม่ได้แยกสอน) ด้วยเหตุนี้คนทั่วไปจึงมองว่าการศึกษาเรื่องศาสนาเป็นเรื่องเดียวกับการศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและเรื่องพลเมือง (แพนคาลิดา) ทั้งสองวิชานี้ยังได้สอนเรื่องค่านิยม การสร้างความเคซึนและกฎระเบียบที่อิงจากศาสนาและกฎหมายของรัฐธรรมนูญของประเทศอินโดนีเซีย ได้บรรยายเรื่องแพนคาลิดาไว้ว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานในการสร้างเอกราชของประเทศอินโดนีเซีย และเป็นหลักพื้นฐานที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ประเทศอินโดนีเซียได้รับเอกราช แพนคาลิดาประกอบด้วยหลักการที่ไม่อาจแยกจากกันได้ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน 5 ประการ ได้แก่ (1) ความเชื่อเรื่องพระเจ้าองค์เดียว (2) มนุษยธรรมที่มีความยุติธรรมและอารยธรรม (3) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศอินโดนีเซีย (4) ประชาธิปไตยที่เกิดจากภูมิปัญญา และแสดงออกอย่างเป็นเอกลักษณ์ของตัวแทนประชาชน (5) ความยุติธรรมทางสังคมสำหรับชาวอินโดนีเซียทุกคน

หากถามคนในสังคมมุสลิมว่าใครเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนที่มีคุณธรรม คำตอบอันดับแรกคือท่านศาสดามุฮัมมัด ภรรยา บุตร และ สหาย ของท่าน และศาสดาองค์อื่น ๆ ชาวมุสลิมเชื่อว่าพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจะนำมาซึ่งความศรัทธา และความศรัทธาที่แท้จริงนั้นเกิดจากพฤติกรรมที่มีคุณธรรม ชาวมุสลิมบางคนมองว่าแนวคิดเรื่องหน้าที่ด้านคุณธรรมและหน้าที่ด้านศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ เมื่อมีปัญหาทางศีลธรรม พวกเขาจะหันไปพึ่งศาสนาเพื่อหาคำตอบทางศีลธรรม มีชาวมุสลิมหลายคนที่ไม่สามารถพูดเรื่องคุณธรรมได้เลยหากไม่ได้พูดในบริบทของศาสนา (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 5)

2.6.9 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คุณค่าด้านคุณธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตั้งอยู่บนพื้นฐานความสมักรสมานสามัคคีและคำสอนของพุทธศาสนา หนึ่งในเป้าหมายทั่วไปของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ให้การศึกษาแก่ประชาชนลาวเพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดีและมีความจงรักภักดีต่อประเทศและระบอบการปกครองประชาธิปไตยของประชาชน พุทธศาสนาเถรวาทมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวัฒนธรรมลาว พุทธศาสนามีหลักการความเชื่อด้านจริยธรรมทางสังคมที่แข็งแกร่ง ทั้งสำหรับพระและฆราวาส วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่สอนคุณธรรมและจริยธรรมทางพุทธศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ และเป็นพื้นที่ที่ชุมชนหมู่บ้านมาพบปะในงานเทศกาล วัดอุปถัมภ์การศึกษาในหลักสูตรถูกกำหนดขึ้นมาในแง่กระบวนการคิด ทักษะพิสัย และจิตพิสัยซึ่งครอบคลุมเสาหลักการศึกษาห้าประการได้แก่ คุณธรรม ภูมิปัญญา แรงงาน กาย และสุนทรียะคุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา หนึ่งในวิชาหลัก “โลกรอบตัวเรา” (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 8-9)

2.6.10 มาเลเซีย

หลักในการสร้างปรองดองระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย หรือ Rukun Negara ถูกประกาศขึ้นในปี พ.ศ. 2513 เพื่อแสดงเจตจำนงร่วมกันของชาวมมาเลเซียที่จะปฏิบัติตามหลักการทั้งห้าข้อ คือ (1) ความเชื่อในพระเจ้า (2) ความจงรักภักดีต่อประเทศและพระมหากษัตริย์ (3) การรักษาสถาบันรัฐธรรมนูญ (4) การรักษากฎหมาย และ (5) การประพฤติดี มีศีลธรรม

หัวใจสำคัญของหลักสูตรการศึกษาจริยธรรมประกอบด้วย 36 แนวคิด ซึ่งแบ่งได้เป็น 7 ด้านหลัก ๆ คือ (1) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง (2) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว (3) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (4) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ (5) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน (6) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตย และ (7) ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขและความปรองดอง

การศึกษาด้านจริยธรรม เป็นวิชาบังคับตามหลักสูตรในระบบการศึกษาของมาเลเซีย นักเรียนที่ไม่ใช่มุสลิมต้องเรียนวิชานี้ ในขณะที่ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องเรียนหลักสูตรของอิสลาม ทั้งนี้ การเรียนทั้งสองวิชาถูกมองว่ามีเป้าหมายเดียวกัน มาเลเซียเป็นประเทศที่มีความหลากหลาย การให้การศึกษากับนักเรียนหลากหลายกลุ่มผ่านทางกระทรวงศึกษาเป็นเรื่องท้าทาย และควรมีการติดตามประเมินกันต่อไป สิ่งสำคัญ คือ การศึกษาจริยธรรมช่วยให้นักเรียนค้นพบความต้องการของรัฐ วัฒนธรรมและศาสนาของตน รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงในโลกระดับกว้างด้วยเช่นกัน (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 6)

2.6.11 สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

การเรียนรู้ถือเป็นค่านิยมที่สำคัญของพม่า ทศนคตินี้มีรากฐานมาจากพุทธศาสนาที่อธิบายว่าความไม่รู้คือต้นเหตุแห่งความทุกข์ เช่น การเกิดใหม่หลายครั้ง การเรียนรู้ในความหมายของพุทธศาสนิกชนคือการเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้า การศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรม ซึ่งนักเรียนในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานจะถูกหล่อหลอมเกล้าให้รักชาติ มีจิตวิญญาณเป็นหนึ่งเดียวกันและปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่ามีระบบการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากศาสนาคือระบบการศึกษาในวัดทางพุทธศาสนา (monastery education) ตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 11 ในช่วงต้นปีค.ศ. 1900 โรงเรียนวัดได้ช่วยให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นแก่เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน เด็กกำพร้า เป็นการเติมช่องว่างให้แก่ระบบการศึกษาในประเทศระบบการศึกษาในวัด (monastery education) เป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญในการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมและรักษาวัฒนธรรมของประเทศ (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 7)

2.6.12 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

คุณค่าหลักที่เป็นลักษณะของชาวฟิลิปปินส์โดยทั่วไป อาจประกอบด้วยลักษณะดังนี้ (1) การให้ความสำคัญกับครอบครัวและเครือญาติ (2) การให้ความสำคัญกับตัวตน หรือลัทธิบุคคลนิยม (personalism) (3) การให้ความสำคัญของความเชื่อทางศาสนาและจิตวิญญาณ (“loob complex” หรือ religious/psychic orientation) (4) การยอมรับทางสังคม (social acceptance) (5) ความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น (pakikiramdam) (6) การมีกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (pakikisama หรือ group centeredness) และ (7) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยม ถูกบรรจุอยู่ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาในนามของ คุณธรรมที่ดีและพฤติกรรมที่ถูกต้อง (Good Moral and Right Conduct - GMRC) ในช่วงโมแกนเนและโฮมรัม ส่วนในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจะสอดแทรกอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ กรอบของการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม จัดวางตำแหน่งของบุคคลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในระดับบุคคล

คนหนึ่งคนจะแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก คือ ทางกาย สติปัญญา คุณธรรม และจิตวิญญาณ ในระดับชุมชน บุคคลถูกมองในด้านของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในด้านสังคม บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม ในด้านสังคม บุคคลถูกคาดหวังว่าจะต้องพัฒนาค่านิยมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และในด้านเศรษฐกิจ บุคคลจะต้องพัฒนาตนให้มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนด้านการเมือง บุคคลจะต้องพัฒนาค่านิยมของความรักชาติและความสามัคคีในระดับโลก โดยค่านิยมดังกล่าวนี้จะช่วยพัฒนาศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลทุกคน (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 12)

2.6.13 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เวียดนามมีประชากร 83.5 ล้านคน ประกอบด้วยชาว Kinh หรือชาวเวียดนาม ร้อยละ 86.2 และชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นชนกลุ่มน้อยประมาณร้อยละ 13 ตั้งถิ่นฐานกระจายบนพื้นที่สูงด้านตะวันตก ชาวเวียดนามส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานนอกจากนั้นนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ลัทธิกาวไต ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ตลอดจนผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอีกจำนวนหนึ่ง คนเวียดนามมีเอกลักษณ์และบุคลิกลักษณะเด่นดังนี้ ขยันและอดทน รักชาติ รักการศึกษาเล่าเรียน ยึดถือความกตัญญู การสอนคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนมีวิชาคุณธรรมซึ่งสอนเกี่ยวกับการเป็นคนดีต้องทำอะไร เช่น ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้องรักผู้ใหญ่และช่วยเหลือเด็ก เรื่องเหล่านี้บรรจุอยู่ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้น หรืออายุประมาณ 7 ปี นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ตอกย้ำหลักคำสอนของลุงโฮ 5 ข้อโดยติดไว้ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2556, น. 9)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในต่างประเทศ ซึ่งได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาตามศาสนาที่ประชาชนในประเทศนั้นนับถือ คือ (1) ศาสนาพุทธ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ประเทศสิงคโปร์ และเวียดนาม (2) ศาสนาคริสต์ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษ (3) ศาสนาอิสลาม ได้แก่ เนการาบรูไนดารุสซาลาม ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งในทุกประเทศมีการจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรมโดยยึดหลักศาสนาและหลักสากล เช่น หลักสันติภาพและเสรีภาพ ซึ่งหลักเหล่านี้แท้จริงแล้วมีอยู่ในศาสนา เพียงแต่บางประเทศไม่ให้ความสำคัญกับศาสนา

2.7 โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งเป็นงานเผยแผ่วิชาการและเป็นงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนี้

2.7.1 ความเป็นมาของโครงการ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น เกิดจากปัญหาการขาดศีลธรรมของเยาวชนประชาชนในสังคมไทย ดังที่ปรากฏในหลักการของโครงการที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีต พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงนำหลักทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางการปกครอง ดังเช่นพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ความตอนหนึ่งว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นอกจากนั้นแผ่นดินไทยยังเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สัญลักษณ์ที่ปรากฏมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งยืนยันว่าสังคมไทยเป็นสังคมวิถีพุทธ คือวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ผูกพันกับวัดและพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดดและรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์หรือโลกการสื่อสารไร้พรมแดน คนในสังคมมุ่งการแข่งขันกันทำงานเพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อหรือหลงใหลวัตถุ เกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเผยแผ่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2557)

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 - 2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอน ฯ ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 23,000 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2551 ที่ดำเนินการมาแต่เดิม ไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้ออกร่างงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน (กรมการศาสนา, 2548, น. 1-6) โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว (2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ (3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ ฯ มาแต่เริ่มแรก (4) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน (5) คณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.7.2 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน ในรูปแบบของโครงการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553-2558 การบริหารจัดการโครงการนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ ลงนามโดยอธิการบดี กำหนดให้รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เป็นประธานโครงการโดยตำแหน่ง ซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการ 12 รูป/คน มีเจ้าหน้าที่ในโครงการ 20 รูป/คน มีอัตราพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6,700 รูป มีโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปดำเนินการสอนมากกว่า 6,500 โรงเรียน ผลผลิตนักเรียนที่ได้รับการสอนศีลธรรมในระดับต่าง ๆ มากกว่า 200,000 คน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้อาคารวรรณิสรศรัทธา (B12) เป็นสถานที่ประสานงานโครงการ โดยกำหนดให้เป็นสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นอกจากนั้นแล้วยังมีศูนย์ประสานงานในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยอีก 9 แห่ง ลักษณะการดำเนินกิจกรรมหลัก ๆ ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ การอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะด้านการเรียนการสอน การส่งพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการวิจัย โดยกำหนดให้คณะกรรมการบริหารโครงการพระสอน

ศิลปกรรมในโรงเรียน มีอำนาจและหน้าที่ ได้แก่ (1) บริหารโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามหลักการและเป้าหมายของโครงการ (2) พิจารณากลับกรอง และให้ความเห็นชอบการเบิกจ่ายงบประมาณในโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน และจัดสรรงบประมาณในโครงการให้วิทยาเขต วิทยาลัย ตามความจำเป็นและเหมาะสมตามระเบียบของมหาวิทยาลัย (3) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มาตรฐานการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คู่มือและสื่อการเรียนการสอน ร่วมมือกับสถาบันวิจัยญาณสังวรในการติดตามและประเมินโครงการ (4) อำนาจหน้าที่อื่นซึ่งเกี่ยวกับโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนที่อธิการบดีมอบหมาย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการบริหารด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมาโดยตลอด ในปีที่ผ่านมา พบว่า ในส่วนของโครงการนั้นเป็นโครงการที่ดี เป็นการสร้างและปลูกฝังให้เยาวชนนำหลักคำสอนจากพระสอนฯ ไปปฏิบัติเพื่อเกิดความสุขอันบริสุทธิ์ ในทางสังคมลดปัญหาวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ในด้านการบริหารโครงการหรือองค์การของโครงการกลับพบว่า มีปัญหาหนักอันดับแรก ได้แก่ การเบิกจ่ายค่านิตยภัตของพระสอนที่มีความล่าช้ามาก ส่งผลให้พระสอนฯ หมดกำลังใจและลาออกเป็นจำนวนมาก การประชาสัมพันธ์พระสงฆ์ร่วมโครงการและการอบรม ยังขาดแบบแผนอันเดียวกัน อาจเนื่องจากการขาดหลักสูตรพระสอนฯ ทั้งใหม่และเก่าให้มีความเข้มข้น อีกทั้งขาดการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยของโครงการอยู่ตลอดเวลา และขาดเจ้าหน้าที่ทำประกันคุณภาพ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพของโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งสภาพปัจจุบันของโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปรากฏดังนี้

2.7.2.7 ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพทั่วไปของโครงการ ประกอบด้วย

1) หลักการ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีต พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงนำหลักทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางการปกครองบ้านเมือง ดังเช่นพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ความตอนหนึ่งว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นอกจากนั้นแผ่นดินไทยยังเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สัญลักษณ์ที่ปรากฏมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งยืนยันว่าสังคมไทยเป็นสังคมวิถีพุทธ คือวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ผูกพันกับวัดและพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดดและรวดเร็ว

ตามกระแส “โลกาภิวัตน์” หรือโลกการสื่อสารไร้พรมแดน คนในสังคมมุ่งการแข่งขันกันทำงาน เพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อหรือหลงใหลวัตถุ เกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเผยแผ่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2) วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการศาสนาให้พระพุทธศาสนาที่คนไทยนับถือเป็นรากฐานในการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ของประชาชน โดยมุ่งทั้งการก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักในคุณค่า และความสามารถในการนำหลักศาสนธรรมที่แท้จริงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีหลักศาสนาเป็นครรลองแห่งการดำเนินงานอันจะนำไปสู่ความสงบสุขแห่งตน ตลอดจนสันติสุขแห่งสังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติโดยรวม ซึ่งมีรายละเอียดของนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการใน 4 เรื่อง คือ การพัฒนาศาสนศึกษาและบุคลากรทางศาสนา การเผยแผ่ศาสนธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม การบูรณะพัฒนาศาสนสถานและการบริหารและการจัดการทางศาสนา ในที่นี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในเรื่องการพัฒนาศาสนศึกษาและบุคลากรทางศาสนาและเผยแผ่ศาสนธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมเท่านั้น

3) เป้าหมายของโครงการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้กำหนดเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านปริมาณ พระสอนศีลธรรม จำนวน 6,700 รูป แบ่งเป็น ภาคกลาง ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) อ.พุทธมณฑล จ. นครปฐม จำนวน 1,995 รูป (2) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 550 รูป (3) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย อ.สามพราน จ. นครปฐม จำนวน 525 รูป ภาคเหนือ ได้แก่ วิทยาเขตล้านนา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จำนวน 600 รูป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ (1) วิทยาเขตอีสาน อ.เมือง จ. ขอนแก่น จำนวน 800 รูป (2) วิทยาเขตร้อยเอ็ด อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 500 รูป (3) วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย จำนวน 800 รูป (4) วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธอ อ.เมือง จ.ยโสธร จำนวน 230 รูป (5) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์จำนวน 300 รูป ภาคใต้ ได้แก่ วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราชจำนวน 400 รูป ด้านคุณภาพ

คือ สอนศีลธรรมในโรงเรียนเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามวิชาความรู้ที่ได้ศึกษามา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนพระสอนศีลธรรมทั้งหมด

2.7.2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ หมายถึง ทรัพยากรในการดำเนินโครงการให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

1) บุคลากร คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้กำหนดบุคลากรในการดำเนินงานของโครงการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโครงการ และเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ มีโครงสร้างการบริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารการการสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) งบประมาณ งบประมาณ จำนวน 178,735,000 บาท จากงบประมาณแผ่นดิน หมวดเงินอุดหนุน ปีงบประมาณ 2558 รายละเอียดประมาณการใช้จ่ายงบประมาณ ได้แก่ (1) ค่าตอบแทน แบ่งเป็น ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ตามมติคณะรัฐมนตรี)

ค่าพาหนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ค่าตอบแทนลูกจ้างชั่วคราวรายปีประจำปีโครงการ (2) ค่าใช้สอย แบ่งเป็น ค่าอบรมสัมมนาพระสอนศีลธรรมฯ ค่าติดตามประเมินผลโครงการพระสอนฯ ค่าทำวิจัยโครงการพระสอนฯ ค่าพัฒนาหลักสูตร ค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะ (3) ค่าวัสดุ (4) ค่าครุภัณฑ์

3) วิชาการ งานโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นงานเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนั้น งานวิชาการจึงเป็นภาระงานหนึ่งที่จะต้องมีการดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรหรือคู่มือพระสอนศีลธรรม การพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับพระสอนศีลธรรม การนิเทศและการรายงานผลการสอน เป็นต้น พระสอนศีลธรรมมีทักษะ 6 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความรู้พระพุทธศาสนา (2) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะ (3) ด้านกฎหมายและระเบียบทางการศึกษา (4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (5) ด้านการบริหารจัดการในห้องเรียน (6) ด้านความรับผิดชอบ แบ่งหลักสูตรการอบรมเป็น 3 ระดับ ตามความแตกต่างกัน ได้แก่ (1) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับต้น สำหรับผู้สมัครเข้าเป็นพระที่สมัครใหม่ยังไม่เคยผ่านการปฏิบัติงานมาก่อน ในระดับนี้ หลังจากอบรมครบหลักสูตรแล้วต้องสอบคัดเลือกให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับกลาง สำหรับผู้ที่เคยผ่านการอบรมแล้วและกำลังสอนอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ (3) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับสูง สำหรับเตรียมพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้ชำนาญในแต่ละเขตพื้นที่

4) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ โครงการพระสอนศีลธรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ทำให้ต้องมีศูนย์ประสานงานในทุกวิทยาเขตและวิทยาลัยทั่วประเทศ วัสดุอุปกรณ์สำนักงาน การจัดเก็บเอกสาร และวัสดุสำนักงานอื่น ๆ

2.7.2.3 ด้านกระบวนการ

กระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมแบ่งออกได้ ดังนี้

- 1) การดำเนินโครงการ ได้แก่
 - (1) จัดทำโครงการขออนุมัติ
 - (2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
 - (3) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - (4) ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน
 - (5) ดำเนินงานตามโครงการ
 - (6) ติดตามและประเมินผลโครงการ

2) กิจกรรมการดำเนินโครงการ

- (1) ผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การรับสมัคร การจัดอบรม การส่งออกสอน และการนิเทศติดตามผล
- (2) การวิจัยและพัฒนาด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการพัฒนาหลักสูตรการอบรมพระสอนศีลธรรม การจัดทำคู่มือ และการจัดทำสื่อการสอนทางด้านพระพุทธศาสนา
- (3) การบริการด้านพุทธศาสนาให้กับชุมชนและการดำรงรักษาวัฒนธรรมของประเทศไทย ได้แก่ การจัดอบรมศีลธรรม การเข้าค่าย การร่วมกิจกรรมวันสำคัญของชาติ
- (4) การบริหารจัดการโครงการ ได้แก่ การจัดอบรมสัมมนาบุคลากร การจ่ายค่าตอบแทนการจัดทำแผนงานโครงการ แผนงบประมาณ เป็นต้น

2.7.2.4 ด้านผลผลิต

- 1) อบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความรู้และทักษะด้านการเรียนการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน
- 2) ดำเนินการส่งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปทำหน้าที่สอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และพัฒนาจิตใจเยาวชนของชาติ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลโดยผ่านกระบวนการวิจัย
- 3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการสอนศีลธรรมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.7.3 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณแล้ว เพื่อให้ดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ คือ นักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่างบประมาณที่ได้รับ จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการฯ อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ และจัดอบรมถวายความรู้เพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม

สภาพของโครงการจัดตั้งขึ้นตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การแบ่งส่วนงาน พ.ศ. 2556 ตามราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2556 เพื่อดำเนินการรับผิดชอบงาน “โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ตอบสนองยุทธศาสตร์ที่ 3 ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 11 “การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคมและ

ชุมชน” มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสรรหาพระสอนศีลธรรม ส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน งานติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

2.7.3.1 ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพทั่วไปของโครงการ ประกอบด้วย

1) หลักการและเหตุผล สถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากกว่าอดีตที่ผ่านมา อันมีผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาประเทศยุคใหม่ มุ่งการแข่งขันทางวัตถุนิยม ขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติกำลังประสบปัญหาที่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย นิยมความรุนแรงก่อการทะเลาะวิวาท ไม่รักนวลสงวนตัว มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ใช้เงินฟุ่มเฟือย แต่งตัวไม่สุภาพ คบเพื่อนไม่ดี ดิถยาเสพติด หนีเรียน พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ทำให้ภาครัฐเร่งขวนขวายหาอุบายในการแก้ไข ป้องกันด้วยการปรับแผนพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ พัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของเด็กไทยให้ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข พร้อมทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติโดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันครอบครัวชุมชนสถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นองค์กรทางการการศึกษาพระพุทธศาสนา ผลิตบัณฑิตเพื่อสนองงานคณะสงฆ์และสังคม สนับสนุนพัฒนาการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบตามแผนพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ในปีงบประมาณ 2551 รัฐบาลได้มอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งแต่เดิมกระทรวงวัฒนธรรมได้กำกับดูแล มาให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บริหารโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพตามนโยบายการศึกษาของชาติ

2) วัตถุประสงค์ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อสนองนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภคณและสังคมไทย ตามแผนพัฒนาประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ตลอดชีวิต (2) เพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโครงการตามมติของรัฐบาล ให้มีประสิทธิภาพทางด้าน การทำแผนการสอน วิธีการสอนและประเมินผลการสอนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่าง ถูกต้อง (3) เพื่อให้ให้นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่พระเข้าไปสอนได้ใกล้ชิด เกิดความคุ้นเคยกับพระสงฆ์ และได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องจากพระสงฆ์

อย่างใกล้ชิด และสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3) เป้าหมาย โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดเป้าหมายของโครงการ 2 ด้าน (1) เชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยและส่งเสริมพัฒนาพระสงฆ์สอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีคุณภาพตามความคาดหวังของการจัดการศึกษาของชาติ เป็นที่ศรัทธาของนักเรียน ครูประจำสถานศึกษาและประชาชน (2) เชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจจัดทำฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมทุกจังหวัด ทุกพื้นที่ที่อยู่ในโครงการ จัดทำ อบรมพระสงฆ์เพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมให้เพียงพอกับความต้องการทุกเขตพื้นที่การศึกษา ให้ครบ 18,000 รูป

สำนักงานพระสอนศีลธรรม และศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภูมิภาค ได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพระสอนศีลธรรม ระยะยาว (2557-2559) เพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานให้กับผู้ปฏิบัติงานทุก ๆ ฝ่ายได้ถือเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (1) ปณิธาน “บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษา เพื่อสร้างสังคมสันติสุข” (2) วิสัยทัศน์ “พระสอนศีลธรรมมีความรู้ สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” (3) พันธกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ และติดตามประเมินผล ด้านการบริการวิชาการพระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมตามแนววิถีพุทธ ด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

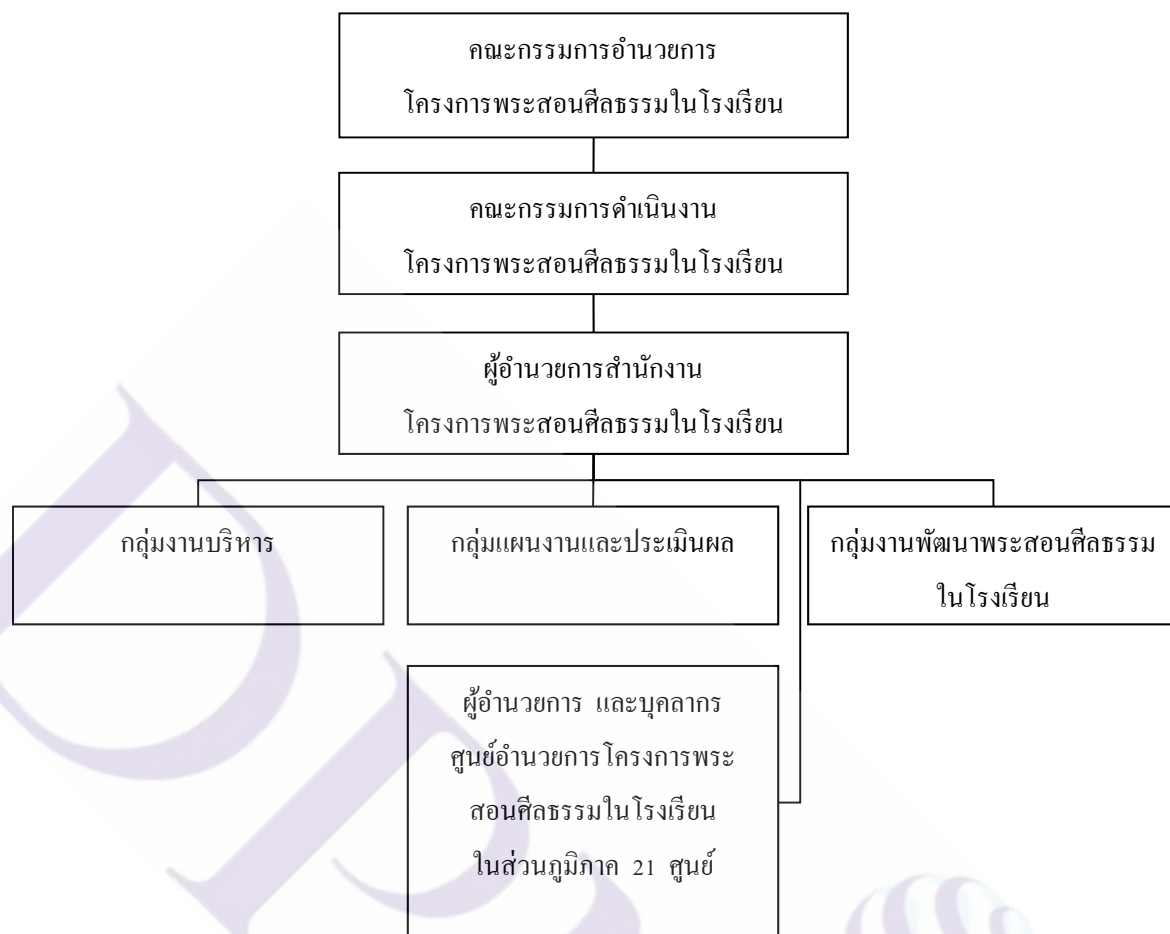
2.7.3.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ทรัพยากรของโครงการที่ทำให้สามารถดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ประกอบด้วย

1) บุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 18,000 รูป รับผิดชอบและทำการสอนกว่า 12,332 โรงเรียน ซึ่งจำนวนนักเรียนโดยประมาณ 1,400,000 คน มหาวิทยาลัยมีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2 ชุด คือ (1) คณะกรรมการอำนวยการ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธาน รองอธิการบดีฝ่ายบริหารเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำกับนโยบาย ทิศทางและแนวทางการดำเนินงาน (2) คณะกรรมการดำเนินงาน รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธาน และมีผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่รับนโยบายของคณะกรรมการ

อำนาจการไปสู่การปฏิบัติ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล มหาเศรษฐสมาคม และมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ได้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนาจการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนทั่วประเทศอีก 24 ชุด โดยสัมพันธ์กับภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยในวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการ และห้องเรียน เป็นประธาน คณะกรรมการอำนาจการดูแลรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ คณะกรรมการแต่ละชุด จะมีหน้าที่รับนโยบาย แผนการดำเนินการจากคณะกรรมการบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของส่วนกลางไปปฏิบัติ พร้อมทั้งอำนาจโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน เพื่อควบคุม ดูแล ส่งเสริมภารกิจของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในแต่ละพื้นที่ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งได้ประสานงานกับคณะสงฆ์ เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ร่วมส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตรงตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเป็นรูปธรรม

งานบริหารงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย และมีกลุ่มงานภายในสังกัด 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม ปราบกฏดั่งภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างการบริหารการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) งบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเดินไปสู่วิสัยทัศน์ ทำปณิธานให้สำเร็จ ภายใต้พันธกิจทั้ง 4 ข้อตามที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดแผนงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป แผนงานรวมเป็นจำนวนพระสอนศีลธรรมทั้งสิ้น 18,000 รูป แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา ตามผลผลิตที่ 2 ผลงานการให้บริการวิชาการ ค่าใช้จ่าย ได้แก่ (1) ค่าตอบแทน แบ่งออกเป็น ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 405,000,000 บาท ค่าตอบแทนพิเศษบนที่สูง (35 รูป) และจังหวัดชายแดนใต้ (151 รูป) จำนวน 2,790,000 บาท ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ จำนวน 12,276,160 บาท (2) ค่าใช้สอย จำนวน 53,888,840 บาท รวมงบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 471,165,000 บาท

3) วิชาการ เพื่อพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ สามารถบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นำพาสังคมสู่สันติสุขได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับจากสังคม สร้างผลกระทบที่ดีต่อสังคมและชุมชนต่อไป สำนักงานพระสอนศีลธรรม ร่วมกับศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนภูมิภาค และหน่วยงานทั้งภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.), สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สช.), สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และคณะสงฆ์ ได้ดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรม จำนวน 11 โครงการ/กิจกรรม

4) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ โครงการพระสอนศีลธรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ทำให้ต้องมีศูนย์ประสานงานในทุกวิทยาเขตและวิทยาลัยทั่วประเทศ วัสดุอุปกรณ์ สำนักงาน การจัดเก็บเอกสาร และวัสดุสำนักงานอื่น ๆ

2.7.3.3 ด้านกระบวนการ

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2) ขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนส่งเสริมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามภารกิจที่ได้ขอให้สนับสนุน
- 3) จัดตั้งสำนักพระสอนศีลธรรม ส่วนกลาง และศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภูมิภาค เพื่อให้การบริการงานด้านบุคคล วิชาการ และประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ
- 4) วิเคราะห์หลักันกรองฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ทุกจังหวัดเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 5) วิจัยและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทันกับสถานการณ์และนโยบายการศึกษาของรัฐบาล
- 6) จัดอบรมพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพด้วยนวัตกรรมการศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และความเป็นไปของสภาพแวดล้อมทางสังคม
- 7) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จัดทำสารสนเทศเพื่อการบริหารและการตัดสินใจในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

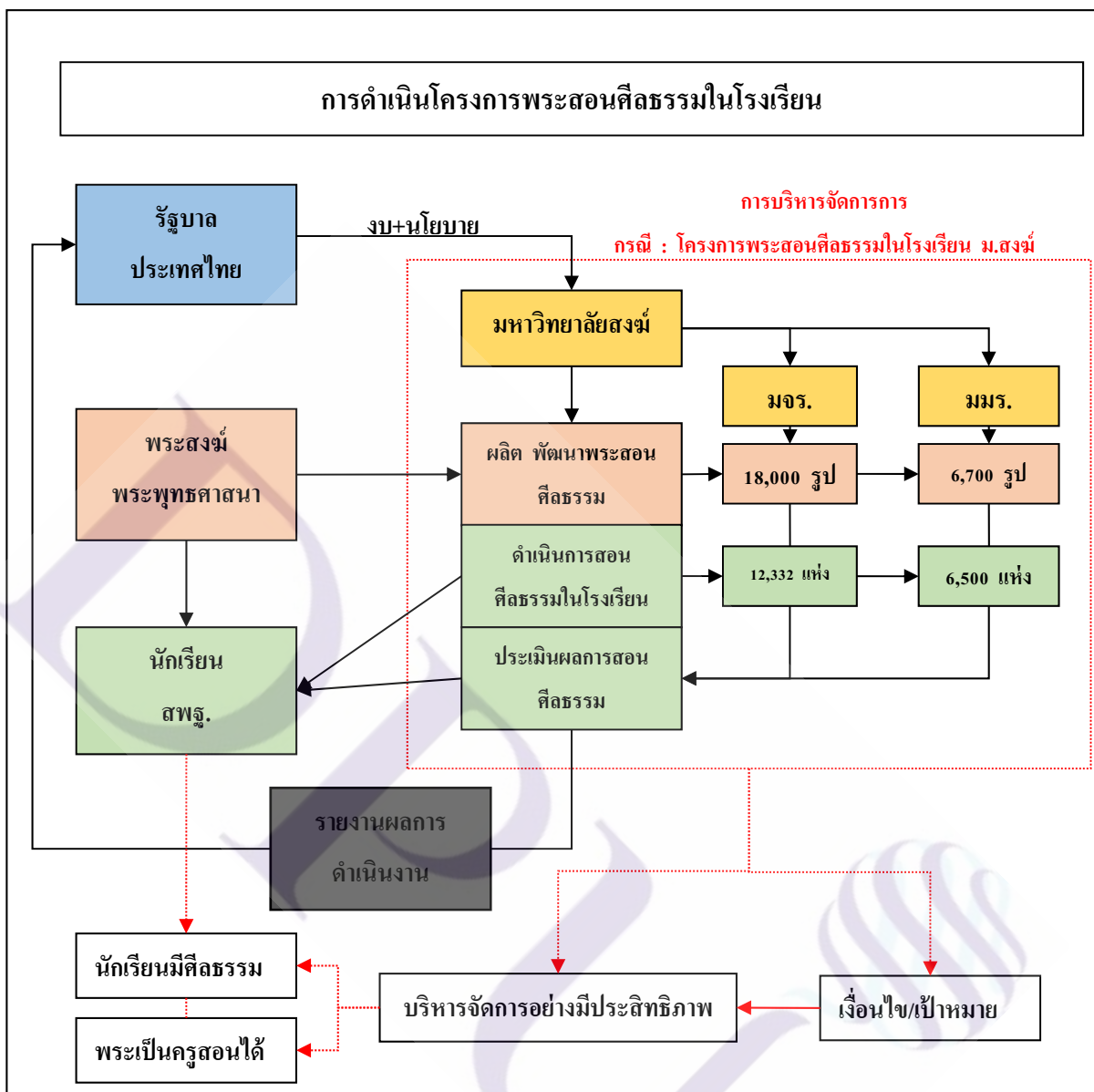
2.7.3.4 ด้านผลผลิต

1) พัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย ตามแผนพัฒนาประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ตลอดชีวิต

2) พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโครงการตามมติของรัฐบาล ให้มีประสิทธิภาพทางด้านการทำแผนการสอน วิธีการสอนและประเมินผลการสอนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

3) นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่พระเข้าไปสอนได้ใกล้ชิด เกิดความคุ้นเคยกับพระสงฆ์ และได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องจากพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด และสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สรุป โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นงานบริการวิชาการแก่ชุมชน ซึ่งโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนงบประมาณที่มาก และบุคลากร อีกทั้งพื้นที่ในการบริหารมีอยู่ทั่วประเทศ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 สรุปการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงข.

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสุธีปริยัตยาทร (วรพงศ์ วรบุญ) (2551, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของพระสงฆ์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ผู้สอน ควรมีการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 4 ด้าน ให้ชัดเจนทุก ๆ ประเด็นอย่าง

ละเอียด ก่อนที่จะดำเนินการสอนสืบต่อไป พระสงฆ์ผู้สอน ควรเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาเชิงปฏิบัติการ ด้านการจัดการเรียนการสอน พระสงฆ์ผู้สอน ควรพิจารณาข้อบกพร่องของตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไข ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

พระสถิต มหาลาโภ (ศรีเมือง) (2553, น. 81-83) ได้วิจัยเรื่อง การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านโนนม่วงเป็นหนึ่งในโรงเรียนวิถิพุทธที่ได้นำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียนในสถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นและเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่เยาวชน เป็นโรงเรียนที่เน้นการบริหารศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ในด้าน ต่าง ๆ กล่าวคือ มีโครงสร้างการบริหาร หลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ยึดหลักวิธีการเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียน เน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียน ส่วนโครงสร้างและการบริหารงานของโรงเรียนวิถิพุทธบ้านโนนม่วง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ บริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และฝ่ายบริหารงานวิชาการ

พระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล (ใจชื่อสมบูรณ์) (2554, น. 113-115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวัดผลและการประเมินผล ทั้งนี้ด้านเนื้อหาและหลักสูตรยังขาดความรู้ในการเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ยังไม่มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อประกอบการสอน ด้านการดำเนินการสอนยังไม่มีครูช่วยควบคุมชั้นเรียน ทำให้ควบคุมนักเรียนได้ไม่ดี และด้านการวัดผลประเมินผลยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง

พระครูรัตนภักทรคุณ (สุรพล อติภทฺโท) (2554, น. 120-125) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมด้านการเตรียมการสอน, ด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน ปัญหา อุปสรรค พบว่า ความอิสระในการปฏิบัติงานนั้น ถูกจำกัดเวลามากเกินไป ส่วนนโยบายและการบริหารนั้น ผู้บริหารการศึกษาขาดการสนับสนุน ด้านการยอมรับนับถือ จึงไม่มีการยอมรับอย่างแท้จริงและขาดการประสานงานระหว่างผู้บริหาร คณะครูอาจารย์และ

นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ครูและพระสงฆ์ขาดการแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอน การผลิตสื่อ ซึ่งพระสอนศีลธรรมมีความตั้งใจอย่างมาก แต่นักเรียนไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร และปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ขาดการวางแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนและการประเมินผล

พระอนุศาสตร์ อากาศโร (สิทธิสกุลชัย). (2555, น. 103-106) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการใช้สื่อ/อุปกรณ์ในการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงูกาโร (แก้วตุมตา). (2554, น. 106-109) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า อุปกรณ์การสอนมีน้อยเกินไป บรรยากาศในห้องไม่น่าเรียน เนื้อหาของวิชาเข้าใจยาก บางครั้งต้องเร่งรีบสอน พระอาจารย์มีน้ำเสียงเบาและพูดเร็วเกินไป มีคาบเรียนน้อยเกินไปในแต่ละสัปดาห์

พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล กุศลวโร) (2554, น. 113-114) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เสนอแนะว่า ควรมีหลักสูตรในการอบรมและมอบความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการวางตัวที่เหมาะสม ควรมีการชมเชย หรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีการประพฤติตัวที่เหมาะสม โดยมีพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง พระสงฆ์ต้องใช้คำพูด และคำสอนในการเผยแผ่ศีลธรรมให้เหมาะสม พระสงฆ์ควรประพฤติตนให้น่าเลื่อมใสศรัทธาให้มากกว่านี้ จะได้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น พระสงฆ์ต้องไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกอย่าง แม้กับสูบบุหรี่ ควรมีหลักสูตรในการอบรมและมอบความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเผยแผ่ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส (ชัชวงษ์) (2553, น. 118-120) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี ด้านกิจกรรมเสริม

หลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยสนใจการฟังจุดประสงค์ สื่อมีจำนวนน้อย สื่อไม่ทันสมัย หลักสูตรไม่เหมาะสม สถานที่ไม่อำนวยความสะดวกต่อการทำกิจกรรม เวลาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจำกัด สถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ขาดการศึกษานอกสถานที่ นักเรียนไม่เข้าใจในกิจกรรม การวัดผลไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่มีมาตรฐาน และการไม่ยอมรับการประเมินผลของนักเรียน

พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน) (2553, น. 77-80) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบครูประจำการกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่าง โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่มีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาดีกว่าครูประจำการ

สิริวันท์ ชัยญาณะและสนิท หาจักรัส (2559, น. 121-130) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ (1) ด้านวิชาการ มีหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และ ไม่มีผลต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น (2) ด้านบุคลากร ยังไม่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพราะต้องบริหารจัดการตามระเบียบของทางราชการ (3) ด้านงบประมาณ ยังมิได้บริหารจัดการโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลัง (4) ด้านบริหารจัดการทั่วไป ยังไม่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ยังคงบริหารจัดการตามกฎ ระเบียบของทางราชการ แต่มีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ FIT ECON Model (เศรษฐกิจแบบพอดี)

นรภัทร อิ่มพานิช (2559, น. 83-97) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาอาจารย์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกัน และนำไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การบริหารจัดการหน่วยงานส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน 2) การ

บริหารจัดการหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน 3) การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาการสอน และ 4) การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาการวิจัย 3. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา อาจารย์ ผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การบริหารจัดการหน่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน 2) การบริหารจัดการ หน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน 3) การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาการสอน และ 4) การ บริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาการวิจัย

เอกรักษ์ ปาร์มวงศ์, เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิตและปัญญา ชีระวิทย์เลิศ (2559, น. 61-70) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ผลการวิจัย พบว่า การสร้างรูปแบบการบริหาร จัดการการพัฒนาครูอาชีวศึกษาใน การประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประสิทธิภาพในการ ทำงาน เป็นการดำเนินการใน 2 ขั้นตอนใหญ่ ได้แก่ ขั้นตอน การวางแผน ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ลูกค้ำ และสภาพแวดล้อมการตลาด วิสัยทัศน์และการนำองค์กรด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และการวางแผนกลยุทธ์ อันนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 คือการปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์จากการดำเนินการ ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ส่วน การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของครูมี ประสิทธิภาพ ในการประยุกต์ใช้เพื่อการทำงาน ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหาร จัดการมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะ ในการใช้ เพื่อการรวบรวมข้อมูลและการนำเสนอ ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ได้ร้อยละ 95

รัตชพร กาละปัดย์, วรพจน์ พรหมสัจด์ยพรตและกฤษณา วุฒิสินธ์ (2558, น. 105-114) วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ เทศบาลตำบลหนองผือ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย เกิดรูปแบบการบริหาร จัดการกองทุนที่เรียกว่า NONGPHUE โมเดล โดยมี กระบวนการ พัฒนารูปแบบการบริหาร จัดการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมคณะทำงานวิจัย 2) การประสาน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 3) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 4) การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ 5) การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติ การ 6) การติดตามตรวจสอบประเมินการดำเนินงาน 7) การสรุปผลการดำเนินงาน

พิณสุดา สิริธรังศรี (2558, น. 351-366) ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามบริบทของ สถานศึกษา สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยังไม่มีความพร้อม

เพียง พอทั้งด้านครู งบประมาณ วิชาการ ความรู้ และเทคโนโลยี 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมตามขนาดและความพร้อม คือ รูปแบบการบริหารจัดการที่ใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐาน 3) นโยบายสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดและความพร้อมคือ นโยบายด้านการนำรูปแบบไปใช้การขับเคลื่อน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ศิราชัย ศรีอุดมและคณะ (2558, น. 74-81) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ 3) ผลผลิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล มีความเหมาะสมนักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา พนักงานครู มีความเห็นว่า การนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

สุริรัตน์ ดวงสุวรรณ (2558, น. 3-19) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง พบว่า องค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหาร มหาวิทยาลัยเฉพาะทางคือ 1) ด้านผู้นำองค์กร 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร 5) ด้านการสร้างเครือข่าย 6) ด้านงบประมาณ 7) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 8) ด้านการประกันคุณภาพ

พระมหาดนัย อุปวฑฒโน (ศรีจันทร์) และอำนาจ บัวสิริ (2558, น. 23-36) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข : ศึกษากรณี วัดปัญญาบันฑิตาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีหลักปฏิบัติ 3 ป. คือ ประโยชน์ ประหยัด ปัญญา เน้นความเสียสละแบ่งปัน รักในเพื่อนมนุษย์ก่อนตาย โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้นำบริหารจัดการที่เข้มแข็ง และมีผู้ช่วยเจ้าอาวาส 6 ฝ่าย รับผิดชอบตามกรอบงานที่กำหนดการสร้างวัดตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ทำให้เป็นองค์กรที่สะอาด สวยงาม ส่งผลให้เกิดสันติสุขในองค์กรและสังคม รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข ประกอบด้วย (1) ด้านผู้นำ (Le) (2) ด้านธรรมะ (D) (3) ด้านการจัดการ (OM) ฉะนั้นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดสันติสุขควรเป็นไปตามรูปแบบ “LeDOM”

กัญญ์ชิสิตา ทูมมาพันธ์ (2557, น. 80-88) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและ

เหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สำคัญ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากด้านการบริหารทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานวิชาการ

ภูวนาท มูลเขียน (2557, น. 231-246) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่สัมฤทธิ์ผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT) ปีการศึกษา 2556 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ในภาพรวมมีค่ามากกว่าร้อยละของค่าเฉลี่ยรวมของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีคะแนนพัฒนาการของคะแนนภาพรวมในปีการศึกษา 2556 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2555

สุวรรณิ ศิริพิทักษ์ชัยและคณะ (2557, น. 1-15) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) ความนำ กล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ หลักการ เป้าหมาย และมีองค์ประกอบตัวแปรย่อยด้านการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ (2) ตัวแปรองค์ประกอบของนักศึกษาผู้พิการ ประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาผู้พิการด้านพฤติกรรมทางการศึกษาและด้านการจัดการศึกษา (3) ตัวแปรองค์ประกอบของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรย่อยด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการประสานงาน ซึ่งได้มาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารงานแบบการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดขอบข่ายภาระงาน (4) ตัวแปรองค์ประกอบของการส่งเสริมสนับสนุนประกอบด้วย ตัวแปรย่อยด้านการส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของชุมชน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของภาคเอกชน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของภาคเอกชนที่ไม่หวังกำไร ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของสื่อมวลชน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้ปกครอง และด้านการส่งเสริมสนับสนุนของกลุ่มเพื่อนนักเรียน (5) การนำรูปแบบการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์ และการติดตามประเมินผล

เบญจนารถ อมรประสิทธิ์และคณะ (2558, น. 1) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 2) คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ และ 4) แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดได้อยู่ในระดับมาก

สมเกียรติ อินทวงศ์และคณะ (2557, น. 65-66) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์บ่มเพาะเพื่อสร้างผู้ประกอบการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การลงมือปฏิบัติ การควบคุม และการปรับปรุง 3) ผลผลิต และ 4) สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จในการบริหาร

หัตถุภรณ์ แก่นท้าว (2557, น. 241-248) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ตามหลักยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) และบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐกับการดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 5 ด้าน เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยการผลิตบัณฑิตการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน, การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ, การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคมระดับชาติ และนานาชาติ, การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

สุวิทย์ ภาณุจารี (2556, น. 407-425) ได้ศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย พบว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทยเป็นแบบ I P O ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งครอบคลุม 40 องค์ประกอบย่อย (ตัวบ่งชี้) และเกณฑ์มาตรฐานตามรายองค์ประกอบย่อยนั้น ระบบดังกล่าวได้รับการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน ($X = 8.75$ จากคะแนนเต็ม 10.00) การประเมินนั้นมีความน่าเชื่อถือ ($\alpha = 0.929$) และมีความสอดคล้องกัน ($w = 0.813$)

อนุพันธ์ อภิษยานุภาพ (2553, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาสมรรถนะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) สมรรถนะด้านความสำนึกรับผิดชอบและความน่าเชื่อถือ
- 2) สมรรถนะด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 3) สมรรถนะด้านการสืบเสาะหาข้อมูล
- 4) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- 5) สมรรถนะด้านจิตสำนึกสาธารณะและการให้อำนาจแก่ผู้อื่น
- 6) สมรรถนะด้านการคิดเชิงวิเคราะห์

สรุปงานวิจัยในประเทศมีข้อค้นพบ 3 ประเด็น (1) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารต่าง ๆ มีการศึกษาถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ความเชื่อมโยงกันของกระบวนการบริหารจัดการ ในประเด็นของการบริหารจัดการนี้ ผู้วิจัยยังไม่พบถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นรูปแบบของการบริหาร เป็นแต่เพียงการนำมาประกอบหรือเป็นเครื่องยึดจิตใจในการบริหารจัดการเท่านั้น (2) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในด้านหลักสูตรการสอน สื่อการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และยังทำให้พบว่า ความสามารถส่วนบุคคลของพระที่เข้าไปทำการสอน ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนด้วย (3) การศึกษาและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำให้ทราบถึงการเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการบริการวิชาการแก่สังคม การเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ต้องยึดหลักการบริหารตามหลักสากล ไม่มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการบริหารจัดการ

Bonawiz (2002, p. 1433-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาที่จะต้องเรียนรายวิชาจริยศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษา โดยศึกษาจากสาขาวิชาการบัญชี ธุรกิจและสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ธุรกิจ การเรียนการสอนรายวิชาจริยศาสตร์และระดับผลการเรียน พบว่า นักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ มีระดับการพัฒนาจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียนในรายวิชานี้ ซึ่งมีผลการเรียนเท่ากัน มีการพัฒนาจริยธรรมแตกต่างกัน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเรียนรายวิชาจริยศาสตร์กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ไม่เรียนรายวิชานี้ นักศึกษาพัฒนาด้านจริยธรรมได้ดีกว่ารายวิชาการศึกษา หลังจากนำวิชาจริยศาสตร์ศึกษามาใช้ในห้องเรียนแล้ว นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมไม่เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน แต่นักศึกษาชายที่เรียนวิชาแตกต่างกัน มีพัฒนาจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนักเรียนหญิงมีระดับการพัฒนาจริยธรรมเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนรายวิชานี้ แต่นักเรียนหญิงที่เรียนสาขาวิชาแตกต่างกัน มีการพัฒนาจริยธรรมหลังจากเรียนแล้วไม่แตกต่างกัน

Diamond, Catherine (2005, p. 34 - 51) ได้วิจัยเรื่อง Red Lotus in the Twenty-First : Cinemas in the Lao Performing Art สรุปได้ว่า ลาวได้รับวัฒนธรรมจากทั้งประเทศไทยและเวียดนามในด้านข้อมูลข่าวสาร การลงทุนและวัฒนธรรม โทรทัศน์ของไทยมีอิทธิพลต่อผู้ชมลาวและโทรทัศน์เวียดนามมีอิทธิพลต่อการแสดงลาว รัฐบาลมีส่วนในการควบคุมข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

Lo (2004, p. 4415-A) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคนและสังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่องในประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาคนและสังคมเรียกว่า Pinde Jiaoyu ซึ่งรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่เข้าใจง่าย และครอบคลุมทุกระยะของชีวิตในโรงเรียน ในการศึกษา ด้านสังคมได้ช่วยส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีของตนเอง การศึกษาความเป็นชาติและความรักชาติ จะสรุปให้เห็นความสำคัญของความรักชาติ และมุมมองด้านนี้ของหลักสูตรจะได้รับความสำคัญที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

Platz, Roland (2003, p. 479-490) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Buddhism and Christianity in Competition? Religious and Ethnic Identity in Karen Communities of Northern Thailand. สรุปได้ว่า อิทธิพลของศาสนาคริสต์ที่มีต่อชาวกะเหรี่ยงซึ่งเดิมเชื่อในพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันบทบาทลดน้อยลงโดยเฉพาะด้านการบูชาบรรพบุรุษ จากความเชื่อที่มีความแตกต่างกันของสองศาสนา ทั้งทางด้านอัตลักษณ์ ศาสนาและชาติพันธุ์

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2559, น. ข) ได้ศึกษา“คุณธรรมในอาเซียน: จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป” กรณีศึกษา: ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม และกัมพูชา ผลการศึกษารูปแบบกิจกรรมและกระบวนการปลูกฝัง “จิตอาสา” ในอาเซียนภาคพื้นทวีป พบว่า กลุ่มจิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป ทั้ง 5 ประเทศ มีการดำเนินงานทั้งโดยตัวบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานภาคเอกชนและประชาสังคม รวมทั้งภาครัฐ ซึ่งการดำเนินงานจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในระดับบุคคลจนไปสู่กลุ่มมวลชน จากงานอาสาสมัครทั่วไป อาสาสมัครเฉพาะทาง และจิตอาสาและเมื่อพิจารณาลักษณะ (style) ของการพัฒนาอาสาสมัคร โดยการจำแนกให้เห็นแนวทาง (mean) และผล (end) ทั้งนี้ อาจจำแนกได้เป็นสามลักษณะ ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกันไม่อาจแบ่งแยกกันได้เด็ดขาด ได้แก่ อาสาสมัครที่ใช้แนวทางของหลักธรรม และนำไปสู่ผลของการเป็นเพื่อนมนุษย์ อาสาสมัครที่ใช้แนวทางของหลักประชาธิปไตย และนำไปสู่ผลของการเป็นพลเมือง และบริบทใหม่ของงานอาสาสมัคร การให้ “คุณค่า” และ “ความหมายของชีวิต” ที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารนำ

ศรีศักดิ์ ไทอารี และคณะ (2556, น. 5-12) ได้สังเคราะห์องค์ความรู้การส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่

1) ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พบว่า การศึกษาด้านคุณธรรม (1) ในระดับประถมมุ่งเน้นไปที่การสร้างค่านิยมพื้นฐานที่พึงประสงค์สำหรับชาวฟิลิปปินส์เพื่อชาติที่เข้มแข็ง โดยจัดค่านิยมแยกตามความสัมพันธ์ของบุคคลต่อประเทศชาติ ต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมชาติและต่อพระเจ้า การพัฒนาค่านิยมมีการเรียนการสอนในวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง หน้าที่พลเมืองและวัฒนธรรม และอยู่ในกิจกรรมเสริมตอนเช้าเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น (2) ในระดับมัธยมต้น รายวิชา 7 รายวิชา ได้แก่ ภาษาฟิลิปปินส์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และการอบรมพัฒนาเยาวชน เป็นช่องทางที่สำคัญในการถ่ายทอดการเสริมสร้างค่านิยมให้กับนักเรียน (3) ในระดับมัธยมปลาย ไม่มีหลักสูตรเรื่องค่านิยมศึกษาในชั้นเรียนมัธยมปลาย ยกเว้นหลักสูตรระดับปริญญาตรีภาควิชาเอกค่านิยมศึกษาโดยตรง โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมค่านิยมดั้งเดิมของฟิลิปปินส์ที่พึงประสงค์

2) ประเทศสิงคโปร์ พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้จัดโครงการการศึกษาคุณธรรมและพลเมืองอย่างเข้มข้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีค่านิยมและความสามารถในการแข่งขัน มีความฉลาดที่จะตัดสินใจในชีวิตท่ามกลางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลง โครงการเน้นเรื่องการปลูกฝังหลักคุณธรรม (เช่น ความเคารพ ความรับผิดชอบ มีศักดิ์ศรี มีความหวังใฝ่ความแข็งแกร่ง ความกลมกลืน) โดยใช้ยุทธศาสตร์ที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อกล่อมเกลารับรู้เรื่องคุณธรรม ความรู้สึกที่มีคุณธรรม และการปฏิบัติที่มีคุณธรรม

3) ประเทศพม่า พบว่า เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาของสาธารณรัฐแห่งเมียนมาร์เข้าเรียนในโรงเรียนวัดเพื่อฝึกอ่านเขียน คำนวณ และเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นโรงเรียนจึงไม่ได้ให้ความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังพื้นฐานเรื่องคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก ๆ บทบาทของวัดในการให้การศึกษาหยุดลงหลายปี แต่การสนับสนุนเรื่องการศึกษายังคงมีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนวัดต้องประสานงานและปฏิบัติตามหน่วยงานการศึกษาระดับเมืองอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ ในขณะที่การบริหารและการเงินต้องพึ่งพาเงินบริจาคและความร่วมมือของสาธารณะ ค่าเล่าเรียนของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเงินบริจาค แต่ผู้ปกครองบางคนก็สามารถให้ความช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบ้างเล็กน้อย

4) ประเทศมาเลเซีย พบว่า การศึกษาด้านจริยธรรมเป็นวิชาบังคับตามหลักสูตรในระบบการศึกษาของมาเลเซีย นักเรียนที่ไม่ใช่มุสลิมต้องเรียนวิชานี้ ในขณะที่ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องเรียนหลักสูตรของอิสลาม ทั้งนี้ การเรียนทั้งสองวิชาถูกมองว่ามีเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นปึกแผ่น มีคุณธรรมและระเบียบวินัย นักเรียนต้องเรียนวิชาดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ประถมหนึ่งไปจนถึงมัธยมห้า และเมื่อเรียนจบมัธยมห้า นักเรียนต้องเข้าสอบตามหลักสูตรจากส่วนกลาง จัดโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5) ประเทศลาว พบว่า ในระดับประถมศึกษา นอกจากการเรียนที่มุ่งเน้นการอ่านออกเขียนได้แล้ว คุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสำหรับนักเรียน ในวิชาหลัก ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการประกอบอาชีพ

6) ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ในด้านการศึกษาของอินโดนีเซียนั้น เรื่องคุณธรรมจริยธรรมได้รวมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องศาสนาและพลเมืองในประเทศอินโดนีเซีย ด้วยเหตุนี้คนทั่วไปจึงมองว่า การศึกษาเรื่องศาสนาเป็นเรื่องเดียวกับการศึกษา เรื่องคุณธรรมจริยธรรมและเรื่องพลเมือง (ปัญญาศีล หรือ แพนคาสีลา (Pancasila) ทั้งสองวิชานี้ได้สอนเรื่องค่านิยม การสร้างความเคยชินและกฎระเบียบที่อ้างอิงจากศาสนาและกฎหมายของรัฐ

7) ประเทศเวียดนาม พบว่า การสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มีวิชาคุณธรรมซึ่งสอนเกี่ยวกับการเป็นคนดีต้องทำอะไร เช่น ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้องรักผู้ใหญ่และช่วยเหลือเด็ก เรื่องเหล่านี้บรรจุอยู่ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้น

สรุปการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาหรือสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในประเทศอาเซียนมีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริม โดยมีการแบ่งระดับของคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมแต่ละระดับชั้น คุณธรรมจริยธรรมในแต่ละประเทศล้วนมีพื้นฐานมาจากศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนในประเทศนั้น ๆ นับถือเป็นจำนวนมาก และพบว่า แม้คนที่นับถือศาสนาส่วนน้อย ก็ต้องยอมรับและเรียนรู้ในคุณธรรมจริยธรรมของคนส่วนใหญ่ การบริหารจัดการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมโดยส่วนใหญ่มี 3 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลหรือผู้นำ เป็นผู้กำหนดทิศทางด้านศีลธรรมที่พึงประสงค์หรือให้เป็นไป โดยมีเป้าหมายทางด้านศีลธรรมที่แตกต่างกันไปตามศาสนา และความเป็นชาติ รัฐบาลส่งมอบนโยบายไปยังสถานศึกษาเพื่อกำหนดหลักสูตร หลักการ วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยีการสื่อสาร การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวยังไม่พอต่อความต้องการของรัฐบาลหรือผู้นำ จึงทำให้ต้องมีการสอดแทรกศีลธรรมในทุก ๆ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และส่วนมากการปัญหาทางศีลธรรมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาอันสั้นได้

สรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่นำไปสู่กรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีประเด็นต่าง ๆ คือ (1) การบริหารจัดการ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งในการสร้างรูปแบบหรือพัฒนารูปแบบนั้นจำเป็นต้องทราบถึงองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการ ได้แก่ แนวคิดของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ วิธีการของรูปแบบ ข้อดีของรูปแบบ ข้อจำกัดของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ กระบวนการในการสร้างรูปแบบมีขั้นตอนได้แก่ การศึกษารูปแบบทั้งจากเอกสารและงานวิจัย และข้อมูลภาคปฏิบัติ การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบ ตรวจสอบและประเมินรูปแบบ (2) การบริหารจัดการตามหลักพระพุทธศาสนา หลักทางสายกลางเป็นหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในทางพระพุทธศาสนา เป็นคำสั่งสอนหลักที่ต้องสั่งสอนแนะนำและนำไปปฏิบัติ ทางสายกลางเมื่อนำมาใช้เป็นกระบวนการบริหารจัดการทำให้มีความชัดเจนในกระบวนการ คือ การวิเคราะห์ (สัมมาทิฐิ) การวางแผน (สัมมาสังกัปปะ) การสั่งการ (สัมมาวาจา) การปฏิบัติ (สัมมากัมมันตะ) การดำเนินการ (สัมมาอาชีวะ) การตรวจการ (สัมมาวายามะ) การทบทวนหรือรายงาน (สัมมาสติ) และการควบคุม (สัมมาสมาธิ) (3) การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดองค์กรทางการศึกษาของไทย แบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยสงฆ์บริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัย ดังนั้นหน่วยงานที่ดำเนินการจึงกำหนดกรอบงานออกเป็น 4 ฝ่ายเช่นเดียวกัน โดยโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีบริบทของทรัพยากรการบริหารจัดการที่เป็นเฉพาะตามรูปแบบของโครงการ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้นำไปสู่การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะเวลา คือ (1) การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2) การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาศภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้วิจัยดำเนินการ โดย (1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบเนื้อหา (2) ออกแบบสอบถาม (3) ศึกษาข้อเสนอแนะ และ (4) การสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาศภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1.1.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เจ้าหน้าที่ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 2 แห่ง จำนวน 24,700 รูป/คน

3.1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการเลือกเก็บข้อมูล 2 แบบ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ มีวิธีการดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) จากกลุ่มประชากรทั้งหมด โดยใช้สูตรคำนวณ (Yamane, 1970, น .580-581) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{24881}{1 + 24881(0.05)^2} = 394$$

จากนั้นใช้วิธีการสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Random Sampling) ของกลุ่มประชากรทั้งสิ้น คือ

(1) ระดับมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(2) ระดับวิทยาเขต คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยส่วนกลาง และ ส่วนภูมิภาค 20 แห่ง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง และ ส่วนภูมิภาค 9 แห่ง

(3) ระดับตำแหน่งงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ กลุ่ม 1 คณะกรรมการบริหารโครงการ กลุ่ม 2 เจ้าหน้าที่ กลุ่ม 3 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 ราย จำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งสิ้น 24,881 รูป/คน				
กลุ่มตัวอย่าง 394 ราย Random Sampling โดยใช้สูตร $n = \frac{N}{1 + Ne^2}$				
ระดับมหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 197 ราย		มหามกุฏราชวิทยาลัย 197 ราย	
ระดับวิทยาเขต	ส่วนกลาง 97 ราย	ภูมิภาค 100 ราย	ส่วนกลาง 97 ราย	ภูมิภาค 100 ราย
ระดับตำแหน่งงาน	กลุ่ม 1 = 13 ราย	กลุ่ม 1 = 20 ราย	กลุ่ม 1 = 13 ราย	กลุ่ม 1 = 9 ราย
	กลุ่ม 2 = 13 ราย	กลุ่ม 2 = 20 ราย	กลุ่ม 2 = 13 ราย	กลุ่ม 2 = 9 ราย
	กลุ่ม 3 = 71 ราย	กลุ่ม 3 = 60 ราย	กลุ่ม 3 = 71 ราย	กลุ่ม 3 = 82 ราย

2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก 3 ข้อ คือ (1) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก (3) เป็นผู้มีความรู้และเข้าใจในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ (Stakeholders) จำนวน 9 รูป/คน ได้แก่

- (1) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)
- (2) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร)
- (3) ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศิลปกรรม มจร
- (4) หัวหน้าสำนักงานโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มมร
- (5) เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มจร
- (6) เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มมร
- (7) ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (8) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- (9) อธิบดีกรมการศาสนา

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1.2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา การดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน เจ้าหน้าที่ในโครงการฯ คณะกรรมการอำนวยการและบริหารโครงการฯ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 8 ด้าน แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบ ลิเคิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งเป็นเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ	ระดับการปฏิบัติ	ระดับของปัญหา
5	มีการปฏิบัติมากที่สุด	มีปัญหามากที่สุด
4	มีการปฏิบัติมาก	มีปัญหามาก
3	มีการปฏิบัติปานกลาง	มีปัญหามาก
2	มีการปฏิบัติน้อย	มีปัญหาน้อย
1	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด	มีปัญหาน้อยที่สุด

การแปลผลค่าความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนี้

ระดับ	ระดับการปฏิบัติ	ระดับของปัญหา
4.51-5.00	มีการปฏิบัติมากที่สุด	มีปัญหามากที่สุด
3.51-4.50	มีการปฏิบัติมาก	มีปัญหามาก
2.51-3.50	มีการปฏิบัติปานกลาง	มีปัญหามาก
1.51-2.50	มีการปฏิบัติน้อย	มีปัญหาน้อย
1.00-1.50	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด	มีปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เพื่อให้พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน เจ้าหน้าที่ในโครงการฯ คณะกรรมการอำนวยการและบริหารโครงการฯ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์

3.1.2.2 แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ และกำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์เป็นข้อๆ สามารถที่จะสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีแนวคำถามที่สามารถล้วงข้อมูลเชิงลึกได้ แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์ ได้แก่ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา การดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์

โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ตามแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยมีการบันทึกเทปตลอดเวลา มีผู้ช่วยจด บันทึกและสรุปประเด็นการสัมภาษณ์

การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1) หากความตรงตามเนื้อหา (Validity) หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างข้อคำถามของ แบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิดการวิจัยจากนั้นนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ การใช้ถ้อยคำ ภาษาให้มีความเหมาะสม และสื่อความหมายตรงที่ต้องการสอบถาม และทำการ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อ คำถามกับนิยามศัพท์ หรือ IOC (Item Objective Congruence Index) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทาง การศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน หลังจากนั้นนำผลการสรุปไปปรับปรุง เครื่องมือ

2) หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ กลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยผลการวิเคราะห์มีค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .908

3.1.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้ วิธีการดังต่อไปนี้

3.1.3.1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการ บริหารจัดการการสอนศิลปธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งงานวิจัยใน ประเทศและต่างประเทศ กำหนดประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3.1.3.2 การสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ส่งให้กลุ่มตัวอย่างโดยการ ประสานงานผ่านสำนักงานโครงการพระสอนศิลปธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง มีการเลือก กระจายแบบสอบถามตามที่ได้กำหนดสัดส่วนของประชากรในส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย เมื่อผู้วิจัยได้แบบสอบถามที่ตอบกลับมาแล้ว จะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ทุกฉบับ ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 385 ฉบับ คิดเห็นร้อยละ 97.7 ของกลุ่มตัวอย่าง

3.1.3.3 การสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปกรรม 9 ราย เพื่อทราบความคิดเห็นตามประเด็นข้างต้น ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นทั้งแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง

3.1.4 การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจัดหมวดหมู่และสาระของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อสาระและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านเนื้อหา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอเป็นความเรียงเชิงสถิติ แบบพรรณนาวิเคราะห์ มีตาราง และภาพประกอบ

3.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์จากนั้นนำมาร่างรูปแบบตามสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิด หลักการ วิธีการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

3.2.1 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้วิจัยดำเนินการร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้างต้น โดยให้มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 2 แห่ง ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกัน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยวิเคราะห์ความเป็นไปได้จากข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข ในการบริหารจัดการ ในกระบวนการร่างรูปแบบนี้ ผู้วิจัยร่างโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวิจัย ด้านการศึกษา และด้านศาสนา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้อง

เหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของ แนวคิด หลักการ วิธีการ ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข ในการบริหารจัดการ ตลอดจนการใช้ภาษาเพื่อความ เข้าใจได้ง่ายในการนำไปใช้ จากนั้นปรับปรุงตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

3.2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์

หลังจากปรับปรุงร่างรูปแบบตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำแล้ว นำร่างรูปแบบให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือก 3 ข้อ คือ (1) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ มหาวิทยาลัยสงฆ์หรือ (2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ หรือ (3) เป็นผู้มีความรู้และเข้าใจ ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าประชุมสัมมนากลุ่มย่อย ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการ การสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทางการศึกษา กลุ่มคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต นำผลการตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้มาวิเคราะห์ปรับแก้ และนำเสนอข้อเสนอเพิ่มเติม ในที่ประชุม

3.2.3 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตามที่ได้ทำการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอ รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยละเอียด นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจัดหมวดหมู่และสาระของ ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อสาระและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และผู้วิจัยเสนอเป็น ความเรียงแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้ นำข้อมูลมาจัดกระทำเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 2. การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเครื่องมือของการวิจัยตามลำดับ

4.1.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม

4.1.1.1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 385 ราย (N = 385) จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา การดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ เป็นพระภิกษุ ร้อยละ 82.6 เพศชาย ร้อยละ 13.5 และเพศหญิง ร้อยละ 3.9 จำแนกตามอายุ มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี ร้อยละ 60 อายุระหว่าง 41–60 ปี ร้อยละ 22.6 และ อายุน้อยกว่า 25 ปี ร้อยละ 14.5 จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 48.6 ระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า ร้อยละ 30.9 และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 15.6 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 4.9 จำแนกตามการดำรงตำแหน่ง เป็นพระสอนศิลปะในโรงเรียน

ร้อยละ 74.0 เป็นคณะกรรมการบริหารโครงการ ร้อยละ 14.0 และเป็นเจ้าหน้าที่ในโครงการ ร้อยละ 11.9 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 4–6 ปี ร้อยละ 41.0 มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 6 ปี ร้อยละ 25.5 มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 1–3 ปี ร้อยละ 22.6 และทำงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 10.9

4.1.1.2 สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานด้านการดำเนินการ ด้านการติดตามและตรวจสอบ และด้านการทบทวนและปรับปรุงผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{x} = 3.54$) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารงานสอนศีลธรรมและด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 3.51$) ด้านการวิเคราะห์ และด้านการควบคุมและรายงาน ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.45$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านการวิเคราะห์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวิเคราะห์ ปัญหาในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี ค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การวิเคราะห์กระบวนการดำเนิน โครงการ เพื่อพัฒนาวิธีการจัดหาพระสอนฯ การอบรม การจัดส่งพระออกไปปฏิบัติหน้าที่ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ ($\bar{X} = 3.61$) และการวิเคราะห์ บุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ เพื่อพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลผลิตของโครงการ ไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามแผนงาน ($\bar{X} = 3.32$)

2) ด้านการวางแผน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวางแผน ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ และการวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมา คือ การวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการ ($\bar{X} = 3.52$) และการจัดทำแผนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากรและ ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวางแผน

ระดมความคิดเห็นในการดำเนินโครงการ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ ($\bar{X} = 3.38$)

3) ด้านการสื่อสารองค์กร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสื่อสารในงานสอนศีลธรรมก่อให้เกิดความสามัคคีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.61$) รองลงมา คือ มีการสั่งการโดยไม่ส่งผลกระทบต่อ หรือเป็นการใส่ร้ายบุคคลใด ๆ ($\bar{X} = 3.55$) และ มีการยึดหลักความจริงเมื่อสื่อสารระหว่างบุคลากรในโครงการ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้เกิดการพัฒนาโครงการ ($\bar{X} = 3.45$)

4) ด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และบุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนที่แสดงออกถึงความซื่อตรงต่องานสอนศีลธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.53$) รองลงมา คือ บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ คือ ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึงไม่แสวงหาประโยชน์จากงานสอนศีลธรรม และมีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างซื่อตรง ($\bar{X} = 3.51$) และ บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดและสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรเกิดความรักในงานสอนศีลธรรม ($\bar{X} = 3.41$)

5) ด้านการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีกระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือเกิดความเสียหายผู้อื่น และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรักและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.59$) รองลงมา คือ โครงการดำเนินการของโครงการไม่ส่งผลกระทบต่อบุคลากรและบุคลากรไม่ก่อปัญหาต่องานสอนศีลธรรม ($\bar{X} = 3.59$) และ ผลการดำเนินโครงการทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลการดำเนินโครงการทำให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.46$)

6) ด้านการติดตามและตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม โดยการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา คือ ความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร ($\bar{X} = 3.61$) และ ความระมัดระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ ($\bar{X} = 3.45$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การร่วมมือกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาโครงการตามกระบวนการดำเนินการเป็นระยะและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.43$)

7) ด้านการทบทวนและปรับปรุง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการพิจารณาแผนงานว่าเมื่อดำเนินการแล้วจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยพัฒนางานสอนศีลธรรมหรือไม่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การทบทวนการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินการโครงการ ตามที่ได้วางแผนงานไว้ ($\bar{X} = 3.61$) และ มีการทบทวนแผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการปฏิบัติ ว่าแผนใดดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ มีการทบทวนและพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.54$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการทบทวนการสั่งการที่ได้สั่งไปแล้ว และพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการสั่งการ ($\bar{X} = 3.32$)

8) ด้านการควบคุมและรายงานการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงานตลอดทั้งโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.54$) รองลงมา คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวชี้วัดด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.48$) และการกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น ($\bar{X} = 3.46$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานด้านผลผลิตของโครงการที่เกิดขึ้นกับพระสอนศีลธรรมและนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.45$) ดังปรากฏรายละเอียดตามตาราง 3 ในภาคผนวก ง

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปัจจุบันมีการบริหารจัดการอยู่ 8 ด้าน ตามกรอบของการศึกษา เรียงลำดับความคิดเห็นตามค่าเฉลี่ยความจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การดำเนินการ การติดตามและ ตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การวิเคราะห์ การควบคุม และรายงาน และการวางแผน แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีการดำเนินการการสอนศิลปะ อยู่ตามปกติ มีการติดตามตรวจสอบ พร้อมทั้งปรับปรุงงาน แต่ยังคงขาดแผนงานการสอนศิลปะ และยังไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน

4.1.1.3 ปัญหาการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.70 ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาด้านการวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.09$) รองลงมา คือ ปัญหาด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.07$) และปัญหาด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 3.05$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัญหา ด้านการทบทวนและปรับปรุงผล ($\bar{X} = 2.88$) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.71 ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวิเคราะห์ ถึงปัญหาด้านผลผลิตกับพระสอนศิลปะและนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.19$) รองลงมา คือ การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาวิธีการจัดหาพระ สอนฯ การอบรม การจัดส่งพระออกไปปฏิบัติหน้าที่ การติดตามและประเมินผล การสรุปและ รายงานผลโครงการ และการวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ ($\bar{X} = 3.17$) และ การวิเคราะห์วิธีการพัฒนาการดำเนิน โครงการ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ ($\bar{X} = 3.14$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัญหาในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลผลิตของ โครงการ ไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนงาน ($\bar{X} = 2.98$)

2) ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.77 ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวางแผน ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ และ การวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาพระสอนศิลปะและ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.14$) รองลงมา คือ การวางแผนระดมความ คิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ ($\bar{X} = 3.13$) และการจัดทำ แผนการเรียนรู้อุทิศในการแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ($\bar{X} = 3.09$)

ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การวางแผนระดมความคิดเห็นในการดำเนินโครงการ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ ($\bar{X} = 2.97$)

3) ด้านการสื่อสารองค์กร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90 ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการสื่อสารในงานสอนศิลปกรรมก่อให้เกิดความสามัคคีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.06$) รองลงมา คือ มีการสื่อสารด้วยสาระหลักที่มุ่งประเด็น ($\bar{X} = 3.03$) และ มีการยึดหลักความจริงเมื่อสื่อสารระหว่างบุคลากรในโครงการ ($\bar{X} = 3.01$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้เกิดการพัฒนาโครงการ ($\bar{X} = 2.91$)

4) ด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่าบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ คือ ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึงไม่แสวงหาประโยชน์จากงานสอนศิลปกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.11$) รองลงมา คือ การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ($\bar{X} = 3.08$) และ บุคลากรของโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนที่แสดงออกถึงความซื่อตรงต่องานสอนศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรเกิดความรักในงานสอนศิลปกรรม และบุคลากรของโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดและสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.00$)

5) ด้านการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยอยู่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่าโครงการดำเนินการของโครงการไม่ส่งผลกระทบต่อบุคลากรและบุคลากรไม่ก่อปัญหาต่องานสอนศิลปกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.10$) รองลงมา คือ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรักและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน และมีกระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือเกิดความเสียหายผู้อื่น ($\bar{X} = 3.07$) และ ผลการดำเนินโครงการทำให้พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ($\bar{X} = 2.94$)

6) ด้านการติดตามและตรวจสอบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91 ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่า

มีความเพียรพยายามที่จะรักษาประโยชน์ที่เกิดขึ้นในงานสอนศิลปกรรม และให้บุคลากรในงานสอนศิลปกรรมได้รับประโยชน์นั้นด้วยโดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.02$) รองลงมา คือ มีการระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร ($\bar{X} = 3.01$) และ มีความระมัดระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในการสื่อสาร ($\bar{X} = 2.98$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการร่วมมือกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาโครงการตามกระบวนการดำเนินการโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 2.80$)

7) ด้านการทบทวนและปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91 ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่าการทบทวนและพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 2.94$) รองลงมา คือ มีการทบทวนแผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการปฏิบัติ ว่าแผนใดดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 2.92$) และ มีการทบทวนการสั่งการที่ได้ส่งไปแล้ว และพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการสั่งการ ($\bar{X} = 2.91$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการทบทวนถึงกระบวนการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และยังไม่ได้นำดำเนินการ และมีทบทวนขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการเป็นไปตามแผนการปฏิบัติที่ได้วางเอาไว้ ($\bar{X} = 2.84$)

8) ด้านการควบคุมและรายงานโดยรวมอยู่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่าการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวชี้วัดด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 2.96$) รองลงมา คือ การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงานตลอดทั้งโครงการ ($\bar{X} = 2.93$) และการกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงานเมื่อดำเนินการสำเร็จแล้วในแต่ละขั้นตอน ($\bar{X} = 2.90$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานด้านผลผลิตของโครงการที่เกิดขึ้นกับพระสอนศิลปกรรม และนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น ($\bar{X} = 2.87$)

ดังปรากฏรายละเอียดตามตาราง 4 ในภาคผนวก

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสงขลามีปัญหาการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงลำดับตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา

ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ทั้ง 8 ด้าน คือ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน ทั้งนี้ ปัญหาในการวางแผนมีความสอดคล้องกับการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดแผนในการดำเนินงาน การระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังมีน้อยมาก อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจในระบบการบริหาร หรือมีการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบ ซึ่งปัญหาที่จะต้องเร่งแก้ไขเป็นอันดับแรกของงานสอนศิลปกรรม คือ การวิเคราะห์ห้องค์กรทั้งหมด เช่น เป้าหมายขององค์กร วิธีการดำเนินงานให้สำเร็จผลตามเป้าหมาย และการกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นต้น

4.1.2 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จากการแสดงความคิดเห็นแบบสอบถามปลายเปิด

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 64 ราย (N = 64) ดังนี้

4.1.2.1 ด้านการวิเคราะห์ ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอปัญหาในด้านการวิเคราะห์ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน ขาดการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน มีความถี่สูงสุด ($f = 6$) รองลงมา คือ ปัญหาของพระสอนฯและโรงเรียน ความแตกต่างของพระสอนศิลปกรรมกับครูทั่วไปในโรงเรียน จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ/คุณวุฒิไม่เป็นไปตามกำหนด ขึ้นสมัครแล้วไม่เข้ารับการอบรม ($f = 5$) และข้อเสนอแนะด้านการวิเคราะห์ ได้แก่ วิเคราะห์โครงการอย่างสม่ำเสมอ หาแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน หาปัญหา/สาเหตุ เพื่อไม่ให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หาแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความถี่สูงสุด ($f = 12$) รองลงมา คือ ควรเพิ่มศักยภาพการพัฒนาตามวุฒิการศึกษา ($f = 11$) และควรให้มีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ และควรได้รับการพัฒนาในเรื่องหลักสูตร ($f = 5$) ตามลำดับ

4.1.2.2 ด้านการวางแผน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะด้านการวางแผน ได้แก่ ควรมีการวางแผนอย่างต่อเนื่องจะส่งผลดีต่อโครงการ มีความถี่สูงสุด ($f = 5$) รองลงมา คือ การวางแผนการเรียนการสอนให้ไปในทิศทางเดียวกัน ($f = 5$) และ ทุกศูนย์ต้องส่งแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริง ($f = 5$) ตามลำดับ

4.1.2.3 ด้านการสื่อสาร ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการสื่อสารด้วยเอกสารและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว มีความถี่สูงสุด ($f = 5$) รองลงมา คือ ควรสื่อสารตามความเป็นจริง ($f = 5$) และสื่อสารด้วยวิธีที่หลากหลาย แต่อยากให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน และสามารถติดต่อสื่อสารได้หลายช่องทาง ($f = 5$) ตามลำดับ

4.1.2.4 ด้านการปฏิบัติการ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่าด้านปฏิบัติการเหมาะสมคืออยู่แล้ว ส่วนมากพระสอนศิลปกรรม มีการเสาะหาเป็นพื้นฐาน มีความถี่สูงสุด ($f = 12$)

รองลงมา คือ การสอนศีลธรรมต้องสอนหลักความเป็นจริงโดยไม่ถือเอาผลประโยชน์มาเป็นที่ตั้ง ควรมีความแตกฉานหัวข้อที่สอน และการปฏิบัติงานเพื่ออุทิศให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตนเป็นหลัก ($f = 10$) และรักในงานสอนศีลธรรมและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรพูดจาสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน ใช้วาจาสุภาพในการพูดคุยกัน และการปฏิบัติงานด้วยความเป็นกันเอง ไม่บ่งเบียดผู้อื่นและเอาเปรียบผู้อื่น ($f = 8$) ตามลำดับ

4.1.2.5 ด้านการดำเนินการ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ดำเนินการสื่อสารงานสอนศีลธรรมและปฏิบัติการควรทำให้สม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา ไม่ให้มีจุดบกพร่องได้ สื่อสารตามเป็นจริง และการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนที่ได้รับผิดชอบโดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมและเจ้าหน้าที่ ควรติดต่อได้สะดวก มีการปรับขึ้นเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา มีความดีสูงสุด ($f = 22$) รองลงมา คือ ควรมีการวางแผนการทำงานก่อนลงมือทำงาน และมีการวางแผนแบบมีระบบ การปฏิบัติงานยังช้า ควรดำเนินการวางแผนควรเป็นไปตามแผนแม่บทฯ และแผนสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสการนับถือศาสนา การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น ($f = 19$) และ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องวางแผนการสอนมาล่วงหน้า และเสริมด้วยกิจกรรมและนำเหตุการณ์นอกห้องเรียนมายกตัวอย่างบ้าง ($f = 11$) ตามลำดับ

4.1.2.6 ด้านการติดตามและตรวจสอบ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีข้อกำหนดในการตรวจและมาตรฐานที่แน่นอนชัดเจนและทำความเข้าใจแก่พระสอนศีลธรรม ควรเน้นติดตามและตรวจสอบเพื่อการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานอยู่เสมอ เช่น การส่งเสริมสนับสนุน การแสดงผลงาน ยกย่อง แสดงความยินดี ขยายผลงานให้กับสังคม มีความดีสูงสุด ($f = 16$) รองลงมา คือ ควรมีการตรวจระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้น ให้พระสอนศีลธรรมมีส่วนแก้ปัญหาพร้อมกัน เช่น มีประธานแต่ละอำเภอคอยสอดส่องดูแลความเปลี่ยนแปลงของพระสอนศีลธรรม และระงับเมื่อเกิดปัญหา สามารถตัดสินใจได้ ควรออกนิเทศติดตามเพื่อทราบปัญหาอย่างสม่ำเสมอ และ ควรแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้อง และตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นมาแล้วเพื่อเป็นการปรับปรุงพัฒนาและระวังไม่ให้เกิดปัญหาเดิม ๆ ขึ้นมาอีก ($f = 15$) และ ควรมีการติดตามและตรวจสอบเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการสอน ($f = 7$) ตามลำดับ

4.1.2.7 ด้านการทบทวนและปรับปรุง ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า หลังจากการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว ควรทบทวนแผนงานและแผนการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการตรวจสอบตนเอง และทบทวนตามแบบแผน ตามความเป็นจริง มีความดีสูงสุด ($f = 14$) รองลงมา คือ ควรมีสัมมนาใหญ่ปีละ 1 ครั้ง ควรมีการอบรมทบทวนการทำงานเป็นระยะทุก ๆ ปี ($f = 12$) และ

ควรมีการสรุปแนวทางในแต่ละปีให้ครูพระสอนศีลธรรมได้รับทราบ หลังจากการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว ($f = 6$) ตามลำดับ

4.1.2.8 ด้านการควบคุมและรายงาน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในระยะสั้น ให้ชัดเจน และมีการพัฒนาปรับปรุง และนำไปสู่การพัฒนาครูพระในระยะยาวต่อไป มีความถี่สูงสุด ($f = 11$) รองลงมา คือ ควรกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุม ($f = 11$) และมีการสร้างมาตรฐานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เป็นมาตรฐานระยะยาว ($f = 11$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความเข้าใจร่วมกันของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์งานสอนศีลธรรมก่อนให้มีการวางแผนร่วมกันด้วยการระดมความเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นบุคลากรที่จะต้องมีการพัฒนาเป็นอันดับแรก การกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมยังไม่ครอบคลุมงาน ยังไม่มีระดับของการพัฒนา ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีในแผนของงานสอนศีลธรรม ด้านงานวิชาการมีข้อเสนอแนะให้มีหลักสูตรการสอน วิธีการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลให้เป็นแบบเดียวกัน และมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านการสอน ด้านงบประมาณ มีข้อเสนอแนะในการปรับค่าตอบแทนหรือค่าใช้สอยให้เหมาะสมกับงาน

4.1.3 ผลการศึกษาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละด้าน ดังนี้

4.1.3.1 การวิเคราะห์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1) สภาพแวดล้อมของการสอนศีลธรรม ผู้บริหารโครงการได้มีการวิเคราะห์โครงการอย่างรอบด้าน ทั้งภายในและภายนอกโครงการ ยกตัวอย่าง ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการนำปัญหาเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการฯ เพื่อหาทางออกร่วมกัน ตลอดจนวิธีการที่จะป้องกันปัญหานั้น เช่น ปัญหาจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ยังไม่เพียงพอตามที่โครงการกำหนด สะท้อนให้เห็นสาเหตุเกิดขึ้นมาหลายประการ ได้แก่ ผู้บริหารโครงการฯ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงพระภิกษุอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบเอกสารการสอนที่พระสอนฯ ส่งมาเพื่อเบิกค่าตอบแทนการสอนและค่าพาหนะในแต่ละเดือน ที่มีขั้นตอนในการดำเนินการซ้ำซ้อนกันไปมา ส่งผลให้ล่าช้า ส่วนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเอง ก็ขาดความรู้ความเข้าใจใน

งานเอกสารที่จะส่งให้ อีกทั้งความรู้ความสามารถในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาด้วย ดังนั้น เป้าหมายของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ การเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้มากที่สุด อีกทั้งยังต้องพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ก่อนให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ปัจจัยในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) การบริหารงานวิชาการ การหาแนวทางในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรการอบรมความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งทักษะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน เช่นเดียวกับครูที่สอนในโรงเรียนทั่วไป นอกจากนี้ การหาแนวทางในการสร้างเนื้อหาที่ใช้สอนในสถานศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ อีกทั้ง สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการของพระสอนศีลธรรม ความต้องการที่จะให้พระสอนศีลธรรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกัน ส่งผลให้มีการจัดนิทรรศการ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และเครือข่าย (2) ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้มีการวิเคราะห์งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ พร้อมทั้งหาแนวทางสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยและประชาชนทั่วไป วิเคราะห์การใช้จ่ายงบประมาณตามระบบของมหาวิทยาลัย แบ่งงบประมาณที่เป็นค่าตอบแทนและค่าใช้สอย พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายการเพื่อรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ ที่สอดคล้องกับการบริหารงานด้านวิชาการ (3) การวิเคราะห์งานบุคคล เริ่มแรกของการแก้ไขปัญหาทั้งหมดทั้งหมด คือการคัดสรรบุคคลที่จะเข้ามาทำงานบริหารโครงการ โดยเฉพาะผู้นำในการดำเนินโครงการ คือ หัวหน้าสำนักงานหรือผู้อำนวยการ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้มีการวิเคราะห์ความสามารถของบุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ ตลอดจนการวิเคราะห์ความสามารถเฉพาะตำแหน่งที่ต้องอาศัยความชำนาญ เช่น ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ตำแหน่งบัญชี การเงิน หรือแม้กระทั่งกำหนดความรู้ความสามารถเบื้องต้นในการเป็นพระสอนศีลธรรม (4) การวิเคราะห์ถึงสถานที่ที่ใช้ในการติดต่อประสานงานของบุคลากรในโครงการ เช่น ที่ตั้งของสำนักงาน โครงการพระสอนศีลธรรม สถานที่ติดต่อในส่วนภูมิภาคและแต่ละจังหวัด การวิเคราะห์เพื่อจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในโครงการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานโครงการ เป็นต้น

3) ขั้นตอนการดำเนินงาน คณะกรรมการและผู้บริหารโครงการได้มีการวิเคราะห์การดำเนินโครงการ โดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ การวิเคราะห์กิจกรรมหรือโครงการย่อยที่จะต้องมีการเกิดขึ้นในโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ เช่น ความพยายามในการเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินโครงการ และความพยายามในการหาทุนสนับสนุนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในโครงการ โดยการวิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการในปีที่ผ่านมา จากผลการดำเนินงานและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น

มาจากอะไร และจะดำเนินการแก้ไขไปได้อย่างไร มีการวิเคราะห์การเพิ่มงบประมาณที่พอเพียงต่อการบริหารจัดการ ซึ่งมีจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มากขึ้น จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการก็จำเป็นต้องมีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย

4) ผลผลิตของงานสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์มีเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรม คือ การพัฒนานักเรียนในสถานศึกษาให้มีศีลธรรมที่สังคมต้องการ ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ถึงผลผลิตที่เป็นเชิงปริมาณ คือ การมีจำนวนพระสอนศีลธรรมที่เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา การมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนได้เข้าถึงความรู้ทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน และนักเรียนมีศีลธรรมตามที่สังคมต้องการ

ในการวิเคราะห์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เกิดขึ้นจากการไม่ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง บางปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะส่งผลถึงปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การไม่สามารถกระจายพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างเพียงพอ และเท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่า พระสอนศีลธรรมในเขตพื้นที่เมืองมีจำนวนมากหรือหนาแน่นกว่าพระสอนศีลธรรมตามชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ปัญหาในการดำเนินงานที่ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด เพราะขาดการวิเคราะห์ถึงสภาพภายนอกโครงการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับส่วนงานอื่นของมหาวิทยาลัย การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้แก้ไขปัญหาลักษณะนี้ในการวิเคราะห์โครงการ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ได้มีการระดมความคิดเห็น และเสนอปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งการหาทางออกร่วมกัน ในบางปัญหา เช่น จำนวนพระสอนศีลธรรมที่ไม่คงที่ เนื่องด้วยความเปลี่ยนแปลงของจำนวนพระสอนศีลธรรมที่มีสถานะเป็นพระภิกษุ เช่น การลาสิกขา หรือการปฏิบัติศาสนกิจด้านอื่น ๆ ทำให้ควบคุมและรายงานได้ยาก เป็นปัญหาที่ต้องปล่อยให้ไปไปตามการเปลี่ยนแปลง การแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ทำได้เพียงแต่การทราบข้อมูลที่รวดเร็วและดำเนินการจัดหาพระสอนศีลธรรมขึ้นมาเพิ่ม

4.1.3.2 การวางแผนโครงการพระสอนศีลธรรม

1) วิธีการจัดการปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ได้มีการวางแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยมีการจัดทำแผนการใช้งบประมาณตามโครงการและกิจกรรมที่ได้ระบุไว้ตามขั้นการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การสรรหาและจัดอบรมพระสอนศีลธรรม จนกระทั่งการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินโครงการ

2) ในการวางแผน มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดแผนงานวิชาการ แผนงานด้านบุคคล และยังขาดการระดมความคิด ซึ่งถือว่าเป็นแผนผังความคิดของแต่ละบุคคลที่มีส่วนร่วมในโครงการ

โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สอน ยังขาดการวางแผนในด้านการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถตามที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย การรายงานผลการจัดการเรียนการสอน และปัญหาการรับการติดตามและประเมินผล

3) การวางแผนการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ของโครงการส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามตำแหน่งงาน ยังขาดส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อนำปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน เพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ระบบการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ยังไม่ทราบถึงแผนการดำเนินงานที่ได้วางเอาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การรายงานผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามความเป็นจริง

4.1.3.3 การสื่อสารภายในงานสอนศีลธรรม วิธีการสื่อสารในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้การประชุมและอบรม เช่น การจัดอบรมสัมมนาประจำปี ทำให้ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมได้พบปะ พูดคุย และชี้แจงนโยบายการดำเนินงานให้ได้รับทราบร่วมกัน และพบว่า มีปัญหาในการรับทราบข้อมูลฝ่ายเดียว พระสอนศีลธรรมได้แสดงความคิดเห็นน้อย ด้วยเวลาอันจำกัด การรับทราบข้อมูลย้อนกลับ หรือจากระดับล่างขึ้นบน การสื่อสารภายในโครงการมักจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว คือ เป็นการสื่อสารแบบระดับบนลงล่าง การสื่อสารแบบย้อนกลับมีน้อย หรือการสื่อสารแบบขนานก็มีน้อยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างของการบริหารจัดการเป็นไปตามลำดับ การสื่อสารภายในงานสอนศีลธรรม ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่มีหลักที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในโครงการ ได้แก่ ความจริงใจต่อกัน มีเป้าหมายในการสื่อสาร การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่และพระสอนศีลธรรมมักจะใช้หนังสือราชการ ซึ่งถือว่าเป็นการสั่งการอย่างเป็นทางการโดยมหาวิทยาลัย การประชุมระหว่างผู้บริหารมีประจำทุกเดือน ส่วนใหญ่เป็นการประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานในเดือนที่ผ่านมา และการติดตามโครงการตามตามแผนที่ได้กำหนดไว้

4.1.3.4 การปฏิบัติการ หน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ บุคลากรในโครงการมีตำแหน่งและหน้าที่ประจำตำแหน่ง ซึ่งจะกำหนดเป็นภาระงานที่รับผิดชอบและภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา หรือสายการบริหารที่สูงกว่า ในส่วนของพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่ในการเข้ารับการฝึกอบรมตามเพื่อพัฒนาศักยภาพประจำปี การออกปฏิบัติหน้าที่สอน การส่งรายงานผลการดำเนินการสอน ตลอดจนการรับประเมินจากมหาวิทยาลัยในแต่ละปี เป็นต้น

ปัญหาในการปฏิบัติการมักจะเกิดขึ้นกับการประสานงานระหว่างกัน หรือการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน เช่น การอบรมประจำปี มีปัญหาส่วนใหญ่ คือ

พระภิกษุที่สมัครเข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรมไม่เข้ารับการอบรมตามที่ได้สมัครไว้ ส่งผลให้การอบรมไม่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

4.1.3.5 การดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรม วิธีการดำเนินโครงการ ผู้บริหารของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดเอาไว้ ดำเนินการประชุมชี้แจงแผนการปฏิบัติงานและนโยบายของผู้บริหารให้เจ้าหน้าที่และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับทราบ เจ้าหน้าที่และพระสอนศีลธรรมได้รับทราบปัญหา แต่ยังคงการนำแผนมาปรับใช้ในหน่วยงานที่ตนได้รับผิดชอบ จึงส่งผลให้โครงการพระสอนศีลธรรมมีเพียงแผนในระดับโครงการเพียงอย่างเดียว ขาดการวางแผนระดับหน่วย และระดับบุคคล ส่งผลให้แผนการปฏิบัติไม่ถูกนำไปใช้ แม้ว่าผู้บริหารโครงการมีการวางแผนการดำเนินงานระยะยาว 10 ปี แต่ก็ยังเป็นแผนระดับนโยบาย ยังไม่สามารถนำมาถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การทำแผนปฏิบัติการ และขาดแผนการปฏิบัติงานระดับบุคคล ความต่อเนื่องของการดำเนินการมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดทำค่าของงบประมาณสนับสนุนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี โดยสำนักงบประมาณจ่ายเงินงบประมาณโดยตรง ดังนั้น ในการเสนอของงบประมาณจึงต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการ เพื่อให้การดำเนินโครงการก้าวไปข้างหน้า และประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นคงในงานให้กับเจ้าหน้าที่ในโครงการด้วย ตำแหน่งงานและภาระงาน เจ้าหน้าที่โครงการทุกระดับ คือ ผู้อำนวยการสำนักหรือหัวหน้าสำนักงาน เป็นผู้ดำเนินการจัดหาเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงาน และกำหนดภาระหน้าที่ในตำแหน่งงานนั้น ๆ ซึ่งการจ่ายค่าตอบแทนซึ่งงบประมาณเป็นสัญญาจ้างรายปีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน แต่กำหนดให้เป็นค่าพาหนะจำนวน 2,500 บาทต่อเดือน ดังนั้น จึงทำให้จำนวนพระสอนศีลธรรมไม่คงที่ ความรับผิดชอบภาระงาน ผู้บริหารโครงการได้มีการส่งพระที่ผ่านการอบรมแล้วออกสอนตามสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยการนำส่งจะมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร แต่การปฏิบัติหน้าที่สอนของพระสอนยังไม่ครบทุกรูปและเป็นปัญหาที่ใหญ่มากสำหรับการออกนิเทศและติดตามประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่สอนให้ครบทุกคนได้ โครงการทำได้เพียงรายงานการสอนในแต่ละเดือนและแบบรายงานการสอนประจำปีเท่านั้น ส่งผลให้การติดตามและประเมินผลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

4.1.3.6 การติดตามและตรวจสอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละฝ่าย เช่น การประเมินผลการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ประจำปี ในส่วนของพระสอนศีลธรรมมีการติดตามและประเมินผลประจำปีทุกปี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการไม่สามารถที่จะออกนิเทศและตรวจสอบได้ว่าพระสอนศีลธรรมทั้งหมดออกปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่หรือไม่

ในส่วนการตรวจสอบกระบวนการบริหารจัดการนั้น มีการปฏิบัติอยู่บ้าง เช่น การสอบถามความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ หรือการให้แสดงความคิดเห็นในการอบรมหรือการสัมมนาประจำปี แต่การตรวจสอบหรือการสอบถามเช่นนี้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น จึงพบปัญหาว่า โครงการพระสอนศีลธรรมยังไม่มีการติดตามและตรวจสอบดำเนินงานที่เป็นระบบ เช่น การตรวจสอบแผนการดำเนินงานว่ามีความสอดคล้องกับการสื่อสารหรือการปฏิบัติของบุคลากรหรือไม่ มีการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามาจากการวางแผน การสื่อสาร หรือการปฏิบัติการ ส่วนใด ๆ หรือไม่

4.1.3.7 การทบทวนและปรับปรุงผลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการนำแผนงานที่กำหนดเอาไว้เป็นยุทธศาสตร์ประจำปีมาทบทวนและปรับปรุงแผนงานให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทุก ๆ ปีงบประมาณ มีการทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ว่าเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ในส่วนการดำเนินงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จหรือได้รับผลที่ไม่เป็นไปตามที่เป้าหมายตั้งเอาไว้ มีสาเหตุมาจากอะไร ในระดับผู้บริหารมีการทบทวนแผนการดำเนินงาน ทบทวนการสื่อสารและการออกคำสั่ง หรือการประกาศแต่งตั้ง และการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งในกระบวนการดำเนินงานมีผลสำเร็จของงานแตกต่างกันไป

นอกจากนั้นแล้ว มีการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารได้พิจารณา แล้วนำเสนอมหาวิทยาลัยต่อไป ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีหน้าที่รายงานผลการดำเนินโครงการให้กับสำนักงานประมาณทราบอีกด้วย ดังนั้น ในการทบทวนนี้ จึงมีการทบทวนแผนงาน เพื่อหาจุดบกพร่องและจุดที่ต้องพัฒนาซึ่งจะต้องนำมาปรับใหม่ทุก ๆ ปี และมีการทบทวนการปฏิบัติงานของบุคลากร พร้อมทั้งการประเมินการปฏิบัติงานด้วย

4.1.3.8 การควบคุมและรายงาน สำหรับการควบคุมและรายงานนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในแผนงานประจำปี เช่น การเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมขึ้นในแต่ละปี การกระจายพระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษา ตามแต่ความถนัดของตัวชีวิต

สำหรับสิ่งที่ยังขาดอยู่คือการสร้างมาตรฐานในตัวชีวิตเหล่านั้น ซึ่งยังขาดการกำหนดตัวชีวิตในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมย่อย ๆ การสร้างมาตรฐานในแผนการดำเนินงาน ตัวชีวิตแผนการดำเนินงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน เป็นต้น

4.1.4 ผลการศึกษาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การดำเนินการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ที่กฎกระทรวงได้กำหนดไว้ ได้แก่

1) ขอบข่ายงานวิชาการของการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้กำหนด (1) หลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2553) ซึ่งเนื้อหาการสอนศีลธรรม กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ไว้ว่า แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (2) มาตรฐานการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มี 2 ข้อ ข้อที่หนึ่ง ฐู และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ข้อที่สองเข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ (3) กระบวนการเรียนรู้ศีลธรรมมีการจัดเนื้อหาและกิจกรรมโดยแบ่งตามระดับชั้น และตามชั้นปี (4) มาตรฐานการเรียนรู้ กำหนด 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดโดยสังเขป คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เป็นต้น (5) สื่อการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนามีความหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อจากสถานการณ์จริงได้ถูกนำมาใช้เป็นอย่างมาก (6) กิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนการสอนจริง และสอนตามสาระการเรียนรู้วิชาแกนกลางพระพุทธศาสนา ฝึกอบรมคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ห่างไกลอบายมุข สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายคณะสงฆ์ อีกทั้งส่งเสริมค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ ยังช่วย

อบรม ติวสอบธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการผลักดัน สนับสนุน โรงเรียนสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ (7) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ศีลธรรมโดยพระสอนศีลธรรม ด้านการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พระสอนศีลธรรมได้สร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน บุคลากรครู และท่านมีความรู้ในเนื้อหาสาระและจุดประสงค์วิชาพระพุทธศาสนา ด้านการอบรมศีลธรรม จรรยาและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ พระสอนศีลธรรมได้สร้างจิตสำนึกให้แก่ นักเรียนรักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีไทย และนักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปปฏิบัติที่บ้านในชีวิตประจำวัน

2) งบประมาณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้มุ่งหวังในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่จะเพิ่มหรือลดในอนาคตด้วย เพื่อสามารถวางแผนแก้ปัญหาได้ทันการณ์ และไม่เป็นเหตุให้การดำเนินงานต้องหยุดชะงัก และงบประมาณเป็นสิ่งชี้บ่งแนวความคิดในการบริหารงานตลอดจนวิธีการดำเนินงาน สำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้อาศัยพระราชบัญญัติดังกล่าว ในการจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ จัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณและการใช้จ่าย และการติดตามผล ประเมินผล และการรายงานผล โดยการเสนอผ่านคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน เพื่อให้มหาวิทยาลัยดำเนินงานต่อไปยังสำนักงบประมาณ

3) บทบาทของพระสงฆ์ที่ได้เข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรม จะเห็นได้ว่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็นับเป็นบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์ภายใต้สถานภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งจะต้องแสดงบทบาทหลาย ๆ ด้าน พร้อมกัน ในระหว่างที่ปฏิบัติการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเท่าที่จะมีโอกาสทำได้ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีความรับผิดชอบในระหว่างปฏิบัติการสอน ซึ่งจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพเหมือนครูทั่วไป ดังจะเห็นได้จากการประชุมปฏิบัติการเพื่อถวายเป็นความรู้แก่พระสอนศีลธรรม ซึ่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้จัดขึ้น โดยมุ่งเน้นการนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง ใ้อบรมถวายเป็นความรู้แก่พระในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาวิชาที่จะสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ เทคนิคการสอน กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการจัดการเรียนการสอน สำหรับมาตรฐานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พระสอนศีลธรรมจะแตกต่างกันเฉพาะในเรื่องของความรู้ หรือเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้น ส่วนในเรื่องการดำเนินการสอน และคุณลักษณะ และเจตคติที่ครูควรจะมีแล้วไม่แตกต่างกัน คือ 1) หน้าที่ในการถ่ายทอดศิลปวิทยา ให้ความรู้วิชาการ ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ศิษย์ และ 2) หน้าที่ในการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างรูปแบบ

ข้อมูลเพื่อนำมาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดัง ตาราง 4.1

ตารางที่ 4.1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างรูปแบบ

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สังเคราะห์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การวิเคราะห์การสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระดับการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับการบริหารจัดการอยู่ในลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้ผลผลิต ไม่ได้ตามเป้าหมาย และการพัฒนาบุคลากรงบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ - มีระดับปัญหาการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่เรียงตามลำดับปัญหาการบริหารจัดการอยู่ในลำดับแรก โดยเฉพาะ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนพระสอนศีลธรรมยังไม่เพียงพอ - พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ด้านระบบงานสอนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน - พัฒนางานสอนให้สอดคล้องกับสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายของการบริหารจัดการ เช่น การเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรม - หลักสูตรการสอนนักเรียน และอบรมพัฒนาพระสอน ที่มีรูปแบบเดียวกัน - ขั้นตอนการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาสาเหตุของปัญหาผลการแก้ไขปัญหาหรือผลการพัฒนาและแนวทางการพัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาสภาพแวดล้อมให้ครอบคลุมรอบด้าน - กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน - นำปัจจัยการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้บรรลุผลสำเร็จมากที่สุด - วางเป้าหมายเพื่อขยายปริมาณ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สังกะระห์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การวางแผนการสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่การระดมความคิดเห็นบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุ อุปกรณ์ และขั้นตอนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก - ปัญหาการวางแผนอยู่ในระดับ ปานกลางเช่นเดียวกัน แต่ การระดม ความคิดเห็นบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ และ ขั้นตอนการดำเนินงาน มีปัญหาใน อันดับแรก 	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนให้ แผนงานมีความ ต่อเนื่อง - วางแผนการสอน ไป ใน ทิศ ทาง เดียวกัน - แผนการใช้จ่าย ให้ เป็น ไป ตาม ความเป็นจริง 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนงานมี ปัญหาหลายด้าน และไม่สอดคล้องกับ การปฏิบัติ - มีเพียงผู้บริหารและ เจ้าหน้าที่วางแผน งาน - รายงานผลการ ดำเนินงาน ไม่ สอด ค ลั อ ง กั บ แผนงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผน จะต้องมีการทำ แผนงาน ส่วน บุคคล หน่วยงาน และองค์กร - แผนงานของ หน่วยงาน และ องค์กร จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกัน และกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดแผนงานด้านการ บริหารงาน บุคค ล งบประมาณ วิชาการ และการ บริหารงานบริหารทั่วไป - กำหนดวิธีแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น การบริหารงานแบบมี ส่วนร่วม - กำหนดวิธีการจัดทำ แผนงานระดับบุคคล ระดับ หน่วยงาน และระดับองค์กร - ระดับของแผนงานจะต้อง ประกอบด้วย แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการ ปฏิบัติ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สัมภาษณ์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การสื่อสารองค์กรงาน สอนศีลธรรมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดเห็นด้านการสื่อสารองค์กรอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าการสื่อสารก่อให้เกิดความสามัคคี ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เป็นความจริง และมุ่งแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กร - ความคิดเห็นต่อปัญหาการสื่อสารองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - การเพิ่มช่องทางและเทคโนโลยีทางการสื่อสาร - สื่อสารตามความเป็นจริง และตรงกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การชี้แจง หรือ ประชาสัมพันธ์ส่วน ใหญ่เป็นการประชุม และอบรม - สั่งการจากบนลงล่าง ไม่มีรับฟังข้อมูลย้อนกลับ - ไม่มีเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> การสื่อสารด้วยวิธีใดก็ตามต้องยึดหลักความจริง เป็นประโยชน์ ถูกเวลา ถูกเฉพาะเนื้อหา และมีเมตตาเวลาพูด 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารองค์กร จัดหาเพื่ออำนวยความสะดวก - สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารองค์กรตามแบบวิถีพุทธ - รับรู้ และเข้าใจการสื่อสารที่ตรงกัน
การปฏิบัติการงานสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดเห็นด้านปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก - มีปัญหาด้านปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - พระสอนศีลธรรมปฏิบัติเหมาะสมดี มีความเสถียร สอนตามหลักความเป็นจริง รักในงานสอน เป็นแบบอย่างได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความผิดพลาดในการปฏิบัติมักเกิดจากการประสานงาน 	<ul style="list-style-type: none"> การปฏิบัติงานจะต้องมีความรักในองค์กร ยึดถือประโยชน์ขององค์กร และเอื้อเฟื้อต่อผู้ร่วมงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดบทบาทตามตำแหน่งงาน - กำหนดมาตรฐาน และตัวชี้วัดการทำงาน ประเมินผลตามภาระงาน - กำหนดวิธีการสรรหาและการพัฒนาบุคลากร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สัมภาษณ์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การดำเนินการ งานสอนศีลธรรมใน สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน	<p>- การดำเนินการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะพระสอนศีลมีความรักในการสอนและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของโครงการ อีกทั้งกระบวนการดำเนินงานไม่ส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือบุคคลอื่น ๆ</p> <p>- แต่ผลการดำเนินการทำให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น</p> <p>- ภาพรวมของปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยของปัญหาการดำเนินการแล้วส่งผลกระทบต่อบุคลากรและบุคลากรก่อปัญหาต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด</p>	<p>- มหาวิทยาลัยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ</p> <p>- ควรมีการวางแผนในการทำงาน และดำเนินการตามแผนงาน และแผนสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้</p> <p>- พระสอนศีลธรรมต้องวางแผนการสอนก่อนดำเนินการสอนและทันต่อเหตุการณ์</p>	<p>- ดำเนินงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ</p> <p>- การปรับเปลี่ยนบุคลากรส่งผลกระทบต่อการทำงานทำให้งานไม่ต่อเนื่องเป็นอย่างมาก</p> <p>- เจ้าหน้าที่เป็นลูกจ้างรายปี จึงขาดความมั่นคงในการทำงาน</p> <p>- ขั้นตอนการนิเทศติดตามผลทำได้เป็นบางส่วน และเป็นส่วนที่น้อยมาก</p>	<p>การดำเนินงานจะต้องยึดแผนการปฏิบัติงาน มีวิธีการสื่อสารที่ดี และปฏิบัติตามภาระงานที่กำหนดไว้ เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนต้องรับผิดชอบ</p>	<p>- การดำเนินงานตามแผนที่มีอยู่ทราบเพียงผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เท่านั้น พระสอนศีลธรรมไม่ทราบ ดังนั้น การดำเนินงานในทุกขั้นตอนทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน</p> <p>- กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้</p> <p>- กำหนดวิธีสื่อสารและปฏิบัติงานของบุคลากรตามแผนงาน</p> <p>- สร้างขั้นตอนการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สังกะระห์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การติดตามและตรวจสอบงานสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน	<p>- ความคิดเห็นด้านการติดตามและตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการส่งเสริมบุคลากรให้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและทำประโยชน์ให้เกิดขึ้น และการระวังปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่</p> <p>- ปัญหาในการติดตามและตรวจสอบอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการรักษาผลประโยชน์ และการให้บุคลากรได้รับประโยชน์จากองค์กร เป็นปัญหาลำดับแรก และการระวังป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรระหว่างปฏิบัติงาน</p>	<p>- ควรมีการกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบที่แน่นอนชัดเจน และทำความเข้าใจแก่พระสอนศีลธรรม</p> <p>- ให้มีการส่งเสริมสนับสนุน การแสดงผลงาน การยกย่องพระสอนศีลธรรมให้สังคมได้รับทราบ</p> <p>- ควรร่วมกันตรวจสอบ เฝ้าระวังปัญหา</p>	<p>- มีการติดตาม และตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่</p> <p>- สำหรับพระสอนศีลธรรมมีการติดตามและตรวจสอบได้เพียงบางส่วน</p> <p>- มีการนำปัญหาที่พบในการติดตามและตรวจสอบ กลับมาวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไข</p>	<p>- การติดตามและตรวจสอบจะต้องมีวิธีการที่หลากหลาย และครอบคลุมการวางแผน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การเฝ้าระวังปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น การแก้ไข ปัญหาที่เป็นอยู่ การพัฒนาผลการดำเนินงาน และการรักษามาตรฐานของการดำเนินงาน</p>	<p>- กำหนดวิธีการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงาน ได้แก่ ติดตามและตรวจสอบแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไข ปัญหา ติดตาม และตรวจสอบด้วยวิธีการพัฒนา และรักษามาตรฐานการดำเนินงาน</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สังกะระห์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การทบทวนและปรับปรุงงานสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - การทบทวนและปรับปรุงภาพรวม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และปัญหาการทบทวนและปรับปรุง ก็มีค่าเฉลี่ยปานกลางเช่นกัน - การทบทวนแผนการดำเนินงาน การสื่อสารงานสอน ศีลธรรม และการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - พระสอนศีลธรรม ควรมีการทบทวนการสอน ผลการสอน และผลกระทบที่เกิดจากการสอน มีการรายงานผลดังกล่าวด้วย และให้มีการรายงานตามความเป็นจริง เพื่อทราบปัญหาและแก้ไขได้อย่างแท้จริง - ควรมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ 	<ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยสงฆ์มีแผนยุทธศาสตร์ประจำปี เกี่ยวข้องกับงานสอนศีลธรรม และได้มีการทบทวนการดำเนินงานตามแผนนั้น - สำหรับผลสำเร็จหรือการดำเนินงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จ มีการทบทวนและปรับปรุงแผนงาน การสื่อสาร การตั้งการประสานงาน การร่วมกันปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ในการทบทวนและปรับปรุง จะต้องมีการติดตามและตรวจสอบ นำผลที่ได้มาปรับปรุงงานให้ดีขึ้น หรือแก้ไขปรับปรุงงานที่มีปัญหา โดยปรับปรุงที่แผนงาน การสื่อสาร การประสานงาน และการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดวิธีการทบทวนและปรับปรุงแผนการดำเนินงาน การสื่อสาร การตั้งการ และการประสานงาน - กำหนดวิธีการทบทวนและปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

การบริหารจัดการ ของ มหาวิทยาลัยสงฆ์	ข้อค้นพบจากการศึกษา สัมภาษณ์ตามเครื่องมือ				แนวทางการสร้างรูปแบบ
	แบบสอบถาม	ข้อเสนอแนะ	แบบสัมภาษณ์	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
การควบคุมและรายงาน งานสอนศีลธรรมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	<p>- การควบคุมและรายงาน มี ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ปัญหา การควบคุมและรายงานก็เช่นกัน แต่มาตรฐานและตัวชี้วัดด้าน บุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัญหาใน ลำดับแรก</p> <p>- การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ มาตรฐานในระดับแผนงาน การ สื่อสาร และการปฏิบัติงาน มี ค่าเฉลี่ยระดับมาก แต่ก็พบว่ามี ปัญหาในระดับมากเช่นเดียวกัน</p>	<p>- ควร กำหนด ตัวชี้วัดระยะสั้นให้ ชัดเจน และมี เป้าหมาย การ พัฒนาพระสอน ศีลธรรม</p> <p>- กำหนดตัวชี้วัดให้ ครอบคลุม และ เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน</p>	<p>- มาตรฐานและ ตัวชี้วัดกำหนดตาม แผนงานประจำปี</p> <p>- สิ่งที่ยังขาดคือ การสร้างมาตรฐาน และตัวชี้วัด ใน กิจกรรม และ โครงการย่อย</p>	<p>- การ ควบคุม ประกอบด้วย การ กำหนดมาตรฐานและมีตัวชี้วัดความสำเร็จ ตาม มาตรฐาน เช่นเดียวกับการบรรลุ ปฐมฌาน ทุกิยฌาน เป็นต้น จะมีตัวชี้วัดว่า ละเอียดได้บ้าง เป็น ต้น</p> <p>- มาตรฐาน และ ตัวชี้วัดจะต้องมีหลาย ระดับ เช่น ระดับไตร มาสกับรายปี เป็นต้น</p>	<p>- สร้างมาตรฐานและตัวชี้วัด ในแผนปฏิบัติการ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานบุคคล ด้าน งบประมาณ ด้านงานวิชาการ และด้านงานบริหารทั่วไป</p> <p>- กำหนดให้มีมาตรฐานและ ตัวชี้วัด ในระดับกิจกรรม หรือโครงการ</p> <p>- กำหนดให้มีตัวชี้วัด ความสำเร็จตามไตรมาส และ รายปี เพื่อให้สอดคล้องกับ การรายงานผลมหาวิทยาลัย และสำนักงบประมาณ</p>

ประเด็นที่นำมาสังเคราะห์จากสภาพปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย (1) ขอบเขตงานบริหารจัดการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม บุคลากร วิชาการ งบประมาณ งานสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ กระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน (2) กระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ วิเคราะห์ วางแผน สื่อสาร ปฏิบัติการ ดำเนินการ ติดตามและตรวจสอบ ทบทวน และควบคุมและรายงาน และนำประเด็นที่สอดคล้องกันระหว่างสภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารจัดการในส่วนของกรนำมาพัฒนาต่อยอด ได้แก่ ประเด็นของการดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ และการทบทวน และส่วนของการนำมาสร้างรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหา ได้แก่ ประเด็นของการวิเคราะห์ การวางแผน

4.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.2.1 ร่างรูปแบบ

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบและสาระสำคัญของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของรูปแบบ

ดังมีรายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก จ

4.2.2 การตรวจสอบรูปแบบ

ผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อยโดยอิงผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกผู้เข้าร่วมสัมมนาแบบเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปริญญาเอกทุกรูป/คน มีความรู้เฉพาะด้านได้แก่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการบริหารจัดการ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้บริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตัวแทนเจ้าหน้าที่และตัวแทนพระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ รวมถึงคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 15 รูป/คน ในวันพุธ ที่ 15 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00 น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้วิจัยสรุปผลการสัมมนาและข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิตามประเด็น ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 สรุปผลการสัมมนาและข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นของร่างรูปแบบ	สรุปผลและข้อเสนอเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางนำไปปรับแก้ไข
1. องค์ประกอบของรูปแบบ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบและ สารสำคัญของรูปแบบ ส่วนที่ 3	<ul style="list-style-type: none"> - องค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 3 ส่วน ครอบคลุมส่วนของเนื้อหาได้ดี มีความเหมาะสม และมีความครบถ้วนดี - ส่วนที่ 2 ให้ปรับคำว่า องค์ประกอบ เพราะซ้ำคำกัน ให้จัดหัวข้อส่วนที่ 2 ใหม่ - ควรมีแผนภาพสรุปให้เห็น ก่อนนำเข้าสู่เนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนที่ 2 ใช้คำว่า ระบบการบริหาร จัด การ และ กระบวนการบริหารจัดการ แทน - จัดทำแผนภาพ ของรูปแบบ
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1. แนวคิด 2. วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนนำให้ปรับเนื้อหาให้มีความชัดเจน - การใช้คำศัพท์ทางศาสนาแต่ ละศาสนาที่ต่างกัน - ยังขาดเนื้อหาที่เป็นหลักของรูปแบบการบริหารจัดการ - แนวคิดที่นำมาใช้มีความ ครอบคลุม และมีเนื้อหาที่ กว้างมาก ดังนั้น ให้ศึกษาข้อ ธรรมที่นำมาใช้ให้ดี เพราะ อาจคลาดเคลื่อนได้ - ให้เรียงลำดับความสำคัญ ของวัตถุประสงค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับหัวข้อในส่วนที่ 1 เป็น 3 ข้อ คือ ความนำ แนวคิด และ วัตถุประสงค์ - นำหลักธรรมที่เป็นแก่นของ พระพุทธศาสนาที่ยังไม่ตรง กับประเด็นหัวข้อมาปรับให้ ตรงกัน เพื่อป้องกันความ คลาดเคลื่อนในงานวิชาการ - ปรับความหมายของศัพท์ที่ นำมาใช้ให้เหมาะสมที่สุด - ปรับวัตถุประสงค์ตามลำดับ ความสำคัญ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นของร่างรูปแบบ	สรุปผลและข้อเสนอเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางนำไปปรับแก้ไข
<p>ส่วนที่ 2 สารระสำคัญและองค์ประกอบของการบริหารจัดการ</p> <p>1. ระบบการบริหารจัดการ</p> <p>2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการ</p> <p>3. การกำหนดรูปแบบ</p>	<p>- ส่วนที่ 2 มี 2 ประเด็นเนื้อหาครอบคลุม มีการจัดแบ่งหัวข้อได้ชัดเจน</p> <p>- ให้ปรับคำตามเนื้อหาที่ปรากฏ เสนอให้ใช้คำว่า ระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการบริหารจัดการ</p>	<p>- ปรับใช้คำให้ตรงกับเนื้อหาที่ปรากฏ และศึกษาสาระของเนื้อหาที่นำมาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น</p> <p>- ปรับวิธีการกำหนดรูปแบบ</p>
<p>1. ระบบการบริหารจัดการ</p> <p>1.1 การวิเคราะห์</p> <p>1.2 การวางแผน</p> <p>1.3 การสื่อสารงานสอน</p> <p>1.4 การปฏิบัติ</p> <p>1.5 การดำเนินการ</p> <p>1.6 การติดตามและ</p> <p>1.7 การทบทวนและปรับปรุง</p> <p>1.8 การควบคุมและรายงาน</p>	<p>- ที่ประชุมเสนอให้ใช้ คำว่า ระบบการบริหารจัดการ แทน สารสำคัญ</p> <p>- เสนอให้ปรับคำ เช่น การวิเคราะห์ สรุปคือ อริยสัจ 4 ไม่ใช่ทางสายกลาง</p> <p>- นำหลักธรรมที่เป็นหลัก อริยมรรคก่อน แล้วจึงอธิบายเพื่อปรับใช้คำ</p> <p>- ให้พิจารณาความหมายของคำที่นำมาใช้ในทุกประเด็น</p>	<p>- ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมที่เป็นแกนหลัก เพื่อให้เข้าใจในการตีความ</p> <p>- ปรับคำตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ</p> <p>- แยกประเด็นให้ชัดเจนระหว่างหลักธรรมที่ใช้ตรง ๆ ตามคำศัพท์ และหลักธรรมที่นำมาตีความหรือการเพิ่มศัพท์ทางการบริหารเข้ามาเพิ่มเติม</p> <p>- มิกซ์ระบบการบริหารไปด้วย</p>
<p>2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการ</p> <p>2.1 สภาพแวดล้อม</p> <p>2.2 ปัจจัยการบริหารจัดการ</p> <p>2.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน</p> <p>2.4 ผลผลิต</p>	<p>- ที่ประชุมเสนอให้ใช้คำว่า กระบวนการบริหารจัดการ แทนคำว่า องค์ประกอบ</p> <p>- ให้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการเพิ่มเติม</p>	<p>- นำกระบวนการบริหารจัดการมาปรับให้ตรงกับบริบทของงานสอนศีลธรรม</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นของร่าง รูปแบบ	สรุปผลและข้อเสนอเพิ่มเติมของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางนำไปปรับแก้ไข
2.1 สภาพแวดล้อม - หลักการ - วัตถุประสงค์ - เป้าหมาย	- ให้ปรับสภาพแวดล้อมใหม่ทั้งหมด (content)	- ปรับสภาพแวดล้อมตาม กรอบของการบริหารจัดการ
2.2 ปัจจัยการบริหาร จัดการ - บุคคล - วิชาการ - งบประมาณ - ทั่วไป	- ให้ปรับคำว่าปัจจัยการบริหารจัดการ โดยกำหนดคำที่ครอบคลุมเนื้อหา ทั้งหมดเพียงคำเดียว เช่น ปัจจัยของ การบริหารจัดการ - ปรับบุคคล ตำแหน่งบุคคล ที่อยู่ใน โครงสร้างการบริหาร - ให้นั้นที่พระสอนศีลธรรมเป็นฐาน ในการบริหารจัดการ - ให้กำหนดเนื้อหางานวิชาการ สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปที่การมุ่ง พัฒนาพระสอนศีลธรรม - เสนอให้จัดทำมาตรฐานสำหรับพระ สอนศีลธรรม มีหลักสูตร มีคู่มือ - ให้กำหนดที่มาของงบประมาณให้ ชัดเจน - กำหนดหน้าที่ให้ครอบคลุม โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรม - ให้ปรับความร่วมมือเมื่อนำคณะสงฆ์ เข้ามาเกี่ยวข้อง - ให้ศึกษาเนื้องานว่าครบถ้วนดีแล้ว หรือยังเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน การนำไปใช้จริง	- ปรับหัวข้อของบุคลากรตาม คำแนะนำทั้งหมด - ใช้พระสอนศีลธรรมเป็น พื้นฐานทรัพยากรในการ บริหารจัดการไปสู่บุคลากร ระดับสูง - ทบทวนอำนาจหน้าที่ของ บุคลากร กำหนดผู้เข้ามาร่วม เป็นคณะกรรมการต่าง ๆ โดย ให้นั้นผู้ที่เข้ามาแล้วสามารถ ปฏิบัติงานได้ - ปรับแผนภาพตามที่ประชุม เสนอแนะ - ปรับที่มาของงบประมาณ และการแจกจ่ายงบประมาณ - ทบทวนงานบริหารทั่วไปให้ ครบตามงานสอนศีลธรรม

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นของร่างรูปแบบ	สรุปผลและข้อเสนอเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางนำไปปรับแก้ไข
<p>2.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดคำของบประมาณ - การเตรียมความพร้อม - การสรรหาและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน - การสอนศีลธรรมในโรงเรียน - การติดตามและประเมินผลรายปี - การสรุปและรายงานผล 	<ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดมีความชัดเจนดีครบถ้วน - ให้เพิ่มแนวความคิดการบริหารจัดการที่ได้แจกแจงไว้อย่างเป็นทางการนั้น มาใส่ไว้ให้ชัดเจน เพื่องานจะได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น - งานทั้งหมดส่วนใหญ่เกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม จึงควรมีมาตรฐานหรือแบ่งพระดับของพระสอนศีลธรรม - กำหนดภาระงานตามลำดับความสำคัญเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทบทวนงานสอนศีลธรรมในปัจจุบัน แล้วนำมาปรับตามคำแนะนำของที่ประชุมอีกครั้ง - นำข้อแจกแจงในระบบการบริหารจัดการมาจัดการให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน สอดรับกันทั้งหมด
<p>2.4 ผลผลิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - เชิงปริมาณ - เชิงคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่สะท้อนผลให้เห็นต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดลำดับความสำคัญ และตรวจสอบความสำเร็จตามเป้าหมาย
<p>ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ปรึกษากับทีมวิจัยแล้วปรับให้ครอบคลุม - นำประเด็นข้อเสนอในที่ประชุมเขียนไว้ด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับตามคำแนะนำของที่ประชุม

ข้อเสนอเพิ่มเติม

รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นของการปฏิบัติเพื่อความเป็นพระอรหันต์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีองค์แห่งการปฏิบัติอยู่อย่างครบถ้วน แม้ยังไม่ถึงพระอรหันต์ ถึงพระ โสคาบัน สกิทาคามี หรืออนาคามี ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว รูปแบบของการบริหารจัดการนี้มุ่งหวังผลที่ครอบคลุมหลายด้าน ทั้งผลของการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรมที่ดี การพัฒนาผู้ปฏิบัติคือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และผลที่ส่งต่อไปยังนักเรียนซึ่งเป็นผู้ที่สังคมต้องการให้แก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ การนำรูปแบบไปใช้จึงอาจจะไม่ได้ผลทั้งหมด เพียงแต่มีผลสำเร็จบางส่วนก็เกิดประโยชน์อย่างมากที่สุดแล้ว (พระธรรมกิตติเมธี, 2560)

ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุง แก้ไข ตามที่ได้เสนอในที่การประชุมสัมมนา ดังจะได้นำเสนอรูปแบบ ต่อไป

4.2.3 การนำเสนอรูปแบบ

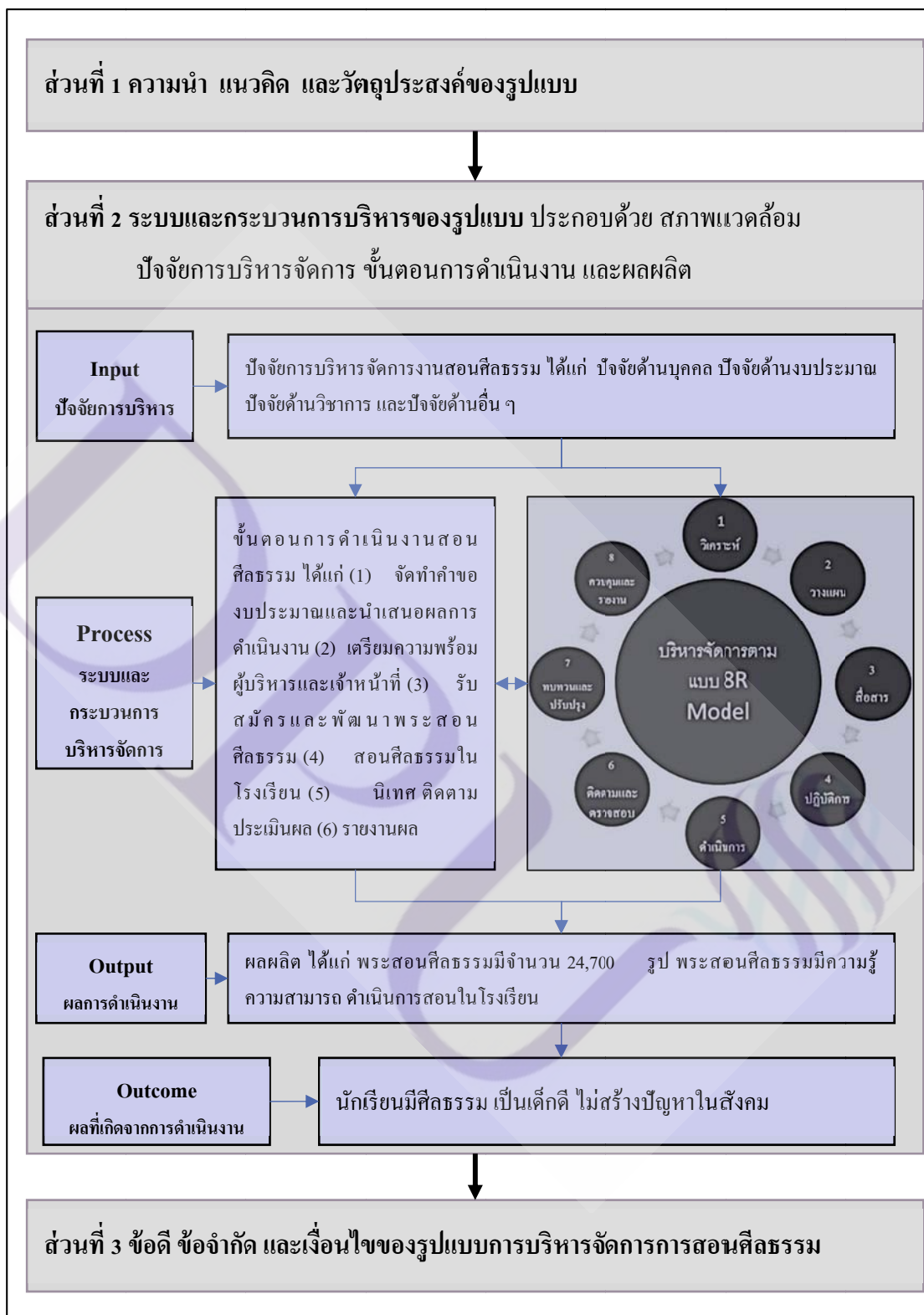
รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่นำเสนอมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

ส่วนที่ 2 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปรูปเป็นแผนภาพแสดงความเชื่อมโยงกัน ปรากฏดังภาพประกอบ 5

ภาพที่ 4.1 แผนภาพแสดงรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายละเอียดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1) ความนำการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณปี 2546 ภายใต้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งปรีชาและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการสั่งสอนให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอื่น ๆ และเพื่อให้นักเรียนซึมซับและเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพร้อมที่จะนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ตลอดจนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีครูพระจำนวน 600 รูป (พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอดีตเรียก “ครูพระ”) ได้รับงบประมาณสนับสนุน 10,000,000 บาท กระทั่งปีงบประมาณ 2550 มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 10,000 รูป ได้รับงบประมาณ จำนวน 133,900,000 บาท งานของพระสอนศีลธรรมหรือภารกิจที่ปฏิบัติ ได้แก่ สอนศีลธรรมในโรงเรียน สอน/สอบธรรมศึกษา สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนา อบรมนักเรียนในโรงเรียน จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา อยู่ประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และอบรมในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) ได้รับการกิจโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากกระทรวงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2551 พร้อมงบประมาณสนับสนุน จำนวน 649,900,000 บาทเพื่อจัดหาพระภิกษุมาทำหน้าที่สอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 24,700 รูป รัฐบาลเห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระภิกษุที่สอนอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว ทั้งนี้ต้องประสานงานความร่วมมือ กับ 4 หน่วยงาน ได้แก่ (1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ (2) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ ฯ มาแต่เริ่มแรก (3) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน (4) คณะสงฆ์ซึ่งมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในต่างประเทศมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้งานสอนศีลธรรมทางศาสนาเข้าไปสอนศาสนาที่ประชาชนในประเทศนั้น ๆ นับถือ มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนตามหลักศาสนา นั้น ๆ เช่น ประเทศที่ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ประเทศสิงคโปร์ และ เวียดนาม ศาสนาคริสต์ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษ และ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ศาสนาอิสลาม ได้แก่ เนการาบรูไนดารุสซาลาม ประเทศมาเลเซีย และ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศเหล่านี้มีการจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรมโดยยึดหลักศาสนา และบางประเทศก็ยึดหลักสากล เช่น หลักสันติภาพและเสรีภาพ ซึ่งหลักเหล่านี้แท้จริงแล้วมีอยู่ใน ศาสนา เพียงแต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับศาสนามากเพียงพอ ยังขาดการนำหลักคำสอนและหลัก ปฏิบัติทางศาสนามาเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนมี ความรู้พร้อม ๆ ไปด้วยกับการประพฤติดี และมีคุณธรรมในใจ

จากปี 2551 จนถึงปัจจุบัน ผ่านมาแล้ว 10 ปี ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทใน การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมุมมองของการบริหารจัดการงาน สอนศีลธรรมการศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ พระภิกษุผู้ทำหน้าที่สั่งสอนนักเรียน ในสถานศึกษา และมีเป้าหมายของการดำเนินงานของงานสอนศีลธรรม คือ นักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ภาครัฐและประชาสังคมตั้งความหวังว่าจะเป็นเด็กดีมีคุณธรรม โตขึ้นไป เป็นอนาคตของชาติ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาในการกำหนด เป้าหมายของงาน ปัญหาด้านบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาด้านงบประมาณการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นไปตามแผนงาน ปัญหาในการจัดการด้าน สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินงาน โดยเฉพาะที่ต้องมีการ ประสานงานระหว่างพระสอนศีลธรรมกับเจ้าหน้าที่โครงการ หรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับ มหาวิทยาลัย รวมถึงผลการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และส่วนของการ วิเคราะห์และการวางแผน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานสอนศีลธรรม จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นี้

2) แนวคิด อริยมรรคซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ให้ เหมาะสมกับงานสอนศีลธรรม ดังภาพที่ 4.2

มรรคมีองค์แปดตามหลักพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 4.2 มรรคมีองค์แปดตามหลักพระพุทธศาสนา

หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ที่นำมาใช้เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 35 น. 324-327) ได้แก่

(1) สัมมาทิฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ ได้แก่ ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกขสมุทัย ความรู้ในทุกขนิโรธ และความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา นำมาใช้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ 4 ประเด็น ตามหลักสัมมาทิฐิ ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหา (ทุกข์) แท้จริงแล้วทุกข์คืออะไร ทุกข์ส่วนไหน อะไรที่เป็นทุกข์ เป็นต้น วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) อะไรที่ทำให้เกิดความทุกข์ ต้นสายปลายเหตุอยู่ที่ไหน วิเคราะห์ผลของการพัฒนา (นิโรธ) ความสุข ความไม่มี

ทุกข์ หรือภาวะไร้ปัญหาเป็นอย่างไร สุขที่แท้จริงเป็นอย่างไร การพัฒนาที่ไม่สิ้นสุดจะเรียกว่า พัฒนาหรือไม่ และวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา (มรรค) หาวิธีดำเนินการเพื่อให้ถึงความสุข ที่เรียกว่า อริยสัจ 4 นั้นเอง

(2) สัมมาสังกัปปะ แปลว่า ความดำริชอบ ได้แก่ ความดำรินอนออกจากกาม ความดำรินอนไม่พยายาบท และความดำรินอนไม่เบียดเบียน นำมาใช้เป็นแนวคิดในการวางแผน นำหลักทั้ง 3 ประการนั้นมาเป็นพื้นฐานเพื่อวางแผนใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนความคิด (จินตมยปัญญา) คือความรู้ที่เกิดจากความคิด ความคิดที่ทำให้เกิดแผนการทำงาน เป็นแผนที่มาจากประสบการณ์ทำงาน แผนการเรียนรู้ (สุตมยปัญญา) ความรู้ที่ได้มาจากการฟัง ดังนั้น ความคิดที่ดีต้องมีการแลกเปลี่ยน และฟังเหตุผลของกันและกัน และแผนปฏิบัติการ (ภาวนามยปัญญา) ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นความรู้จริง รู้ถูกจริง รู้ผิดจริง มีตนเองเป็นพยาน จึงนำไปสู่แผนการปฏิบัติของงานสอนศีลธรรม หน่วยงาน และระดับบุคคล

(3) สัมมาวาจา แปลว่า เจรจาชอบ ได้แก่ ความงดเว้นจากการพูดเท็จ ความงดเว้นจากการพูดส่อเสียด ความงดเว้นจากการพูดหยาบ และความงดเว้นจากการพูดเพื่อจ้อ นำมาใช้เป็นแนวคิดในการสื่อสารงานสอนศีลธรรม บุคลากรในงานสอนศีลธรรมนำหลักสัมมาวาจาเป็นข้อระวังในการพูด แล้วใช้วิธีการสื่อสาร การสั่งการ รวมถึงการประสานงานที่ไม่ผิด ที่บังฉืดหรือผู้รู้ผู้มีปัญญา ไม่ติเตียน 5 ประการ ได้แก่ สื่อสารเฉพาะความจริง (สัจจะ) สื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ (อัตถะ) สื่อสารให้ถูกเวลาและสถานที่ (กาลเทศะ) สื่อสารด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน (มธุราวาจา) และสื่อสารด้วยความรักเมตตาต่อกัน (เมตตา)

(4) สัมมากัมมันตะ แปลว่า การงานชอบ ได้แก่ ความงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความงดเว้นจากการลักทรัพย์ และความงดเว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม นำมาใช้เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงานในงานสอนศีลธรรม บุคลากรในงานสอนศีลธรรมนำหลักสัมมากัมมันตะมาเป็นข้อระวังในการประพฤติด้วยการปฏิบัติงานในงานสอนศีลธรรม 3 ประการ คือ มีความรักในงานสอนศีลธรรมและเพื่อนร่วมงาน (เมตตา) สละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์งานสอนศีลธรรม (จาคะ) และอยู่ในงานสอนศีลธรรมด้วยความเป็นเจ้าของ (สทธานโद्य)

(5) สัมมาอาชีวะ แปลว่า เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฉาอาชีวะแล้ว เลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยสัมมาอาชีวะ นำมาใช้เป็นแนวคิดในการดำเนินการ คือละเว้นและปฏิบัติตามข้อ 2-3-4 ข้างต้น (มโนสุจริต วชิสุจริต กายสุจริต) โดยมีกรอบดำเนินการ 3 ประการ ได้แก่ ยึดแผนงานในการ

ดำเนินงาน ยึดหลักการสื่อสารงานสอนศีลธรรมในการดำเนินงาน และยึดหลักปฏิบัติการในการดำเนินงาน

(6) สัมมาวาชามะ แปลว่า เพียรชอบ ได้แก่ พยายามปรารภความเพียร ประคองจิตไว้ทำ ความเพียร เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นมิให้เกิดขึ้น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้น แล้ว เพื่อสร้างกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น และเพื่อความดำรงมั่น ความไม่สาบสูญ ความ กิโยยยิ่ง ความไพบุลย์ ความเจริญ ความบริบูรณ์ แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว นำมาใช้เป็นแนวคิด ในการติดตามและตรวจสอบ โดยติดตามและตรวจสอบการดำเนินการ 4 วิธี ได้แก่ ติดตามและ ตรวจสอบเพื่อเฝ้าระวังปัญหาที่ยังไม่เกิด (สังวรปธาน) ติดตามและตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น แล้ว แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น (ปหานปธาน) ติดตามและตรวจสอบหาแนวทางพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ (ภาวนापธาน) ติดตามและตรวจสอบผลการพัฒนาที่ได้ดำเนินการพัฒนาแล้ว (อนุรักษนาปธาน)

(7) สัมมาสติ แปลว่า ระลึกรชอบ ได้แก่ พิจารณาเห็นกายในกายเนื่อง ๆ พิจารณาเห็น เวทนาในเวทนาเนื่อง ๆ อยู่ พิจารณาเห็นจิตในจิตเนื่อง ๆ อยู่ และพิจารณาเห็นธรรมในธรรมเนื่อง ๆ อยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอกิขณาและโทมนัสเสียได้ในโลก นำมาใช้เป็นแนวคิด ในการทบทวนและปรับปรุง โดยทบทวนการดำเนินงานทั้งหมด ทบทวนผลที่เกิดขึ้นจากการ ดำเนินงานทั้งหมด ทบทวนแผนงานเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน และนำผล การดำเนินงานที่มีปัญหา มาปรับปรุง ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแผนงาน ด้านสื่อสารงานสอนศีลธรรม และด้านปฏิบัติการ

(8) สัมมาสมาธิ แปลว่า สมาธิชอบ ได้แก่ สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรมทั้งหลาย แล้ว บรรลุปฐมฌาน ประกอบด้วยวิตก วิจารณ์ปีติและสุขอันเกิดแต่วิเวก อยู่ บรรลุทุติยฌาน อันยัง ใจให้ผ่องใสเพราะวิตกวิจารณ์สงบ เป็นธรรมเอกมุดขึ้นภายในไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปีติและสุขอัน เกิดแก่สมาธิ อยู่ เพราะคลายปีติได้อีกด้วย จึงเป็นผู้มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะอยู่ และเสวย สุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานซึ่งเป็นฌานที่พระอรหันต์ทั้งหลายกล่าวสรรเสริญผู้ได้บรรลุว่า เป็นผู้ มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข ดังนี้ อยู่ บรรลุจตุตถฌาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุขและทุกข์ ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับสนิทในก่อน มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขา นำมาใช้เป็นแนวทางใน การควบคุมและรายงาน จะเห็นได้ว่าองค์แห่งฌานนั้น มีองค์ประกอบในการวัดระดับของฌานอยู่ จึงบรรลุขั้นที่สูงขึ้นไปได้อย่างถาวร ไม่กลับย้อนลงมาอีก ในการควบคุมและรายงานผลการ ดำเนินการจึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานและสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ อาจใช้ระยะเวลาเป็นขั้นการ

ดำเนินการ ได้แก่ การควบคุมระยะสั้น (ชั่วคราว) การควบคุมระยะยาว และการควบคุมตลอดการ
ดำเนินการ รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะหรือเป็นไตรมาส

3) วัตถุประสงค์ รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ทั่วไป ได้แก่ (1) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้าน
ความรู้และการปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนในการสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ
(2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึมซับและเข้าใจหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา พร้อมนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน จนเป็นผู้พร้อมทั้งความรู้และความ
ประพฤติปฏิบัติ ตามแนวคิด เก่ง ดี มีสุข (3) เพื่อสนองนโยบายการศึกษาของชาติ จนกลายมาเป็น
นโยบายศึกษาที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้”

วัตถุประสงค์เฉพาะ ได้แก่ เพื่อให้การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัย
สงฆ์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ (1) มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งด้านบุคคล
งบประมาณ วิชาการ และงานบริหารทั่วไป ให้การดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ทุกขั้นตอน (2) พระ
สอนศิลปกรรมในโรงเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการสอนศิลปกรรม และออกปฏิบัติ
หน้าที่สอนด้วยความภาคภูมิใจ (3) มหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการสอน
ศิลปกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแบบแผนการปฏิบัติที่เป็นอันเดียวกันทั่วประเทศ

ส่วนที่ 2 ระบบการบริหารจัดการและกระบวนการบริหารจัดการ

ระบบการบริหารจัดการและกระบวนการบริหารจัดการมีรายละเอียดดังนี้

1) ระบบการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตาม
หลักพระพุทธศาสนา นำหลักมรรคมีองค์ 8 มาเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการ ซึ่งมีวิธีการ
ดังต่อไปนี้

(1) การวิเคราะห์ นำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการวิเคราะห์ โดย

ก. วิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานสอนศิลปกรรม โดยให้ทราบถึงปัญหาที่
เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของงานสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน /
ปัจจัยการบริหารจัดการงานสอนศิลปกรรม ได้แก่ งานวิชาการ งบประมาณ งานบุคลากร และงาน
บริหารทั่วไป / ขั้นตอนของการดำเนินงานสอนศิลปกรรม เริ่มตั้งแต่การเขียนคำขอเสนองบประมาณ
การรับสมัคร การพัฒนา การส่งพระสอนศิลปกรรมออกไปปฏิบัติหน้าที่สอน การติดตามประเมินผล

การสอน การรายงานผลการสอน เป็นต้น / ผลผลิตของงานสอนศีลธรรม ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ

ข. วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบและกระบวนการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรม โดยหาสาเหตุที่ทำให้การบริหารจัดการไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ / สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานบริหารทั่วไป / วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการดำเนินการของงานสอนศีลธรรมว่าเกิดจากขั้นตอนใด เกิดจากขั้นตอนการวางแผนงานสอนศีลธรรม เกิดจากขั้นตอนการสื่อสารงานสอนศีลธรรม หรือเกิดจากขั้นตอนการปฏิบัติ / สาเหตุที่ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลผลิตที่งานสอนศีลธรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ โดยการติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงานด้วยการสร้างมาตรฐานที่ครอบคลุมเป้าหมายทุกด้าน

ค. วิเคราะห์ถึงผลของการพัฒนางานสอนศีลธรรม คือ การลดหรือแก้ไข ปัญหา และการพัฒนา โดยวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามสภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม เช่น ผู้บริหารหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์มีเป้าหมายคือสร้างพระสอนที่มีคุณภาพตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ และพระสอนเหล่านั้นได้ปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มที่ส่งผลให้เกิดศีลธรรมขึ้นกับนักเรียน / การพัฒนางานสอนศีลธรรมด้วยปัจจัยการบริหารของพระสอนศีลธรรมให้มีความพร้อมในการดำเนินการ / การพัฒนางานสอนศีลธรรมตามขั้นตอนการดำเนินงาน และได้ผลผลิตตามเป้าหมายทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อกำหนดเป้าหมายในระยะสั้นและระยะยาว ต่อไป

ง. วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา วิธีดำเนินการแก้ไขหรือลดปัญหา โดยกำหนดสภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม พิจารณาการดำเนินการในอดีตที่ผ่านมา สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แล้วจึงกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานต่อไป ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว / หาวิธีการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกัน โดยมีเป้าหมายของการบริหารจัดการที่ได้กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวนั้น / กำหนดขั้นตอนของการดำเนินงานให้เป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนางานสอนศีลธรรม ป้องกันปัญหาและรักษามาตรฐาน คือ วางแผนของงานสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกันตามปัจจัยของการบริหาร โดยมีเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมเป็นแผนผังความคิดระดมสมองจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นจัดทำแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนกำหนดวิธีการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงาน และมีมาตรฐานตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานที่ครอบคลุมด้านงานบุคคล

งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป และกำหนดผลผลิตของงานสอนศีลธรรม โดยการตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงานผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดแต่ละด้าน

(2) การวางแผน นำมโนสุจริตมาเป็นพื้นฐานในการวางแผน แล้วกำหนดแผน 3 ระดับ ตามหลักปัญญา 3 คือ กระบวนการทำให้เกิดปัญญา ได้แก่

ก. แผนระดับความคิด คือ การจัดทำแผนผังความคิดของงานสอนศีลธรรม และหน่วยงาน โดยกำหนดกรอบสภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม กรอบปัจจัยการบริหารจัดการ และการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของงานสอนศีลธรรม กรอบการดำเนินการและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน และกำหนดผลผลิตของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีมาตรฐานตัวชี้วัด ที่สามารถชี้วัดผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้

ข. แผนระดับการเรียนรู้ คือ การนำเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมมาศึกษาหาแนวทางพัฒนาหรือนำงานสอนศีลธรรมให้ไปถึงเป้าหมายร่วมกัน โดยศึกษาเรียนรู้ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จหรือพัฒนางานสอนศีลธรรมไปสู่เป้าหมาย ปัจจัยการบริหารจัดการของงานสอนศีลธรรมทั้งภายในและภายนอก ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของงานสอนศีลธรรมให้สำเร็จหรือล้มเหลว แล้วกำหนดแผนการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการอย่างคุ้มค่า เรียนรู้แผนการดำเนินการของงานสอนศีลธรรม ทบทวน และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินการ และศึกษาเรียนรู้ถึงผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน และผลผลิตที่เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม

ค. แผนระดับการปฏิบัติ โดยสร้างแผนงานด้านวิชาการหรือการบริหารงาน วิชาการให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายของงานสอนศีลธรรม แผนงานด้านบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคลให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย และนำพาท้องการไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย แผนงานด้านงบประมาณหรือการบริหารงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด และสร้างแผนงานบริหารทั่วไปหรือการบริหารงานบริหารทั่วไป ในการนำวัสดุครุภัณฑ์ มาใช้ดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(3) การสื่อสารองค์กร คือ การพูด การเขียน การประชาสัมพันธ์ และการสั่งการจากระดับบนลงล่าง ซึ่งในที่นี้เน้นระบบการสื่อสารเฉพาะบุคคล (Individual Approach) นำหลักของสัมมาวาจามาใช้เป็นแนวทาง คือ เว้นวจีทุจริต และมีวจีสุจริตในการพูดเป็นพื้นฐาน ให้บุคลากรในสำนักงานพระสอนศีลธรรมมีพฤติกรรมทางการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารด้วยความจริง โดยทำความเข้าใจและชี้แจงภายในโครงการ ถึงสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ การดำเนินงาน

และผลิตโครงการตามความเป็นจริง การสื่อสารเพื่อให้เกิดความสามัคคี โดยภายในโครงการมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนานาโครงการ การสื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจต่อการแก้ไขปัญหา และร่วมกันพัฒนาโครงการ การสื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม เสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อโครงการ และเมื่อสื่อสาร มีใจที่ประกอบด้วยเมตตา เอื้อเฟื้อ เกื้อหนุน กันและกัน ยึดจิตสุจริตเป็นพื้นฐานการพูด

(4) การปฏิบัติการ คือ พฤติกรรมในการทำงานเฉพาะบุคคล ตามหลักกิจกรรม ได้แก่

ก. ปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนกัน โดยหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมที่กำหนดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อส่วนงานอื่น ๆ หรือบุคลากร ในมหาวิทยาลัย การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งบประมาณ และการบริหารทั่วไปของงานสอนศีลธรรมต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินการของงานสอนศีลธรรมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติงานด้วยมุ่งหวังผลผลิตของโครงการทั้งปริมาณและคุณภาพเกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข. ปฏิบัติด้วยความซื่อตรง โดยยึดแนวทางปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย บริหารจัดการปัจจัยการบริหารจัดการตามแผนที่ได้วางเอาไว้ ปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงาน ทั้งด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ และบริหารทั่วไป ประเมินผลผลิตของการดำเนินงานตามความเป็นจริง

ค. ปฏิบัติด้วยความเป็นเจ้าของ คือ ให้ความร่วมมือกับงานสอนศีลธรรม โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ร่วมกันกำหนดหลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมวางแผนการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการ ร่วมกันดำเนินโครงการตามแผนที่ได้วางเอาไว้

(5) การดำเนินการ คือ ลำดับ ขั้นตอน วิธีการ ที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่

ก. ดำเนินงานตามแผนงาน โดยยึดแผนงานที่ได้วางแผนเอาไว้ ซึ่งมหาวิทยาลัยดำเนินการตามแผนระดับความคิดที่ได้กำหนดกรอบไว้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ การดำเนินการ และผลผลิต จากนั้นดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ข้างต้น และดำเนินการแผนปฏิบัติการตามกรอบการบริหารจัดการโครงการ ทั้ง 4 ด้าน

ข. ดำเนินงานสื่อสารงานสอนศิลปกรรม คือการชี้หลักการ วิธีการสื่อสาร โดยสื่อสารงาน 4 ด้าน ทั้งวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานบริหารทั่วไป ตามแผนที่ได้วางไว้จริง สร้างการมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานบริหารทั่วไป สร้างสังคมการสื่อสารหรือวัฒนธรรมการสื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อให้โครงการพระสอนศิลปกรรมดำเนินการจนเกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ค. ดำเนินการด้วยวิธีปฏิบัติการและแผนปฏิบัติ โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ไม่รู้สึกอึดอัดหรือเสียผลประโยชน์ ปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ปฏิบัติงานด้วยความรักในงานสอนศิลปกรรม มุ่งหวังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(6) การติดตามและตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมทั้งในระดับแผนงาน การสื่อสาร และปฏิบัติการ ว่าเป็นอย่างไร ลักษณะของการติดตามและตรวจสอบ ได้แก่

ก. การเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหา โดยระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนของงานพระสอนศิลปกรรมทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานบริหารทั่วไป การเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารภายในงานสอนศิลปกรรม และเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้แล้ว

ข. การขจัดปัญหาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยปรับปรุง แผนงานที่ไม่สอดคล้องกับปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวางแผน ประชุมหารือ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพระสอนศิลปกรรม เพื่อขจัดปัญหาในการสื่อสาร การทบทวนแผนงานอยู่เสมอ และดำเนินงานตามขั้นตอนและแผนงานที่วางไว้ เพื่อลดและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

ค. การพัฒนาการดำเนินงาน โดยศึกษาสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และผลผลิตของงานพระสอนศิลปกรรมอยู่เสมอ เพื่อวางแผนพัฒนาให้ดีขึ้น ศึกษาแผนงานทั้งงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติอยู่เสมอ พร้อมทั้งชี้แจงแผนงาน หลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ การปรับปรุง

แผนงานโดยมีเป้าหมายที่สูงขึ้น และผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

ง. รักษามาตรฐาน โดยสร้างตัวชี้วัดแผนการดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และการบริหารทั่วไป สร้างตัวชี้วัดการดำเนินงานตามแผน และสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ตลอดจนตัวชี้วัดเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับผลผลิตของงานสอน ศิลปกรรม

(7) การทบทวนและปรับปรุง นำหลักสติปัญญา 4 เข้ามาใช้เป็นหลักในการทบทวนและปรับปรุง คือ การทบทวน โครงสร้างงานสอนศิลปกรรมทั้งหมด ทบทวนการบริหารจัดการ ทบทวนผลของการบริหารจัดการ โดยทบทวนงานที่จะดำเนินการ งานที่กำลังดำเนินการ และงานที่ดำเนินการแล้ว ได้แก่

ก. การทบทวนและปรับปรุงผลตามแผนการดำเนินงาน โดยทบทวนและปรับปรุงผลของแผนงานที่ดำเนินการแล้ว แผนงานที่กำลังดำเนินการอยู่ และแผนงานที่ยังไม่ดำเนินการ หรือไม่สามารดำเนินการได้ ตลอดจนรายงานผลของแผนงานที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขแล้ว

ข. การทบทวนและปรับปรุงการผลสื่อสารงานสอนศิลปกรรม โดยทบทวนและปรับปรุงผลการสื่อสาร การมอบหมายงานหรือสั่งการที่ได้ดำเนินการแล้ว ที่กำลังดำเนินการอยู่ ที่ไม่สามารถดำเนินการได้และแผนงานการสื่อสารงานสอนศิลปกรรมที่ปรับปรุงแล้ว

ค. การทบทวนและปรับปรุงผลการปฏิบัติการ โดยทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดำเนินการไปแล้ว การปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินการอยู่ ปฏิบัติงานที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนงานได้ และรายงานการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้ปรับปรุงแล้ว

(8) การควบคุมและรายงาน เป็นการสร้างมาตรฐานการดำเนินงาน โดย

ก. การควบคุมและรายงานระยะสั้น โดยการสร้างมาตรฐานการสื่อสารและการปฏิบัติในแต่ละแผนงานย่อย ตามกิจกรรมหรือ โครงการย่อยและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของงานตามแผนการดำเนินงาน การสื่อสารและการปฏิบัติตามแผนงานย่อย

ข. ควบคุมและรายงานระยะยาว โดยสร้างมาตรฐานและกำหนดตัวชี้วัดโดยใช้ระยะเวลา เช่น ตัวชี้วัดเป็นไตรมาส หกเดือน หรือ หนึ่งปี

ค. การควบคุมและรายงานแบบถาวร โดยการสร้างมาตรฐานและกำหนดตัวชี้วัดทั้งหมดของแผนการดำเนินงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติ

2) กระบวนการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

การสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีกระบวนการบริหารจัดการงานส่วนต่าง ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ ขั้นตอนการดำเนินงาน และผลผลิต ดังนี้

(1) สภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน (Content)

สภาพแวดล้อมในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมเป็นส่วนสำคัญที่ต้องมีการวิเคราะห์ให้เข้าใจอย่างละเอียด เพื่อเสนอไปยังรัฐบาล เป็นภาพรวมของการรายงานผลของกรดำเนินงานในปีที่ผ่านมาและเสนอผลที่คาดว่าจะได้รับในปีปัจจุบัน สภาพแวดล้อมนั้นประกอบด้วย

ก. ด้านกายภาพ ความรับผิดชอบงานในเชิงพื้นที่ของงานสอนศีลธรรมครอบคลุมทั่วประเทศ แต่มีศูนย์รวมอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง ซึ่งภูมิภาคยังขึ้นตรงกับส่วนกลาง การทำงานของพระสอนศีลธรรมจึงยังเป็นการกระจุกอยู่ในส่วนกลางหรือหัวเมืองต่าง ๆ วัดตามหมู่บ้านยังต้องการพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นผู้นำทางศาสนา และโรงเรียนยังต้องการให้พระสอนศีลธรรมเข้าไปช่วยสอนโดยเฉพาะตามชนบทและพื้นที่ห่างไกล

ข. ฐานความคิด งานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานหน่วยงานผู้รับผิดชอบคือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้ปฏิบัติคือพระภิกษุ นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หากมองในมุมของการเผยแผ่ศาสนาจะเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการนี้เป็นการใช้ประโยชน์หลักทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เมื่อทุกคนที่มีส่วนร่วมทั้งผู้ให้และผู้รับมีฐานความคิดทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้ทุกส่วนงานจนถึงระดับบุคคลเข้าใจในระบบการบริหารจัดการ

ค. สังคมและวัฒนธรรม ชาวพุทธเป็นสังคมเดิมที่สืบเนื่องกันมาแต่อดีต สังคมที่ยังยึดเอาคำสอนของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติใช้ แม้ว่าในปัจจุบันความแรงของกระแสนิยมสมัยใหม่เข้ามาอย่างปฏิเสธไม่ได้ ทำให้มุมมองของการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาหรือเรื่องของศีลธรรมเป็นเรื่องความล่าช้า การปรับภูมิหลังของวัฒนธรรมเดิมกับกระแสนิยมสมัยใหม่ให้มีจุดร่วมที่อยู่ด้วยกันได้ จะส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ง. องค์กรสนับสนุน มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง จะสามารถดำเนินงานสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องได้รับความร่วมมือกับองค์กรทั้ง 4 คือ (1) สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ดูแลโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ชี้แจงและประสานงานถึงการสอน

ศีลธรรมและให้แนวทางในการสนับสนุนงานสอนศีลธรรม (2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี และ (3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในการสอน
ศีลธรรม (4) มหาเถรสมาคม เป็นผู้ดูแลพระภิกษุทั่วประเทศ เป็นผู้สนับสนุนพระสอนศีลธรรม
ตลอดจนสนับสนุนให้พระภิกษุที่ยังไม่ได้เป็นพระสอนศีลธรรมเข้ามาสมัครและพัฒนาตัวเองให้
เป็นพระสอนศีลธรรมให้มากยิ่งขึ้น

จ. มีเป้าหมายที่ชัดเจน งานสอนศีลธรรมเกิดขึ้นภายใต้ความต้องการ 3 ส่วน
หลักๆ คือ (1) ความต้องการในการแก้ไขสภาพปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในสังคม (2) ความต้องการ
ให้นักเรียนเก่ง ดี มีสุข (3) การตอบรับนโยบายการศึกษาของชาติ จนกลายมาเป็นนโยบายศึกษาที่ว่า
“คุณธรรมนำความรู้” กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ (1) สนองนโยบายการศึกษาของชาติ และ
ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนของชาติ (2) พัฒนาพระสอนศีลธรรมตามมติรัฐบาลที่ได้สนับสนุน
งบประมาณ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ตามจำนวนที่กำหนดไว้ (3)
เพื่อให้เด็กนำหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จนลดปัญหา และเป็น
นักเรียนที่มีความเก่ง ดี และมีความสุข และเป้าหมาย คือ (1) คุณภาพ การวิจัย อบรม ส่งเสริม และ
พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ให้นักเรียน
ได้รับเอาหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ให้มีคุณภาพตามความคาดหวังตามนโยบายการศึกษา (2)
ปริมาณ พระสอนศีลธรรมไปสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม 25,000 รูป
ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศอย่างเพียงพอ

สภาพแวดล้อมงานสอนศีลธรรม มีกระบวนการจัดการ ดังนี้ (1) วิเคราะห์
สภาพแวดล้อม ให้ศึกษาให้รู้ว่าปัญหาที่ประสบอยู่นั้นคืออะไร เกิดขึ้นมาจากสาเหตุอะไร เช่น
ปัญหาที่โรงเรียนในพื้นที่ชนบทยังขาดพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียน สาเหตุเกิดจาก
พระภิกษุที่อยู่ตามชนบทยังขาดความรู้ความสามารถในการสอน การแก้ไขปัญหาคือทำให้มีพระ
สอนศีลธรรมเข้าไปสอน โดยการสร้างแรงจูงใจ หรือการสนับสนุนให้พระที่มีอยู่พื้นที่ชนบทนั้น
เข้ามาศึกษาอบรม เป็นต้น (2) วางแผนด้านสภาพแวดล้อม ให้องค์กรทั้ง 4 หน่วยงาน คือ การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สำนักงานพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา และมหาเถรสมาคม ได้นำเสนอความ
คิดเห็น แลกเปลี่ยนและร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายของงานสอนศีลธรรม กำหนดกรอบการ
สนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเดียวกัน (3) ควบคุมโดยผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยให้
องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมสร้างตัวชีวิตความสำเร็จร่วมกัน

(2) ปัจจัยการบริหารจัดการ (Input)

งานสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานจัดการศึกษาขนาดใหญ่ที่สนับสนุนการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดส่งพระสอนศิลปกรรมเข้าไปปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ พื้นฐานการบริหารจัดการยี่ดภาระงานของพระสอนศิลปกรรมเป็นหลัก การจัดการปัจจัยการบริหารของการสอนศิลปกรรมโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ งานบุคคล งานวิชาการ งบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

ก. งานบุคคล

การบริหารจัดการด้านบุคคลจะต้องมีการกำหนดตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ ตลอดจนการได้มาซึ่งบุคคลตามตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ และพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน

คณะกรรมการแบ่งออกเป็น 3 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินโครงการ และคณะอนุกรรมการประจำโครงการ คณะกรรมการแต่ละคณะมีอำนาจหน้าที่ องค์ประกอบ การสรรหา และคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ดังนี้

คณะกรรมการอำนวยการ อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการอำนวยการมีอำนาจและหน้าที่ ได้แก่

1. กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายการบริหารโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและประสานร่วมกับรัฐบาลระดับสูง
2. พิจารณาอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา ช่วยเสนอแนะการจัดหางบประมาณเพิ่มเติม
3. กำกับดูแลโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน คณะอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารโครงการพระสอนศิลปกรรม
5. ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินภาระงานของผู้บริหารระดับสูงโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน

องค์ประกอบ คณะกรรมการอำนวยการประกอบด้วย

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย พระเถระผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคม ฝ่ายละอย่างน้อย 1 รูป, เจ้าคณะภาคมหานิกายและธรรมยุต, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงฆ์ รองอธิการบดีทุกฝ่าย รองอธิการบดีวิทยาเขตทุกวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อธิบดีกรมการศาสนา ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้แทนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และบุคคลภายนอกที่มีความเหมาะสมจำนวนไม่เกิน 5 คน

3. คณะกรรมการและเลขานุการ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมเป็นกรรมการและผู้เลขานุการ

การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ คณะกรรมการอำนวยการมีทั้งการเชิญผู้เหมาะสมโดยไม่มีรางวัล คณะกรรมการ โดยตำแหน่ง และการสรรหา คัดเลือก ว่าจ้าง ตามคุณสมบัติที่ระบุเฉพาะตำแหน่ง

คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ด้านการบริหารการศึกษาอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คณะกรรมการดำเนิน โครงการ อำนวยการหน้าที่ คณะกรรมการดำเนิน โครงการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำแผนพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัย

2. จัดทำกรอบจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายของโครงการเป็นรายปี และติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

3. กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการของโครงการให้เป็นตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

4. ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอำนวยการมอบหมาย

องค์ประกอบ คณะกรรมการดำเนินงานประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายบริหารหรือ
 วิชาการ เป็นประธาน รองอธิการบดี คณะบดี ผู้อำนวยการสำนักงาน รองผู้อำนวยการสำนักงาน
 เลขาธิการเจ้าคณะภาค ตามที่คณะกรรมการอำนวยการเห็นสมควร ให้ดำรงตำแหน่งกรรม ผู้แทน
 จากหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา คณะกรรมการการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน และมหาเถรสมาคม ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็น
 กรรมการและเลขานุการ โดยมีรองผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่โครงการเป็นกรรมการและผู้
 เลขานุการ อีกจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน

การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ มีทั้งการเชิญผู้เหมาะสมโดยไม่มีกร้าง
 คณะกรรมการ โดยตำแหน่ง และการสรรหา คัดเลือก ว่าจ้าง ตามคุณสมบัติที่ระบุเฉพาะตำแหน่ง
 และคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับ
 การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ด้านการบริหารการศึกษาอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้มิ
 จิตเสียดต่อสาธารณชน และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คณะอนุกรรมการประจำโครงการ อำนาจหน้าที่ ให้คณะอนุกรรมมีอำนาจหน้าที่
 ดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมที่ได้กำหนด ให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยมีประสิทธิภาพ
 ประสานงาน สรุป และรายงานผลไปยังคณะกรรมการดำเนินงาน เช่น คณะอนุกรรมการจัดทำ
 หลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรม คณะอนุกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลพระสอน
 ศีลธรรมประจำปี เป็นต้น

องค์ประกอบ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นประธาน ให้
 รองผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ เป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนกรรมการอื่นให้
 คณะกรรมการดำเนินงานเห็นสมควรเลือก แต่งตั้ง และจำนวน ที่เหมาะสม

การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการดำเนินโครงการพิจารณา
 เห็นชอบ และแต่งตั้ง

คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมกับโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเป็น
 เรื่องๆ เข้าใจวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม เป็นผู้มิจิตเสียดต่อสาธารณชน และเป็นนักเผยแผ่
 พระพุทธศาสนา

ผู้บริหาร ผู้บริหารของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระ
 สอนศีลธรรม และรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย
 สงฆ์ เป็นพระภิกษุ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ด้านการบริหารการศึกษาอย่างดีเยี่ยม มีวุฒิการศึกษาด้านการ

บริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นผู้มีจิตเสียสละต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองผู้อำนวยการต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปริญญาโท เป็นผู้มีจิตเสียสละต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม อำนาจหน้าที่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม และงานอื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย

2. เสนอแนะการบรรจุแต่งตั้ง และการบริหารงานบุคคลในเรื่องอื่น รวมทั้งพิจารณาความดีความชอบบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม ตลอดจนการให้ความเห็นและอนุมัติรับรองพระสอนศีลธรรมที่เห็นสมควรให้เป็นพระสอนศีลธรรม

3. จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร และพระสอนศีลธรรม

4. จัดทำมาตรฐานคุณภาพภาระงาน กำหนดภาระงาน และเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับบุคลากร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และประเมินคุณภาพ พร้อมทั้งจัดทำรายงาน

การสรรหาและการได้มา ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมโดยความเห็นชอบ และแต่งตั้งของคณะกรรมการอำนาจการ

คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน

1. เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษากว้างไกล โดยเฉพาะงานการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา เป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการ การศึกษา มีคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา

3. มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน

4. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์

5. มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ และมีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม อำนาจหน้าที่ ของรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่

1. รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม และงานอื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมมอบหมาย

2. ให้ความเห็นความดีความชอบบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม ตลอดจนการให้ความเห็นและอนุมัติ รับรองพระสอนศีลธรรมที่เห็นสมควรให้เป็นพระสอนศีลธรรม

3. จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร และพระสอนศีลธรรม

4. จัดทำมาตรฐานคุณภาพภาระงาน กำหนดภาระงาน และเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับบุคลากร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และประเมินคุณภาพ พร้อมทั้งจัดทำรายงาน

การสรรหาและการได้มา ซึ่งรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมโดยการเสนอแนะของผู้อำนวยการ และความเห็นชอบของคณะกรรมการดำเนินงาน แต่งตั้งโดยคณะกรรมการ

คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการ การศึกษา มีคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา

2. มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน

3. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์

4. มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ และมีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานพระสอนศีลธรรม ในส่วนกลาง ศูนย์ประสานงานในวิทยาเขต วิทยาลัย และห้องเรียนจังหวัด และศูนย์ประสานงานเจ้าคณะจังหวัด เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยและเป็นพนักงานจ้างของมหาวิทยาลัย การสรรหาหรือการได้มาซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ โดยการรับสมัครและเปิดสอบตามอัตราตำแหน่งที่กำหนด คือ นักวิชาการศึกษา และตำแหน่งอื่นที่มีความจำเป็นเฉพาะทาง การรับสมัครและสอบเป็นไปตามระเบียบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ

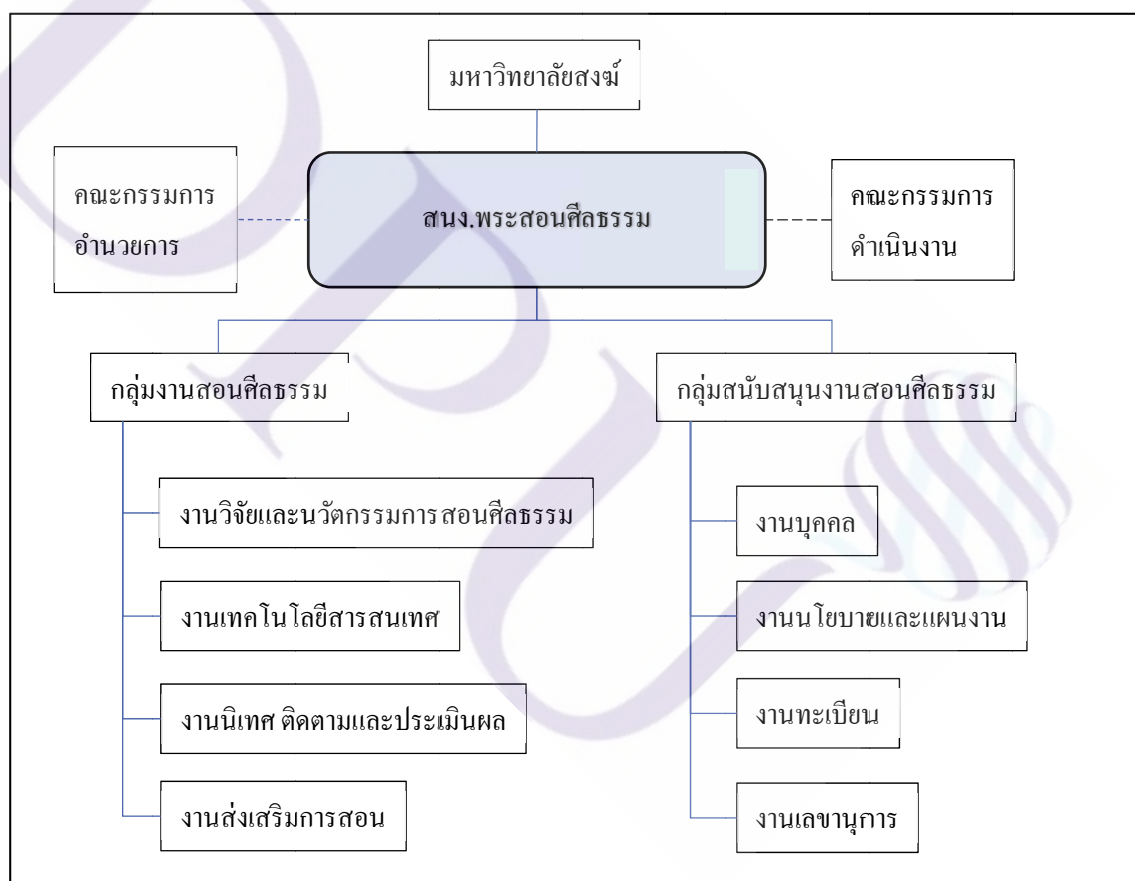
1. มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงานที่ระบุ
2. มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน
3. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ
4. มีความเข้าใจในวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์
5. มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์
6. มีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ พระภิกษุที่ได้สมัครเข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ผ่านการคัดเลือกด้วยคุณสมบัติตามที่สำนักงานพระสอนศีลธรรมกำหนดไว้ ได้ผ่านการอบรม ได้มีการจัดส่งพระสอนศีลธรรมนั้นไปยังสถานศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ได้ปฏิบัติงานสอน และส่งรายงานการสอนประจำเดือน และรายปี และมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งใดแห่งหนึ่งได้ทำสัญญาจ้างรายปี จะทำสัญญาจ้างทั้งสองมหาวิทยาลัยไม่ได้ พระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นพระภิกษุ
2. มีวุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
3. วุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอกหรือเทียบเท่า หรือได้เปรียญธรรม 3 ประโยค ขึ้นไป
4. เป็นผู้มั่งใจดีเสียสละต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. มีความเข้าใจในวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์
6. มีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล
7. มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน

ส่วนงานและโครงสร้างการบริหารงานสอนศิลปกรรม

การแบ่งส่วนงาน ภาระงานหลักของสำนักพระสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ การสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งส่วนงานได้ 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มงานสอนศิลปกรรม ได้แก่ กลุ่มงานวิจัยและนวัตกรรม ด้านการสอนศิลปกรรม กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผล กลุ่มส่งเสริมการสอน (2) กลุ่มสนับสนุนงานสอนศิลปกรรม ได้แก่ กลุ่มงานบุคลากร กลุ่มนโยบายและแผนงาน และงานเลขานุการฯ การแบ่งส่วนงานการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารงานสอนศิลปกรรม

รายละเอียดภาระงาน ดังนี้

ก. งานบุคคล มีหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่

1. จัดทำแผนงานด้านงานบุคคล ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
2. จัดอบรมและพัฒนาบุคลากร
3. จัดสวัสดิการสำหรับพระสอนศีลธรรม
4. จัดทำข้อมูลและบันทึกข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลบุคลากรร่วมกับงานเทคโนโลยี
5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ข. งานแผนและนโยบาย

1. วางแผนการใช้งบประมาณตามนโยบายผู้บริหาร
2. จัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี
3. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับกลุ่มงานอื่น ๆ
4. จัดทำ เผยแพร่ และถ่ายทอดนโยบายผู้บริหาร
5. จัดทำค่าของงบประมาณประจำปี
6. จัดหางบประมาณสนับสนุนงานตามความเหมาะสม
7. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
8. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ค. งานทะเบียน

1. จัดทำทะเบียนพระสอนศีลธรรม
2. ทำบัญชีเบิกจ่ายนิศยภัตและค่าพาหนะ
3. ตรวจสอบรายงานการสอน
4. บันทึกและรายงานผลการเบิกจ่าย ไปยังงานแผนและนโยบาย
5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ง. งานเลขานุการ

1. จัดเก็บหนังสือเข้า-ออก
2. รับผิดชอบการออกหนังสือติดต่อส่วนงานหรือหน่วยงานอื่น ๆ
3. รับผิดชอบงานสารบัญของโครงการ

4. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
5. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

จ. งานวิจัยและนวัตกรรมการสอนศิลปกรรม

1. จัดทำแผนงานด้านการวิจัย
2. จัดหา/จัดจ้าง หรือจัดทุนด้านการวิจัย
3. จัดทำ/สร้าง/และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปกรรม
4. จัดทำสื่อความรู้ด้านงานวิจัยในชั้นเรียนแก่พระสอนศิลปกรรม
5. พัฒนานวัตกรรม/สื่อการสอนด้านศิลปกรรม
6. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
7. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ฉ. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. จัดทำฐานข้อมูลพระสอนศิลปกรรม
2. จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ให้ความรู้เกี่ยวกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แก่พระสอนศิลปกรรม
4. ตรวจสอบ/ติดตาม/ผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสอนศิลปกรรม
5. จัดทำสื่อออนไลน์
6. จัดทำห้องเรียนออนไลน์/ห้องสมุดออนไลน์
7. ควบคุมและรายงานดูแลเว็บไซต์ของโครงการ
8. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
9. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

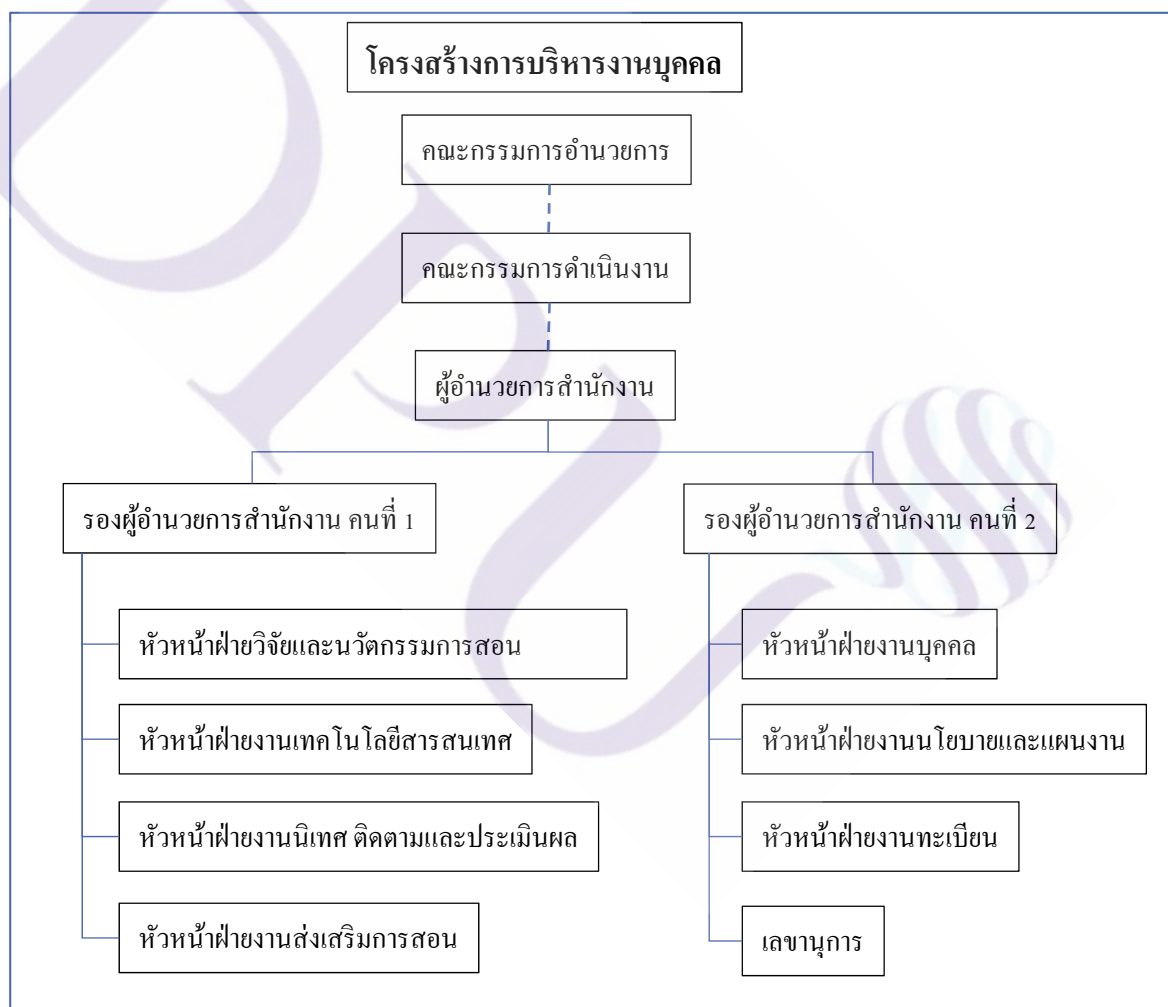
ช. งานนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

1. วางแผนงานการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
2. จัดนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
3. สรุปรายงานผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล
4. ให้ความรู้ด้านการประเมินผลการสอนแก่พระสอนศิลปกรรม
5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ข. งานส่งเสริมการศึกษา

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตพระสอนศีลธรรม
2. งานส่งเสริมศีลธรรมสัมพันธ์
3. งานศาสนาสงเคราะห์
4. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
5. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

โดยสรุปโครงสร้างการบริหารจัดการที่กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการบริหารจัดการ ปรากฏดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารงานบุคคล

ก. งานบุคคล

การบริหารจัดการงานบุคคลจะต้องมีการวิเคราะห์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยมีภาระหลักคือการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนจำนวน 18,000 รูป มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนจำนวน 6,700 รูป มีคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย การจัดการงานบุคคลมีแนวคิดการบริหารจัดการดังนี้

1. วิธีวิเคราะห์งานบุคคล วิเคราะห์ถึงปัญหาที่เป็นอยู่ให้รู้ว่าปัญหานั้นส่งผลกระทบต่อไปถึงงานอื่น ๆ หรือบุคคลในหน่วยงานอื่น หรือบุคคลอื่น หรือไม่อย่างไร ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วก่อความเสียหายต่องานสอนศิลปกรรมอย่างไรบ้าง คือ โครงสร้างงานบุคคล การกำหนดตำแหน่งงาน และภาระงาน การสรรหาและการได้มาซึ่งบุคลากร ในระดับคณะกรรมการ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ศึกษาให้รู้ในโครงสร้างบุคลากร ตำแหน่งของบุคลากร ภาระงาน และบุคลากรที่มาทำงานว่าทำให้เกิดปัญหาหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์ผลของการแก้ไขปัญหาในส่วนงานบุคคลที่ยังเกิดปัญหาอยู่ และผลของการพัฒนาต่อยอดงานที่ประสบผลสำเร็จให้มีผลมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จากนั้นหาแนวทางและวิธีการที่จะวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาต่อไป

2. วิธีวางแผนงานบุคคล การวางแผนงานบุคคลเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาจะต้องมีเป้าหมายคือการดำเนินงานพระสอนศิลปกรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นจากการระดมความคิดเห็นของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ที่ปฏิบัติงานทั้งส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย การวางแผนจำเป็นจะต้องมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงาน ตำแหน่งและภาระงานที่รับผิดชอบ ผู้บริหารจะต้องกำหนดเป้าหมายของงานสอนศิลปกรรม กำหนดภาระงาน แบ่งภาระงาน และกำหนดตำแหน่งของงาน จากนั้นวางแผนการสรรหาและพัฒนาบุคลากรเข้าร่วมดำเนินงานสอนศิลปกรรมร่วมกัน

3. วิธีการสื่อสารองค์กรในการทำงานบุคคล จะต้องเว้นคำพูดที่ไม่เป็นความจริง คำรุนแรง คำส่อเสียดและคำเพื่อเจ้อ เป็นพื้นฐานในการสื่อสารกัน การสั่งการจากระดับบนลงล่าง การถ่ายทอดเป้าหมายของงานสอนศิลปกรรม การถ่ายทอดตัวชี้วัดเป้าหมายในระดับองค์กร คือ สำนักงานพระสอนศิลปกรรม ระดับกลุ่มงานสอนศิลปกรรม ระดับฝ่ายแต่ละฝ่าย จนถึงตัวชี้วัดเป้าหมายระดับบุคคล การสื่อสารกันตามภาระงาน และสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารองค์กรตามหลักวิสุทธิธรรมเป็นพื้นฐาน

4. วิธีการปฏิบัติการในงานบุคคล บุคลากรที่เข้ามาทำงานในสำนักพระสอนศีลธรรมตามตำแหน่งที่ได้กำหนด พร้อมทั้งคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งก่อนที่จะเข้ามาทำงานสอนศีลธรรม ทั้งกลุ่มงานสอนและกลุ่มงานสนับสนุน ทุกคนจะต้องยึดหลักปฏิบัติเฉพาะทางกายของแต่ละบุคคลคือ เว้นส่วนที่เรียกว่ากายทุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารงานสอนศีลธรรมจำเป็นต้องพิจารณาตำแหน่งงานและกำหนดภาระงานให้เหมาะสม

5. วิธีดำเนินการเกี่ยวกับงานบุคคล เริ่มจากการวางแผนงานบุคลากรของงานสอนศีลธรรม จากนั้นจัดสรรอัตราตามกลุ่มงาน สรรหาและบรรจุแต่งตั้งทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม เมื่อได้อัตรากำลังตามตำแหน่งแล้วยังต้องมีการเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายปรับเปลี่ยนตำแหน่งงานเพื่อแก้ไขปัญหาการทำงานหรือพัฒนางานให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ระหว่างการปฏิบัติงานต้องมีกำหนดการลาทุกประเภท รวมไปถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน หรือเมื่อมีการกระทำผิดทางวินัยต้องมีการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษและการสั่งพักงาน และการสั่งให้ออกจากงานไว้ก่อน รายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ เป็นต้น งานบุคคลจำเป็นต้องมีการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำบัญชีรายชื่อบุคลากร ส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมวินัยคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต การพัฒนาและการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องมีการสื่อสารองค์กรและปฏิบัติการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

6. วิธีติดตามและตรวจสอบงานบุคคล โดยติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับงานบุคคล เริ่มตั้งแต่การวางแผนงานบุคคลเป็นต้นไป วิธีการตรวจสอบโดย (1) การตรวจสอบแบบป้องกัน ความผิดพลาดในการดำเนินงาน (2) การตรวจสอบแบบแก้ไขความผิดพลาดในการดำเนินงาน (3) การตรวจสอบแบบพัฒนางานที่ได้ดำเนินการสำเร็จแล้วให้ดียิ่งขึ้น และ (4) การตรวจสอบแบบรักษามาตรฐานความสำเร็จตามตัวชี้วัด

7. วิธีการทบทวนและปรับปรุงงานบุคคล โดยการทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างบุคลากร ปรับปรุงตำแหน่งและหน้าที่งาน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนงานของบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับงาน ให้ทบทวนวิธีการดำเนินการตั้งแต่การวางแผนงานบุคคล การสื่อสารองค์กร และการปฏิบัติงานว่ามีเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และทบทวนผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นด้วย นอกจากนั้นยังต้องทบทวนและปรับปรุงผลของการดำเนินงานนั้นว่าถูกต้องหรือตรงตามตัวชี้วัดหรือไม่

8. วิชาควบคุมและรายงาน โดยสร้างตัวชี้วัดงานบุคคลตามภาระงานระดับบุคคล ระดับฝ่าย ระดับกลุ่มงาน และระดับสำนักพระสอนศีลธรรม นอกจากนั้นแล้วยังต้องมีตัวชี้วัดผลสำเร็จของงานซึ่งมีทั้งผลสำเร็จต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

ข. งบประมาณ

มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณสนับสนุนสำหรับการจัดการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการของสำนักพระสอนศีลธรรม มีแหล่งที่มาของงบประมาณ ได้แก่

1. เงินงบประมาณจากรัฐ ซึ่งเป็นงบที่รัฐให้การสนับสนุน เป็นงบประมาณหลักในการบริหารจัดการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสามารถนำงบประมาณนั้นมาบูรณาการให้สอดคล้องกับงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เงินสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งอาจจะเป็นเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย เป็นงบที่มหาวิทยาลัยจัดสรรและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการได้มาและการใช้จ่ายเป็นไปตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

3. เงินนอกงบประมาณ เป็นเงินที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อการจัดการสอนศีลธรรมจากเอกชน งานสอนศีลธรรมชุมชน งานสอนศีลธรรมเอกชน งานสอนศีลธรรมวิชาชีพ สถานประกอบการ สถาบันศาสนา สถาบันทางสังคมอื่น ๆ

การบริหารจัดการงบประมาณ มีขั้นตอนการจัดการ ดังนี้

1. วิเคราะห์งบประมาณ โดยเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการใช้จ่ายงบประมาณ งบรายจ่ายได้แก่ ค่าตอบแทน เช่น เงินประจำตำแหน่งงาน เงินเดือนบุคลากร ลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่ เงินสนับสนุนค่าพาหนะและสนับสนุนการสอนของพระสอนศีลธรรม ค่าใช้สอย เช่น เงินใช้จ่ายในโครงการ เงินค่าวัสดุครุภัณฑ์ เงินจัดสร้างและใช้สอยในสำนักงานตามที่จำเป็นและมีแผนการใช้จ่ายตามรายปี งบประมาณใดที่ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ของงานแสดงให้เห็นถึงการใช้งบประมาณนั้นเป็นปัญหา จึงต้องมีการป้องกันโดยใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ของงาน งานใดที่มีการพัฒนางานเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ให้มีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น

2. จัดทำแผนงบประมาณ ให้มีการจัดทำแผนงานระดับบุคคล และมีการระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนระดับหน่วยงาน และแผนการปฏิบัติ โดยจะต้องมีการทำแผนงบประมาณล่วงหน้า

ตามแผนงานทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้สอย มีการใช้งบประมาณตามแผนงบประมาณในปีปัจจุบัน และมีการสรุปงบประมาณที่ได้ดำเนินการมาแล้ว รวมถึงงบประมาณปีที่ผ่านมา

3. จัดสรรงบประมาณ เมื่อมีการวิเคราะห์และมีการวางแผนการใช้งบประมาณแล้ว ให้มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานที่ได้กำหนดเอาไว้ การกำหนดแผนงานจะทำให้ผู้บริหารรู้ว่า จะต้องใช้เงินจำนวนเท่าไร ในการทำอะไร เวลาไหน จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดสรรงบประมาณ

4. ใช้งบประมาณรายจ่าย สำนักพระสอนศีลธรรมมีระเบียบการใช้งบประมาณรายจ่ายตามระเบียบของมหาวิทยาลัยสงฆ์

5. การปรับเปลี่ยนงบประมาณ ให้ยึดตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของงาน ที่ดำเนินการในแต่ละชั้น แต่จะต้องมีการชี้แจงต่อประชุมเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับทราบการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

6. การติดตามและตรวจสอบ ในการจัดโครงการย่อยแต่ละโครงการ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการดำเนินงานจะต้องมีการขอใช้จ่ายงบประมาณตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการติดตามตรวจสอบตั้งแต่แผนการใช้จ่ายงบประมาณเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะได้แก้ไข และป้องกันปัญหา ตลอดจนหาทางพัฒนาต่อไป

7. ทบทวนและปรับปรุง เมื่องบประมาณไม่สอดคล้องกับการแผนการใช้จ่ายงบประมาณ หรือไม่สอดคล้องกับการดำเนินงาน ต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อปรับปรุงและแก้ไขงบประมาณ

8. ประเมินและรายงานผล ให้มีการประเมินความสำเร็จของงานและประเมินความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ ซึ่งการรายงานจะต้องมีการรายงานอย่างเป็นระยะ และมีตัวชี้วัดความสำเร็จด้านงบประมาณที่ชัดเจน

ค. วิชาการ

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่จะต้องบริหารจัดการงานสอนศีลธรรมให้สำเร็จตามเป้าหมาย บุคคลที่เป็นเป้าหมายของงานวิชาการ ได้แก่ นักเรียน พระสอนศีลธรรม บุคลากรและเจ้าหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรนั้น ได้แก่ หลักสูตรพระพุทธศาสนา หลักสูตรอบรมและพัฒนาพระสอน

ศีลธรรม และหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย งานวิชาการสำหรับนักเรียน งานวิชาการสำหรับพระสอนศีลธรรม งานวิชาการสำหรับเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. งานวิชาการสำหรับนักเรียน

หลักสูตร ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2553) เนื้อหาการสอนศีลธรรมกำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ได้แก่ (1) กำหนดสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ภายใต้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายในการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (2) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ไว้ 2 ข้อ คือ (2.1) รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (2.2) เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้น

กระบวนการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ยึดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศีลธรรม คือ (1) ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยแบ่งเนื้อหาสาระตามระดับชั้นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและ

แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สื่อการเรียนรู้ การจัดทำสื่อการเรียนรู้มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ (1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก (2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ (3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ (5) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (6) กำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

กิจกรรมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนจริง และสอนตามศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ห่างไกลอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติด สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายคณะสงฆ์ อีกทั้งส่งเสริมค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ ยังช่วยอบรม ทิวสอบธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการผลักดัน สนับสนุนโรงเรียนสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้นักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน และการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครูเมื่อเรียนจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือจบรายวิชาเพื่อตัดสินใจคะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ โดย (1) การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน (2) จัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด (3) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอ (4) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์

มาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดในแต่ละชั้น (5) ตรวจสอบเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้มีคุณภาพ สำหรับใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ (6) รายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. งานวิชาการสำหรับพระสอนศีลธรรม

หลักสูตรสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แบ่งหลักสูตรพระสอนศีลธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง หลักสูตรแต่ละระดับมีการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถ และสอบวัดผลเพื่ออบรมในระดับที่สูงขึ้นไป คือ (1) หลักสูตรระดับต้น วัดดูประสงค์ เพื่อให้พระภิกษุที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการสอนศีลธรรม และการปรับคุณวุฒิให้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จนสามารถใช้วุฒิเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ (2) หลักสูตรระดับกลาง เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความชำนาญในการสอนศีลธรรม และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนศีลธรรม ถ่ายทอดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระสอนศีลธรรมรุ่นใหม่ๆ ได้ (3) หลักสูตรระดับสูง เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนศีลธรรมสู่เยาวชน เป็นผู้สร้างนวัตกรรม สร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นนักวิจัยและพัฒนาด้านศีลธรรมสู่เยาวชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาความรู้ความสามารถพระสอนศีลธรรม ให้มีความพร้อม และมีการจัดระดับความชำนาญด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ (1) จัดอบรมให้ความรู้ตามหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยรับรอง (2) ปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงาน (3) ส่งผลงานเข้าพิจารณา จัดแสดง หรือถ่ายทอด

สื่อการเรียนรู้ คู่มือพระสอนศีลธรรมระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง กิจกรรมการเรียนรู้ โดยการอบรมตามหลักสูตร และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยกำหนดวิธีการวัด เครื่องมือที่ใช้วัด และเกณฑ์การตัดสิน

3. งานวิชาการสำหรับเจ้าหน้าที่

หลักสูตร เป็นหลักสูตรการเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และหลักสูตรเฉพาะอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรได้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน เช่น การอบรมให้ความรู้ในด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรม การอบรมความรู้การจัดทำระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดอบรมและสัมมนา สำหรับสื่อการเรียนรู้ จัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่พระสอนศีลธรรมประจำปี จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอบรมและสัมมนา และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดวิธีการวัด เครื่องมือที่ใช้วัด และเกณฑ์การตัดสิน

ง. งานบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารงานสอนศีลธรรมให้การบริหารอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการการสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอบข่ายภารกิจการบริหารจัดการทั่วไป ได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ กำหนดเอาสถานที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการทั่วไป ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง วิทยาเขตและวิทยาลัย สำนักงานเจ้าคณะ และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง สถานที่ที่เหมาะสม และตั้งอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป มีการจัดบรรยากาศ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและพระสอนศีลธรรมที่มาติดต่อประสานงานอย่างเหมาะสม ควรมีสถานที่ที่สามารถจัดประชุมได้อย่างน้อย 20 คน 1 แห่ง มีวัสดุและครุภัณฑ์ที่สำคัญ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร โต๊ะทำงาน อุปกรณ์สำนักงาน ที่เหมาะสมและเพียงพอแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

2. วิทยาเขตและวิทยาลัย สถานที่ที่เหมาะสม และจัดให้อยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของวิทยาเขตหรือวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยสงฆ์แต่ละแห่งนั้น การจัดสถานที่ควรมีห้องอย่างน้อยหนึ่งห้อง อยู่ในส่วนที่เข้าถึงได้ง่าย เพราะมีเวลาที่พระสอนศีลธรรมเข้ามาติดต่อประสานงาน สามารถเดินทางมาได้โดยสะดวก มีการจัดเก้าอี้และโต๊ะสำหรับการเขียนเอกสาร จัดทำแผนผังการบริหารจัดการ นโยบาย ยุทธศาสตร์และเป้าหมาย ให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ มีจัดทำขั้นตอนการติดต่อเกี่ยวกับเอกสาร จะสามารถช่วยให้การทำงานของเจ้าหน้าที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3. สำนักงานเจ้าคณะ เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอ เป็นศูนย์ติดต่อประสานงานการประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าคณะหรือผู้ที่เจ้าคณะมอบหมายให้เป็นผู้ติดต่อประสานงาน

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานที่ที่พระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้พระสงฆ์ที่เป็นพระสอนศีลธรรมเป็นบุคลากรของสถานศึกษานั้นด้วย มีห้องสำหรับให้ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยศึกษา เป็นต้น

(3) ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

งานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการดำเนินงานภายใต้

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนั้น การดำเนินโครงการในแต่ละปีจะต้องมี ขั้นตอนกำหนดไว้ให้ครอบคลุมโครงการย่อยหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ก. การจัดค่าของงบประมาณและการนำเสนอผลการดำเนินงานต่อรัฐบาล สิ่งจะต้องมี เป็นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แผนใช้จ่ายงบประมาณ สรุปการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี สรุปผลการดำเนินงานประจำปี มีรายละเอียดในการจัดทำค่าของงบประมาณดังนี้

1. แผนใช้จ่ายงบประมาณ

วัตถุประสงค์การจัดทำแผนใช้จ่ายงบประมาณมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อวิเคราะห์ งานที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว งานที่ต้องทำต่อเนื่องมากกว่าหนึ่งปี และงานที่ต้องพัฒนาต่อไปในอนาคต (2) เพื่อนำเสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณ และเสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณในปี ถัดไป (3) เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สาระของการจัดทำ คือ เสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณในปีถัดไป เพื่อของงบประมาณ สนับสนุน และมีวิธีการการจัดทำแผนใช้จ่ายงบประมาณมีวิธีการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์โครงการและ กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ว่า โครงการหรือกิจกรรมใดที่ดำเนินการแล้วเสร็จในปีเดียว (ปีงบประมาณที่ดำเนินการนั้น) เช่น โครงการอบรมและพัฒนาการใช้ระบบฐานข้อมูลสำหรับพระ สอนศีลธรรมเก่า เป็นต้น งานใดที่เป็นงานต่อเนื่อง เช่น งานพัฒนาเครือข่ายพระสอนศีลธรรม งาน มหกรรมวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม เป็นต้น งานใดที่ต้องทำซ้ำ เช่น การ อบรมพระสอนศีลธรรมที่สมัครใหม่ การส่งพระสอนศีลธรรมออกสอน ตลอดจนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอน เป็นต้น (2) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรม ที่ดำเนินการก่อนหลัง (3) จัดทำสาระของโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย หลักการและ เหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการดำเนินโครงการ งบประมาณและการเบิกจ่าย งบประมาณ และผลที่คาดว่าจะได้ สิ่งสำคัญที่สุดของการจัดทำสาระของโครงการหรือกิจกรรม (4) เมื่อจัดพิมพ์เสร็จแล้ว นำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อรับทราบและให้ความเห็น

2. สรุปการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

วัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณในปีงบประมาณนั้น เพื่อทบทวนความคุ้มค่าในการลงทุน

สาระสำคัญ คือ สรุปค่าใช้จ่ายของปีงบประมาณ เพื่อนำเสนอมหาวิทยาลัย และส่งรายงานผลการใช้งบประมาณไปยังรัฐบาล

วิธีการ ได้แก่ (1) นำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการก่อนหลัง มาสรุป โครงการที่ดำเนินการแล้ว เสร็จสิ้นแล้ว โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องในปีถัดไปและยังต้องใช้งบประมาณเพิ่ม และโครงการที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ (2) จัดทำสรุปผลการใช้จ่ายงบประมาณแต่ละโครงการหรือกิจกรรม จากนั้นนำ ผลสรุปแต่ละโครงการหรือกิจกรรม (3) จัดทำข้อชี้แจงกรณีการใช้จ่ายงบประมาณ ไม่ตรงตามแผนการใช้จ่ายที่ได้กำหนดไว้ หรือการใช้จ่ายงบประมาณที่เกินกว่าที่กำหนดไว้ ที่มาของงบประมาณสนับสนุน เป็นต้น (4) เสนอแนวโน้มการใช้จ่ายงบประมาณ ปัจจัยที่จะส่งผลให้งบประมาณคลาดเคลื่อน ไม่ตรงตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนดไว้ (5) จัดทำสรุปที่สมบูรณ์ นำเสนอคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการ และรัฐบาลตามลำดับไป

3. สรุปผลการดำเนินงานประจำปี

วัตถุประสงค์ การสรุปผลการดำเนินงานประจำปีมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ผลดี และโอกาสในการพัฒนาโครงการต่อไป (2) เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการประจำปีงบประมาณ

สาระสำคัญ คือ ผลการดำเนินโครงการในภาพรวม และผลดำเนินโครงการหรือกิจกรรมย่อย ในแต่ละโครงการหรือกิจกรรม เช่น รายงานผลการจัดอบรมพระสอนศีลธรรมประจำปี รายงานผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลประจำปี รายงานผลการเบิก-จ่าย ค่านายกัต และค่าพาหนะ ของพระสอนศีลธรรม เป็นต้น

วิธีการ การสรุปผลการดำเนินงานประจำปีมีวิธีการ ดังนี้ (1) นำรายงานผลการดำเนินโครงการย่อยหรือกิจกรรมมาสรุป ตามหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่งมีทั้งผลดีและปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป (2) ทำรายงานผลการดำเนินโครงการประจำปี เสนอคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการ และรัฐบาล ตามลำดับไป

ข. การเตรียมความพร้อมผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

งานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการเชิญบุคลากรและบุคคลจากภายนอกมหาวิทยาลัยเข้าเป็นคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการ คณะอนุกรรมการ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ จึงจำเป็นต้องมีการประชุมสามัญประจำปีของคณะกรรมการ ซึ่งดำเนินการโดย การจัดโครงการ สัมมนาผู้บริหารและบุคลากรประจำปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ การสัมมนาผู้บริหารและบุคลากรมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการ (2) เพื่อรับทราบแนวทางและนโยบายการดำเนินงาน (3) เพื่อทำข้อตกลงความร่วมมือของส่วนงานต่าง ๆ (4) เพื่อพบปะ และสร้างความสัมพันธ์อันดีของงานสอนศีลธรรม

สาระสำคัญ ในการจัดสัมมนาแต่ละปีจะต้องมีสาระสำคัญดังนี้ (1) นำเสนอหรือรายงานผลการดำเนินงาน (2) ร่วมกันวางแนวทางและนโยบายการทำงาน (3) เพื่อรับทราบปัญหาและร่วมกันวางแนวทางแก้ไขปัญหา (4) รับรองผลการดำเนินงาน

วิธีการ การจัดสัมมนาบุคลากรประจำปีมีวิธีการดังนี้ (1) วิเคราะห์วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประชุมสัมมนาบุคลากรประจำปี งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ บุคลากรที่เข้าร่วมประชุมสัมมนา สถานที่ในการจัดประชุมสัมมนา ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัด เอกสารเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงาน นำปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดครั้งที่ผ่าน ๆ มา หาแนวทางป้องกัน (2) จัดทำโครงการประชุมสัมมนาบุคลากรประจำปี โดยละเอียด และมีความสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานประจำปี (3) รายงานผลการประชุมและสัมมนา (4) จัดทำนโยบายและถ่ายทอดนโยบายผู้บริหาร (5) ถ่ายทอดตัวชี้วัดแผนยุทธศาสตร์ระดับโครงการ ระดับส่วนงาน และระดับบุคคล

ค. การสรรหาและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้พระสอนศีลธรรมเพียงพอตามที่กำหนดไว้ในแผนงบประมาณ และคัดเลือกพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถ ไปสอนในสถานศึกษา จึงต้องมีการสรรหาและพัฒนาพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การจัดหาพระสอนศีลธรรม

วิธีการรับสมัครพระสอนศีลธรรม (1) วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ กล่าวคือ พระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ยังไม่ครบจำนวน ขาดความรู้ความสามารถด้านการสอน ยังไม่กระจายครอบคลุมทุกโรงเรียน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่อยู่ในตัวเมือง ออกสอนต่างอำเภอต้องมีค่าใช้จ่ายมาก พระที่อยู่ต่างอำเภอ ถิ่นที่ไกลตัวเมือง มีระดับการศึกษาไม่ตรงตามเกณฑ์ แนวทางและวิธีการพัฒนาและแก้ไขปัญหากล่าวคือ ส่งเสริมคุณวุฒิการศึกษาของพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดห่างไกลจากตัว

อำเภอหรือสำนักเรียน โดยเปิดหลักสูตรเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ จัดค่าพาหนะสำหรับพระสอนศีลธรรมที่เดินทางไกล เป็นต้น (2) ระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ตลอดจนครูและผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น สังเคราะห์และสรุป นำความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนความรู้ และวางแผนพัฒนาร่วมกัน กล่าวคือ วางแผนกระจายความต้องการของสถานศึกษา โดยการเพิ่มช่องทางให้สถานศึกษาสามารถเข้ามาติดต่อแจ้งความต้องการพระสอนศีลธรรม แจ้งประชาสัมพันธ์ให้เจ้าคณะทุกระดับได้ให้ความร่วมมือเชิญชวนให้พระภิกษุเข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรม จากนั้นวางแผนเป้าหมายในแต่ละปีในการเพิ่มปริมาณ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนพระภิกษุที่อยู่ในประเทศแล้วสามารถให้บรรลุตามจำนวนได้ (3) ประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมไปยังเจ้าคณะระดับต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกติดประกาศอย่างชัดเจน มอบให้เจ้าหน้าที่งานที่รับผิดชอบดำเนินการรับสมัครตามประกาศ โดยมีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

วิธีการคัดเลือกและประกาศผล (1) ฝ่ายงานบุคคลคัดเลือกพระภิกษุที่ตามเกณฑ์ที่ได้ประกาศไว้ ประกาศผลการคัดเลือกผ่านเว็บไซต์ และช่องทางอื่น รวมถึงการแจ้งผ่านเบอร์โทรศัพท์ที่ได้กรอกข้อมูลไว้ (2) สำรวจพระสอนศีลธรรมที่สมัครเข้ามาใหม่ทั่วประเทศ เพื่อกำหนดการอบรม และสำรวจจำนวนพระสอนศีลธรรมในสังกัดมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง ส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัย

วิธีการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพ (1) จัดทำข้อมูลพระสอนศีลธรรมประจำปี กำหนดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่สมัครเข้ามาใหม่ และพระสอนศีลธรรมเก่า กำหนดจำนวนการอบรมไม่ควรมากจนเกินไป โดยพิจารณาจากสถานที่และความเหมาะสม ซึ่งไม่ควรเกินจำนวน 200 รูป ต่อครั้ง (2) กำหนดพื้นฐานในการเข้าอบรมอาจแบ่งตามพื้นที่จังหวัด กระจายการอบรมไปทุกภูมิภาค ให้ครอบคลุม ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง อาจทำ MOU ร่วมกัน จัดอบรมในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่พิเศษ เช่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น (3) กำหนดตารางการอบรม พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาก่อนเปิดเรียนในเทอมการศึกษาแรก ดังนั้น การทำโครงการจึงต้องเริ่มทำตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ คือ ในเดือนตุลาคม ให้นำผลการรับสมัครเข้าเป็นพระสอนศีลธรรมในปีที่ผ่านมา กับแผนการเพิ่มจำนวนของพระสอนศีลธรรมในปีปัจจุบัน เพื่อคาดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่จะเข้ามาเพิ่มได้อย่างแม่นยำ (4) ในกรณี การสัมมนาพระสอนศีลธรรมเก่าทั่วประเทศ ต้องให้พระสอนศีลธรรมเก่าที่มีความพร้อม เข้ามานำเสนอวิธีการ

สอน สื่อการสอน ตลอดจนเครือข่ายและการดำเนินการสอนเป็นต้น และในการจัดควรจัดที่ มหาวิทยาลัยส่วนกลาง (5) เนื้อหาการจัดอบรมควรเป็นไปตามหลักสูตรการอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรม โดยจัดแบ่งตามกลุ่มของพระสอนศีลธรรมในแต่ละระดับ ทั้งพระสอนศีลธรรมเก่าและใหม่ (6) เมื่อดำเนินการจัดอบรมแล้ว สรุปผลการจัดอบรม และจัดทำรายงานการอบรม นำเสนอไปยังผู้บริหาร และคณะกรรมการ (7) ประกาศรายชื่อพระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรม และพัฒนาความรู้ความสามารถ ประจำปี รวมถึงให้พระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรมเตรียมเอกสารเพื่อทำสัญญาจ้างรายปี (8) จัดทำระบบฐานข้อมูลรองรับการสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ให้สามารถกระจายการสอนได้ทุกโรงเรียนที่ร้องขอและติดต่อเข้ามา

วิธีการทำสัญญาจ้าง (1) จัดทำสัญญาจ้าง ทั้ง 2 ฝ่าย คือ มหาวิทยาลัยกับพระสอนศีลธรรม ระบุเป็นค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าพาหนะ พร้อมทั้งระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ ที่ควรทราบ (2) พระสอนศีลธรรมมีสถานะเป็นลูกจ้างรายปีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่นเดียวกับบุคลากรอื่น

วิธีการรายงานผลการพัฒนาพระสอนศีลธรรม (1) ในการทำงานทุก ๆ ขั้นตอน ให้มีการตรวจสอบแผนการทำงานที่ได้กำหนดไว้ ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เป้าหมายที่สำเร็จนั้นเป็นไปตามตัวชี้วัดหรือไม่ การทำงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการหรือไม่ (2) รายงานผลการคัดเลือกและจัดอบรมพระสอนศีลธรรมประจำปี รายงานผลการใช้งบประมาณ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนในปีต่อไป (3) มีการทบทวนปัญหาในการทำงานแต่ละขั้นตอน ว่าการคัดเลือกและจัดอบรมนั้น มีปัญหาที่แผนการดำเนินงาน หรือการสื่อสาร การประสานงาน หรือปัญหาในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน (4) ใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดการทำงาน ผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินผลความสำเร็จของงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ง. การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเมื่อผ่านการอบรมและได้ทำสัญญาจ้างกับมหาวิทยาลัยแล้ว ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเคร่งครัด และเสมอต้นเสมอปลาย ไม่สร้างความเดือนร้อนให้กับวัด มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาที่ตนเองไปปฏิบัติหน้าที่สอน

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อให้มหาวิทยาลัย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพระสอนศีลธรรม ได้ทำความเข้าใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จต่อนักเรียนอย่างสูงสุด (2) เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ครูพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่โครงการ ได้ทราบบทบาทในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้ง

งานสอนและการรายงานผลการสอน (3) เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจจากพระสอนศีลธรรม

วิธีการส่งพระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน (1) มหาวิทยาลัยสงฆ์พิจารณาความประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในการสอนแต่ละโรงเรียน ว่าโรงเรียนที่จะไปทำการสอนนั้น มีพระสอนศีลธรรมสอนอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ จำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนหรือความต้องการของโรงเรียนหรือไม่ โดยจัดทำแผนการปฏิบัติงานสอน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการสอน (2) จัดทำตารางปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในแต่ละเดือน ได้แก่ การกำหนดส่งรายงานการสอนประจำเดือน เป็นต้น (3) ความร่วมมือโครงการกับสถานศึกษา โดยมหาวิทยาลัยเปิดช่องทางการติดต่อให้กับสถานศึกษาได้ติดต่อ และรายงานผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม โดยการจัดทำเป็นเอกสารของโครงการสำหรับสถานศึกษา (4) มหาวิทยาลัยจัดทำเอกสารส่งพระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน

วิธีการรายงานผลการสอน (1) โครงการพระสอนศีลธรรมต้องมีแบบฟอร์มการรายงานผลการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม และแบบรายงานผลการสอนสำหรับโรงเรียนได้ประเมินผลการสอนเป็นรายเดือน ให้จัดทำทั้งแบบฟอร์มเอกสารและเอกสารออนไลน์ ซึ่งสามารถส่งเอกสารออนไลน์มายังโครงการพระสอนศีลธรรมได้ (2) กำหนดส่งแบบฟอร์มรายงานการสอนภายในสัปดาห์แรกของเดือนถัดไป ตัวอย่าง ส่งรายงานการสอนของเดือนพฤษภาคม ให้ส่งแบบฟอร์มรายงานการสอนภายในสัปดาห์แรกของเดือนมิถุนายน เป็นต้น (3) จัดทำแบบฟอร์มตัวอย่าง เพื่อลดปัญหาการจัดทำรายงานการสอนไม่ถูกต้อง ครบถ้วนตามระเบียบของมหาวิทยาลัย (4) จัดเก็บแบบรายงานการสอนทั้งระบบออนไลน์ และเอกสาร อย่างเป็นระบบ

วิธีการเบิกจ่ายค่านิตยภัตรรายเดือน (1) เจ้าหน้าที่ประจำวิทยาเขต วิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ส่วนกลางที่รับผิดชอบการเบิก-จ่าย ค่าตอบแทน ทำการตรวจสอบเอกสารรายงานการสอนของพระสอนศีลธรรม (2) จ่ายค่าตอบแทน ควรจ่ายเป็นรายเดือน เพื่อให้สอดคล้องกับคำเสนอของบประมาณสนับสนุน (3) ให้จ่ายค่าตอบแทนการสอนภายในเดือนถัดไป ด้วยระบบบัญชีธนาคาร (4) จัดเก็บเอกสารและบันทึกการเบิกจ่าย

วิธีการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ (1) ให้ตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในการเบิกจ่ายงบประมาณ ว่าเกิดขึ้นในระดับแผนงาน หรือการสื่อสาร การติดต่อกับฝ่ายต่าง ๆ หรือ เกิดขึ้นการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมหรือเจ้าหน้าที่ (2) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ ผลการดำเนินงาน และรายงานปัญหาการเบิก-จ่ายงบประมาณ เพื่อการปรับปรุงและวางแผนในปีถัดไป (3)

ทบทวนตัวชี้วัดมาตรฐาน เพื่อประเมินผลความสำเร็จในงานเกี่ยวกับการรายงานผลการสอนและการจ่ายค่าตอบแทนผลการสอน

จ. การติดตามและประเมินผลรายปี

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อเป็นการควบคุมและรายงานคุณภาพการดำเนินงานเชิงประจักษ์ นอกจากรายงานการสอนที่พระสอนศีลธรรมส่งมาในแต่ละเดือนแล้ว การนิเทศ คือ ให้คำแนะนำด้านการสอนกับพระสอนศีลธรรมเป็นสิ่งที่ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเข้าใจในงานสอนศีลธรรม รวมถึงการได้ออกตรวจเยี่ยมสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่พระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานด้วย (2) เพื่อแก้ไขปัญหาการนิเทศ ติดตามและประเมินผล เช่น การไม่สามารถออกนิเทศได้ทุกรูป สาเหตุด้วยความจำกัดในบุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรม การออกนิเทศไม่ได้ รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้เกิดขึ้นเพราะ พระสอนศีลธรรมบางรายไม่ได้ปฏิบัติงานสอน

สาระสำคัญ ได้แก่ ประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3 วิธีการการนิเทศและออกติดตาม ประเมินผล (1) วิเคราะห์จำนวนพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ กำหนดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่จะออกไปนิเทศแต่ละปีงบประมาณ เพื่อใช้ในการวางแผนการนิเทศ (2) วางแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ด้านความรับผิดชอบ ด้านจิตสาธารณะ และด้านจรณะ ความประพฤติ เกณฑ์ผ่านการประเมินผล ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 คะแนน ของแต่ละด้าน (3) ติดประกาศหรือประชาสัมพันธ์การประเมินผล ให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ (4) ทำหนังสือหรือเอกสารชี้แจง ระเบียบและวิธีการประเมินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถสรุปผลการนิเทศทั่วประเทศได้อย่างเหมาะสม (5) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้บุคลากรของมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่โครงการ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา รวมเป็น 1 คณะ ให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตามและประเมินผล (6) คณะกรรมการติดตามและประเมินผล ทำการประเมินผล ให้การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรม โดยวิธีการเข้าสังเกตการสอนของพระสอนศีลธรรม ประเมินตามแบบประเมิน 4 ฝ่าย คือ พระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง มหาวิทยาลัยสงฆ์ สถานศึกษา และนักเรียนประเมินพระสอนศีลธรรม (7) เมื่อทำการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลแล้ว จัดทำรายงานผลการนิเทศฯ พร้อมทั้งรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนิเทศฯ (8) ร่วมกันสรุปผลที่ได้จากการนิเทศฯ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางวิธีการพัฒนาในปีถัดไป

จ. การสรุปและรายงานผล

การสรุปและรายงานผลของโครงการ ใช้วิธีการรายงานผลจากล่างขึ้นบน ดังนี้ (1) ระดับพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรมจะต้องมีการสรุปและรายงานผล ผ่านระบบออนไลน์ (2) ระดับสำนักงานพระสอนศีลธรรม โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย รวบรวมข้อมูลการสอนในเชิงสถิติจากพระสอนศีลธรรมด้วยระบบออนไลน์ แล้วนำมาสรุปตามส่วนที่วิทยาเขตและวิทยาลัยรับผิดชอบ จากนั้น สำนักงานพระสอนศีลธรรมสรุปผลการสอนแบบองค์รวมทั้งประเทศ พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานด้วย (3) ระดับมหาวิทยาลัย โดยการจัดทำเล่มรายงานผลการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ รายงานผลการดำเนินงาน

(4) ผลผลิต

นอกจากการนำเสนอผลการดำเนินโครงการตามรายงานประจำปีแล้ว ผลผลิตของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังต้องมีตัวชี้วัดความสำเร็จด้วย

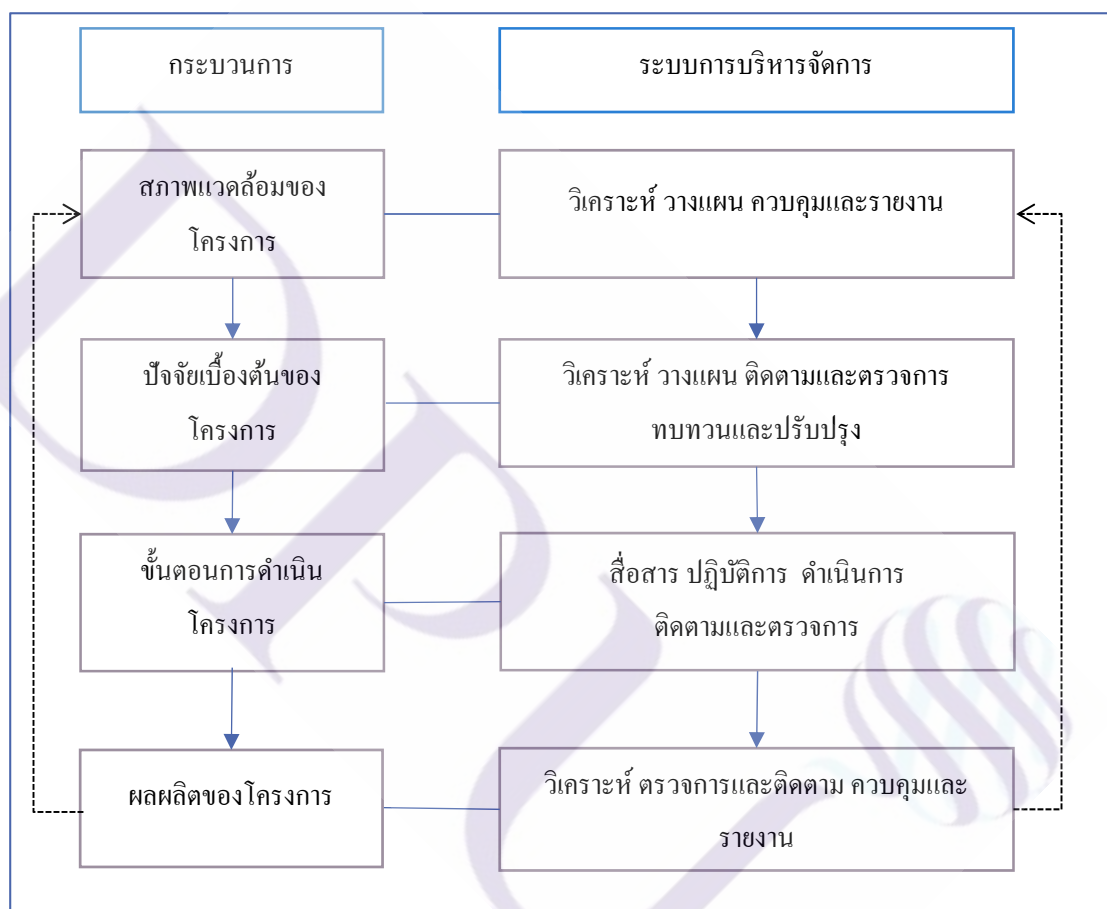
ก. เสิ่งปริมาณ

1. ประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ การใช้จ่ายงบประมาณ จำนวนบุคลากร ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินโครงการ สำเร็จลุล่วงได้ตามจำนวนชี้วัด
2. ประสิทธิภาพ วัดจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และนักเรียนในสถานศึกษาที่ได้รับผลจากการดำเนินโครงการในแต่ละปี
3. การวัดผลเชิงเจตคติ ได้แก่ ความพึงพอใจ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ และการดำเนินโครงการ

ข. เสิ่งคุณภาพ

1. ผลงานระดับโครงการ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและมหาวิทยาลัย เครือข่ายพระสอนศีลธรรมที่สอนชั้นเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการสอน สื่อการสอน เป็นต้น*
2. นวัตกรรมการสอนศีลธรรม โดยโครงการพระสอนศีลธรรมสนับสนุนทุนในการสร้างสื่อนวัตกรรมด้านการสอนศีลธรรม เพื่อนำไปใช้สอนนักเรียน
3. มหกรรมศีลธรรมแห่งชาติ
4. การนำเสนอผลการดำเนินโครงการในสื่อต่าง ๆ เช่น รายการตามติดชีวิตพระสอนศีลธรรม เป็นต้น

3) การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์
จากการนำเสนอระบบการบริหารจัดการและกระบวนการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังกล่าวแล้วข้างต้น สามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของรูปแบบการบริหารจัดการ

ข้อดี (1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ดำเนินงานร่วมกันด้วยความสุข ไม่มีการกล่าวร้าย หรือสร้างความแตกแยกต่องานสอนศิลปกรรม เป็นองค์กรแห่งคุณธรรม (2) มีความสอดคล้องเป็นอย่างมากกับการจัดการองค์ที่ไม่แสวงหารายได้ หรือกำไร มีต้นทุนของการดำเนินงานคือจิตสาธารณะประโยชน์ เสียสละ โดยเฉพาะงานด้านการแนะแนว ซึ่งการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเหมือนวิชาแนะแนวการดำเนินชีวิต (3) เป็นการเสริมพลังงาน

ทางด้านการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (4) สามารถสรรหาและพัฒนาพระสอนศีลธรรมตามความต้องการ มีงบประมาณเพื่อการศึกษาและสามารถบริหารจัดการได้เอง สามารถเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น (5) รัฐ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ ลดภาระในการบริหารจัดการ ทำให้สามารถส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาส่วนงานในวิทยาเขตวิทยาลัย ได้มากขึ้น

ข้อจำกัด (1) อาจเกิดการต่อต้านจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่บริหารจัดการแบบไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (2) เจ้าหน้าที่อาจต้องมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นในระยะเริ่มแรก และมีค่าใช้จ่ายเพื่อทำโครงการพัฒนาศักยภาพซึ่งมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องจัดหาหรือจัดสรรงบประมาณให้พอเพียง (3) เมื่อเปรียบเทียบปริมาณเจ้าหน้าที่กับพระสอนศีลธรรม พบว่ามีปริมาณที่น้อยกว่ามาก ดังนั้น พระสอนศีลธรรมจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายหลายๆ ด้าน หรือการมีทีม ที่ดี (4) อาจมีความยากลำบากในการระดมความคิดเพื่อสร้างแผนการบริหารจัดการที่ดี แต่เมื่อระยะเริ่มต้นผ่านไป กระบวนการดำเนินโครงการจะทำให้มีการแสดงความคิดเห็นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งสามารถรวบรวมและนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนงานได้

เงื่อนไข (1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรยอมรับในรูปแบบการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรม กำหนดเป้าหมายในการบริหาร โครงการ ศึกษาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยของการบริหารจัดการ ทำความเข้าใจในระบบและกระบวนการบริหารจัดการ นำไปใช้ด้วยความเป็นองค์กรแห่งคุณธรรม (2) ผู้บริหาร จำเป็นต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่ระดับเจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดในระดับเดียวกัน (3) มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องสนับสนุนนโยบายการบริหาร งบประมาณ และบุคลากร จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น การเบิกจ่ายงบประมาณ เป็นต้น และให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม การประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

สรุปผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการร่างรูปแบบ ได้แก่ (1) ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการสอนศีลธรรม พร้อมทั้ง (2) สรุปข้อเสนอแนะท้ายแบบสอบถาม (3) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน เกี่ยวกับการร่างรูปแบบ เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม และ(4) สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการตาม

หลักพระพุทธศาสนา จากนั้นได้ทำการร่างรูปแบบและมีการปรับปรุงรูปแบบเบื้องต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การตรวจสอบรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการ การสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 ท่าน ที่ประชุมตรวจสอบ ประเมิน และให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย ความนำ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการของรูปแบบ ประกอบด้วย (1) ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน (2) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ (2.1) สภาพแวดล้อมของรูปแบบ (Content) ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ฐานความคิด สังคมและวัฒนธรรม องค์กรสนับสนุน และเป้าหมาย (2.2) ปัจจัยการบริหารจัดการ (Input) ประกอบด้วย งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป (2.3) ขั้นตอนการดำเนินงาน (Process) ประกอบด้วย การเสนอคำขอของงบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะแนว ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน (2.4) ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ผลผลิตเชิงปริมาณและผลผลิตเชิงคุณภาพ ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ ของรูปแบบ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พร้อมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ หาประเด็นที่ควรแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ตอนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นนำมาร่างเป็นรูปแบบแล้วจัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบที่ได้ร่างขึ้นมาแล้วนั้น ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในที่ประชุม แล้วนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

5.1.1 สภาพการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสอบถาม ผู้เกี่ยวข้อง 385 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี มีการศึกษา

ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นพระสอนศีลธรรม ที่มีประสบการณ์ทำงาน 4 – 6 ปี ในภาพรวมพบว่า การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก การบริหารจัดการทั้ง 8 ด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารองค์กร ด้านการปฏิบัติการ ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจการ และด้านการทบทวนหรือรายงานผล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วน ด้านการวิเคราะห์ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง โดยมีเสนอแนะว่า ให้มีการวิเคราะห์โครงการอย่างสม่ำเสมอ หาแนวทางพัฒนาการสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน หาสาเหตุของปัญหาเพื่อแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ วางแผนโครงการให้มีความต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการสื่อสารที่รวดเร็วและตรงกับความเป็นจริง ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ถือเอาประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง ให้มีการตรวจสอบเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา และพัฒนางาน พร้อมทั้งรักษามาตรฐานของงาน มีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

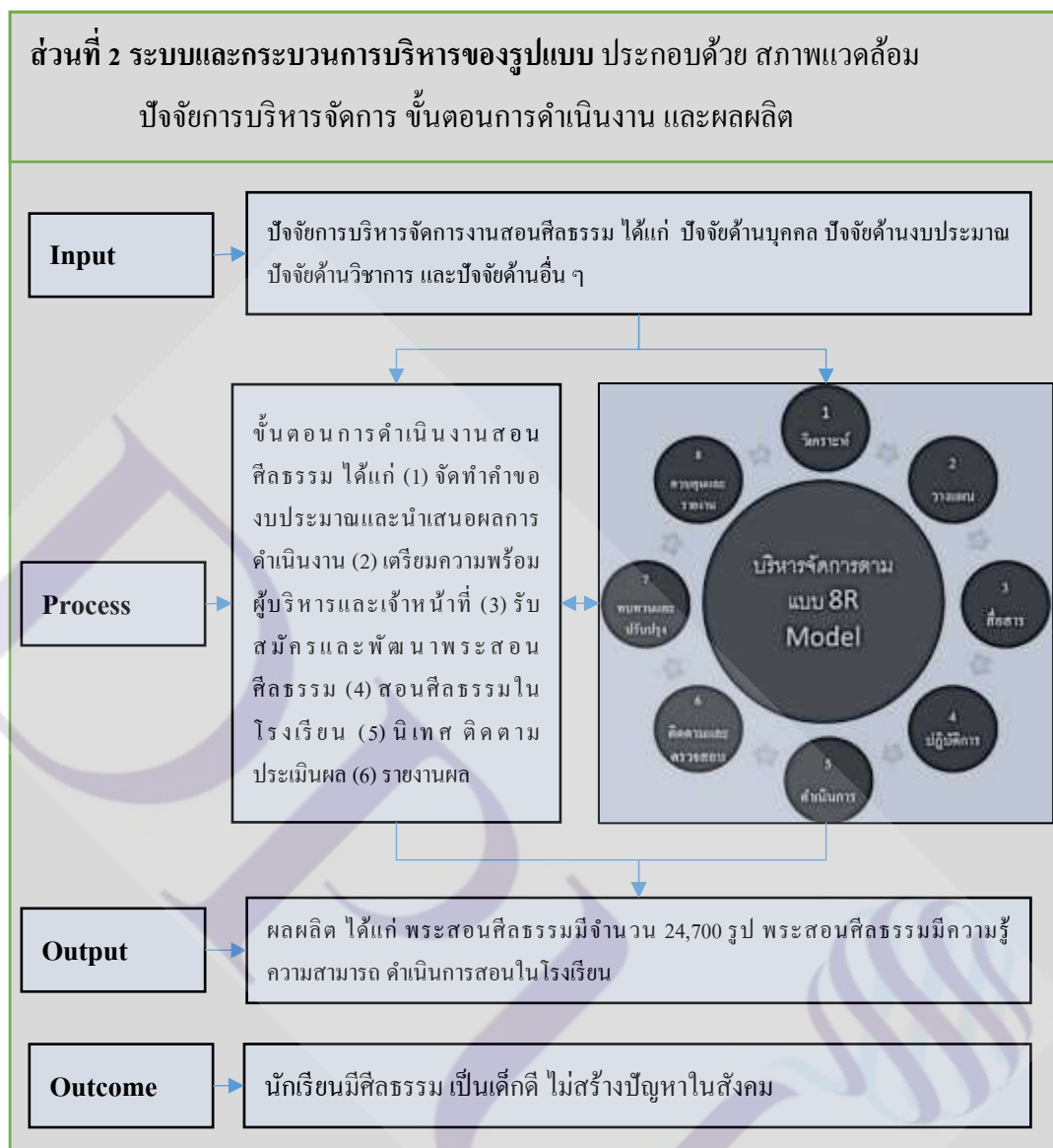
2) ปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้งปัญหาการบริหารจัดการโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน ขาดการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาการร่วมกันปฏิบัติงานของพระสอนฯและครูในโรงเรียนซึ่งเกิดจากความแตกต่างของพระสอนศีลธรรมกับครูทั่วไปในโรงเรียน จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่มีคุณวุฒิไม่เกินไปตามกำหนด สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การหาแนวทางในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรการอบรมความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย วางแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในโครงการ จะต้องมีความจริงใจต่อกัน มีเป้าหมายในการสื่อสาร ปัญหาในการปฏิบัติการมักจะเกิดขึ้นกับการประสานงานมีการวางแผนการดำเนินงานระยะยาว นำมาถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การทำแผนปฏิบัติการ และจัดทำแผนการปฏิบัติงานระดับบุคคล หารับการออกนิเทศและติดตามประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่สอนให้ครบทุกคนได้มีการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารได้พิจารณา แล้วนำเสนอมหาวิทยาลัยต่อไป

5.1.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำประกอบด้วย ความนำ ที่กล่าวถึงความเป็นมาของงานสอนศิลปะ
รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาที่เป็นอยู่จากอดีตจนถึงปัจจุบันแนวคิดที่นำหลักอริยมรรคมี
องค์ 8 มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ (2) สัมมาสังกัปปะ
ความคำริชอบ (3) สัมมาวาจา การเจรจาชอบ (4) สัมมากรรมันตะ การงานชอบ (5) สัมมาอาชีวะ
การเลี้ยงชีพชอบ (6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ (7) สัมมาสติ ความระลึกชอบ และ
(8) สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่น โดยชอบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ (1) เพื่อจัดหาและพัฒนา
พระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถเข้าไปอบรม สั่งสอน ปลูกฝังนักเรียนในสถานศึกษา ให้มีความรู้
คู่คุณธรรม (2) เพื่อให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้บริหารจัดการทรัพยากรของงานสอนศิลปะอย่างคุ้มค่า
และเกิดการ พัฒนา ให้พระสอนศิลปะปฏิบัติหน้าที่อย่างอย่างภาคภูมิใจ

ส่วนที่ 2 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการของรูปแบบ ประกอบด้วย (1) ระบบการ
ของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร
การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุม
และรายงาน (2) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอน
ศิลปะบึงจัยการบริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป
ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำขอของงบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร
การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศิลปะ การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ
ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน และผลผลิต คือพระสอนศิลปะมีจำนวน
24,700 รูป พระสอนศิลปะมีความรู้ความสามารถ ดำเนินการสอนในโรงเรียน ปรากฏดังภาพ
ที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการแบบ 8R Model

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข รูปแบบการบริหารจัดการนี้ มีข้อดี คือ สร้างองค์กรแห่งคุณธรรม มีความสอดคล้องกับองค์กรทางสังคมไม่แสวงหากำไรหรือรายได้ เสริมพลังทางการบริหารจัดการการศึกษา ข้อจำกัดเมื่อใช้รูปแบบการบริหารจัดการ อาจเกิดการต่อต้านจากบุคลากรที่มีความไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบ และในระยะแรกบุคลากรอาจจะมีภาวะความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งเงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ คือ จะต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่าย

5.2 อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ก. สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) ประเด็นการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีการดำเนินการ มีการติดตามและตรวจสอบ มีการทบทวนและปรับปรุงงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก สอดคล้องกับปัญหาในการบริหารด้านดังกล่าวที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ปัญหาในการดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ และการทบทวนและปรับปรุง มีน้อยกว่าระดับการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานสอนศีลธรรมเป็นงานที่ไม่ส่งผลเสียหรือผลร้ายต่อสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ตลอดจนไม่มีผลกระทบที่เป็นด้านลบต่อบุคคลอื่น อีกทั้งพระสอนศีลธรรมนั้นมีความรักและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของการสอนแก่นักเรียน การวางตัวของพระสอนศีลธรรมจึงมีความสำคัญในอาภักิริยา เป็นพระที่พ้นนวกะแล้ว คือ มีอย่างน้อย 5 พรรษา หรือได้รับการอบรมสั่งสอนเป็นอย่างดี หากพระสอนศีลธรรมไม่มีความสำรวม ไม่วางตัวให้เหมาะสมแก่ความเป็นพระสงฆ์ ก็มักจะได้รับการติเตียน ครูและนักเรียน ไม่มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวพระสอนศีลธรรมรูปนั้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงมีวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล ตฺวโร) (2554, น.113-114) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 การศึกษาดังกล่าวพบว่า พระสอนศีลธรรมควรมีการชมเชยหรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีการประพฤติตัวที่เหมาะสม โดยมีพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง พระสงฆ์ต้องใช้คำพูดและคำสอนในการเผยแผ่ศีลธรรมให้เหมาะสม พระสงฆ์ควรประพฤติตนให้น่าเลื่อมใสศรัทธา พระสงฆ์ต้องไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกอย่างแม้การสูบบุหรี่ เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า การดำเนินงานสอนศีลธรรมมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างพระสอนศีลธรรมกับครูในโรงเรียนที่เข้าไปทำการสอน ได้แก่ (1) พระสอนศีลธรรมไม่สอนเนื้อหาตามหลักสูตร แต่สอนธรรมศึกษาเพื่อจัดสอบตามที่แม่กองธรรมกำหนด ส่งผลให้ครูต้องมาสอนเนื้อหาสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ทำให้เวลาเรียนไม่พอ (2) พระสอนศีลธรรมไม่เข้าสอนตามที่กำหนดไว้ ส่งผลให้ครูต้องควบคุมนักเรียน ส่งผลถึงการเข้าสอนห้องอื่นถัดไป (3) พระสอนศีลธรรมไม่มีการประเมินผลนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา และครูต้องทำการวัดและประเมินผลนักเรียนเอง ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่มีความต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาที่เรียนกับข้อสอบ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความเข้าใจไม่

ตรงกันระหว่างสถานศึกษากับมหาวิทยาลัยสงฆ์ เนื่องจาก การสอนศีลธรรมในปัจจุบันยังขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงานกันระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์กับสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่เข้าไปสอน ว่ามีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่พระสอนศีลธรรมประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน อีกทั้งตัวพระสอนศีลธรรมเอง ยังขาดทักษะการสอนแบบครูทั่วไป เพราะพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูรัตนภัทรคุณ (สุรพล อติภุโท) (2554, น.120-125) ที่ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพระสอนศีลธรรม ได้แก่ ความอิสระในการปฏิบัติงานนั้น ถูกจำกัดเวลามากเกินไป ไม่มีการยอมรับอย่างแท้จริงและขาดการประสานงานระหว่างผู้บริหาร คณะครูอาจารย์และนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ครูและพระสงฆ์ขาดการแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอน ขาดการวางแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนและการประเมินผลการเรียนการสอน

2) ประเด็นปัจจัยการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ใช้ดำเนินงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นที่พบจากการศึกษาและสามารถนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1) งานบุคคล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารดำรงตำแหน่งแบบคณะกรรมการ ไม่มีค่าตอบแทนในการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้การบริหารงานทั้งหมดมีหัวหน้าสำนักงานพระสอนศีลธรรมหรือผู้อำนวยการสำนักเป็นผู้บริหารจัดการ กรรมการส่วนที่เหลือเป็นรับฟังรายงานผลการดำเนินงาน ให้ความเห็นและเสนอแนะ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ที่มีสถานะเป็นลูกจ้างของมหาวิทยาลัย รับค่าตอบแทนตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด แต่พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีการปรับเปลี่ยนบ่อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากภาระงานที่รับผิดชอบมีจำนวนมาก ส่วนตำแหน่งของงานไม่มีความมั่นคง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ซึ่งมีสัญญาจ้างรายปี จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนงานอยู่เสมอ เจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานในหน่วยงานอื่น แล้วได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยให้เข้ามาช่วยดูแลงานสอน ส่งผลให้การทำงานประสบปัญหา เนื่องจากตำแหน่งงานไม่สอดคล้องกับภาระงาน สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นลูกจ้างในโครงการของมหาวิทยาลัย เมื่อเข้าไปดำเนินการสอนในโรงเรียน ก็เป็นเหมือนเข้าไปขอสอนเพื่อให้สามารถเบิกค่าตอบแทนได้ ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมหลายรูปลาออกและไม่เข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรมเนื่องจากรู้สึกไม่มีศักดิ์และสิทธิ์ของความเป็นครูหรือผู้สอน จากข้อค้นพบข้างต้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรเร่งดำเนินการยกระดับงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขึ้นเป็นหน่วยงานพระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตามข้อเสนอแนะของรูปแบบ กำหนดโครงสร้าง

งานบุคคล รวบรวมเอางานที่เกี่ยวกับการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การอบรมในลักษณะการเข้าค่ายคุณธรรมของนักเรียนไว้เป็นงานรับผิดชอบ มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแม่ข่ายในการกระจายกระบวนการการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาสื่อการเรียนรู้ พัฒนาพระสอนศีลธรรม ฝึกอบรม ติดตาม และประเมินผลพระสอนศีลธรรม เป็นต้น มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องเร่งพัฒนาความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2) งานวิชาการ จากการศึกษาพบว่า พระสอนศีลธรรมประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ตามสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่สอนตามหลักสูตรธรรมศึกษา เพราะผ่านการเรียนรู้มา นำปัจจัยทางศาสนามาเป็นสื่อทางการสอน เช่น วันสำคัญทางศาสนา และจัดสอบตามที่คณะสงฆ์กำหนด ส่งผลให้มาจัดการเรียนการสอนดังกล่าวไม่มีผลต่อการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนจึงทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน ที่สอนโดยพระสอนศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล (ใจชื่อสมบุรณ์) (2554, น.113-115) ที่ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 มีปัญหาด้านการวัดผลและการประเมินผล ทั้งนี้ด้านเนื้อหาและหลักสูตรยังขาดความรู้ในการเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ยังไม่มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อประกอบการสอน ด้านการดำเนินการสอนยังไม่มีครูช่วยควบคุมชั้นเรียน ทำให้ควบคุมนักเรียนได้ไม่ดี และด้านการวัดผลประเมินผลยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงควรเร่งพัฒนาหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของรูปแบบ

2.3) งบประมาณ จากการศึกษาพบว่า งบประมาณที่ได้รับในโครงการจากสำนักงบประมาณ เป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรม ซึ่งแต่เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นค่าพาหนะในการเดินทางไปสอนในสถานศึกษา เมื่อมีการจ่ายผลตอบแทนเป็นรายเดือน จึงทำให้มีความเข้าใจว่าเป็นเงินเดือน ทั้งพระสอนศีลธรรมและประชาชนทั่วไป อีกทั้ง การนำเงินงบประมาณดังกล่าวมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จะต้องได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัย ในประเด็นเงินตอบแทนค่าพาหนะนี้เมื่อเข้าใจว่าเป็นเงินเดือน จึงทำให้พระสอนศีลธรรมหลายรูปมีความต้องการให้จ่ายตามวุฒิการศึกษา ทั้งนี้ยังพบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวนเกิดขึ้นหนึ่งของพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ

2.4) สถานที่ จากการศึกษพบว่า ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์มีวิทยาเขตและวิทยาลัยอยู่ทั่วประเทศ แต่ก็ยังไม่ครบทุกจังหวัด ส่งผลให้พื้นที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งนั้นขาดแคลนพระสอนศีลธรรม แม้ในส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ สำนักงานหรือห้องทำงาน อีกด้านหนึ่ง เมื่อโรงเรียนมีความต้องการที่จะเข้ามาติดต่อหรือประสานงานก็ยังคงทำได้ยาก ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า วัดที่มีอยู่ตามหมู่บ้านซึ่งมีเกือบทุกหมู่บ้าน โรงเรียนก็มีอยู่เกือบทุกชุมชน แต่พระที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียนยังขาดแคลนเป็นจำนวนมาก

3) ประเด็นการดำเนินงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยโครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” จากการศึกษพบว่า ขั้นตอนในการดำเนินงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การจัดทำคำของบประมาณต่อสำนักงบประมาณ เตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการ ประกาศ รับสมัคร พัฒนา และจัดส่งพระสอนศีลธรรมออกปฏิบัติงาน สอน ตลอดจนติดตามผลการสอน การดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวไม่มีแผนการดำเนินงานรายปีที่ชัดเจน ไม่พบว่ามิมีปฏิทินในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับการทำงาน อาจเป็นเพราะยังขาดรูปแบบในการบริหารจัดการที่เหมาะสม บุคลากรไม่มีการวิเคราะห์งานที่ดำเนินการอยู่ เช่น ปัญหาการขาดแคลนพระสอน ผ่านมาหลายปีก็ยังคงประสบปัญหาเดิม จนส่งผลให้สำนักงบประมาณตัดงบประมาณสนับสนุนออกในปีงบประมาณ 2561 สาเหตุอาจเกิดจากงานสอนศีลธรรมได้รับงบประมาณสนับสนุนในรูปแบบของโครงการ ในการยกสถานะงานสอนศีลธรรมขึ้นเป็นหน่วยงานหรือฝ่ายงาน อย่างไรก็ตามหนึ่งภายใต้ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัย ก็ยังคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากงบประมาณส่วนนี้สำนักงบประมาณสามารถตัดหรือไม่ให้การสนับสนุน จากข้อค้นพบข้างต้น มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องเร่งกำหนดแผนงานระยะยาว โดยจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทั้งระยะสั้นและระยะยาว ไม่เพียงให้มีการพัฒนางานสอนศีลธรรมเท่านั้น จะต้องมีการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลงานพระสอนศีลธรรมด้วย

ข. รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) ประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษพบว่า ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน และกระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม ปัจจัยการบริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ

งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำขอของงบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับ รัตชพร กาละปัติย์, วรพจน์ พรหมสัตยพรตและกฤษณา วุฒิสินธ์ (2558, น.105-114) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ เทศบาลตำบลหนองฝื่อ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยเกิดรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนที่เรียกว่า NONGPHUE โมเดล โดยมี กระบวนการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมคณะทำงานวิจัย 2) การประสาน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 3) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 4) การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ 5) การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ 6) การติดตามตรวจสอบประเมินการดำเนินงาน 7) การสรุปผลการดำเนินงาน

2) ประเด็นระบบการบริหารจัดการตามแนวคิดของมรรคมืองค์ 8 หรือการบริหารจัดการแบบ 8 R Model จากการศึกษาพบว่า ระบบการบริหารจัดการประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ (2) การวางแผน (3) การสื่อสารองค์กร (4) ปฏิบัติการ (5) การดำเนินการ (6) การติดตามและตรวจสอบ (7) การทบทวนและปรับปรุง (8) การควบคุมและรายงาน ซึ่งผลการศึกษาในแต่ละขั้นตอนสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1) การวิเคราะห์ (Right Analysis) จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์นั้น มีแนวคิดมาจากหลักธรรม ข้อ สัมมาทิฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ (Right Understanding) จากการศึกษาของเนื้อหาและพิจารณาความสอดคล้องในระบบการบริหารจัดการ จะต้องมีการวิเคราะห์เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตามหลักของสัมมาทิฐิ คือ การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม โดยให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ ขั้นตอนและผลผลิต วิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ผลของการพัฒนาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาตามสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ ขั้นตอนและผลผลิต ดังจะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง ก็เช่นเดียวกัน ความรู้ในเหตุและผลของปัญหา ความรู้ในเหตุและผลของสภาวะ ไร่ปัญหา แล้วจึงนำมาความรู้เหล่านั้นมาวางแผน

2.2) การวางแผน (Right Planning) จากการศึกษาพบว่า การวางแผนนั้นมีแนวคิดมาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสังกัปปะ แปลว่า ความดำริชอบ (Right Thought) การตีความหมายของเนื้อหาและพิจารณาความสอดคล้องในระบบการบริหารจัดการ ทำให้ทราบว่า การวางแผนนั้น

จะต้องเว้นมโนทุจริต คือ ปราศจากความอาฆาตพยาบาท ปราศจากความโลภ และปราศจากความไม่รู้จริงตามวิธีการวิเคราะห์ แล้วทำมโนสุจริตเป็นพื้นฐานในการวางแผนแล้วกำหนดแผน 3 ระดับ คือ แผนระดับความคิด เป็นการจัดทำแผนผังความคิดของงาน โดยกำหนดกรอบสภาพแวดล้อม กรอบปัจจัยการบริหารจัดการและการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการ กรอบการดำเนินงานและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน และกำหนดผลผลิต และกำหนดมาตรฐานและกำหนดตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ แผนระดับการเรียนรู้ เป็นการนำเป้าหมายของงานมาหาแนวทางพัฒนาหรือนำพางานให้ไปถึงเป้าหมายร่วมกัน แผนระดับการปฏิบัติ เป็นสร้างแผนงานด้านวิชาการแผนงานบุคคลแผนงานด้านงบประมาณหรือการบริหารงบประมาณ และสร้างแผนงานทั่วไปหรือการบริหารงานทั่วไป

2.3) การสื่อสารองค์การ (Right Communication) จากการศึกษาพบว่า การพูด การเขียน การประชาสัมพันธ์ และการสั่งการจากระดับบนลงล่าง เน้นระบบการสื่อสารเฉพาะบุคคล เว้นวิทุจริต และมีวิสุจริตในการพูดเป็นพื้นฐาน มีแนวคิดมาจากหลักกรรมข้อ สัมมาวาจา แปลว่า การเจรจาชอบ (Right Speech) เป็นวิธีการให้บุคลากรในสำนักงานพระสอนศีลธรรมมีพฤติกรรมทางการสื่อสารที่เป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม โดยวิธีการสื่อสารด้วยความจริง สื่อสารเพื่อให้เกิดความสามัคคี สื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน สื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ เมื่อสื่อสาร มีใจที่ประกอบด้วยเมตตา เอื้อเฟื้อ เกื้อหนุนกันและกัน

2.4) การปฏิบัติการ (Right Operation) จากการศึกษาพบว่า บุคลากรในโครงการพระสอนศีลธรรมแต่ละตำแหน่ง มีหน้าที่กำกับไว้ซึ่งกำหนดเป็นภาระงาน นอกจากนี้ยังมีภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาด้วย ดังนั้น พฤติกรรมการทำงานของบุคลากรตั้งแต่ผู้อำนวยการสำนักงานจนถึงพระสอนศีลธรรม จึงต้องเป็นพฤติกรรมปฏิบัติการที่เป็นองค์กรคุณธรรม ซึ่งการปฏิบัติการมีแนวคิดมาจากหลักกรรม ข้อ สัมมาปฏิบัติ (Right Action) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติการในภาระงานของแต่ละบุคคล หรือพฤติกรรมในการทำงานเฉพาะบุคคล จะต้องปฏิบัติตามหลักกายกรรม 3 ได้แก่ ปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนกัน ปฏิบัติด้วยความซื่อตรง ปฏิบัติด้วยความเป็นเจ้าของ คือ ให้ความร่วมมือกับงานสอนศีลธรรม โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ร่วมกันกำหนดหลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมวางแผนการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการ ร่วมกันดำเนินโครงการตามแผนที่ได้วางเอาไว้

2.5) การดำเนินการ (Right Action) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีระดับ ขั้นตอน วิธีการ ที่จะทำให้งานสอนศีลธรรมสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ แนวคิดการดำเนินการได้มาจากหลักกรรมข้อ สัมมาอาชีพะ แปลว่า การเลี้ยงชีพชอบ (Right Livelihood) ที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เป็นอย่างมีความสุข ดังนั้น การดำเนินการที่เป็นระบบของ

การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้สามารถดำเนินการไปได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จึงมีวิธีการดำเนินการ ได้แก่ ดำเนินงานตามแผนงาน การสื่อสารตามแผนงาน คือการยึดหลักการและวิธีการสื่อสาร ดำเนินการด้วยวิธีปฏิบัติการและแผนปฏิบัติการ

2.6) การติดตามและตรวจสอบ (Right Monitoring and Evaluation) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีการติดตามการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งได้มีการติดตามและนิเทศประเมินผลการสอนเป็นประจำทุกปี เริ่มตั้งแต่มีการดำเนินการสอนศีลธรรม แต่ในส่วนงานสนับสนุนของผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ยังไม่มีการติดตามและตรวจสอบ อีกทั้ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีระบบการติดตามตรวจสอบที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงาน เป็นเพียงการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ไม่มีการติดตามและตรวจสอบในระดับแผนงาน การสื่อสาร และปฏิบัติการ ว่าเป็นอย่างไร ลักษณะของการติดตามและตรวจสอบตามแนวคิดของหลักธรรมข้อ สัมมาวายามะ แปลว่า ความเพียรชอบ (Right Effort) ได้แก่ แบบการเฝ้าระวัง ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนการสื่อสารและการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้แล้ว แบบการขจัดปัญหาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แบบการพัฒนาการเพื่อวางแผนพัฒนาให้ดีขึ้น และแบบรักษามาตรฐาน โดยตรวจสอบตามตัวชี้วัดแผนการดำเนินงานการทบทวนและปรับปรุง

2.7) การทบทวนและปรับปรุง (Right Review and Improvement) จากการศึกษาพบว่า การทบทวนและปรับปรุงเป็นวิธีการหนึ่งในระบบการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องจากการติดตามและตรวจสอบ แนวคิดในการทบทวนและปรับปรุงได้มาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสติ ที่แปลว่า ระลึกชอบ (Right Mindfulness) โดยการนำหลักสติปัญญา 4 เข้ามาใช้เป็นหลักในการทบทวนและปรับปรุง คือ การทบทวน โครงสร้างงานสอนศีลธรรมทั้งหมด ทบทวนการบริหารจัดการ ทบทวนผลของการบริหารจัดการ โดยทบทวนงานที่จะดำเนินการ งานที่กำลังดำเนินการ และงานที่ดำเนินการแล้ว

2.8) การควบคุมและรายงาน (Right Control and Reporting) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของงานตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอนศีลธรรม ดังนั้น แนวคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการควบคุมการดำเนินงาน มาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นชอบ (Right Concentration) ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเป็นการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการฝึกสมาธิ จึงมีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมที่เป็นการสร้างมาตรฐานการดำเนินงาน โดยกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของแผนงานระยะสั้น ระยะยาว และตลอดโครงการ โดยกำหนดตัวชี้วัดทั้งหมดของแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติ และสร้างมาตรฐานการดำเนินการตลอดโครงการ

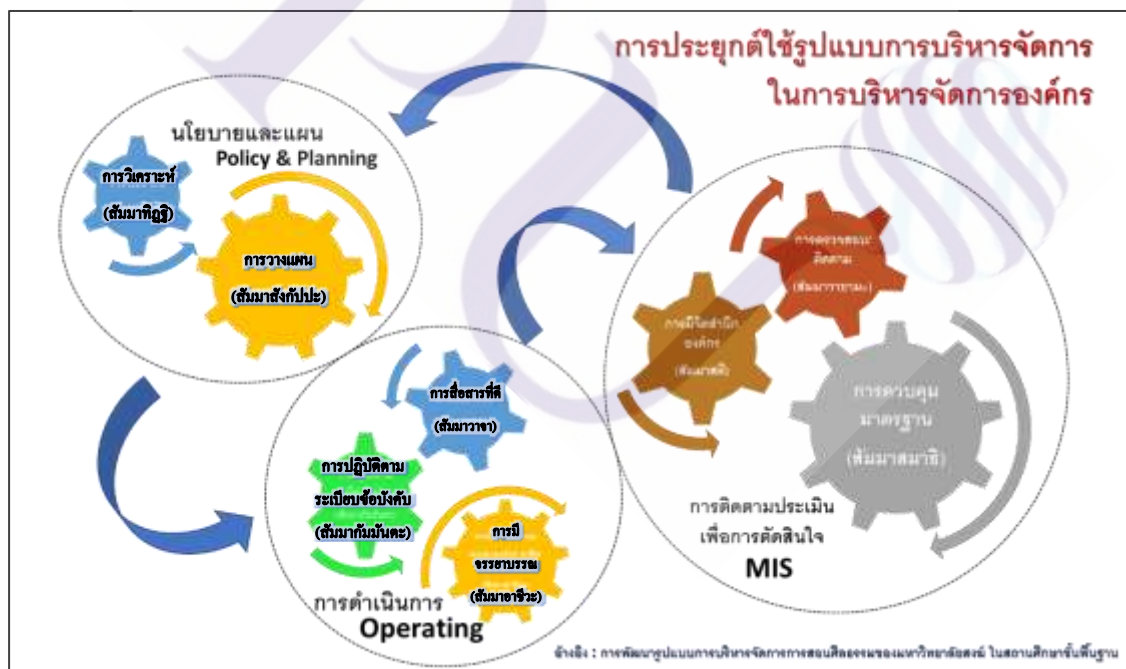
3) ประเด็นปัจจัยการบริหารจัดการตามระบบการบริหารจัดการตามแนวคิดของมรรค 8 หรือการบริหารจัดการแบบ 8 R Model จากศึกษาพบว่า งานสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัย สงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานจัดการศึกษาขนาดใหญ่ที่สนับสนุนการเรียนการสอน พื้นฐานการบริหารจัดการยี่ดภาระงานของพระสอนศิลปกรรมเป็นหลัก สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

3.1) จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคล จะต้องมีการวิเคราะห์ตามเป้าหมาย ที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยมีภาระหลักคือการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัย สงฆ์ ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน จำนวน 18,000 รูป มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนจำนวน 6,700 รูป มีคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย ให้วิเคราะห์ถึงปัญหาที่เป็นอยู่ ให้รู้ว่าปัญหานั้นส่งผลกระทบต่อไปถึงงานอื่น ๆ หรือบุคคลในหน่วยงานอื่น หรือบุคคลอื่น หรือไม่อย่างไร ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วก่อความเสียหายต่องาน โครงสร้างบุคลากร ตำแหน่งของ บุคลากร ภาระงาน และบุคลากรที่มาทำงานว่าทำให้เกิดปัญหาหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์ผลของการ แก้ไขปัญหาในส่วนงานบุคคลที่ยังเกิดปัญหาอยู่ และผลของการพัฒนาต่อยอดงานที่ประสบ ผลสำเร็จให้มีผลมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จากนั้นหาแนวทางและวิธีการที่จะ วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาต่อไป วางแผนงานบุคคล การวางแผนงานบุคคลเพื่อแก้ไข ปัญหาและพัฒนาจะต้องมีเป้าหมายคือการดำเนินงานพระสอนศิลปกรรมให้เป็น ไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ระดมความคิดเห็นของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม กำหนดภาระงาน แบ่งภาระงาน และกำหนดตำแหน่งของงาน จากนั้นวางแผนการสรรหาและพัฒนาบุคลากรเข้า มาร่วมดำเนินงานสอนศิลปกรรมร่วมกัน ติดตามและตรวจสอบงานบุคคล ทบทวนและปรับปรุง โครงสร้างบุคลากร ปรับปรุงตำแหน่งและหน้าที่งาน ควบคุมและรายงาน โดยสร้างตัวชี้วัดงาน บุคคลตามภาระงานระดับบุคคล ระดับฝ่าย ระดับกลุ่มงาน และระดับสำนักพระสอนศิลปกรรม

3.2) จากการศึกษาพบว่า การบริหารงบประมาณของสำนักพระสอนศิลปกรรม แบ่งเป็นเงินรายได้ และเงินรายจ่ายงบประมาณเป็นสิ่งชี้บ่งแนวความคิดในการบริหารงานและ วิธีการดำเนินงานงบประมาณจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีดำเนินงาน และโครงสร้างของหน่วยงาน วิธีการวิเคราะห์งบประมาณ โดยเป้าหมายของงานสอนศิลปกรรมเป็น ตัวชี้วัดความสำเร็จของการใช้จ่ายงบประมาณ งบรายจ่าย งบประมาณใดที่ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ ของงานแสดงให้เห็นถึงการใช้งบประมาณนั้นเป็นปัญหา จึงต้องมีการป้องกันโดยใช้งบประมาณ ตามวัตถุประสงค์ของงาน งานใดที่มีการพัฒนางานเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ให้มีการ สนับสนุนงบประมาณเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น วิธีการจัดทำแผนงบประมาณ ให้มีการจัดทำ

แผนงานระดับบุคคล และมีการระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนระดับหน่วยงาน และแผนการปฏิบัติ โดยจะต้องมีการทำแผนงบประมาณล่วงหน้าตามแผนงานทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย มีการใช้งบประมาณตามแผนงบประมาณในปีปัจจุบัน และมีการสรุปงบประมาณที่ได้ดำเนินการมาแล้ว รวมถึงงบประมาณปีที่ผ่านมา ให้มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานที่ได้กำหนดเอาไว้ วิธีใช้งบประมาณรายจ่าย สำนักพระสอนศีลธรรมมีระเบียบการใช้งบประมาณรายจ่ายตามระเบียบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ปรับเปลี่ยนงบประมาณ ให้ยึดตามระเบียบของมหาวิทยาลัยและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของงาน ติดตามและตรวจสอบ ในการจัดโครงการย่อยแต่ละโครงการ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการดำเนินงาน ทบทวนและปรับปรุง เมื่องบประมาณไม่สอดคล้องกับการแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประเมินและรายงานผล ให้มีการประเมินความสำเร็จของงาน และประเมินความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ ซึ่งการรายงานจะต้องมีการรายงานอย่างเป็นระยะ และมีตัวชี้วัดความสำเร็จด้านงบประมาณที่ชัดเจน

4) ประเด็นการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการ แบบ 8 R Model ในงานบริหารอื่นที่มีลักษณะต่างออกไปจากงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ จะมีระบบการบริหารในรูปแบบ 3 ระบบ ด้วยกัน ได้แก่ ระบบ P&P ระบบ Operating และระบบ MIS ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.2 การประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการในการบริหารจัดการองค์กร

4.1) ระบบ P&P คือ การวิเคราะห์นโยบายและแผน Analysis for Policy & Planning จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ ที่มีฐานการวิเคราะห์มากหลักสัมมาทิฐิในทางพระพุทธศาสนา จะเป็นวิธีการวิเคราะห์เพื่อจัดทำนโยบาย (Policy) ในการบริหาร การวิเคราะห์นั้น ต้องทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา ภายในองค์กร หลักการเดียวกับ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร สำหรับการวางแผนที่เป็น การวางแผนตามหลักสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริที่ถูกต้อง เป็นการวางแผน (Planning) ที่เป็นการระ บวนเพื่อช่วยกำหนดและตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะดำเนินการ และวิธีปฏิบัติในอนาคต ซึ่งจะทำให้ บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการทำได้ตาม กำหนดเวลาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า การวางแผนมีทั้งแบบเชิงรุก (Proactive) และ เชิงรับ (Reactive) ตามนโยบายที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว

4.2) ระบบ Operating คือระบบการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่า การดำเนินการนั้น จะ เริ่มต้นด้วยการสื่อสาร สำหรับการสื่อสารที่ดี การสื่อสารที่มีหลักพื้นฐานจากพระพุทธศาสนา คือ สัมมาวาจา เป็นการสื่อสารในองค์กร (Communication) ที่มีประสิทธิภาพด้วยการสื่อสารจากบนลง ล่าง (Downward Communication) การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) การสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) และ การสื่อสารในแนวไขว้ (Cross Channel Communication) สำหรับการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ (สัมมากรมัตตะ) เพื่อเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือในการควบคุม (Regulation) ในการปฏิบัติงานไม่ผิดพลาด และ มีประสิทธิภาพ และการมีจรรยาบรรณตนเอง องค์กร อาชีพ สังคม (สัมมาอาชีวะ) ซึ่งตรงกับหลัก ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้ง ภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มี ความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ

4.3) ระบบ MIS การติดตามประเมินผลเพื่อการตัดสินใจ (Management Information System) จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบ/ติดตาม (สัมมาวายามะ) เพื่อเป็นการบริหารความ เสี่ยง (Risk management) คือ การจัดการความเสี่ยง ทั้งในกระบวนการในการระบุ วิเคราะห์ (Risk analysis) ประเมิน (Risk assessment) ดูแล ตรวจสอบ และควบคุมความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับ กิจกรรม หน้าที่และกระบวนการทำงาน เพื่อให้องค์กรลดความเสียหายจากความเสี่ยงมากที่สุด สำหรับการ มีจิตสำนึกองค์กร (สัมมาสติ) คือการสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักองค์กร (Organization Awareness) ด้วยความรู้สึกรู้สึกว่า มีความสุข และมีภาคภูมิใจที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมจะแสดงออก

ถึงความรักในหลายรูปแบบเพื่อองค์กรที่เขาทำงาน และการควบคุมมาตรฐาน (สัมมาสมาธิ) เพื่อให้เกิดคุณภาพ (Quality Control : QC) ดังนั้น การควบคุมคุณภาพของการทำงาน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรอย่างสูงสุด

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลจากการศึกษาพบว่า งานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของโครงการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แม้มหาวิทยาลัยสงฆ์มีความพยายามยกสถานะโครงการให้เป็นหน่วยงานอย่างใดอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัย แต่ยังไม่ความมั่นคงในการสนับสนุนงบประมาณของรัฐ

ดังนั้น รัฐบาลควรยกระดับการสนับสนุนและส่งเสริมงานสอนศีลธรรม โดยรวมเอางานที่ซ้ำซ้อนเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมให้อยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยสงฆ์ สนับสนุนงบประมาณด้านค่าตอบแทนและค่าบริหารจัดการอย่างเพียงพอตามแผนงานของมหาวิทยาลัย

2) จากการศึกษาพบปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างพระสอนศีลธรรมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางแห่ง คือ ความเข้าใจไม่ตรงกันในการะงานของพระสอนศีลธรรม

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายความตกลงร่วมมือด้านการจัดการเรียนการสอนโดยพระสอนศีลธรรมกับมหาวิทยาลัย โดยจัดทำคู่มือในการสนับสนุนการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน การติดตามประเมินผล ตลอดจนการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) มหาเถรสมาคมควรให้การสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุ สร้างแรงจูงใจให้ทำงานเพื่อพระศาสนา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการอบรมสั่งสอน ที่ยังไม่ได้เข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรม และพระสอนศีลธรรมบางรูปไม่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสในการไปสอนตามสถานศึกษา ดังนั้น คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรให้การยกย่องพระสอนศีลธรรมตามสมควร เช่น การแต่งตั้งหรือประกาศให้เป็นพระสอนศีลธรรมของวัด มีบทบาทด้านการเผยแผ่พระศาสนา ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เช่น จัดหาพาหนะ ตามสมควร

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ โดยเฉพาะบทบาทของการสนับสนุนงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัย

สงฆ์ อีกทั้งหน่วยงานดังกล่าว ควรนำระบบและกระบวนการบริหารจัดการนี้ ไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

2) มหาเถรสมาคม ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักมรรคมีองค์ 8 นี้ แล้วนำไปกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการองค์การทางพระพุทธศาสนา ให้มีการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนที่สามารถนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ กำหนดรูปแบบการใช้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

3) มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรนำระบบการบริหารจัดการนี้ ที่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งแนวคิดและระบบการบริหารไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการนี้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งงานบุคคล งานวิชาการ งานประมาณ และการบริหารทั่วไปได้

4) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำผลการศึกษางานสอนศีลธรรมไปปรับใช้กับพระสอนศีลธรรมที่ดำเนินการสอนในสถานศึกษาของตน กำหนดกรอบความร่วมมือในการอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษาให้เป็นผู้มีศีลธรรม อีกทั้งจะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีในการร่วมกันทำกิจกรรมของสถานศึกษา และยังเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมอีกด้วย เพราะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรในสถานศึกษานั้น

5) พระสอนศีลธรรมควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เพื่อศึกษาให้เข้าใจในบทบาทของพระสอนศีลธรรม และความเข้าใจในการประสานงาน การให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการดำเนินงานด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในการรายงานผลการสอนได้

6) พระสงฆ์ทั่วไป สามารถนำภาระงานด้านวิชาการไปกำหนดเป็นกรอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชน ตลอดจนสามารถพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะได้ทราบถึงภาระงาน บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ต้องอบรมสั่งสอนนักเรียนและเยาวชน

7) ประชาชนทั่วไป นักวิชาการศึกษา หรือนักการศาสนา สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ค้นพบนี้ ไปศึกษาต่อยอด เป็นพื้นฐานทางการบริหารจัดการงานด้านการศึกษาและการศาสนาได้

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้ พบว่า เป้าหมายของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สรรหาและพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความรู้ด้านการสอน จนสามารถสอนในสถานศึกษา อบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีศีลธรรม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงเป้าหมาย ความต้องการทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อกำหนดแผนงานหรือจัดทำยุทธศาสตร์ของงานสอนศีลธรรม

2) การวิจัยครั้งนี้ พบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดหลักสูตรสำหรับสอนนักเรียนที่เป็นหลักสูตรบูรณาการระหว่าง สารการเรียนรู้ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม หลักสูตรธรรมศึกษา หลักสูตรการอบรมต่าง เช่น ธรรมะป้องกันยาเสพติด และงานด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดหลักสูตรอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรม จึงควรมีการวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรทั้งหลักสูตรของนักเรียนและหลักสูตรของพระสอนศีลธรรม

3) การวิจัยครั้งนี้ พบว่า เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงินหรืองบประมาณ เมื่อมาถึงพระสงฆ์ ซึ่งตามพระวินัยนั้นไม่สามารถจับต้องได้ แต่ในการดำเนินงานด้านการสอนในสถานศึกษายังมีความจำเป็นอย่างมากที่พระสงฆ์จะต้องใช้เงินนั้นอยู่ จึงควรมีการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจของคนทั่วไป ตลอดจนคนต่างศาสนาด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมการศาสนา. (2549). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมชลประทาน. (2559). *การบริหารจัดการโครงการ*. สืบค้น 18 มีนาคม 2559, จาก <http://www.rid.go.th>.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญญ์ชิสิตา ทูมมาพันธ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 8(3), 80-88.
- กันตนา ทองอินทร์. (2558). การนำเอาหลักคำสอนของศาสนาพุทธมาใช้ในการบริหารของนักธุรกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 8(1).
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2536). *เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ทรงกลด เจริญพร. (2553). องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 4(2).
- ทิสนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมรงค์ศักดิ์ รักราม. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักการเสริมพลังอำนาจ. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 10 (29)
- นรภัทร อิมพานิช. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 30(94), 83-97.
- บุญเชิด ชำนิศาสตร์. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุยฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- เบญจนาถ อมรประสิทธิ์และคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(3).

- ปิยพร ชุมจันทร์. (2559). *รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เปรมชัย สโรบล. (2550). *ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า* (ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูรัตนภัทรคุณ (สุรพล อดิภทฺโท). (2554). *ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส (ชัชวรงค์). (2553). *สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล (ใจเชื้อสมบุญ). (2554). *สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุธีปริยัตยาทร (วรวงศ์ วรบุญ). (2551). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของพระสงฆ์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุดตวโร). (2554). *บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร (แก้วตมตา). (2554). *ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปิยะ ปิยะมูโม (เมฆแสน). (2553). *ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาดนัย อุปาทุณโน (ศรีจันทร์), และอำนาจ บัวลี. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสันติสุข: ศึกษากรณี วัดปัญญาบันฑิตาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3 (1), 23-36.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2550). *บริหารคนให้สำราญ บริหารงานให้สำฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหาสหัส ฐิตสาโร (ตาคุ่ม). (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 9 (2).
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร). (2554). *การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรม ตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ* (ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระสถิต มหาลาโภ (ศรีเมือง). (2553). *การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุศาสตร์ อาภากร (สิทธิสกุลชัย). (2555). *การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมเกียรติ วิสุทธาจาโร และคณะ. (2555). *ความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: פרานนการพิมพ์.
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2558) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 29(91), 351-366.

- ภูวนาท มูลเขียน. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่สัมฤทธิ์ผลของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 9, 231-246.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2556) *รายงานการดำเนิน โครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2555*. [เอกสารอัดสำเนา].
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2557). *รายงานการดำเนิน โครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2556* [เอกสารอัดสำเนา].
- มะณู คุ่มกล้า และคณะ (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยสารพัดช่างเพื่อเตรียมความ
พร้อมเข้าสู่สถาบันการอาชีวศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 8(1).
- รศสุคนธ์ มกรมณี. (2555). การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วารสารการศึกษาไทย*, 3(30).
- รังสรรค์ อินทน์จันทน์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัด
นครปฐม (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีประทุม.
- รัชพร กาละปัดย์, วรพจน์ พรหมสัตยพรต, และกฤษณา วุฒิสินธ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการ
บริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ เทศบาลตำบลหนองฝือ
อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม*, 12(1), 105-114.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). *วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัญญัติยศถา. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค
พับลิเคชันส์.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2536). *ปรัชญาและพัฒนากาการบริหาร. เอกสารการสอนชุดวิชาหลัก
และระบบบริหารการศึกษา หน่วยที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิโรจน์ วัฒนานามิตกุล. (2540). *การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความ
ใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศตรัตน์ ทิพย์ผ่อง. (2556). *รูปแบบและกลไกการบริหารจัดการเพื่อการดำเนินงานตามแนวทางการ
บริหารสู่ความเป็นเลิศ สำหรับสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ปริญญา
นิพนธ์ ปริญญาคุชฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

- ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. (2556). รายงานการศึกษาสถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย (บทสรุป). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- ศิราชัย ศรีอุดมและคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(4), 74-81.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2545). *ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: ชรรมสาร.
- สมเกียรติ อินทวงศ์และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์บ่มเพาะเพื่อสร้างผู้ประกอบการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(3).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.2
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2559). *รายงานผลการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2558* [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *สรุปผลการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2557* [เอกสารอัดสำเนา].

- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2557). *สรุปผลการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2556* [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2558). *สรุปผลการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2557* [เอกสารอัดสำเนา].
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2551). *เอกสารราชการ เรื่อง การถ่ายโอนภาระงาน โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สิริวันทนีย์ ชัยฉาณะและสนธิ หาจตุรัส. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพายัพ*, 10(1).
- สุพัฒน์ นาครัดน์. (2558). การบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน *การประชุมพัฒนามุคกลางประจำปี 2558*. นครนายก: โรงแรมสีดา รีสอร์ท.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลาและรสสุคนธ์ มกรมณี. (2549). *รูปแบบนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของต่างประเทศ* [เอกสารอัดสำเนา]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริรัตน์ ดวงสุวรรณ. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 10(2), 3-19.
- สุวรรณณี ศิริพิทักษ์ชัยและคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ. *วารสารคุณวุฒิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 4(3), 1-15.
- สุวิทย์ ภาณุจारी. (2556). *ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.
- สุวิทย์ ภาณุจारी. (2558). นโยบายผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน *การประชุมพัฒนามุคกลางประจำปี 2558*. นครนายก: โรงแรมสีดา รีสอร์ท.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *Thailand 4.0*. สืบค้น 19 มกราคม 2560, จาก www.drborworn.com/article/detail.asp?id=16223.

- หัตถุกรณ์ แก่นท้าว. (2557). *การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อดิศร เพียงเกษ. (2551). *ศิลปะการพูด: วิธีเอาชนะใจคน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ. (2553). *สมรรถนะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.
- อุทัย ไชยะพันธ์. (2558). *ศูนย์อบรมเยาวชน: การพัฒนาหลักสูตรและการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม จังหวัดนครราชสีมา* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เอกรักษ์ ปาร์มวงษ์, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, และปัญญา ชีระวิทย์เลิศ. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 22(42), 61-70.

ภาษาต่างประเทศ

- Bonawitz, M.F. (2002). Analysis and comparison of the coral development of student cequired to craduate with an cthics course. *Dissertation Abstracts International*, 63 (04), 1433-A.
- Diamond, C. (2005). *Red Lotus in the Twenty-First: Cinemas in the Lao Performing Art*. New theatre Quarterly.
- Lo, C.C.R. (2004). Education for personal and social development: Case study of a key secondary school in China. *Dissertation Abstracts International*. 64 (12): 4451-A.
- Peter F.D. (2001). *Management challenges for the 21st century* [การบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21]: (ขึ้นจิตต์ แจ้งเจนกิจ, แพลและเรียบเรียง) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ.อาร์. บีซิเนส เพรส.
- Phillip, L. (1968). *Instruction process and media innovation*. Chicago: Rand McNally.
- Platz, R. (2003). *Buddhism and christianity in competition? religious and ethnic identity in Karen Communities of Northern Thailand*. (The Department of Cultural Science). Gallen Switzerland: St Gallen University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	
พระธรรมกิตติเมธี ดร.	อดีตรองวิชาการ และเป็นอดีตนิตยภัณฑการบริหารโครงการ พระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระราชรัตนมงคล ดร.	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มมร
พระศรีธรรมภาณี ดร.	ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
ดร.อำนาจ บัวศิริ	อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ดร.บรรเจอดพร สู่แสนสุข	โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัย	
พระราชวรเมธี, ดร	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)
พระเมธาวิเชียร, ผศ. ดร	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร)
พระศรีธรรมภาณี, ดร	ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร
พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, ดร	ตัวแทนหัวหน้าสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มมร
นายชาญชัย จันโท	เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มจร
นายขวัญตระกูล พุทธิจักร	เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มมร
	ตัวแทนผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
	ตัวแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
	ตัวแทนอธิบดีกรมการศาสนา

ภาคผนวก ค

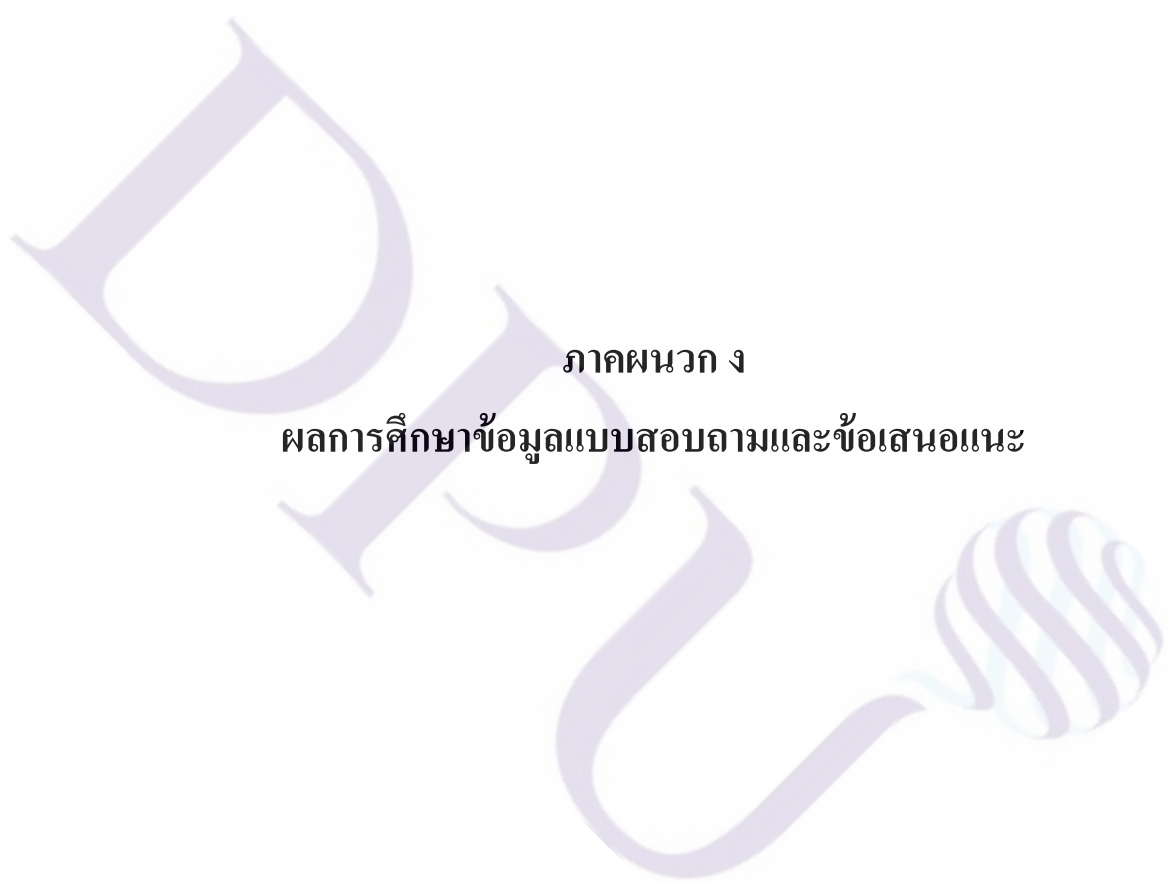
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย	
พระธรรมกิตติเมธี, ดร	อดีตรองวิชาการ และเป็นอดีตนิตยประธานคณะกรรมการบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระราชวรเมธี, ดร	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธาวิเชียร, ผศ. ดร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระศรีธรรมภาณี, ดร	ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, ดร	หัวหน้าสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร, ดร	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก	ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ	ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัด การศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว	ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัด การศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว	ผู้ช่วยอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน	อาจารย์โรงเรียนกฎหมายและการเมือง คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ดร.บรรเจอดพร คู่แสนสุข	โรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร.สรรเสริญ สุวรรณ	อดีตศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณสุดา สิริธรรังศรี	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธวา คามศิษฐ์	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ภาคผนวก ง

ผลการศึกษาข้อมูลแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ

4.1 ผลการศึกษาศภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาศภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา การดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานโครงการ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=385)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	52	13.5
หญิง	15	3.9
พระภิกษุ	318	82.6
อายุ		
อายุน้อยกว่า 25 ปี	56	14.5
อายุ 25 – 40 ปี	231	60.0
อายุ 41 – 60 ปี	87	22.6
อายุมากกว่า 60 ปี	11	2.9
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	60	15.6
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	187	48.6
ระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า	119	30.9
ระดับปริญญาเอก	19	4.9
การดำรงตำแหน่ง		
คณะกรรมการบริหารโครงการ	54	14.0
เจ้าหน้าที่ในโครงการ	46	11.9
พระสอนศีลธรรม	285	74.0
ประสบการณ์ทำงานโครงการ		
น้อยกว่า 1 ปี	42	10.9
1 – 3 ปี	87	22.6
4 – 6 ปี	158	41.0
มากกว่า 6 ปี	98	25.5

จากตาราง 3 พบว่า จำแนกผู้ตอบแบบสอบถามเพศ เป็นพระภิกษุมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 82.6) รองลงมา คือ เป็นเพศชาย (ร้อยละ 13.5) และต่อมา คือ เพศหญิง (ร้อยละ 3.9) จำแนกตามอายุ มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 60.0) รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี (ร้อยละ 22.6) และต่อมา คือ อายุน้อยกว่า 25 ปี (ร้อยละ 14.5) ส่วนอันดับสุดท้าย คือ อายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 2.9) จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 48.6) รองลงมา คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 30.9) และต่อมา คือ ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 15.6) ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 4.9) จำแนกตามการดำเนินงาน เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 74.0) รองลงมา คือ เป็นคณะกรรมการบริหารโครงการ (ร้อยละ 14.0) และต่อมา คือ เป็นเจ้าหน้าที่ในโครงการ (ร้อยละ 11.9) จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ทำงานระหว่าง 4 – 6 ปี มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 41.0) รองลงมา คือ มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 6 ปี (ร้อยละ 25.5) และต่อมา คือ ทำงานระหว่าง 1 – 3 ปี (ร้อยละ 22.6) ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ทำงานน้อยกว่า 1 ปี (ร้อยละ 10.9)

4.1.2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการ การ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพการบริหารจัดการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการวิเคราะห์	3.47	0.62	ปานกลาง	3
ด้านการวางแผน	3.45	0.63	ปานกลาง	4
ด้านการสื่อสารองค์กร	3.51	0.73	มาก	2
ด้านการปฏิบัติการ	3.51	0.75	มาก	2
ด้านการดำเนินการ	3.54	0.68	มาก	1
ด้านการตรวจการ	3.54	0.73	มาก	1
ด้านการทบทวนหรือรายงานผล	3.54	0.71	มาก	1
ด้านการควบคุม	3.47	0.83	ปานกลาง	3
รวม	3.51	0.57	มาก	

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวิเคราะห์

สภาพการบริหารจัดการด้านการวิเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การวิเคราะห์ปัญหาในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	3.64	0.62	ปานกลาง	1
การวิเคราะห์ปัญหาในด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการฯ	3.36	1.00	ปานกลาง	11

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการด้านการวิเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ ตั้งแต่ การจัดหาพระสอนฯ การอบรม การปฏิบัติหน้าที่สอน การ ติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการฯ	3.51	0.87	มาก	5
การวิเคราะห์ถึงปัญหาด้านผลผลิตกับพระสอนศีลธรรมและ นักเรียน	3.51	0.89	มาก	5
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	3.39	0.89	ปานกลาง	10
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.44	1.02	ปานกลาง	8
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนินโครงการฯ การ ติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการฯ	3.49	0.95	ปานกลาง	6
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลผลิตของโครงการ ไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนงาน				
การวิเคราะห์หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการ เพื่อหาวิธีการพัฒนาหลักการ วัตถุประสงค์ และ	3.32	0.91	ปานกลาง	12
เป้าหมายของโครงการ	3.44	1.05	ปานกลาง	8
การวิเคราะห์บุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุ อุปกรณ์ของโครงการ เพื่อพัฒนาบุคลากร งบประมาณ				
วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.53	0.85	มาก	3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการด้านการวิเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาวิธีการจัดหาพระสอนฯ การอบรม การจัดส่งพระออกไปปฏิบัติหน้าที่ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ	3.61	0.89	มาก	2
การวิเคราะห์ผลผลิตกับพระสอนศีลธรรมและนักเรียน เพื่อหาวิธีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.51	0.92	มาก	5
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาโครงการในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย	3.41	0.97	ปานกลาง	9
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.52	0.88	มาก	4
การวิเคราะห์วิธีการพัฒนาการดำเนินโครงการ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ	3.41	1.02	ปานกลาง	9
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.48	0.92	ปานกลาง	7
รวม	3.47	0.62	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวางแผน

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน	(\bar{X})	S.D.	แปลผล	อันดับ
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของโครงการ	3.48	1.00	ปานกลาง	2
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.52	0.92	มาก	1
การระดมความคิดเห็นในการดำเนินโครงการ การติดตามและ ประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ	3.38	0.95	ปานกลาง	7
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการและขั้นตอนการ พัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.52	0.94	มาก	1
การจัดทำแผนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในโครงการ	3.45	0.91	ปานกลาง	3
การจัดทำแผนการเรียนรู้ในการพัฒนาโครงการให้กับบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในโครงการ	3.44	0.86	ปานกลาง	4
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการศึกษาปัญหาร่วมกัน	3.40	0.95	ปานกลาง	6
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน	3.44	0.94	ปานกลาง	4
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน	3.43	0.90	ปานกลาง	5
การจัดทำแผนปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการ พัฒนาโครงการ	3.44	1.00	ปานกลาง	4
รวม	3.45	0.63	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการสื่อสารองค์กร

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการสื่อสารองค์กร	(\bar{X})	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการยึดหลักความจริงเมื่อสื่อสารระหว่างบุคลากรใน โครงการ	3.53	0.93	มาก	3
มีการยึดหลักการ ไม่เบียดเบียนเมื่อมีการสื่อสารระหว่าง บุคลากร	3.48	0.98	ปานกลาง	5
มีการตั้งการโดยไม่ส่งผลกระทบต่อ หรือเป็นการใส่ร้าย บุคคลใด ๆ	3.55	1.02	มาก	2
มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้ เกิดการพัฒนาโครงการ	3.45	1.02	ปานกลาง	7
การสื่อสารในองค์กรก่อให้เกิดความสามัคคี	3.61	0.97	มาก	1
องค์กรมีการสื่อสารกันด้วยคำอ่อนหวาน ด้วยความ สุภาพอ่อนโยน	3.50	1.03	มาก	4
มีการสื่อสารด้วยสาระหลักที่มุ่งประเด็นการแก้ไข ปัญหาและการพัฒนาโครงการ	3.50	0.98	มาก	4
รวม	3.51	0.73	มาก	

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติการ

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการปฏิบัติการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการ ไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้อื่น	3.53	0.96	มาก	1

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการปฏิบัติการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดและสำเร็จอย่างสมบูรณ์	3.50	0.94	มาก	3
บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่แสดงออกถึงความซื่อตรงต่อองค์กร	3.53	1.02	มาก	1
บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ คือ ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึงไม่แสวงหาประโยชน์จากองค์กร	3.51	0.92	มาก	2
มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างซื่อตรง	3.51	0.93	มาก	2
มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กร	3.45	1.04	ปานกลาง	4
รวม	3.51	0.75	มาก	

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการดำเนินการ

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีกระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ หรือเกิดความเสียหายผู้อื่น	3.59	0.95	มาก	1
โครงการดำเนินการของโครงการไม่ส่งผลกระทบต่อ บุคลากรและบุคลากรไม่ก่อปัญหาต่อองค์กร	3.57	0.97	มาก	3
ผลการดำเนินโครงการทำให้พระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็น ตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้	3.46	0.99	ปานกลาง	9

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
ผลการดำเนินโครงการทำนักเรียนในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน	3.52	0.94	มาก	7
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรักและอุทิศตนเพื่อ ประโยชน์ของโครงการ	3.59	0.97	มาก	1
นักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความรักและอุทิศ ตนเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน	3.56	0.93	มาก	4
มีความระมัดระวังและพยายามงดเว้นการสื่อสารหรือ การปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร	3.58	0.95	มาก	2
มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากร	3.50	0.94	มาก	8
บุคลากรของโครงการงดเว้นอบายมุข ตั้งมั่นในการทำ ความดี ดำรงตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ	3.52	0.98	มาก	7
บุคลากรยึดมั่นในหลักและวิธีการสื่อสารองค์กร คือ ยึดหลักความจริง ความสามัคคี เกรงใจด้วยคำไพเราะ อ่อนหวาน และเป็นประโยชน์	3.55	0.99	มาก	5
บุคลากรความยึดมั่นในหลักการปฏิบัติตามที่ของ ตนอย่างสมบูรณ์	3.54	1.00	มาก	6
รวม	3.54	0.68	มาก	

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการตรวจการ

สภาพการบริหารจัดการ ด้านการตรวจการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีความระมัดระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในการสื่อสาร	3.54	0.96	มาก	6
มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร	3.56	0.97	มาก	5
มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นในองค์กรโดยการสื่อสารและการประชุมร่วมกัน	3.51	1.02	มาก	8
มีความเพียรพยายามที่จะรักษาประโยชน์ที่เกิดขึ้นในองค์กร และให้บุคลากรในองค์กรได้รับประโยชน์นั้นด้วยโดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน	3.45	1.04	ปานกลาง	9
มีการระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร	3.59	0.98	มาก	3
มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร	3.61	1.02	มาก	2
มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยปฏิบัติตามหน้าที่ของตน	3.62	0.96	มาก	1
มีการส่งเสริมหรือมีนโยบายให้บุคลากรมีความพยายามรักษาทรัพยากรและผลประโยชน์ของโครงการ	3.58	0.99	มาก	4
มีการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	3.56	0.97	มาก	5
มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	3.51	0.96	มาก	8
มีการสำรวจความก้าวหน้าและการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	3.53	1.00	มาก	7

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการด้านการตรวจการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการร่วมมือกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาโครงการตามกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	3.43	1.03	ปานกลาง	40
รวม	3.54	0.73	มาก	

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการสอนศิษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการตรวจการหรือรายงาน

สภาพการบริหารจัดการด้านการทบทวนหรือรายงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการทบทวนแผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการปฏิบัติ ว่าแผนใดดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จ	3.56	0.97	มาก	3
มีการทบทวนและพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ	3.56	0.96	มาก	3
มีการทบทวนการสั่งการที่ได้สั่งไปแล้ว และพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการสั่งการ	3.45	1.00	ปานกลาง	8
มีการหรือการประชุมความร่วมมือที่ได้ดำเนินการไปแล้ว การประชุมความร่วมมือ	3.53	1.04	มาก	6
มีการพิจารณาแผนงานว่าเมื่อดำเนินการแล้วจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยพัฒนาองค์กรหรือไม่	3.63	0.94	มาก	1

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการด้านการทบทวนหรือรายงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการพิจารณาการสั่งการว่าจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยในการพัฒนาองค์กรหรือไม่	3.49	0.90	ปานกลาง	7
มีทบทวนขั้นตอนและกระบวนการดำเนินโครงการ เป็นไปตามแผนการปฏิบัติที่ได้วางเอาไว้	3.55	0.99	มาก	4
มีการทบทวนการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินโครงการ ตามที่ได้วางแผนงานไว้	3.59	0.94	มาก	2
มีการทบทวนถึงกระบวนการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และยังไม่ได้นำผลการ	3.54	0.96	มาก	5
รวม	3.54	0.71	มาก	

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการควบคุม

สภาพการบริหารจัดการด้านการควบคุม	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น	3.46	0.98	ปานกลาง	3
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน เมื่อดำเนินการสำเร็จแล้วในแต่ละขั้นตอน	3.45	0.99	ปานกลาง	4
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงานตลอดทั้งโครงการ	3.54	1.02	มาก	1

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

สภาพการบริหารจัดการด้านการควบคุม	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวชี้วัดด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์	3.48	1.06	ปานกลาง	2
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานด้านผลผลิตของ โครงการที่เกิดขึ้นกับพระสอนศีลธรรมและนักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.45	1.02	ปานกลาง	5
รวม	3.47	0.83	ปานกลาง	

4.1.3 ผลการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผลปรากฏดังตาราง 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย(\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการสอน
ศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาการบริหารจัดการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการวิเคราะห์	3.09	0.62	ปานกลาง	1
ด้านการวางแผน	3.07	0.63	ปานกลาง	2
ด้านการสื่อสารองค์กร	2.98	0.73	ปานกลาง	5
ด้านการปฏิบัติการ	3.05	0.75	ปานกลาง	3
ด้านการดำเนินการ	3.02	0.68	ปานกลาง	4
ด้านการตรวจการ	2.94	0.73	ปานกลาง	6
ด้านการทบทวนหรือรายงานผล	2.88	0.71	ปานกลาง	8
ด้านการควบคุม	2.91	0.83	ปานกลาง	7
รวม	2.99	0.70	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวิเคราะห์

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการวิเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การวิเคราะห์ปัญหาในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน	3.08	0.89	ปานกลาง	8
การวิเคราะห์ปัญหาในด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการฯ	3.02	1.06	ปานกลาง	10
การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ ตั้งแต่ การจัดหาพระสอนฯ การอบรม การปฏิบัติ หน้าที่สอน การติดตามและประเมินผล การสรุปและ รายงานผลโครงการฯ	3.11	0.93	ปานกลาง	5
การวิเคราะห์ถึงปัญหาด้านผลผลิตกับพระสอน ศีลธรรมและนักเรียน	3.19	1.09	ปานกลาง	1
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	3.00	1.01	ปานกลาง	11
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.08	1.05	ปานกลาง	8
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนิน โครงการฯ การติดตามและประเมินผล การสรุปและ รายงานผลโครงการฯ	3.10	1.05	ปานกลาง	6
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลผลิตของ โครงการ ไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ตาม แผนงาน	2.98	0.98	ปานกลาง	12

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการวิเคราะห์	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การวิเคราะห์หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ เพื่อหาวิธีการพัฒนาหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	3.04	0.99	ปานกลาง	9
การวิเคราะห์บุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ เพื่อพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.12	1.12	ปานกลาง	4
การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาวิธีการจัดหาพระสอนฯ การอบรม การจัดส่งพระออกไปปฏิบัติหน้าที่ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ	3.17	1.03	ปานกลาง	2
การวิเคราะห์ผลผลิตกับพระสอนศีลธรรมและนักเรียน เพื่อหาวิธีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.09	0.97	ปานกลาง	7
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาโครงการในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย	3.08	1.04	ปานกลาง	8
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.17	1.03	ปานกลาง	2
การวิเคราะห์วิธีการพัฒนาการดำเนินโครงการ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ	3.14	1.08	ปานกลาง	3
การวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.02	1.01	ปานกลาง	10
รวม	3.09	0.71	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวางแผน

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการวางแผน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	3.02	1.06	ปานกลาง	6
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ	3.14	1.10	ปานกลาง	1
การระดมความคิดเห็นในการดำเนินโครงการ การ ติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผล โครงการ	2.97	1.05	ปานกลาง	8
การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการและ ขั้นตอนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน	3.14	1.02	ปานกลาง	1
การจัดทำแผนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในโครงการ	3.08	1.09	ปานกลาง	4
การจัดทำแผนการเรียนรู้ในการพัฒนาโครงการให้กับ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในโครงการ	3.02	1.00	ปานกลาง	6
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการศึกษาปัญหาร่วมกัน	2.99	1.06	ปานกลาง	7
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน	3.09	1.01	ปานกลาง	3
การจัดทำแผนปฏิบัติการในการหาแนวทางการพัฒนา ร่วมกัน	3.13	1.03	ปานกลาง	2
การจัดทำแผนปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการ พัฒนาโครงการ	3.07	1.10	ปานกลาง	5
รวม	3.07	0.77	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการสื่อสารองค์กร

ปัญหาการบริหารจัดการ ด้านการสื่อสารองค์กร	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการยึดหลักความจริงเมื่อสื่อสารระหว่างบุคลากรใน โครงการ	2.98	1.08	ปานกลาง	4
มีการยึดหลักการไม่เบียดเบียนเมื่อมีการสื่อสาร ระหว่างบุคลากร	2.91	1.13	ปานกลาง	5
มีการสั่งการโดยไม่ส่งผลกระทบต่อ หรือเป็นการใส่ร้าย บุคคลใดๆ	3.01	1.14	ปานกลาง	3
มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้ เกิดการพัฒนาโครงการ	2.91	1.17	ปานกลาง	5
การสื่อสารในองค์กรก่อให้เกิดความสามัคคี	3.06	1.09	ปานกลาง	1
องค์กรมีการสื่อสารกันด้วยคำอ่อนหวาน ด้วยความ สุภาพอ่อนโยน	2.98	1.08	ปานกลาง	4
มีการสื่อสารด้วยสาระหลักที่มุ่งประเด็น	3.03	1.09	ปานกลาง	2
รวม	2.98	0.90	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติการ

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการปฏิบัติการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการ ไม่ส่งผลกระทบบหรือก่อให้เกิดความ เสียหายแก่ผู้อื่น	3.08	1.10	ปานกลาง	2
บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดและสำเร็จอย่าง สมบูรณ์	3.00	1.09	ปานกลาง	5
บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่แสดงออกถึงความซื่อตรงต่อ องค์กร	3.06	1.05	ปานกลาง	3
บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ คือ ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึงไม่แสวงหาประโยชน์จากองค์กร	3.11	1.10	ปานกลาง	1
มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างซื่อตรง	3.03	1.09	ปานกลาง	4
มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กร	3.00	1.07	ปานกลาง	5
รวม	3.05	0.89	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการดำเนินการ

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีกระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ เกิดความเสียหายผู้อื่น	3.06	1.10	ปานกลาง	3
โครงการดำเนินการของโครงการไม่ส่งผลกระทบต่อ บุคลากรและบุคลากรไม่ก่อปัญหาต่อองค์กร	3.10	1.13	ปานกลาง	1
ผลการดำเนินโครงการทำให้พระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็น ตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้	3.00	1.07	ปานกลาง	6
ผลการดำเนินโครงการทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน	3.02	1.07	ปานกลาง	4
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรักและอุทิศตนเพื่อ ประโยชน์ของโครงการ	3.07	1.09	ปานกลาง	2
นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรักและอุทิศ ตนเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน	3.07	1.06	ปานกลาง	2
มีความระมัดระวังและพยายามงดเว้นการสื่อสารหรือ การปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร	2.99	1.06	ปานกลาง	7
มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากร	2.94	1.05	ปานกลาง	9
บุคลากรของโครงการงดเว้นอบายมุข ตั้งมั่นในการทำ ความดี ดำรงตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ	3.01	1.12	ปานกลาง	5

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
บุคลากรยึดมั่นในหลักและวิธีการสื่อสารองค์กร คือ ยึดหลักความจริง ความสามัคคี เจรจาด้วยคำไพเราะ อ่อนหวาน และเป็นประโยชน์	2.97	1.08	ปานกลาง	8
บุคลากรความยึดมั่นในหลักการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์	3.00	1.13	ปานกลาง	6
รวม	3.02	0.82	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการตรวจการ

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการตรวจการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีความระมัดระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในการสื่อสาร	2.96	1.14	ปานกลาง	5
มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร	2.94	1.08	ปานกลาง	7

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการตรวจการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยการสื่อสารและการประชุมร่วมกัน	2.94	1.10	ปานกลาง	7
มีความเพียรพยายามที่จะรักษาประโยชน์ที่เกิดขึ้นในองค์กร และให้บุคลากรในองค์กรได้รับประโยชน์นั้นด้วย โดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน	3.02	1.92	ปานกลาง	1
มีการระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร	3.01	1.08	ปานกลาง	2
มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร	2.97	1.18	ปานกลาง	4
มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยปฏิบัติตามหน้าที่ของตน	2.95	1.12	ปานกลาง	6
มีการส่งเสริมหรือมีนโยบายให้บุคลากรมีความพยายามรักษาทรัพยากรและผลประโยชน์ของโครงการ	2.94	1.15	ปานกลาง	7
มีการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	2.98	1.16	ปานกลาง	3
มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	2.91	1.17	ปานกลาง	8
มีการสำรวจความก้าวหน้าและการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	2.88	1.10	ปานกลาง	9
มีการร่วมมือกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาโครงการตามกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ	2.80	1.08	ปานกลาง	40
รวม	2.94	0.91	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการทบทวนหรือรายงาน

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการทบทวนหรือรายงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
มีการทบทวนแผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการปฏิบัติ ว่าแผนใดดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จ	2.92	1.06	ปานกลาง	2
มีการทบทวนและพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ	2.94	1.11	ปานกลาง	1
มีการทบทวนการสั่งการที่ได้ส่งไปแล้ว และพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการสั่งการ	2.88	1.11	ปานกลาง	5
มีการหรือการประชุมความร่วมมือที่ได้ดำเนินการไปแล้ว การประชุมความร่วมมือ	2.87	1.12	ปานกลาง	6
มีการพิจารณาแผนงานว่าเมื่อดำเนินการแล้วจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยพัฒนาองค์กรหรือไม่	2.91	1.13	ปานกลาง	3
มีการพิจารณาการสั่งการว่าจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยในการพัฒนาองค์กรหรือไม่	2.84	1.11	ปานกลาง	8
มีทบทวนขั้นตอนและกระบวนการดำเนินโครงการ เป็นไปตามแผนการปฏิบัติที่ได้วางเอาไว้	2.84	1.16	ปานกลาง	8
มีการทบทวนการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนินโครงการ ตามที่ได้วางแผนงานไว้	2.85	1.18	ปานกลาง	7
มีการทบทวนถึงกระบวนการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และยังไม่ดำเนินการ	2.90	1.14	ปานกลาง	4
รวม	2.88	0.91	ปานกลาง	

ตารางที่ 5.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาการบริหารจัดการการ
สอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการควบคุม

ปัญหาการบริหารจัดการด้านการควบคุม	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับ แผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น	2.87	1.16	ปานกลาง	4
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับ แผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน เมื่อ ดำเนินการสำเร็จแล้วในแต่ละขั้นตอน	2.90	1.15	ปานกลาง	3
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานในระดับ แผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติงานตลอดทั้ง โครงการ	2.93	1.15	ปานกลาง	2
กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวชี้วัดด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์	2.96	1.13	ปานกลาง	1
การกำหนดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์มาตรฐานด้านผลผลิตของ โครงการที่เกิดขึ้นกับพระสอนศีลธรรมและนักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.87	1.12	ปานกลาง	4
รวม	2.91	1.00	ปานกลาง	

4.1.4 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลปรากฏดังตาราง 6

ตารางที่ 6.1 แสดงความถี่ของปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวิเคราะห์

ปัญหา	f	ข้อเสนอแนะ	f
- ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน ขาดการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน	6	- วิเคราะห์โครงการอย่างสม่ำเสมอ หาแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน หาปัญหา/สาเหตุ เพื่อไม่ให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หาแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	12
- ปัญหาของพระสอนฯและโรงเรียน ความแตกต่างของพระสอนศิลปกรรมกับครูทั่วไป ในโรงเรียน จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ/ คุณวุฒิไม่เป็นไปตามกำหนด ยื่นสมัครแล้วไม่ได้รับการอบรม	5	- พิจารณาโครงการพระสอนศิลปกรรมให้เป็นโครงการคู่กับการศึกษาของไทย และการกำหนดเป็นแผนพัฒนาของชาติ ให้มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน - ควรหมั่นประชุมหารือ และวางแผนเพื่อการพัฒนาให้ - พระสอนศิลปกรรมควรเป็นแบบอย่างที่ดี - ควรเพิ่มศักยภาพการพัฒนาตามวุฒิการศึกษา - ควรให้มีการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ	3 1 11 5
- การจัดอุปกรณ์และค่าตอบแทนไม่สอดคล้องกับผู้เข้าอบรม	1	- ควรได้รับการพัฒนาในเรื่องหลักสูตร - ให้มีการจัดอบรมการจัดทำเอกสารแบบรายงาน - ให้มีการอบรมในการวิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุ/รวมทั้งการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน	5 2 1

ตารางที่ 6.2 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการวางแผน

ข้อเสนอแนะ	f
- ควรมีการวางแผนอย่างต่อเนื่องจะส่งผลดีต่อโครงการ	10
- การวางแผนการเรียนการสอนให้ไปในทิศทางเดียวกัน	8
- ทุกศูนย์ต้องส่งแผนงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริง	5
- มีการสมนาทุกปี	4
- พระสอนศิลปกรรมจะต้องมีการวางแผนคิดหาวิธีการสอนอยู่เสมอ ต้องทำแผนการสอน เพราะนั่นคือ เข้มทิศในการเดินทาง การวางแผนควรปรึกษาครูพี่เลี้ยงและฝึกทำเอง	4
- ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรแปลงแผนแม่บทพระสอนศิลปกรรมมาเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อง่ายต่อการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	4
- ควรมีการวางแผนและเขียนแผนอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ปี	4
- ควรจะมีคู่มือในการกำหนดแผนการเรียนรู้	4
- ควรมีการวางแผนการเรียนการสอนให้มีรูปแบบเดียวกัน	4
- การวางแผนในการอบรมควรมีการฝึกอบรมหลักสูตรเป็น 3 ระยะ ต่ำ กลาง สูง	3
- พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนต้องมีการระดมความคิดซึ่งสามารถดำเนินการโดยมหาวิทยาลัย	3
- เป้าหมายของการวางแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจของนักเรียน ดังนั้น วางแผนการสอนเน้นทางด้านความคิดและให้	3
- ผู้เรียนวิเคราะห์ เพื่อที่จะให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติได้	3
- มีการวางแผนร่วมกันระหว่างพระสอนศิลปกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3
- การวางแผนของโครงการถือว่าคืออยู่ในระดับใช้ได้ เพียงแต่การวางแผนโครงการพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ต้องนัดประชุมความคิดของพระสอนศิลปกรรมให้เสนอความคิดเห็นและการเรียนรู้	1
- วิธีการและแผนที่อยู่แล้ว ผู้ปฏิบัติตามแผนอาจยังไม่พร้อม หรือมีวิธีการของตัวเอง	1
- ควรมีแผนดำเนินงานที่จัดเป็นระบบไอทีที่สามารถตรวจเช็คได้	1

ตารางที่ 6.3 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการสื่อสารองค์กร

ข้อเสนอแนะ	f
- ควรมีการสื่อสารด้วยเอกสารและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว	15
- ควรสื่อสารตามความเป็นจริง	10
- ควรสื่อสารให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกันและไม่หล่อมล้ากัน	8
- สามารถติดต่อสื่อสารได้หลายช่องทาง	8
- การสื่อสารที่ดีที่สุดและเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน คือการสื่อสารที่นุ่มนวล ยึดหลักการ สอนของพระพุทธศาสนา	3
- ต้องมีอุปกรณ์การสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ และอธิบายความรู้ความคิดเห็น	3
- ควรมีการสื่อสารจากหลักความเป็นจริงโดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ๆ และแทรกข้อคิดเห็น ลงไปด้วย	3
- ผู้ดูแลศูนย์ครูพระแต่ละศูนย์ต้องสื่อสารกับพระสอนศีลธรรมทุกระบบ ด้วยการสร้าง เครือข่ายผู้ประสานงานให้มีเอกสารที่สำคัญต้องขึ้นออนไลน์ แจงให้ทราบด้วยคำพูดไพเราะ	1
- การสื่อสารตามหลักความเป็นจริงเพื่อยอมรับและปรับปรุงแก้ไขในข้อผิดพลาด	1
- ควรที่จะมีการออกสื่อสำเร็จรูป ที่สามารถนำไปสอนในสถานศึกษาได้ ทุกสถานศึกษา โดยที่ไม่มีปัญหาในสถานศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ	1
- ควรสื่อสารตามความเป็นจริง และเข้าใจง่ายในการปฏิบัติจริง ไม่ต้องมากไปด้วยสิ่งไม่เป็น สาระ ตรง ๆ เข้าใจได้ง่าย	1
- ควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนมากขึ้น	1
- การสื่อสารไปยังพระสอนศีลธรรมยังขาดเสถียรภาพในการติดต่อสื่อสาร	1

ตารางที่ 6.4 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะ	f
- ด้านปฏิบัติการเหมาะสมคืออยู่แล้ว ส่วนมากพระสอนศีลธรรม มีการเสียดายเป็นพื้นฐาน	12
- การสอนศีลธรรมต้องสอนหลักความเป็นจริงโดยไม่ถือเอาผลประโยชน์มาเป็นที่ตั้ง ควรมีความแตกฉานหัวข้อที่สอน	10
- การปฏิบัติงานเพื่ออุทิศให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตนเป็นหลัก	10
- ให้มีความรักในองค์กรและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	8
- การพูดจาสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน ใช้วาจาสุภาพในการพูดคุยกัน	8
- การปฏิบัติงานด้วยความเป็นกันเอง ไม่บังเบียดผู้อื่นและเอาเปรียบผู้อื่น- พระสอนศีลธรรมควรมีการสอนเพิ่มเติมให้เด็กนอกจากเวลาสอนปกติ - ควรให้พระสอนเสริม	65
ทักษะ คือ การศึกษามาก ๆ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	5
- ควรปฏิบัติตนให้มีคุณภาพ เป็นตัวอย่างที่ดี เสมอต้นเสมอปลาย	4
- ในการปฏิบัติงานควรให้มีคุณภาพ ไม่ถือเอาประโยชน์ส่วนตัว ควรยึดประโยชน์ส่วนรวม	3
- ต้องปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนาและหลักธรรมให้เกิดประโยชน์มีคุณภาพ	3
- การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมยังควรมียานพาหนะในการเดินทางไปให้ความรู้ นักเรียน	2
- การคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและเป็นไปในทางพระพุทธศาสนาโดยหลักการ รวมถึงสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาด้วย	2
- ดูแลศูนย์ครูพระทุกแห่งต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีการเบียดบังถือเอาประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นเจ้าของ รักและห่วงหาอาลัยแก่ชีวิต ทุมเททำงานอุทิศตนเพื่อ พระศาสนา โดยมีความพอเพียง มีวินัย สุจริต และจิตอาสา	1
- การปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม ต้องมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาใช้ หลักธรรมสั่งกวดัด ถ้อยทอดองค์ความรู้สู่ปฏิบัติจริง สำรวจความต้องการพระสอน	1

ตารางที่ 6.5 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ	f
- ให้ความสำคัญตรวจสอบความต้องการ นำผลสรุปจากการสำรวจมาสู่การปฏิบัติ ต้องมีความสอดคล้องกับแผนงาน และควรกำหนดงานร่วมกันกับสถานศึกษา และผู้ประสานงาน	4
- ควรมีการวางแผนการทำงานก่อนลงมือทำงาน และมีการวางแผนแบบมีระบบ การปฏิบัติงานยังช้า ควรดำเนินการวางแผนควรเป็นไปตามแผนแม่บทฯ และแผนสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสการนับถือศาสนา การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น	19
- พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องวางแผนการสอนมาล่วงหน้าและเสริมด้วยกิจกรรม และนำเหตุการณ์นอกห้องเรียนมายกตัวอย่างบ้าง และพัฒนาสรณะตนเองอยู่เสมอ	11
- ดำเนินการสื่อสารองค์กรและปฏิบัติการควรทำให้สม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา ไม่ให้มีจุดบกพร่องได้ สื่อสารตามเป็นจริง และการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนที่ได้รับผิดชอบ โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมและเจ้าหน้าที่ ควรติดต่อได้สะดวก มีการปรับขึ้นเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา	22
- สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นสื่อที่เข้าใจง่าย สามารถทำให้เด็กปฏิบัติตามได้ง่าย และเข้าใจไม่ยุ่งยาก	2

ตารางที่ 6.6 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการตรวจการ

ข้อเสนอแนะ	f
- ควรมีข้อกำหนดในการตรวจและมาตรฐานที่แน่นอนชัดเจนและทำความเข้าใจแก่พระ สอนศิลปกรรม ควรเน้นตรวจการเพื่อการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานอยู่เสมอ เช่น การส่งเสริม สนับสนุน การแสดงผลงาน ยกย่อง แสดงความยินดี ขยายผลงานให้กับสังคม	16
- ควรมีการตรวจระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้น ให้พระสอนศิลปกรรมมีส่วนแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น มีประธานแต่ละอำเภอคอยสอดส่องดูแลความเปลี่ยนแปลงของพระสอนศิลปกรรม และ ระงับเมื่อเกิดปัญหา สามารถตัดสินใจได้ ควรออกนิเทศติดตามเพื่อทราบปัญหาอย่าง สม่ำเสมอ และ ควรแก้ไขปัญหาคณะหน้าได้อย่างถูกต้อง และตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น มาแล้วเพื่อเป็นการปรับปรุงพัฒนาและระวังไม่ให้เกิดปัญหาเดิม ๆ ขึ้นมาอีก	15
- ควรมีการตรวจการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการสอน	7
- ควรมีการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ	4
- การเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการฯ ให้เป็นไปในด้านบวก เพื่อขจัดปัญหาความ ขัดแย้ง	3
- พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนควรมีการรักษาพยาบาลให้เหมาะสมกับสมณสาธูป การสอน ธรรมให้เด็กเยาวชนควรเข้มงวดกวดขันวิธีการสอน ทั้งปริกษา ประชุม หรือ เพื่อหาทาง ออกเกี่ยวกับวิธีการสอน รูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพและ	2

ตารางที่ 6.7 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านทบทวนหรือรายงาน

ข้อเสนอแนะ	f
- หลังการดำเนินงานควรมีสัมมนาใหญ่ปีละ 1 ครั้ง และมีการอบรมทบทวนการทำงานเป็นระยะทุก ๆ ปี	12
- ควรมีการสรุปแนวทางในแต่ละปีให้ครูพระสอนศีลธรรมได้รับทราบ	6
- หลังจากการปฏิบัติงานเสร็จแล้ว ควรทบทวนแผนงานและแผนการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการตรวจสอบตนเอง และทบทวนตามแบบแผน ตามความเป็นจริง	14
- ควรมีการให้ข้อมูลที่เป็นกลางทุกอย่างในปัญหาที่ต้องการทราบ	5
- ควรสรุปรายละเอียดให้ชัดเจนตามความเป็นจริง ว่า ยุทธศาสตร์ใดที่ดำเนินการแล้ว ประสบผลสำเร็จ ยุทธศาสตร์ใดไม่บรรลุผล	3
- ควรมีการทบทวนแผนการ วิธีการดำเนินงานในส่วนที่ยังขาดเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ	2
- การทบทวนเป็นสิ่งที่จำเป็นให้การปฏิบัติงาน คือ วัตถุประสงค์ เหตุและผลเข้าทางพระพุทธศาสนา	1

ตารางที่ 6.8 แสดงข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ด้านการควบคุม

ข้อเสนอแนะ	f
- ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในระยะสั้น ให้ชัดเจน และมีการพัฒนาปรับปรุง และนำไปสู่การพัฒนาครูพระในระยะยาวต่อไป	7
- ควรกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุม	5
- มีการสร้างมาตรฐานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เป็นมาตรฐานระยะยาว	4
- กำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน และตัวชี้วัดในชัดเจน	3
- มีการเรียนรู้ตามหลักสูตรและพัฒนาทุกปี	2
- ตัวชี้วัดระยะสั้นและระยะยาว จะเป็นความยั่งยืนของโครงการ	2
- ควรตั้งผลงานการสอนตรงตามเวลาที่กำหนด จำนวนพระสอนฯ ที่ได้รับมอบและนักเรียนที่เข้าสอน	2
- ควรกำหนดตัวชี้วัดหรือความยั่งยืนของโครงการฯ	2
- การกำหนดตัวชี้วัดที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้รับบริการจากโครงการฯ	2
- วางแผนปฏิบัติงาน ยกจากโครงการขึ้นสถานะสำนักงานพระสอนศีลธรรมฯ	1
- ควรออกบัตรประจำตัวพระสอนศีลธรรม สำหรับพระสอนให้ชัดเจน และมีการตรวจสอบว่าพระมีการทำงานจริงหรือไม่	1
- ควรให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ เช่น มีเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพที่มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้โครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืน มีสถานศึกษาทั่วประเทศ มีเกณฑ์มาตรฐานตามอัตลักษณ์วิถีพุทธ เป็นต้น	1

ภาคผนวก จ

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนที่ลือธรรม

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบและสาระสำคัญของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของรูปแบบ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

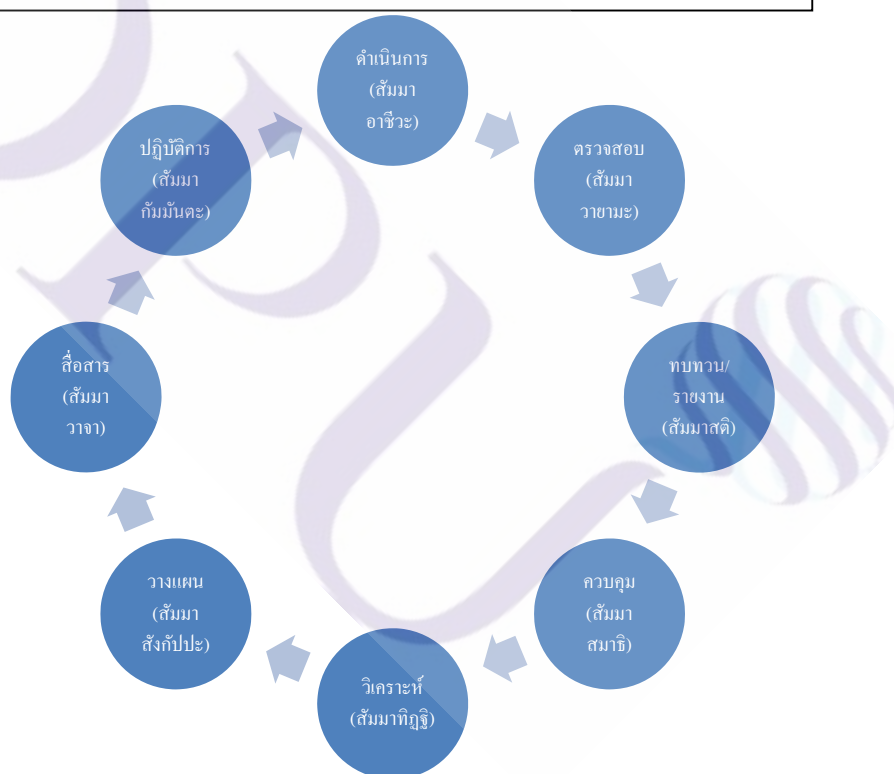
การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดขึ้นในสถานการณ์ทางการศึกษาของประเทศไทยที่มุ่งหวังให้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความสามารถทางการเรียนรู้ของนักเรียน กำหนดเป้าหมายของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะทางสังคม รวมถึงความมุ่งหวังให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม หลากหลายมาตรการที่จะกำหนดให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ภาครัฐทุ่มงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยสงฆ์มากกว่าปีละ 650 ล้านบาท เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

มองออกไปถึงการสอนศีลธรรมในต่างประเทศ ศาสนาที่ประชาชนในประเทศนั้น ๆ นับถือมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมตามหลักศาสนานั้น ๆ คือ (1) ศาสนาพุทธ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ประเทศสิงคโปร์ และเวียดนาม (2) ศาสนาคริสต์ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษ (3) ศาสนาอิสลาม ได้แก่ เนการาบรูไนดารุสซาลาม ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งในทุกประเทศมีการจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรมโดยยึดหลักศาสนาและหลักสากล เช่น หลักสันติภาพและเสรีภาพ ซึ่งหลักเหล่านี้แท้จริงแล้วมีอยู่ในศาสนา เพียงแต่บางประเทศยังไม่ให้ความสำคัญกับศาสนาเพียงพอ ยังขาดการนำหลักคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนามาเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้พร้อม ๆ ไปด้วยการประพฤติดี และมีคุณธรรมในใจ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 - 2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอน ฯ ไปสอนในโรงเรียน เฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 23,000 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาท การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2551 ที่ดำเนินการมาแต่เดิม ไป สนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับ ดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงาน ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่ สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว ประสานงานความร่วมมือ กับ 4 หน่วยงาน ได้แก่ (1) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มี ความต้องการพระสอนฯ (2) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแล โครงการ ฯ มาแต่เริ่มแรก (3) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนา จังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน (4) คณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าคณะภาค เจ้า คณะจังหวัด ปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากปี 2550 จนถึงปัจจุบัน ผ่านมาแล้ว 10 ปี ที่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมุมมองของการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรมการศึกษานานาชาติ ที่มีทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ พระภิกษุผู้ทำหน้าที่สั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา (ครูพระ) และมีเป้าหมายของการดำเนินงานของ งานสอนศีลธรรม คือ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ภาครัฐและประชาสังคมตั้งความหวังว่าจะ เป็นเด็กดีมีคุณธรรม โตขึ้นไปเป็นอนาคตของชาติ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาในการกำหนดเป้าหมายของงาน ปัญหาด้านบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาด้านงบประมาณ การดำเนินงานที่ยังไม่เป็นไปตามแผนงาน ปัญหาในการจัดการด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินงาน โดยเฉพาะที่ต้องมีการประสานงานระหว่างพระสอนศีลธรรม กับเจ้าหน้าที่โครงการ หรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับมหาวิทยาลัย รวมถึงผลการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และส่วนของการวิเคราะห์และการวางแผน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีรูปแบบในการบริหารจัดการ โดยการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการขึ้นมาใหม่ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 12 กรอบแนวคิดร่างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักพระพุทธศาสนา

1.1 แนวคิด ใช้การบริหารจัดการตามหลักทางสายกลาง ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานสอนศีลธรรม ได้แก่

1) การวิเคราะห์ (สัมมาทิฐิ) วิเคราะห์ 4 ประเด็น ตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ (1) วิเคราะห์ปัญหา (ทุกข์) แท้จริงแล้วทุกข์คืออะไร ทุกข์ส่วนไหน อะไรที่เป็นทุกข์ เป็นต้น (2) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) อะไรที่ทำให้เกิดความทุกข์ ต้นสายปลายเหตุอยู่ที่ไหน (3) วิเคราะห์การพัฒนา (นิโรธ) ความไม่มีทุกข์ หรือภาวะไร้ปัญหาเป็นอย่างไร สุขที่แท้จริงเป็นอย่างไร การพัฒนาที่ไม่สิ้นสุดจะเรียกว่าพัฒนาหรือไม่ และ (4) วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา (มรรค) หาวิธีดำเนินการเพื่อให้ถึงความสุข ซึ่งก็คือ ทางสายกลาง

2) การวางแผน (สัมมาสังกัปปะ) วางแผน 3 ระดับ ได้แก่ (1) แผนความคิด (จินตมยปัญญา) คือความรู้ที่เกิดจากความคิด ความคิดที่ทำให้เกิดแผนการทำงาน เป็นแผนที่มาจากประสบการณ์ทำงาน (2) แผนการเรียนรู้ (สุตมยปัญญา) ความรู้ที่ได้มาจากการฟัง ดังนั้น การแผนความคิดที่ดีต้องมีการแลกเปลี่ยน และฟังเหตุผลของกันและกัน และ (3) แผนปฏิบัติการ (ภาวนามยปัญญา) ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นความรู้จริง รู้ถูกจริง รู้ผิดจริง มีตนเองเป็นพยาน จึงนำไปสู่แผนการปฏิบัติของงานสอนศีลธรรม หน่วยงาน และระดับบุคคล

3) การสื่อสารงานสอนศีลธรรม (สัมมาวาจา) สื่อสารงานสอนศีลธรรมด้วยวิธีการสื่อสารที่ไม่ผิด ที่บัณฑิตหรือผู้รู้ ผู้มีปัญญา ไม่คิดเทียบ 5 ประการ ได้แก่ สื่อสารเฉพาะความจริง (สัจจะ) สื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ (อัตถะ) สื่อสารให้ถูกเวลาและสถานที่ (กาลเทศ) สื่อสารด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน (มธุราวาจา) และสื่อสารด้วยความรักเมตตาต่อกัน (เมตตา)

4) การปฏิบัติการ (สัมมากัมมันตะ) ปฏิบัติงานในงานสอนศีลธรรมด้วยการตั้งหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ในใจ 3 ประการ ได้แก่ มีความรักในงานสอนศีลธรรมและเพื่อนร่วมงาน สละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์งานสอนศีลธรรม และอยู่ในงานสอนศีลธรรมด้วยความเป็นเจ้าของ

5) การดำเนินการ (สัมมาอาชีวะ) ดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกรอบดำเนินงาน 3 ประการ ได้แก่ ยึดแผนงานในการดำเนินงาน ยึดหลักการสื่อสารงานสอนศีลธรรมในการดำเนินงาน และยึดหลักปฏิบัติการในการดำเนินงาน

6) การติดตามและตรวจสอบ (สัมมาวายามะ) ตรวจสอบการดำเนินการ 4 วิธี ได้แก่ ตรวจสอบเพื่อเฝ้าระวังปัญหาที่ยังไม่เกิด (สังวรปธาน) ตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้นนั้น (ปทานปธาน) ตรวจสอบหาแนวทางพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ (ภาวนापธาน) และตรวจสอบการพัฒนาที่ได้ดำเนินการพัฒนาแล้ว (อนุรักษนาปธาน)

7) ทบทวนและปรับปรุง (สัมมาสติ) ทบทวนการดำเนินการหรือรายงานผลการดำเนินงาน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ทบทวนแผนงานและรายงานผลการวางแผน ทบทวนการสื่อสารและรายงานผลการสื่อสารงานสอนศีลธรรม และทบทวนการปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติ

8) ควบคุมและรายงาน (สัมมาสมาธิ) ควบคุมและรายงานผลการดำเนินการด้วยการกำหนดมาตรฐานและสร้างตัวชี้วัด ทั้ง 3 ระยะ การดำเนินการ ได้แก่ การควบคุมและรายงานระยะสั้น (ชั่วคราว) การควบคุมและรายงานระยะยาว และการควบคุมและรายงานตลอดการดำเนินการ

1.2 วัตถุประสงค์ รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ทั่วไป ได้แก่

(1) เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในสังคม โดยใช้หลักคำสอนทางศาสนา และบุคลาการของพระพุทธศาสนา

(2) เพื่อให้ให้นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้พร้อมทั้งความรู้และความประพฤติปฏิบัติ ตามแนวคิด เก่ง ดี มีสุข

(3) เพื่อสนองนโยบายการศึกษาของชาติ จนกลายมาเป็นนโยบายศึกษาที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้”

2) วัตถุประสงค์เฉพาะ ได้แก่ เพื่อให้การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ

(1) มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ทุกขั้นตอน

(2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการสอนศีลธรรม และออกปฏิบัติหน้าที่สอนด้วยความภาคภูมิใจ

(3) มหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรม

ส่วนที่ 2 สาระสำคัญของรูปแบบและองค์ประกอบการบริหารจัดการ

2.1 ระบบการบริหารจัดการ การบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีวิธีการดังต่อไปนี้

2.1.1 การวิเคราะห์ นำหลักอริสัจ 4 มาใช้ในการวิเคราะห์ โดย

1) วิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม โดยให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

ใน ระดับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์ / ปัจจัยการบริหารจัดการของการบริหาร คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป / ขั้นตอนของการดำเนินการของงานสอนศีลธรรม คือ ขั้นตอนการวางแผนงานสอนศีลธรรม ขั้นตอนการสื่อสารงานสอนศีลธรรม หรือขั้นตอนการปฏิบัติการ / ผลผลิตที่งานสอนศีลธรรมได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ

2) วิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ปัญหาในองค์ โดยหาสาเหตุที่ทำให้การบริหารจัดการไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ / สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นใน การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป / สาเหตุของปัญหาการดำเนินการของงานสอนศีลธรรมว่าเกิดจากขั้นตอนใด เกิดจากขั้นตอนการวางแผนงานสอนศีลธรรม เกิดจากขั้นตอนการสื่อสารงานสอนศีลธรรม หรือเกิดจากขั้นตอนการปฏิบัติ / สาเหตุที่ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลผลิตที่งานสอนศีลธรรมที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายเอาไว้ ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ โดยการตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงานด้วยการสร้างมาตรฐานที่ครอบคลุมเป้าหมายทุกด้าน

3) วิเคราะห์ถึงการพัฒนางานสอนศีลธรรม คือ การลดหรือแก้ไขปัญหา และการพัฒนา โดย วิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามสภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม แล้วจึงกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เช่น ผู้บริหารหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์มีเป้าหมายคือสร้างพระสอนที่มีคุณภาพตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ และพระสอนเหล่านั้นได้ปฏิบัติงาน

สอนอย่างเต็มที่ส่งผลให้เกิดศีลธรรมขึ้นกับนักเรียน / การพัฒนางานสอนศีลธรรมด้วยปัจจัยการบริหารจัดการของการบริหารจัดการงานสอนศีลธรรมให้มีความพร้อมในการดำเนินการ / การพัฒนางานสอนศีลธรรมตามขั้นตอนของการดำเนินการ และผลผลิตตามเป้าหมายทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อกำหนดเป้าหมายในระยะสั้นและระยะยาว ต่อไป

4) วิเคราะห์หาวิธีดำเนินการแก้ไขหรือลดปัญหา หรือการพัฒนางานสอนศีลธรรม โดยกำหนดสภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานสอนศีลธรรม พิจารณาการดำเนินการในอดีตที่ผ่านมา สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แล้วจึงกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานต่อไป ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว / หาวิธีการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกัน โดยมีเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมที่ได้กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวนั้น / กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการให้เป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนางานสอนศีลธรรม คือ วางแผนของงานสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกันตามปัจจัยการบริหารจัดการของการบริหาร โดยมีเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมเป็นแผนผังความคิด ระดมสมองจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นจัดทำแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนกำหนดวิธีการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และมีมาตรฐานตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานที่ครอบคลุมด้านงานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป และกำหนดผลผลิตของงานสอนศีลธรรม โดยการตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุม และรายงานผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดแต่ละด้าน

2.1.2 การวางแผน นำหลักปัญญา 3 คือ กระบวนการทำให้เกิดปัญญา ได้แก่

1) แผนระดับความคิด คือ การจัดทำแผนผังความคิดของงานสอนศีลธรรม และหน่วยงาน โดยกำหนดกรอบสภาพแวดล้อมของโครงการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย กรอบปัจจัยการบริหารจัดการและการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของงานสอนศีลธรรม กรอบการดำเนินการและกำหนดขั้นตอนการดำเนินการให้ชัดเจน และกำหนดผลผลิตของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีมาตรฐานตัวชี้วัด ที่สามารถชี้วัดผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้

2) แผนระดับการเรียนรู้ คือ การนำเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมมาศึกษาหาแนวทางพัฒนาหรือนำพางานสอนศีลธรรมให้ไปถึงเป้าหมายร่วมกัน โดยศึกษา เรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จหรือพัฒนางานสอนศีลธรรมไปสู่เป้าหมายได้ ปัจจัยการบริหารจัดการของงานสอนศีลธรรมทั้งภายในและภายนอก ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของงานสอนศีลธรรมให้สำเร็จหรือล้มเหลว แล้วกำหนดแผนการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการอย่างคุ้มค่า เรียนรู้แผนการดำเนินการของงานสอนศีลธรรม ทบทวน และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินการ และศึกษาเรียนรู้ถึงผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน และผลผลิตที่เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม

3) แผนระดับการปฏิบัติ โดย สร้างแผนงานด้านวิชาการหรือการบริหารงาน วิชาการให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายของงานสอนศีลธรรม แผนงานด้านบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคลให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย และนำพาวงศ์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย แผนงานด้านงบประมาณหรือการบริหารงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด และสร้างแผนงานทั่วไปหรือการบริหารงานทั่วไป ในการนำวัสดุ ครุภัณฑ์ มาใช้ดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.1.3 การสื่อสารงานสอนศีลธรรม คือ การพูด การเขียน การประชาสัมพันธ์ และการสั่งการจากระดับบนลงล่าง ซึ่งในที่นี้เน้นระบบการสื่อสารเฉพาะบุคคล (Individual Approach) ให้บุคลากรในโครงการมีพฤติกรรมทางการสื่อสาร ดังนี้

1) การสื่อสารด้วยความจริง โดยทำความเข้าใจและชี้แจงภายในโครงการ ถึงสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และผลผลิตโครงการตามความเป็นจริง

2) สื่อสารเพื่อให้เกิดความสามัคคี โดยภายในโครงการมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนานาโครงการ

3) สื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจต่อการแก้ไขปัญหา และร่วมกันพัฒนาโครงการ

4) สื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม เสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อโครงการ

5) เมื่อสื่อสาร มีใจที่ประกอบด้วยเมตตา เอื้อเฟื้อ เกื้อหนุน กันและกัน

2.1.4 การปฏิบัติการ คือ พฤติกรรมในการทำงานเฉพาะบุคคล ตามหลักกายกรรม 3 ได้แก่

1) ปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนกัน โดยหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานสอนศีลธรรมที่กำหนดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อส่วนงานอื่น ๆ หรือบุคลากร ในมหาวิทยาลัย การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งบประมาณ และการบริหารทั่วไปของงานสอนศีลธรรมต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินการของงานสอนศีลธรรมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปฏิบัติงานด้วยมุ่งหวังผลผลิตของโครงการทั้งปริมาณ และคุณภาพเกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ปฏิบัติด้วยความซื่อตรง โดยยึดแนวทางปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย บริหารจัดการปัจจัยการบริหารจัดการตามแผนที่ได้วางเอาไว้ ปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงาน ทั้งด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ และบริหารทั่วไป ประเมินผลผลิตของการดำเนินงานตามความเป็นจริง

3) ปฏิบัติด้วยความเป็นเจ้าของ คือ ให้ความร่วมมือกับงานสอนศีลธรรม โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ร่วมกันกำหนดหลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมวางแผนการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการ ร่วมกันดำเนินโครงการตามแผนที่ได้วางเอาไว้ ตามส่วนงานของตนที่รับผิดชอบ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ และให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากที่สุด

2.1.5 การดำเนินการ คือ ลำดับ ขั้นตอน วิธีการ ที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่

1) ดำเนินงานตามแผนงาน โดยยึดแผนงานที่ได้วางแผนเอาไว้ ซึ่งมหาวิทยาลัย ดำเนินการตามแผนระดับความคิดที่ได้กำหนดกรอบไว้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ปัจจัยการ

บริหารจัดการ การดำเนินการ และผลผลิต จากนั้นดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ข้างต้น และดำเนินการแผนปฏิบัติการตามกรอบการบริหารจัดการโครงการ ทั้ง 4 ด้าน

2) ดำเนินงานสื่อสารงานสอนศิลปกรรม คือการยึดหลักการ วิธีการสื่อสาร โดยสื่อสารงาน 4 ด้าน ทั้งวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไป ตามแผนที่ได้วางไว้จริง สร้างการมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไป สร้างสังคมการสื่อสารหรือวัฒนธรรมการสื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อให้โครงการพระสอนศิลปกรรมดำเนินการจนเกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) ดำเนินการด้วยวิธีปฏิบัติการและแผนปฏิบัติ โดยบริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ปฏิบัติงานด้วยปลอดภัย ไม่รู้สึกอึดอัด หรือเสียผลประโยชน์ ปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ปฏิบัติงานด้วยความรักในงานสอนศิลปกรรม มุ่งหวังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.6 การติดตามและตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ทั้งในระดับแผนงาน การสื่อสาร และปฏิบัติการ ว่าเป็นอย่างไร ลักษณะของการติดตามและตรวจสอบได้แก่

1) การเฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหา โดยระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนของโครงการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไป การเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารภายในงานสอนศิลปกรรม และเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้แล้ว

2) การขจัดปัญหาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยปรับปรุง แผนงานที่ไม่สอดคล้องกับปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวางแผน ประชุมหารือ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เพื่อขจัดปัญหาในการสื่อสาร การทบทวนแผนงานอยู่เสมอ และดำเนินงานตามขั้นตอนและแผนงานที่วางไว้ เพื่อลดและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3) หาช่องทางการพัฒนาการดำเนินงาน โดยศึกษาสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการอยู่เสมอ เพื่อวางแผนพัฒนาโครงการให้ดีขึ้น

ศึกษาแผนงานของโครงการ ทั้งงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติอยู่เสมอ พร้อมทั้งชี้แจงแผนงาน หลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ การปรับปรุงแผนงาน โดยมีเป้าหมายที่สูงขึ้น และผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

4) รักษามาตรฐาน โดยสร้างตัวชี้วัดแผนการดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และการบริหารทั่วไป สร้างตัวชี้วัดการดำเนินงานตามแผนด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และการบริหารทั่วไป และสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และการบริหารทั่วไป ตลอดจนตัวชี้วัดเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับผลผลิตของงานสอนศิลปกรรม

2.1.7 การทบทวนและปรับปรุงผล

- 1) การทบทวนและปรับปรุงผลตามแผนการดำเนินงาน โดย
 - ทบทวนและปรับปรุงแผนงานที่ดำเนินการแล้ว
 - ทบทวนและปรับปรุงแผนงานที่กำลังดำเนินการอยู่
 - รายงานแผนงานที่ยังไม่ดำเนินการ หรือไม่สามารถดำเนินการได้
 - รายงานแผนงานที่ได้ปรับปรุง แก้ไขแล้ว
- 2) การทบทวนและปรับปรุงการผลสื่อสารงานสอนศิลปกรรม โดย
 - รายงานการสื่อสาร การมอบหมายงาน หรือสั่งการที่ได้ดำเนินการแล้ว
 - ทบทวนการสื่อสาร การมอบหมายงาน หรือสั่งการที่กำลังดำเนินการอยู่
 - รายงานการสื่อสาร การมอบหมายงาน หรือสั่งการที่ไม่สามารถดำเนินการได้
 - ทำความเข้าใจและเปลี่ยนการสื่อสาร การมอบหมายงาน หรือการสั่งการด้วยแผนงานที่ปรับปรุงแล้ว
- 3) การทบทวนและปรับปรุงผลการปฏิบัติ โดย
 - ทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดำเนินการไปแล้ว
 - ทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินการอยู่

- รายงานการปฏิบัติงานที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนงานได้
- รายงานการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้ปรับปรุงแล้ว

2.1.8 การควบคุมและรายงาน เป็นการสร้างมาตรฐานการดำเนินงาน

- 1) การควบคุมและรายงานระยะสั้น โดยกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของแผนงานย่อย การสื่อสาร และการปฏิบัติตามแผนงานย่อย และกำหนดมาตรฐานการสื่อสารและการปฏิบัติในแต่ละแผนงานย่อย ตามกิจกรรมหรือโครงการย่อย
- 2) ควบคุมและรายงานระยะยาว โดยกำหนดตัวชี้วัดโดยใช้ระยะเวลา เช่น ตัวชี้วัดเป็นไตรมาส หกเดือน หรือ หนึ่งปี และกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานตามระยะเวลา
- 3) การควบคุมและรายงานแบบถาวร โดยกำหนดตัวชี้วัดทั้งหมดของแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติ และสร้างมาตรฐานการปฏิบัติตลอดโครงการ

2.2 องค์ประกอบในการบริหารจัดการ องค์ประกอบของงานในการบริหารจัดการการสอน ศิลธรรมในสถานศึกษาพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

2.2.1 สภาพแวดล้อมของงานสอนศิลปธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการพระสอนศิลปธรรมในโรงเรียน เพื่อเสนอไปยังรัฐบาล เป็นการรายงานผลของโครงการในปีที่ผ่านมาและเสนอผลที่คาดว่าจะได้รับในปีปัจจุบัน การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายดังกล่าวซึ่งทำให้เกิดการสอนศิลปธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจะต้องส่งรายงานผลการดำเนินโครงการ และเสนอของบประมาณการดำเนินโครงการในแต่ละปีด้วย

1) การกำหนดหลักการของโครงการ ในการดำเนินโครงการประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ คือ (1) ความต้องการในการแก้ไขสภาพปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในสังคม (2) ความต้องการให้นักเรียนเก่ง ดี มีสุข (3) การตอบรับนโยบายการศึกษาของชาติ จนกลายมาเป็นนโยบายศึกษาที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้”

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ คือ (1) สนองนโยบายการศึกษาของชาติ และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนของชาติ (2) พัฒนาพระสอน

ศีลธรรมตามมติรัฐบาลที่ได้สนับสนุนงบประมาณ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ตามจำนวนที่กำหนดไว้ (3) เพื่อให้เด็กนำหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จนลดปัญหา และเป็นนักเรียนที่มีความเก่ง ดี และมีความสุข

3) เป้าหมายของโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) คุณภาพ การวิจัย อบรม ส่งเสริมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ให้นักเรียนได้รับเอาศีลธรรมไปปฏิบัติ ให้มีคุณภาพตามความคาดหวังตามนโยบายการศึกษา (2) ปริมาณ พระสอนศีลธรรมไปสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศอย่างเพียงพอ

2.2.2 ปัจจัยการบริหารจัดการของโครงการหรือทรัพยากรการบริหารจัดการ

1) บุคลากร ได้แก่ คณะกรรมการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คณะกรรมการ แบ่งออกเป็น 3 คณะ ได้แก่

ก. คณะกรรมการอำนวยการ

ข. คณะกรรมการดำเนินโครงการ

ค. คณะอนุกรรมการประจำโครงการย่อย หรือกิจกรรมในโครงการ

คณะกรรมการแต่ละคณะมีอำนาจหน้าที่ องค์กรประกอบ การสรรหา และคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ก. คณะกรรมการอำนวยการ

1. อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการอำนวยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1.1 กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและประสานร่วมกับรัฐบาลระดับสูง

1.2 พิจารณาอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา ช่วยเสนอแนะการจัดหางบประมาณเพิ่มเติม

1.3 กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน คณะอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม

1.5 ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินการทำงานของผู้บริหารระดับสูงโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2. องค์ประกอบ คณะกรรมการอำนวยการประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย สมเด็จพระราชาคณะฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย ฝ่ายละอย่างน้อย 1 รูป, เจ้าคณะภาค ๑ - ๑๘ มหานิกายและธรรมยุต, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, เลขธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงฆ์, รองอธิการบดีทุกฝ่าย, รองอธิการบดีวิทยาเขตทุกวิทยาเขต, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, อธิบดีกรมการศาสนา, ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, ผู้แทนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, บุคคลภายนอกที่มีความเหมาะสมจำนวนไม่เกิน 5 คน

2.3 คณะกรรมการและเลขานุการ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และรองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมเป็นกรรมการและผู้เลขานุการ

3. การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ คณะกรรมการอำนวยการมีทั้งการเชิญผู้เหมาะสมโดยไม่มีรางวัล คณะกรรมการโดยตำแหน่ง และการสรรหา คัดเลือก ว่าจ้าง ตามคุณสมบัติที่ระบุเฉพาะตำแหน่ง

4. คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นพระภิกษุ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร การศึกษาอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้มิจิตเสียดต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ข. คณะกรรมการดำเนินโครงการ

1. อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินโครงการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1.1 จัดทำแผนพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัย

1.2 จัดทำกรอบจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายของโครงการเป็นรายปี และติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

1.3 กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการของโครงการให้เป็นตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

1.4 ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอำนวยการมอบหมาย

2. องค์ประกอบ คณะกรรมการดำเนินงานประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายบริหารหรือวิชาการ เป็นประธาน รองอธิการบดี คณะบดี ผู้อำนวยการสำนักงาน รองผู้อำนวยการสำนักงาน เลขานุการเจ้าคณะภาค ตามที่คณะกรรมการอำนวยการเห็นสมควรให้ดำรงตำแหน่งกรรมผู้แทนจากหน่วยงาน ได้แก่ แม่กองธรรมสนามหลวง แม่กองบาลีสนามหลวง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีรองผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่โครงการเป็นกรรมการและผู้เลขานุการ อีกจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน

3. การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ มีทั้งการเชิญผู้เหมาะสมโดยไม่มี การจ้าง คณะกรรมการ โดยตำแหน่ง และการสรรหา คัดเลือก ว่าจ้าง ตามคุณสมบัติที่ระบุเฉพาะ ตำแหน่ง

4. คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นพระภิกษุ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร การศึกษาอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้มิมีจิตเสียดต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ค. คณะอนุกรรมการประจำโครงการย่อย หรือกิจกรรมในโครงการ

1. อำนาจหน้าที่ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมที่ได้กำหนด ให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงาน สรุป และรายงานผลไปยังคณะกรรมการดำเนินงาน เช่น คณะอนุกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรม คณะอนุกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลพระสอนศีลธรรมประจำปี เป็นต้น

2. องค์กรประกอบ ให้ผู้อำนวยการสำนักงาน โครงการพระสอนศีลธรรมเป็นประธาน ให้รองผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ เป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนกรรมการอื่นให้คณะกรรมการดำเนินงานเห็นสมควรเลือก แต่งตั้ง และจำนวน ที่เหมาะสม

3. การสรรหาและการได้มาซึ่งคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการดำเนินโครงการพิจารณา เห็นชอบ และแต่งตั้ง

4. คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมกับ โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ เป็นเรื่องๆ เข้าใจวัฒนธรรมงานสอนศีลธรรม เป็นผู้มีจิตเสียสละต่อสาธารณชน และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ

ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม รองผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรม ผู้อำนวยการ ต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นพระภิกษุ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ด้านการบริหารการศึกษาอย่างดีเยี่ยม มีวุฒิการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นผู้มีจิตเสียสละต่อสาธารณชน และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองผู้อำนวยการต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปริญญาโท เป็นผู้มีจิตเสียสละต่อสาธารณชน และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ก. ผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรม

1. อำนาจหน้าที่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1.1 รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม และงานอื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย

1.2 เสนอแนะการบรรจุแต่งตั้ง และการบริหารงานบุคคลในเรื่องอื่น รวมทั้งพิจารณาความดีความชอบบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สำนักงาน โครงการพระสอนศีลธรรม ตลอดจนการให้ความเห็นและอนุมัติ รับรองพระสอนศีลธรรมที่เห็นสมควรให้เป็นพระสอนศีลธรรม

1.3 จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร และพระสอนศีลธรรม

1.4 จัดทำมาตรฐานคุณภาพภาระงาน กำหนดภาระงาน และเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับบุคลากร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และประเมินคุณภาพพร้อมทั้งจัดทำรายงาน

2. การสรรหาและการได้มาซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม โดยความเห็นชอบ และแต่งตั้งของคณะกรรมการอำนวยการ

3. คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน

3.1 เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะงานการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา เป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.2 เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการการศึกษา มีคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา

3.3 มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน

3.4 มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์

3.5 มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ และมีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

ข. รองผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรม

1. อำนาจหน้าที่ของรองผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นอำนาจหน้าที่รองผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม และงานอื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรมมอบหมาย
 - 1.2 ให้ความเห็นความดีความชอบบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม ตลอดจนการให้ความเห็นและอนุมัติ รับรองพระสอนศีลธรรมที่เห็นสมควรให้เป็นพระสอนศีลธรรม
 - 1.3 จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร และพระสอนศีลธรรม
 - 1.4 จัดทำมาตรฐานคุณภาพภาระงาน กำหนดภาระงาน และเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับบุคลากร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และประเมินคุณภาพพร้อมทั้งจัดทำรายงาน
2. การสรรหาและการได้มาซึ่งรองผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรม โดยการเสนอแนะของผู้อำนวยการ และความเห็นชอบของคณะกรรมการดำเนินงาน แต่งตั้งโดยคณะกรรมการ
3. คุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ดังนี้
 - 3.1 เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการการศึกษา มีคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา
 - 3.2 มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน
 - 3.3 มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์
 - 3.4 มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ และมีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

ค. **เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ** ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสำนักพระสอนศีลธรรม ในส่วนกลาง ศูนย์ประสานงานในวิทยาเขต วิทยาลัย และห้องเรียนจังหวัด และศูนย์ประสานงานเจ้าคณะจังหวัด เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยและเป็นพนักงานจ้างของมหาวิทยาลัย การสรรหาหรือการได้มาซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ โดยการรับสมัครและเปิดสอบตามอัตราตำแหน่งที่กำหนด คือ นักวิชาการการศึกษา และตำแหน่งอื่นที่มีความจำเป็นเฉพาะทาง การรับสมัครและสอบเป็นไปตามระเบียบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ

1. มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในตำแหน่งงานที่ระบุ
2. มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน
3. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดทำเอกสารของโครงการ
4. มีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์
5. มีความสามารถติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์
6. มีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ พระภิกษุที่ได้สมัครเข้ามาเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ผ่านการคัดเลือกด้วยคุณสมบัติ ได้ผ่านการอบรม ได้มีการจัดส่งพระสอนศีลธรรมนั้น ไปยังสถานศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ได้ปฏิบัติงานสอน และส่งรายงานการสอนประจำเดือน และรายปี และมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งใดแห่งหนึ่งได้ทำสัญญาจ้างรายปี จะทำสัญญาจ้างทั้งสองมหาวิทยาลัยไม่ได้ พระสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นพระภิกษุ
2. มีวุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
3. วุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอกหรือเทียบเท่า หรือได้เปรียญธรรม 3 ประโยค

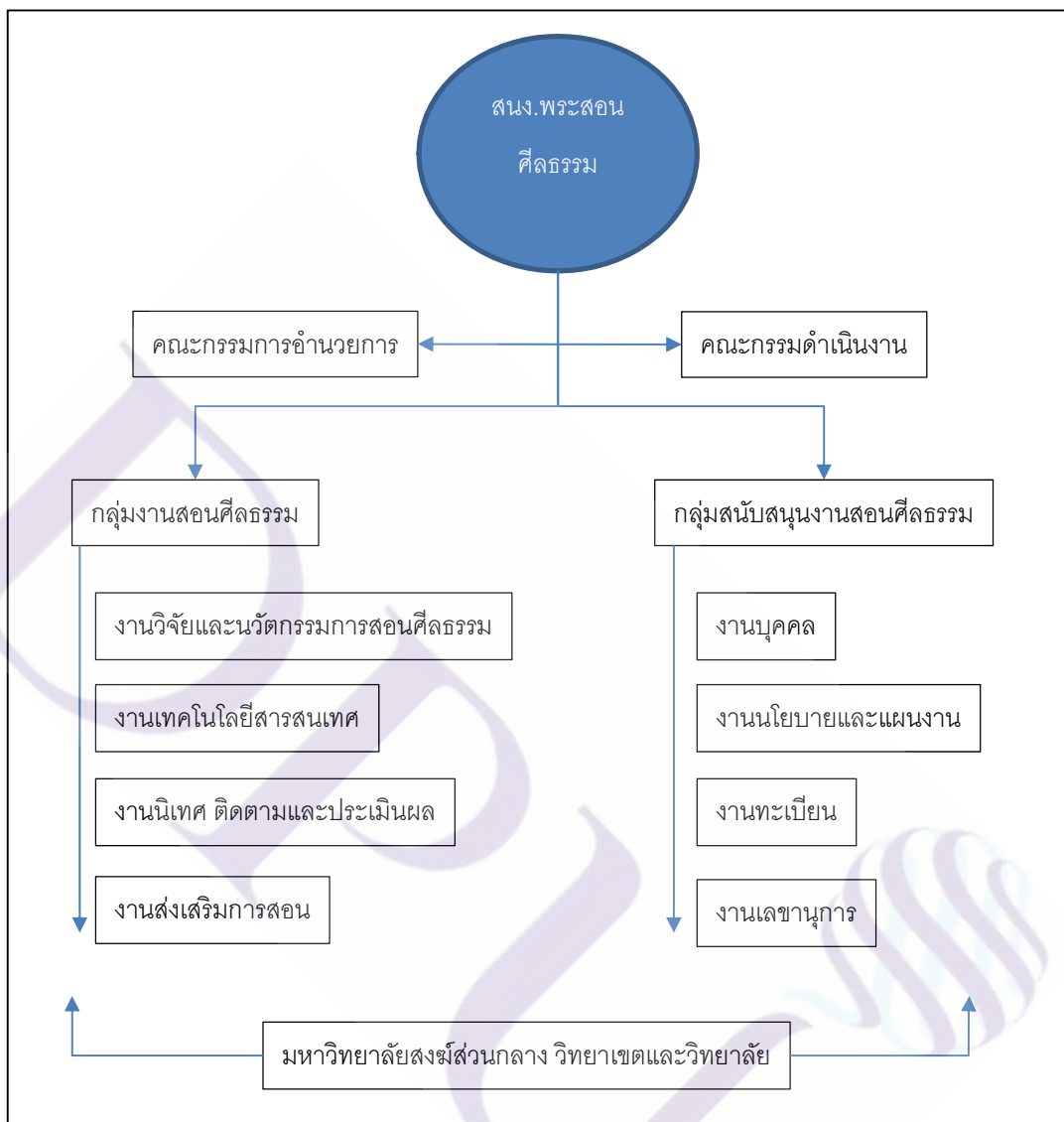
ขึ้นไป

4. เป็นผู้มีความดีเสียสละต่อสาธารณะ และเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. มีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์

6. มีความเมตตาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล
7. มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีความตั้งใจในการทำงาน

การแบ่งส่วนงานและโครงสร้างการบริหาร

1) การแบ่งส่วนงาน ภาระงานหลัก ๆ ของพระสอนศีลธรรม คือ การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งส่วนงานได้ 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มงานสอนศีลธรรม ได้แก่ กลุ่มงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการสอนศีลธรรม กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผล กลุ่มส่งเสริมการสอน (2) กลุ่มสนับสนุนงานสอนศีลธรรม ได้แก่ กลุ่มงานบุคลากร กลุ่มนโยบายและแผนงาน และงานเลขานุการฯ ซึ่งปรากฏดังแผนภาพแสดงการแบ่งส่วนงานการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ภาพประกอบ 6 ร่างการแบ่งส่วนงานและโครงสร้างการบริหาร

รายละเอียดภาระงาน ดังนี้

ก. งานบุคคล มีหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่

1. จัดทำแผนงานด้านงานบุคคล ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
2. การอบรมและพัฒนาบุคลากร

เทคโนโลยี

3. จัดทำข้อและบันทึกข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลบุคลากรร่วมกับงาน

4. การจัดสวัสดิการสำหรับพระสอนศีลธรรม

5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น

6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ข. งานแผนและนโยบาย

1. วางแผนการใช้งบประมาณตามนโยบายผู้บริหาร

2. จัดทำ เผยแพร่ และถ่ายทอดนโยบายผู้บริหาร

3. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับกลุ่มงานอื่น ๆ

4. จัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

5. จัดทำค่าของงบประมาณประจำปี

6. จัดหางบประมาณสนับสนุนงานตามความเหมาะสม

7. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น

8. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ค. งานทะเบียน

1. จัดทำทะเบียนพระสอนศีลธรรม

2. ตรวจสอบรายงานการสอน

3. ทำบัญชีเบิกจ่ายนิตยภัตและค่าพาหนะ

4. บันทึกและรายงานผลการเบิกจ่าย ไปยังงานแผนและนโยบาย

5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น

6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

ง. งานเลขานุการ

1.. รับผิดชอบการออกหนังสือติดต่อส่วนงานหรือหน่วยงานอื่น ๆ

2. จัดเก็บหนังสือเข้า-ออก

3. งานสารบัญของโครงการ
 4. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
 5. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย
- จ. งานวิจัยและนวัตกรรมการสอนศิลปกรรม
1. จัดทำแผนงานด้านการวิจัย
 2. จัดหา/จัดจ้าง หรือจัดทุนด้านการวิจัย
 3. พัฒนานวัตกรรม/สื่อการสอนด้านศิลปกรรม
 4. ร่วมกันฝ่ายเทคโนโลยี จัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์
 5. สนับสนุนเครือข่ายงานของพระสอนศิลปกรรม
 6. จัดทำ/สร้าง/และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปกรรม
 7. จัดทำสื่อความรู้ด้านงานวิจัยในชั้นเรียนแก่พระสอนศิลปกรรม
 8. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
 9. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย
- ฉ. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
1. จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ
 2. ให้ความรู้เกี่ยวกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แก่พระสอนศิลปกรรม
 3. จัดทำฐานข้อมูลพระสอนศิลปกรรม
 4. ตรวจสอบ/ติดตาม/ผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสอนศิลปกรรม
 5. จัดทำสื่อออนไลน์
 6. จัดทำห้องเรียนออนไลน์/ห้องสมุดออนไลน์
 7. ควบคุมและรายงานดูแลเว็บไซต์ของโครงการ
 8. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
 9. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย
- ช. งานนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

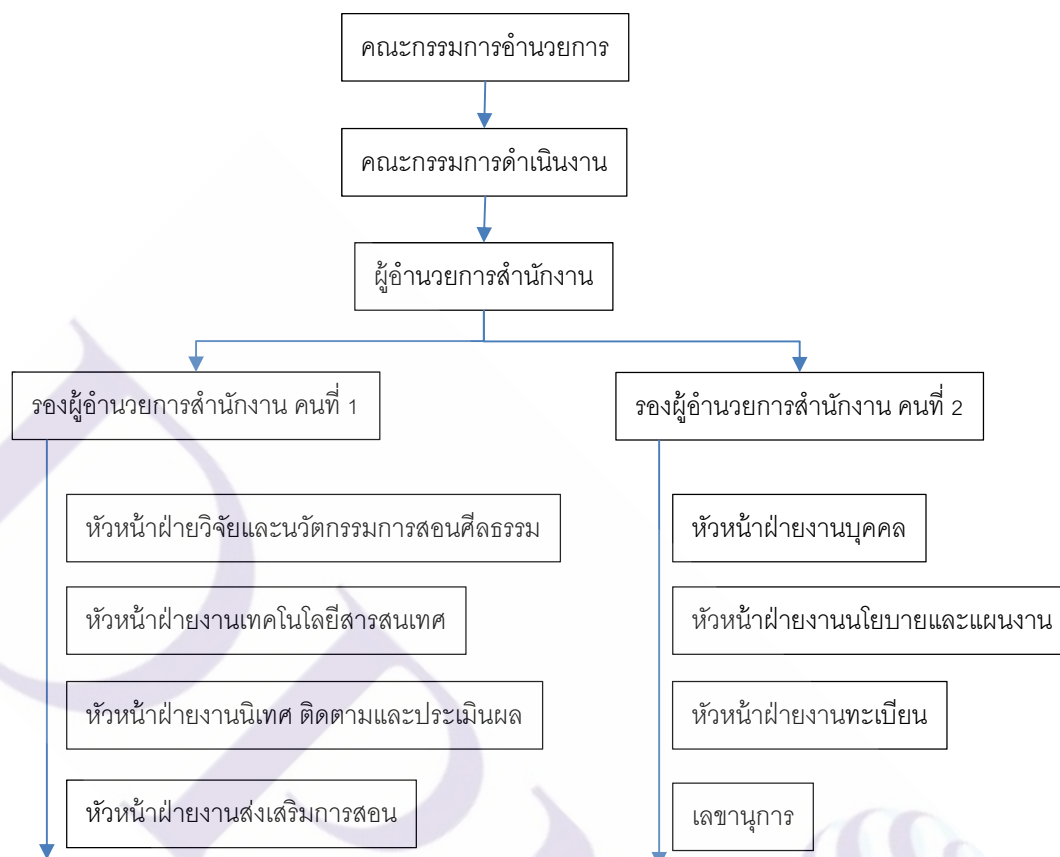
1. วางแผนงานการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
2. จัดนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
3. สรุปและรายงานผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผล
4. ให้ความรู้ด้านการประเมินผลการสอนแก่พระสอนศีลธรรม
5. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
6. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

๗. งานส่งเสริมการศึกษา

1. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับกลุ่มงานอื่น
2. รับผิดชอบงานอื่นที่มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมอบหมาย

โดยสรุปโครงสร้างการบริหารจัดการที่กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความสอดคล้องใน
การบริหารจัดการ ปรากฏดังภาพ

โครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม

ภาพประกอบ 7 ร่างโครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม

2) **งบประมาณ** ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับการจัดการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แหล่งที่มาของงบประมาณ

(1) เงินงบประมาณจากรัฐ ซึ่งเป็นงบที่รัฐให้การสนับสนุน เป็นงบประมาณหลักในการบริหารจัดการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสามารถนำงบประมาณนั้นมาบูรณาการให้สอดคล้องกับงานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) เงินรายได้ของมหาวิทยาลัย เป็นงบที่มหาวิทยาลัยจัดสรรและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการได้มาและการใช้จ่ายเป็นไปตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

(3) เงินรายนอกงบประมาณ เป็นเงินที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อการจัดการสอน ศิลธรรมจากเอกชน งานสอนศิลปกรรมชุมชน งานสอนศิลปกรรมเอกชน งานสอนศิลปกรรมวิชาชีพ สถาน ประกอบการ สถาบันศาสนา สถาบันทางสังคมอื่นๆ

3) วิชาการ ได้แก่ หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรนั้น ได้แก่ หลักสูตรพระพุทธศาสนา หลักสูตรอบรมและ พัฒนาพระสอนศิลปกรรม และหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. งานวิชาการสำหรับนักเรียน

1) หลักสูตร ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2553) เนื้อหาการสอนศิลปกรรมกำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความ แตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

โดยได้กำหนดสาระศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม ภายใต้แนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายในการนำหลักธรรม คำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยม ที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ไว้ 2 ข้อ คือ (1) รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึด มั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (2) เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศา สนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

2) กระบวนการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกระบวนการ เรียนรู้ ให้ยึดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศิลปกรรม ดังนี้

- ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยแบ่งเนื้อหาสาระตามระดับชั้นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

- ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

- จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

- จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3) สื่อการเรียนรู้ การจัดทำสื่อการเรียนรู้มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

- จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

- เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

- ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

- ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

- กำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

4) กิจกรรมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนจริง และสอนตามสาระการเรียนรู้วิชาแกนกลางพระพุทธศาสนา สีกอบรมคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ห่างไกลอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติด สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายคณะสงฆ์ อีกทั้งส่งเสริมค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ ยังช่วยอบรม ทิวสอบธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการผลักดันสนับสนุนโรงเรียนสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ โดย

- การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน

- จัดทำแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

- วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงอย่าง
สม่ำเสมอ

- วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
- ตรวจสอบเครื่องให้มีคุณภาพ สำหรับใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้
- รายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ข. งานวิชาการสำหรับพระสอนศีลธรรม

1) หลักสูตรพระสอนศีลธรรม แบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง หลักสูตรแต่ละระดับมีการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถ และสอบวัดผล เพื่ออบรมในระดับที่สูงขึ้นไป

(1) หลักสูตรระดับต้น วัดอุประสงค์ เพื่อให้พระภิกษุที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการสอนศีลธรรม และการปรับคุณวุฒิให้เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จนสามารถใช้วุฒิเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้

(2) หลักสูตรระดับกลาง เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ได้มีความชำนาญในการสอนศีลธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนศีลธรรม ถ่ายทอดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระสอนศีลธรรมรุ่นใหม่ได้

(3) หลักสูตรระดับสูง เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ได้มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนศีลธรรมสู่เยาวชน เป็นผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นนักวิจัยและพัฒนาด้านศีลธรรมสู่เยาวชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาความรู้ความสามารถพระสอนศีลธรรม ให้มีความพร้อมและมีการจัดระดับความชำนาญด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนี้

- จัดอบรมให้ความรู้
- ปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงาน
- ส่งผลงานเข้าพิจารณา จัดแสดง หรือถ่ายทอด

3) สื่อการเรียนรู้ คู่มือพระสอนศีลธรรมระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

4) กิจกรรมการเรียนรู้ โดยการอบรม วัดผล และประเมินผล

5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตาม

เกณฑ์ที่กำหนด

ค. งานวิชาการสำหรับเจ้าหน้าที่

1) หลักสูตรเสริมทักษะความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และหลักสูตรเฉพาะอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่และบุคลากร ได้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน เช่น การอบรมให้ความรู้ในด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรม การอบรมความรู้การจัดทำระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

2) กระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดอบรมและสัมมนา

3) สื่อการเรียนรู้ คู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่พระสอนศีลธรรมประจำปี

4) กิจกรรมการเรียนรู้ การอบรมและสัมมนา

5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4) งานบริหารทั่วไป ได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ ด้วย

การบริหารจัดการ แบ่งได้ดังนี้

ก. มหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง สถานที่ที่เหมาะสม และตั้งอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงนักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไป มีการจัดบรรยากาศ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและพระสอนศีลธรรมที่มาติดต่อประสานงานอย่างเหมาะสม ควรมีสถานที่ที่สามารถจัดประชุมได้อย่างน้อย 20 คน 1 แห่ง มีวัสดุและครุภัณฑ์ที่สำคัญ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร โต๊ะทำงาน อุปกรณ์สำนักงาน ที่เหมาะสมและเพียงพอแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

ข. วิทยาเขตและวิทยาลัย สถานที่ที่เหมาะสม และจัดให้อยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของวิทยาเขตหรือวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยสงฆ์แต่ละแห่งนั้น การจัดสถานที่ควรมีห้องอย่างน้อยหนึ่งห้อง อยู่ในส่วนที่เข้าถึงได้ง่าย เพราะมีเวลาที่พระสอนศีลธรรมเข้ามาติดต่อประสานงาน สามารถเดินทางมาได้โดยสะดวก มีการจัดเก้าอี้และโต๊ะสำหรับการเขียนเอกสาร จัดทำแผนผังการบริหารจัดการ นโยบาย ยุทธศาสตร์และเป้าหมาย ให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ มีจัดทำขั้นตอนการติดต่อเกี่ยวกับเอกสาร จะสามารถช่วยให้การทำงานของเจ้าหน้าที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ค. สำนักงานเจ้าคณะ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอ เป็นศูนย์ติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าคณะหรือผู้ที่เจ้าคณะมอบหมายให้เป็นผู้ติดต่อประสานงาน

ง. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานที่ที่พระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้พระสงฆ์ที่เป็นพระสอนศีลธรรมเป็นบุคลากรของสถานศึกษานั้นด้วย มีห้องสำหรับให้ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยะ เป็นต้น

2.2.3 ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

งานสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการดำเนินงานภายใต้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนั้น การดำเนินโครงการในแต่ละปีจะต้องมีขั้นตอนกำหนดไว้ให้ครอบคลุมโครงการย่อยหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดค่าของงบประมาณและการนำเสนอผลการดำเนินงานต่อรัฐบาล สิ่งจะต้องมีประกอบสำคัญ ได้แก่

แผนใช้จ่ายงบประมาณ

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนใช้จ่ายงบประมาณ (1) เพื่อวิเคราะห์งานที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว งานที่ต้องทำต่อเนื่องมากกว่าหนึ่งปี และงานที่ต้องพัฒนาต่อไปในอนาคต (2) เพื่อนำเสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณ และเสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ในปีถัดไป (3) เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สาระของการจัดทำ คือ เสนอแผนการใช้จ่ายงบประมาณในปีถัดไป

วิธีการ

- วิเคราะห์โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ว่าโครงการหรือกิจกรรมใดที่ดำเนินการแล้วเสร็จในปีเดียว (ปีงบประมาณที่ดำเนินการนั้น) เช่น โครงการอบรมและพัฒนาการใช้ระบบฐานข้อมูลสำหรับพระสอนศีลธรรมเก่า เป็นต้น งานใดที่เป็นงานต่อเนื่อง เช่น งานพัฒนาเครือข่ายพระสอนศีลธรรม งานมหกรรมวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม เป็นต้น งานใดที่ต้องทำซ้ำ เช่น การอบรมพระสอนศีลธรรมที่สมัครใหม่ การส่งพระสอนศีลธรรมออกสอน ตลอดจนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอน เป็นต้น

- จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการก่อนหลัง

- จัดทำสาระของโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการดำเนินโครงการ งบประมาณและการเบิกจ่ายงบประมาณ และผลที่คาดว่าจะได้ สิ่งสำคัญที่สุดของการจัดทำสาระของโครงการหรือกิจกรรม

- เมื่อจัดพิมพ์เสร็จแล้ว นำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อรับทราบและให้ความเห็น

สรุปการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

วัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณในปีงบประมาณนั้น เพื่อทบทวนความคุ้มค่าในการลงทุน

สาระสำคัญ คือ สรุปค่าใช้จ่ายของปีงบประมาณ เพื่อนำเสนอมหาวิทยาลัย และส่งรายงานผลการใช้งบประมาณไปยังรัฐบาล

วิธีการ

- นำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการก่อนหลัง มาสรุป โครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จสิ้นแล้ว โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องในปีถัดไปและยังต้องใช้งบประมาณเพิ่ม และโครงการที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้

- จัดทำสรุปผลการใช้จ่ายงบประมาณแต่ละ โครงการหรือกิจกรรม
จากนั้นนำ ผลสรุปแต่ละ โครงการหรือกิจกรรม

- จัดทำข้อชี้แจงกรณีการใช้จ่ายงบประมาณไม่ตรงตามแผนการใ้
จ่ายที่ได้กำหนดไว้ หรือการใช้จ่ายงบประมาณที่เกิดกว่าที่กำหนดไว้ ที่มาของงบสนับสนุน เป็นต้น

- เสนอแนวโน้มนการใช้จ่ายงบประมาณ ปัจจัยที่จะส่งผลใ้
งบประมาณคลาดเคลื่อน ไม่ตรงตามแผนการใ้จ่ายงบประมาณที่กำหนดไว้

- จัดทำสรุปที่สมบูรณ์ นำเสนอคณะกรรมการดำเนินงาน
คณะกรรมการอำนวยการ และรัฐบาลตามลำดับไป

สรุปผลการดำเนินงานประจำปี

วัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ วิเคราะห์ปัญหา
อุปสรรค ข้อจำกัด ผลดี และโอกาสในการพัฒนาโครงการต่อไป (2) เพื่อนำเสนอผลการดำเนิน
โครงการประจำปีงบประมาณ

สาระสำคัญ คือ ผลการดำเนิน โครงการในภาพรวม และผลดำเนิน โครงการหรือ
กิจกรรมย่อย ในแต่ละ โครงการหรือกิจกรรม เช่น รายงานผลการจัดอบรมพระสอนศีลธรรมประจำปี
รายงานผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลประจำปี รายงานผลการเบิก-จ่าย ค่านิยภัตรและค่าพาหนะ
ของพระสอนศีลธรรม เป็นต้น

วิธีการ

- นำรายงานผลการดำเนิน โครงการย่อยหรือกิจกรรมมาสรุป ตาม
หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่งมีทั้งผลดีและ
ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป

- ทำรายงานผลการดำเนิน โครงการประจำปี เสนอคณะกรรมการ
ดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการ และรัฐบาล ตามลำดับไป

2) การเตรียมความพร้อมผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

งานสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการเชิญบุคลากรและบุคคลจากภายนอกมหาวิทยาลัยเข้าเป็นคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการ คณะอนุกรรมการ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณจึงจำเป็นต้องมีการประชุมสามัญประจำปีของคณะกรรมการ ซึ่งดำเนินการดังนี้

โครงการสัมมนาผู้บริหารและบุคลากรประจำปี

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการ (2) เพื่อรับทราบแนวทางและนโยบายการดำเนินงาน (3) เพื่อทำข้อตกลงความร่วมมือของส่วนงานต่าง ๆ (4) เพื่อพบปะ และสร้างความสัมพันธ์อันดีของงานสอนศิลปกรรม

สาระสำคัญ (1) นำเสนอหรือรายงานผลการดำเนินงาน (2) ร่วมกันวางแนวทางและนโยบายการทำงาน (3) เพื่อรับทราบปัญหาและร่วมกันวางแนวทางแก้ไขปัญหา (4) รับรองผลการดำเนินงาน

วิธีการ

- วิเคราะห์วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประชุมสัมมนาบุคลากรประจำปี งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ บุคลากรที่เข้าร่วมประชุมสัมมนา สถานที่ในการจัดประชุมสัมมนา วันเวลาที่เหมาะสมในการจัด เอกสารเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงาน นำปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดครั้งที่ผ่าน ๆ มา หาแนวทางป้องกัน

- จัดทำโครงการประชุมสัมมนาบุคลากรประจำปี โดยละเอียด และมีความสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานประจำปี

- รายงานผลการประชุมและสัมมนา

- จัดทำนโยบายและถ่ายทอดนโยบายผู้บริหาร

- ถ่ายทอดตัวชี้วัดแผนยุทธศาสตร์ระดับโครงการ ระดับส่วนงาน และ

ระดับบุคคล

3) การสรรหาและพัฒนาพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้พระสอนศีลธรรมเพียงพอตามที่กำหนดไว้ในแผน
งบประมาณ และคัดเลือกพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ความสามารถ ไปสอนในสถานศึกษา จึงต้องมี
การสรรหาและพัฒนาพระสอนศีลธรรม

สาระสำคัญ คือ การจัดหาพระสอนศีลธรรม

วิธีการรับสมัครพระสอนศีลธรรม

- วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ กล่าวคือ พระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ยังไม่
ครบจำนวน ขาดความรู้ความสามารถด้านการสอน ยังไม่กระจายครอบคลุมทุกโรงเรียน เนื่องจากพระ
สอนศีลธรรมส่วนใหญ่อยู่ในตัวเมือง ออกสอนต่างอำเภอต้องมีค่าใช้จ่ายมาก พระที่อยู่ต่างอำเภอ ถิ่นที่
ไกลตัวเมือง มีระดับการศึกษาไม่ตรงตามเกณฑ์ แนวทางและวิธีการพัฒนาและแก้ไขปัญหา กล่าวคือ
ส่งเสริมคุณวุฒิการศึกษาของพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดห่างไกลจากตัวอำเภอหรือสำนักเรียน โดยเปิด
หลักสูตรเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ จัด
ค่าพาหนะสำหรับพระสอนศีลธรรมที่เดินทางไกล เป็นต้น

- ระดมความเห็นจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม
ตลอดจนครูและผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น สังเคราะห์และสรุป นำ
ความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนรู้ และวางแผนพัฒนาร่วมกัน กล่าวคือ วางแผนกระจายความ
ต้องการของสถานศึกษา โดยการเพิ่มช่องทางให้สถานศึกษาสามารถเข้ามาติดต่อแจ้งความต้องการพระ
สอนศีลธรรม แจ้งประชาสัมพันธ์ให้เจ้าคณะทุกระดับได้ให้ความร่วมมือเชิญชวนให้พระภิกษุเข้ามา
เป็นพระสอนศีลธรรม จากนั้นวางแผนเป้าหมายในแต่ละปีในการเพิ่มปริมาณ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบ
ประมาณพระภิกษุที่อยู่ในประเทศแล้วสามารถให้บรรลุตามจำนวนได้

- ประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมไปยังเจ้าคณะ
ระดับต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกติดประกาศอย่างชัดเจน มอบให้เจ้าหน้าที่งานที่รับผิดชอบ
ดำเนินการรับสมัครตามประกาศ โดยมีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

วิธีการคัดเลือกและประกาศผล

- ฝ่ายงานบุคคลคัดเลือกพระภิกษุที่ตามเกณฑ์ที่ได้ประกาศไว้ ประกาศผลการคัดเลือกผ่านเว็บไซต์ และช่องทางอื่น รวมถึงการแจ้งผ่านเบอร์โทรศัพท์ที่ได้กรอกข้อมูลไว้

- ดำรวจพระสอนศีลธรรมที่สมัครเข้ามาใหม่ทั่วประเทศ เพื่อกำหนดการอบรม และสำรวจจำนวนพระสอนศีลธรรมในสังกัดมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง ส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัย

วิธีการจัดอบรมและพัฒนาศัภษา

- จัดทำข้อมูลพระสอนศีลธรรมประจำปี กำหนดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่สมัครเข้ามาใหม่ และพระสอนศีลธรรมเก่า กำหนดจำนวนการอบรมไม่ควรมากจนเกินไป โดยพิจารณาจากสถานที่และความเหมาะสม ซึ่งไม่ควรเกินจำนวน 200 รูป ต่อครั้ง

- กำหนดพื้นฐานในการเข้าอบรมอาจแบ่งตามพื้นที่จังหวัด กระจายการอบรมไปทุกภูมิภาค ให้ครอบคลุม ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง อาจทำ MOU ร่วมกัน จัดอบรมในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่พิเศษ เช่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

- กำหนดตารางการอบรม พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาก่อนเปิดเรียนในเทอมการศึกษาแรก ดังนั้น การทำโครงการจึงต้องเริ่มทำตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ คือ ในเดือนตุลาคม ให้นำผลการรับสมัครเข้าเป็นพระสอนศีลธรรมในปีที่ผ่านมา กับแผนการเพิ่มจำนวนของพระสอนศีลธรรมในปีปัจจุบัน เพื่อคาดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่จะเข้ามาเพิ่มได้อย่างแม่นยำ

- ในกรณี การสัมมนาพระสอนศีลธรรมเก่าทั่วประเทศ ต้องให้พระสอนศีลธรรมเก่าที่มีความพร้อม เข้ามานำเสนอวิธีการสอน สื่อการสอน ตลอดจนเครือข่ายและการดำเนินการสอน เป็นต้น และในการจัดควรจัดที่มหาวิทยาลัยส่วนกลาง

- เนื้อหาการจัดอบรมควรเป็นไปตามหลักสูตรการอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรม โดยจัดแบ่งตามกลุ่มของพระสอนศีลธรรมในแต่ละระดับ ทั้งพระสอนศีลธรรมเก่าและใหม่

- เมื่อดำเนินการจัดอบรมแล้ว สรุปผลการจัดอบรม และจัดทำรายงานการอบรม นำเสนอไปยังผู้บริหาร และคณะกรรมการ

- ประกาศรายชื่อพระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถ ประจำปี รวมถึงให้พระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรมเตรียมเอกสารเพื่อทำสัญญาจ้างรายปี

- จัดทำระบบฐานข้อมูลรองรับการสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ให้สามารถกระจายการสอนได้ทุกโรงเรียนที่ร้องขอและติดต่อเข้ามา

วิธีการทำสัญญาจ้าง

- จัดทำสัญญาจ้าง ทั้ง 2 ฝ่าย คือ มหาวิทยาลัยกับพระสอนศีลธรรม ระบุเป็นค่าตอบแทนการสอนเดือนละ 2,000 บาท ค่าพาหนะ 500 บาท พร้อมทั้งระบุข้อบังคับอื่น ๆ ที่ควรทราบ

- พระสอนศีลธรรมมีสถานะเป็นลูกจ้างรายปีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่นเดียวกับบุคลากรอื่น

วิธีการรายงานผลการพัฒนาพระสอนศีลธรรม

- ในการทำงานทุก ๆ ขั้นตอน ให้มีการตรวจสอบแผนการทำงานที่ได้กำหนดไว้ ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เป้าหมายที่สำเร็จนั้นเป็นไปตามตัวชี้วัดหรือไม่ การทำงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการหรือไม่

- รายงานผลการคัดเลือกและจัดอบรมพระสอนศีลธรรมประจำปี รายงานผลการใช้งบประมาณ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนในปีต่อไป

- มีการทบทวนปัญหาในการทำงานแต่ละขั้นตอน ว่าการคัดเลือกและจัดอบรมนั้น มีปัญหาที่แผนการดำเนินงาน หรือการสื่อสาร การประสานงาน หรือปัญหาในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน

- ใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดการทำงาน ผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินผลความสำเร็จของงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

4) การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเมื่อผ่านการอบรมและได้ทำสัญญาจ้างกับมหาวิทยาลัยแล้ว ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเคร่งครัด และเสมอต้นเสมอปลาย ไม่สร้างความเดือนร้อนให้กับวัด มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาที่ตนเองไปปฏิบัติหน้าที่สอน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ พระสอนศีลธรรมไม่ไปสอนตามที่กำหนดไว้ แต่ให้โรงเรียนเซ็นรับรองการสอนตามตารางสอนที่ทางโรงเรียนออกให้ ซึ่งสร้างความไม่สบายใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ปัญหาพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนเดียวกันเกินกว่าจำนวนที่ต้องการ ส่งผลให้กระจายการทำงานสอนไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน ความไม่เข้าใจในระบบราชการของพระสอนศีลธรรม ปัญหาความร่วมมือกับสถานศึกษา สาเหตุนั้นเกิดจากตัวของพระสอนศีลธรรมที่ขาดความวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติงานสอน ขาดความเสียสละ จริงใจ และไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง และสาเหตุหนึ่งที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่โครงการซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ามาก ไม่สามารถติดตามการสอนได้ทุกรูป ในส่วนของพระสอนศีลธรรมเจอปัญหาการได้รับเงินตอบแทนนิคภัตต์ล่าช้า และบางรูปไม่ได้รับค่าตอบแทน

การพัฒนาและแก้ไขปัญหา ต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กระตุ้นจิตสำนึกการเสียสละ สร้างเครือข่ายการทำงาน ให้มีทุก ๆ ระดับ ทั้งระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โครงการให้การสนับสนุนเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้เครือข่าย สร้างเครือข่ายต้นแบบ เป็นต้น วิธีปฏิบัติดังนี้

วิธีการส่งพระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน

- มหาวิทยาลัยสงฆ์พิจารณาความประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในการสอนแต่ละโรงเรียน ว่าโรงเรียนที่จะไปทำการสอนนั้น มีพระสอนศีลธรรมสอนอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ จำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนหรือความต้องการของโรงเรียนหรือไม่ โดยจัดทำแผนการปฏิบัติงานสอน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการสอน

- จัดทำตารางปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในแต่ละเดือน ได้แก่ การกำหนดส่งรายงานการสอนประจำเดือน เป็นต้น

- ความร่วมมือโครงการกับสถานศึกษา โดยมหาวิทยาลัยเปิดช่องทางการติดต่อให้กับสถานศึกษาได้ติดต่อ และรายงานผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม โดยการจัดทำเป็นเอกสารของโครงการสำหรับสถานศึกษา

- มหาวิทยาลัยจัดทำเอกสารส่งพระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานสอน

วิธีการรายงานผลการสอน

- โครงการพระสอนศีลธรรมต้องมีแบบฟอร์มการรายงานผลการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม และแบบรายงานผลการสอนสำหรับโรงเรียนได้ประเมินผลการสอนเป็นรายเดือน ให้จัดทำทั้งแบบฟอร์มเอกสารและเอกสารออนไลน์ ซึ่งสามารถส่งเอกสารออนไลน์มายังโครงการพระสอนศีลธรรมได้

- กำหนดส่งแบบฟอร์มรายงานการสอนภายในสัปดาห์แรกของเดือนถัดไป ตัวอย่าง ส่งรายงานการสอนของเดือนพฤษภาคม ให้ส่งแบบฟอร์มรายงานการสอนภายในสัปดาห์แรกของเดือนมิถุนายน เป็นต้น

- จัดทำแบบฟอร์มตัวอย่าง เพื่อลดปัญหาการจัดทำรายงานการสอนไม่ถูกต้อง ครบถ้วนตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

- จัดเก็บแบบรายงานการสอนทั้งระบบออนไลน์ และเอกสาร อย่างเป็นระบบ

วิธีการเบิกจ่ายค่านิตยภัตรรายเดือน

- เจ้าหน้าที่ประจำวิทยาเขต วิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ส่วนกลางที่รับผิดชอบการเบิก-จ่าย ค่าตอบแทน ทำการตรวจสอบเอกสารรายงานการสอนของพระสอนศีลธรรม

- จ่ายค่าตอบแทน ควรจ่ายเป็นรายเดือน เพื่อให้สอดคล้องกับคำเสนอของงบประมาณสนับสนุน

- ให้จ่ายค่าตอบแทนการสอนภายในเดือนถัดไป ด้วยระบบบัญชี

ธนาคาร

- จัดเก็บเอกสารและบันทึกการเบิกจ่าย

วิธีการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

- ให้ตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในการเบิก-จ่ายงบประมาณ ว่าเกิดขึ้นในระดับแผนงาน หรือการสื่อสาร การติดต่อกับฝ่ายต่าง ๆ หรือ เกิดขึ้นการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมหรือเจ้าหน้าที่

- รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ ผลการดำเนินงาน และรายงานปัญหาการเบิก-จ่ายงบประมาณ เพื่อการปรับปรุงและวางแผนในปีถัดไป

- ทบทวนตัวชี้วัดมาตรฐาน เพื่อประเมินผลความสำเร็จในงานเกี่ยวกับการรายงานผลการสอนและการจ่ายค่าตอบแทนผลการสอน

5) การติดตามและประเมินผลรายปี

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการควบคุมและรายงานคุณภาพการดำเนินงานเชิงประจักษ์ นอกจากรายงานการสอนที่พระสอนศีลธรรมส่งมาในแต่ละเดือนแล้ว การนิเทศ คือ ให้คำแนะนำด้านการสอนกับพระสอนศีลธรรมเป็นสิ่งที่ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมได้มีความเข้าใจในงานสอนศีลธรรม รวมถึงการได้ออกตรวจเยี่ยมสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่พระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติงานด้วย

เพื่อแก้ไขปัญหาการนิเทศ ติดตามและประเมินผล เช่น การไม่สามารถออกนิเทศได้ทุกรูป สาเหตุด้วยความจำกัดในบุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรม การออกนิเทศไม่ได้ รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้เกิดขึ้นเพราะ พระสอนศีลธรรมบางรายไม่ได้ปฏิบัติงานสอน

สาระสำคัญ ประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วิธีการการนิเทศและออกติดตาม ประเมินผล

- วิเคราะห์จำนวนพระสอนศีลธรรมทั่วไปเทศ กำหนดจำนวนพระสอนศีลธรรมที่จะออกไปนิเทศแต่ละปีงบประมาณ เพื่อใช้ในการวางแผนการนิเทศ

- วางแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศ 4 ด้าน (1) ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านความรับผิดชอบ (3) ด้านจิตสาธารณะ และ (4) ด้านจรรยาบรรณ ความประพฤติ เกณฑ์ผ่านการประเมินผล ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 คะแนน ของแต่ละด้าน

- ติดประกาศหรือประชาสัมพันธ์การประเมินผล ให้พระสอนศีลธรรมได้รับทราบ

- ทำหนังสือหรือเอกสารชี้แจง ระเบียบและวิธีการประเมินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถสรุปผลการนิเทศทั่วประเทศได้อย่างเหมาะสม

- แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยใช้บุคลากรของมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่โครงการ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา รวมเป็น 1 คณะ ให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตามและประเมินผล

- คณะกรรมการติดตามและประเมินผล ทำการประเมินผล ให้การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรม โดยวิธีการเข้าสังเกตการสอนของพระสอนศีลธรรม ประเมินตามแบบประเมิน 4 ฝ่าย คือ พระสอนศีลธรรมประเมินตนเอง มหาวิทยาลัยสงฆ์ สถานศึกษา และนักเรียน ประเมินพระสอนศีลธรรม

- เมื่อทำการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลแล้ว จัดทำรายงานผลการนิเทศฯ พร้อมทั้งรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนิเทศฯ

- ร่วมกันสรุปผลที่ได้จากการนิเทศฯ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางวิธีการพัฒนาในปีถัดไป

6) การสรุปและรายงานผล

การสรุปและรายงานผลของโครงการ ใช้วิธีการรายงานผลจากล่างขึ้นบน

ดังนี้

(1) ระดับพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรมจะต้องมีการสรุปและรายงานผลผ่านระบบออนไลน์

(2) ระดับสำนักงานพระสอนศีลธรรม โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย รวบรวมข้อมูลการสอนในเชิงสถิติจากพระสอนศีลธรรมด้วยระบบออนไลน์ แล้วนำมาสรุปตามส่วนที่วิทยาเขตและวิทยาลัยรับผิดชอบ จากนั้น สำนักงานพระสอนศีลสรุปผลการสอนแบบองค์รวมทั่วประเทศ พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานด้วย

(3) ระดับมหาวิทยาลัย โดยการจัดทำเล่มรายงานผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ รายงานผลการดำเนินงาน

2.2.4 ผลผลิต

นอกจากการนำเสนอผลการดำเนินโครงการตามรายงานประจำปีแล้ว ผลผลิตของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังต้องมีตัวชี้วัดความสำเร็จด้วย

2.2.4.1 เชิงปริมาณ

1) ประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ การใช้จ่ายงบประมาณ จำนวนบุคลากร ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินโครงการ สำเร็จลุล่วงได้ตามจำนวนชี้วัด

2) ประสิทธิภาพ วัดจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และนักเรียนในสถานศึกษาที่ได้รับผลจากการดำเนินโครงการในแต่ละปี

3) การวัดผลเชิงเจตคติ ได้แก่ ความพึงพอใจ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ และการดำเนินโครงการ

2.2.4.2 เชิงคุณภาพ

1) ผลงานระดับโครงการ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและมหาวิทยาลัย เครือข่ายพระสอนศีลธรรมที่สอนชั้นเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการสอน สื่อการสอน เป็นต้น

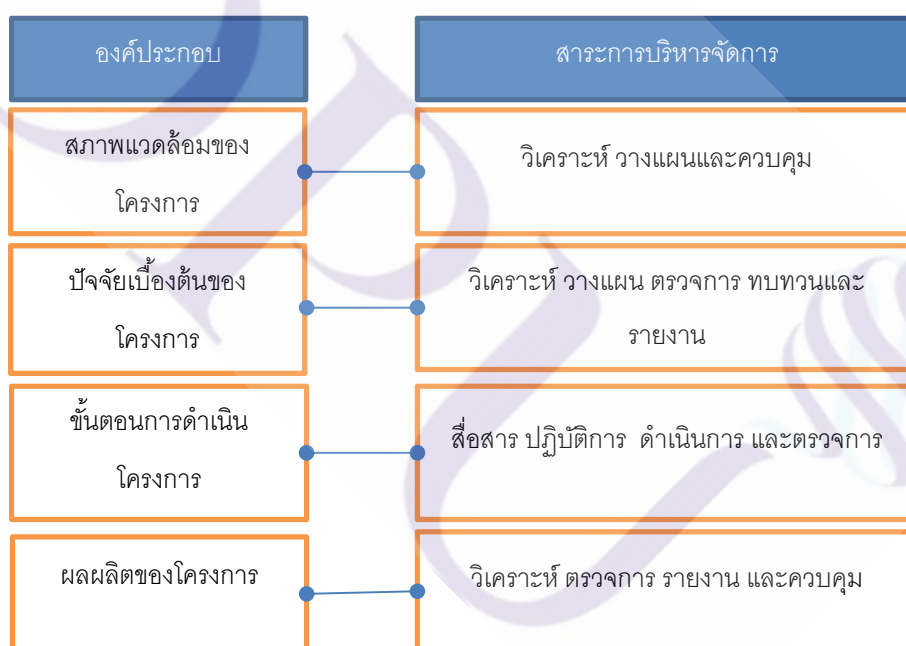
2) นวัตกรรมการสอนศีลธรรม โดยโครงการพระสอนศีลธรรมสนับสนุนทุนในการสร้างสื่อวัตกรรมการสอนศีลธรรม เพื่อนำไปใช้สอนนักเรียน

3) มหกรรมศีลธรรมแห่งชาติ

4) การนำเสนอผลการดำเนินโครงการในสื่อต่าง ๆ เช่น รายการตามติดชีวิตพระสอนศีลธรรม เป็นต้น

2.3 การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์

จากการนำเสนอสาระสำคัญและองค์ประกอบของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ดังกล่าวแล้วข้างต้น สามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 8 ร่างกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของรูปแบบการบริหารจัดการ

ข้อดี

1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ดำเนินงานร่วมกันด้วยความสุข ไม่มีการกล่าวร้าย หรือสร้างความแตกแยกต่องานสอนศีลธรรม เป็นองค์แห่งคุณธรรม

2) มีความสอดคล้องเป็นอย่างมากกับการบริหารจัดการองค์ที่ไม่แสวงหารายได้ หรือกำไร มีต้นทุนของการดำเนินงานคือจิตสาธารณะประโยชน์ เสียสละ โดยเฉพาะงานด้านการแนะแนว ซึ่งการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเหมือนวิชาแนะแนวการดำเนินชีวิต

3) เป็นการเสริมพลังงานทางการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

4) สามารถสรรหาและพัฒนาพระสอนศิลปกรรมตามความต้องการ มีงบประมาณเพื่อการศึกษาและสามารถบริหารจัดการได้เอง สามารถเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น

5) รัฐ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ ลดภาระในการบริหารจัดการ ทำให้สามารถส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาส่วนงานในวิทยาเขต วิทยาลัย ได้มากขึ้น

ข้อจำกัด

1) อาจเกิดการต่อต้านจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนที่บริหารจัดการแบบไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

2) เจ้าหน้าที่อาจต้องมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นในระยะเริ่มแรก และมีค่าใช้จ่ายเพื่อทำโครงการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องจัดหาหรือจัดสรรงบประมาณให้พอเพียง

3) เมื่อเปรียบเทียบปริมาณเจ้าหน้าที่กับพระสอนศิลปกรรม พบว่ามีปริมาณที่น้อยกว่ามาก ดังนั้น พระสอนศิลปกรรมจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายหลายๆ ด้าน หรือการมีทีม ที่ดี

4) อาจมีความยากลำบากในการระดมความคิด เพื่อสร้างแผนการบริหารจัดการที่ดี แต่เมื่อระยะเริ่มต้นผ่านไป กระบวนการดำเนินโครงการจะทำให้มีการแสดงความคิดเห็นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งสามารถรวบรวมและนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนงานได้

เงื่อนไข

1) ผู้บริหาร จำเป็นต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่ระดับเจ้าหน้าที่ และพระสอนศิลปกรรม ตลอดจนการถ่ายทอดในระดับเดียวกัน

2) มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องสนับสนุนนโยบายการบริหาร งบประมาณ และบุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในด้านต่าง เช่น การเบิกจ่ายงบประมาณ เป็นต้น

3) มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย การทำงานเป็นทีม การประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรม
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำหรับการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ช่วยพิจารณาข้อความแล้วตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ญนฺตวิชโช)
นักศึกษาคณะปฏิบัติ สาขาการจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม : ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

พระภิกษุ

2. อายุ

อายุน้อยกว่า 25 ปี

อายุ 25 – 40 ปี

อายุ 41 – 60 ปี

อายุมากกว่า 60 ปี

3. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า

ระดับปริญญาเอก

4. การดำรงตำแหน่ง

คณะกรรมการบริหาร โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์

เจ้าหน้าที่ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยสงฆ์

5. ประสบการณ์การทำงานโครงการพระสอนศีลธรรม

น้อยกว่า 1 ปี

1 – 3 ปี

4 – 6 ปี

มากกว่า 6 ปี

ข้อ ที่	การบริหารจัดการการสอนศิลปะในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานของมหาวิทยาสงฆ์	ระดับการบริหาร จัดการ					ระดับปัญหาการ บริหารจัดการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4	มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาด้านผลผลิตกับพระสอนศิลปะ และนักเรียน										
5	มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ										
6	มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ										
7	มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนินโครงการฯ การติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผล โครงการฯ										
8	มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลผลิตของโครงการ ไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนงาน										
9	มีการวิเคราะห์หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการ เพื่อหาวิธีการพัฒนาหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของโครงการ										
10	มีการวิเคราะห์บุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุ อุปกรณ์ของโครงการ เพื่อพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ										
11	มีการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนา วิธีการจัดหาพระสอนฯ การอบรม การจัดส่งพระออกไป ปฏิบัติหน้าที่ การติดตามและประเมินผล การสรุปและ รายงานผลโครงการ										
12	มีการวิเคราะห์ผลผลิตกับพระสอนศิลปะและนักเรียนเพื่อ หาวิธีการพัฒนาพระสอนศิลปะและนักเรียน										

ข้อ ที่	การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานของมหาวิทยาสงฆ์	ระดับการบริหาร จัดการ					ระดับปัญหาการ บริหารจัดการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
13	มีการวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาโครงการ ในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย										
14	มีการวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ										
15	มีการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาการดำเนินโครงการ การติดตาม และประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ										
16	มีการวิเคราะห์วิธีดำเนินการและขั้นตอนการพัฒนาพระสอน ศีลธรรมและนักเรียน										
ด้านการวางแผนการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน											
17	มีการวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ										
18	มีการวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ										
19	มีการวางแผนระดมความคิดเห็นในการดำเนินโครงการ การ ติดตามและประเมินผล การสรุปและรายงานผลโครงการ										
20	มีการวางแผนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการและ ขั้นตอนการพัฒนาพระสอนศีลธรรมและนักเรียน										
21	มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในโครงการ										
22	มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในการพัฒนาโครงการให้กับ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในโครงการ										
23	มีการจัดทำแผนปฏิบัติการในการศึกษาปัญหาาร่วมกัน										

ข้อ ที่	การบริหารจัดการการสอนศิลปกรรมในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์	ระดับการบริหาร จัดการ					ระดับปัญหาการ บริหารจัดการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
42	ผลการดำเนิน โครงการทำให้พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้										
43	ผลการดำเนิน โครงการทำนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน										
44	พระสอนศิลปกรรมในโรงเรียนมีความรักและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของโครงการ										
45	นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรักและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน										
46	มีความระมัดระวังและพยายามงดเว้นการสื่อสารหรือการปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร										
47	มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร										
48	บุคลากรของโครงการงดเว้นอบายมุข ตั้งมั่นในการทำความดี ดำรงตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ										
49	บุคลากรยึดมั่นในหลักและวิธีการสื่อสารองค์กร คือ ยึดหลักความจริง ความสามัคคี เจรจาด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน และเป็นประโยชน์										
50	บุคลากรความยึดมั่นในหลักการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์										

ข้อ ที่	การบริหารจัดการการสอนศิลปะในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานของมหาวิทยาสงฆ์	ระดับการบริหาร จัดการ					ระดับปัญหาการ บริหารจัดการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านการตรวจการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน											
51	มีความระมัดระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นใน การสื่อสาร										
52	มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิด ปัญหาในการสื่อสาร										
53	มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นใน องค์กร โดยการสื่อสารและการประชุมร่วมกัน										
54	มีความเพียรพยายามที่จะรักษาประโยชน์ที่เกิดขึ้นในองค์กร และให้บุคลากรในองค์กรได้รับประโยชน์นั้นด้วยโดยการ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน										
55	มีการระวังหรือพยายามปิดกั้นปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นใน ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร										
56	มีความพยายามป้องกันหรือหลีกเลี่ยงต้นเหตุที่ทำให้เกิด ปัญหาในปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคลากร										
57	มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหรือทำ ประโยชน์ให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยปฏิบัติตามหน้าที่ของ ตน										
58	มีการส่งเสริมหรือมีนโยบายให้บุคลากรมีความพยายาม รักษาทรัพยากรและผลประโยชน์ของโครงการ										
59	มีการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินโครงการ เป็นระยะและสม่ำเสมอ										
60	มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนิน โครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ										

ข้อ ที่	การบริหารจัดการการสอนศิลปะในสถานศึกษาชั้น พื้นฐานของมหาวิทยาลัยสงฆ์	ระดับการบริหาร จัดการ					ระดับปัญหาการ บริหารจัดการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
61	มีการสำรวจความก้าวหน้าและการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้น ในกระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ										
62	มีการร่วมมือกันสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาโครงการตาม กระบวนการดำเนินโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ										
ด้านการทบทวนหรือรายงานผลการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน											
63	มีการทบทวนแผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนการ ปฏิบัติ ว่าแผนใดดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ หรือไม่ ประสบความสำเร็จ										
64	มีการทบทวนและพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้แผนความคิด แผนการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือไม่ ประสบความสำเร็จ										
65	มีการทบทวนการสั่งการที่ได้ส่งไปแล้ว และพิจารณาถึงผลที่ เกิดขึ้นจากการสั่งการ										
66	มีการหรือการประชุมความร่วมมือที่ได้ดำเนินการไปแล้ว การประชุมความร่วมมือ										
67	มีการพิจารณาแผนงานว่าเมื่อดำเนินการแล้วจะเกิดปัญหา หรือไม่ จะช่วยพัฒนาองค์กรหรือไม่										
68	มีการพิจารณาการสั่งการว่าจะเกิดปัญหาหรือไม่ จะช่วยใน การพัฒนาองค์กรหรือไม่										
69	มีทบทวนขั้นตอนและกระบวนการดำเนินโครงการเป็นไป ตามแผนการปฏิบัติที่ได้วางเอาไว้										
70	มีการทบทวนการปฏิบัติงานตามกระบวนการดำเนิน โครงการ ตามที่ได้วางแผนงานไว้										

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม : ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อเสนอแนะด้านการวิเคราะห์โครงการพระสอนศิลปะในโรงเรียน ควรเป็นอย่างไร? เช่น การวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา และวิเคราะห์หาแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้อย่างไร

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะด้านการวางแผนโครงการพระสอนศิลปะในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การวางแผนความคิด การวางแผนการเรียนรู้ และการกำหนดแผนปฏิบัติควรเป็นอย่างไร

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสารหรือการสั่งการโครงการพระสอนศิลปะในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การสื่อสารตามหลักความเป็นจริง สื่อสารเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ มีเวลาเป็นเครื่องกำหนด และให้มีการสื่อสารที่นุ่มนวลควรเป็นอย่างไร

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศิลปะในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การปฏิบัติงานด้วยความเป็นเจ้าของ การไม่บังเบียดถือเอาประโยชน์ตน และการปฏิบัติตนให้มีคุณภาพควรเป็นอย่างไร

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การวางแผน การสื่อสาร และการปฏิบัติงาน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะด้านการตรวจการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การตรวจการระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้น การตรวจการเพื่อจัดปัญหาที่เกิดขึ้นมาแล้ว การตรวจการเพื่อหาแนวทางพัฒนา และการตรวจการเพื่อรักษามาตรฐานที่ได้พัฒนาแล้วเอาไว้ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

7. ข้อเสนอแนะด้านการทบทวนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การทบทวนแผนงาน การทบทวนการสื่อสารองค์กร และการทบทวนการปฏิบัติงาน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะด้านการควบคุมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไร? เช่น การกำหนดตัวชี้วัด การสร้างมาตรฐานทั้งในระยะสั้น ระยะยาว และความยั่งยืนของโครงการ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

พระครูปลัดกวีวัฒน์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การสัมภาษณ์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาในรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 แนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....

อายุ วุฒิการศึกษา.....

การดำรงตำแหน่ง

ประสบการณ์การทำงาน

ประเด็นการสัมภาษณ์และแนวทางการสัมภาษณ์

1.ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมมีการวิเคราะห์องค์การหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านการวางแผนองค์กรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมมีการวางแผนองค์กรหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ด้านการสื่อสารองค์หรือการสั่งการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการสื่อสารองค์หรือการสั่งการในองค์กรหรือไม่ อย่างไร?

.....

.....

.....

4. ด้านการปฏิบัติการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมมีการปฏิบัติการโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ด้านการดำเนินการของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการดำเนินการโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6. ด้านการตรวจการองค์การของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมมีการตรวจการ โครงการหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

7. ด้านการทบทวนองค์การของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมมีการทบทวนโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

8. การควบคุมองค์การของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าการบริหารจัดการ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการควบคุมโครงการ
หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

**แนวทางการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ท่านคิดว่ารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานควรเป็นอย่างไร?

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ผลการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผลการหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อ (IOC)

คุณภาพเครื่องมือการวิจัยที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.89 โดยผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อคำถามทุกข้อ แต่มีข้อเสนอแนะ ปรับปรุงและแก้ไข

ข้อคำถามที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าเฉลี่ย	ข้อเสนอแนะ/แก้ไข/ปรับปรุง
	1	2	3	4	5		
1	1	1	1	1	1	1.0	
2	1	1	1	1	1	1.0	
3	1	1	1	1	1	1.0	
4	1	1	1	1	1	1.0	
5	1	1	1	1	1	1.0	
6	1	1	1	1	1	1.0	
7	1	1	1	1	1	1.0	
8	1	1	1	1	1	1.0	
9	1	1	1	1	1	1.0	
10	1	1	1	1	1	1.0	
11	1	1	1	1	1	1.0	
12	1	1	1	1	1	1.0	
13	1	1	1	1	1	1.0	
14	1	1	1	1	1	1.0	
15	1	1	1	1	1	1.0	
16	1	1	1	1	1	1.0	
17	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
18	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
19	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
20	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
21	1	1	1	1	1	1.0	

ข้อคำถามที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าเฉลี่ย	ข้อเสนอแนะ/แก้ไข/ปรับปรุง
	1	2	3	4	5		
22	1	0	1	1	1	0.8	22-26 มีการจัดทำแผน
23	1	0	1	1	1	0.8	จัดทำแผนในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติการ
24	1	0	1	1	1	0.8	
25	1	0	1	1	1	0.8	
26	1	0	1	1	1	0.8	
27	1	0	1	1	1	0.8	
28	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
29	1	0	1	1	1	0.8	
30	1	1	1	1	1	1.0	
31	1	1	1	1	1	1.0	
32	1	1	1	1	1	1.0	
33	1	1	0	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
34	1	1	0	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
35	1	1	0	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
36	1	1	1	1	1	1.0	
37	1	1	1	1	1	1.0	
38	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
39	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
40	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
41	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
42	1	1	0	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
43	1	1	1	1	1	1.0	
44	1	1	1	1	1	1.0	
45	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
46	1	1	1	1	1	1.0	

ข้อคำถามที่	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าเฉลี่ย	ข้อเสนอแนะ/แก้ไข/ปรับปรุง
	1	2	3	4	5		
47	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
48	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
49	1	1	1	1	1	1.0	
50	1	1	1	1	1	1.0	
51	1	1	1	1	1	1.0	
52	1	1	1	1	1	1.0	
53	1	1	1	1	1	1.0	
54	1	1	1	1	1	1.0	
55	1	1	1	1	1	1.0	
56	1	1	1	1	1	1.0	
57	1	1	1	1	1	1.0	
58	1	1	1	1	1	1.0	
59	1	1	1	1	1	1.0	
60	1	1	1	1	1	1.0	
61	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
62	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
63	1	0	1	1	1	0.8	
64	1	0	0	1	1	0.6	แยกประเด็นคำถาม
65	1	1	1	1	1	1.0	
66	1	1	1	1	1	1.0	
67	1	0	1	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
68	1	1	0	1	1	0.8	ปรับข้อคำถาม
69	1	1	1	1	1	1.0	
ค่าความเชื่อมั่น						0.89	

ผู้วิจัยดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ปรับปรุง และแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จัดทำเป็นแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ค่าความเชื่อมั่นรายข้อ

Item-Total Statistics

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ01ก	474.5000	1469.086	.047	.908
ข้อ01ข	475.1333	1469.292	.057	.908
ข้อ02ก	474.9667	1473.964	-.024	.909
ข้อ02ข	475.1333	1487.016	-.203	.910
ข้อ03ก	474.6000	1462.869	.162	.908
ข้อ03ข	475.1333	1469.637	.051	.908
ข้อ04ก	474.5000	1462.879	.188	.908
ข้อ04ข	474.9000	1470.852	.010	.909
ข้อ05ก	474.8333	1471.385	.024	.908
ข้อ05ข	475.2667	1450.064	.290	.907
ข้อ06ก	474.5000	1459.569	.157	.908
ข้อ06ข	475.1667	1435.040	.445	.906
ข้อ07ก	474.7667	1444.737	.379	.907
ข้อ07ข	475.0667	1428.961	.482	.906
ข้อ08ก	475.0000	1452.000	.281	.907
ข้อ08ข	475.2333	1462.185	.132	.908
ข้อ09ก	474.6667	1469.678	.019	.909
ข้อ09ข	475.1333	1465.154	.122	.908
ข้อ10ก	474.5333	1458.878	.230	.908
ข้อ10ข	475.0000	1433.655	.372	.907

ข้อ11ก	474.4667	1449.982	.384	.907
ข้อ11ข	474.9000	1442.921	.390	.907
ข้อ12ก	474.8667	1466.326	.093	.908
ข้อ12ข	475.1000	1442.645	.460	.907
ข้อ13ก	474.9000	1449.266	.305	.907
ข้อ13ข	475.0333	1450.930	.349	.907
ข้อ14ก	474.6667	1457.057	.281	.907
ข้อ14ข	474.8333	1448.626	.306	.907
ข้อ15ก	474.9333	1433.995	.466	.906
ข้อ15ข	475.1000	1448.645	.297	.907
ข้อ16ก	474.8333	1467.247	.069	.908
ข้อ16ข	475.2000	1435.545	.496	.906
ข้อ17ก	474.9000	1473.886	-.023	.909
ข้อ17ข	475.1333	1428.533	.531	.906
ข้อ18ก	474.8000	1453.476	.232	.908
ข้อ18ข	474.9667	1447.689	.282	.907
ข้อ19ก	475.0333	1445.620	.362	.907
ข้อ19ข	475.3000	1434.286	.479	.906
ข้อ20ก	474.7000	1462.562	.136	.908
ข้อ20ข	475.0667	1452.340	.254	.907
ข้อ21ก	474.6333	1461.757	.140	.908
ข้อ21ข	475.0333	1461.895	.128	.908
ข้อ22ก	474.6000	1465.076	.134	.908
ข้อ22ข	475.1000	1466.231	.080	.908
ข้อ23ก	474.7000	1436.493	.508	.906
ข้อ23ข	475.1667	1449.592	.277	.907
ข้อ24ก	474.6000	1453.283	.277	.907
ข้อ24ข	475.1667	1468.833	.055	.908

ข้อ25ก	474.7667	1478.806	-.093	.909
ข้อ25ข	475.0667	1504.754	-.414	.911
ข้อ26ก	474.7333	1446.892	.347	.907
ข้อ26ข	475.2000	1471.062	.020	.908
ข้อ27ก	474.6333	1466.033	.127	.908
ข้อ27ข	475.1000	1490.576	-.215	.910
ข้อ28ก	474.8667	1474.464	-.034	.909
ข้อ28ข	475.4000	1474.041	-.025	.909
ข้อ29ก	474.5000	1464.397	.100	.908
ข้อ29ข	475.0667	1459.444	.146	.908
ข้อ30ก	474.8333	1442.006	.380	.907
ข้อ30ข	475.3000	1447.803	.286	.907
ข้อ31ก	474.8333	1453.247	.246	.907
ข้อ31ข	475.2333	1461.564	.146	.908
ข้อ32ก	474.8333	1454.075	.188	.908
ข้อ32ข	475.1000	1458.576	.225	.908
ข้อ33ก	474.6333	1459.620	.233	.908
ข้อ33ข	475.1000	1444.369	.302	.907
ข้อ34ก	474.4333	1449.840	.367	.907
ข้อ34ข	474.8333	1432.902	.497	.906
ข้อ35ก	474.7000	1458.286	.244	.907
ข้อ35ข	475.0333	1439.206	.514	.906
ข้อ36ก	474.7333	1444.064	.371	.907
ข้อ36ข	475.1000	1439.955	.502	.906
ข้อ37ก	474.7667	1452.944	.322	.907
ข้อ37ข	474.9000	1434.921	.450	.906
ข้อ38ก	474.8667	1444.740	.361	.907
ข้อ38ข	475.1000	1438.162	.448	.906

ข้อ39ก	474.7667	1476.254	-.052	.909
ข้อ39ข	475.2333	1447.357	.375	.907
ข้อ40ก	474.6667	1465.126	.083	.908
ข้อ40ข	475.0333	1427.826	.516	.906
ข้อ41ก	474.6667	1457.816	.186	.908
ข้อ41ข	474.9667	1437.413	.429	.906
ข้อ42ก	475.2000	1461.200	.154	.908
ข้อ42ข	475.3000	1426.424	.580	.906
ข้อ43ก	474.8333	1463.799	.124	.908
ข้อ43ข	475.0333	1440.861	.372	.907
ข้อ44ก	474.7000	1447.252	.370	.907
ข้อ44ข	474.9333	1447.995	.303	.907
ข้อ45ก	474.8333	1458.420	.193	.908
ข้อ45ข	475.1333	1465.499	.088	.908
ข้อ46ก	474.6333	1451.137	.325	.907
ข้อ46ข	475.1000	1436.714	.423	.906
ข้อ47ก	474.7000	1475.114	-.041	.909
ข้อ47ข	475.1000	1461.266	.162	.908
ข้อ48ก	474.8667	1473.154	-.013	.909
ข้อ48ข	475.0667	1497.926	-.310	.911
ข้อ49ก	474.6333	1451.137	.342	.907
ข้อ49ข	475.1667	1474.213	-.029	.909
ข้อ50ก	474.5667	1465.151	.116	.908
ข้อ50ข	475.0667	1495.720	-.292	.910
ข้อ51ก	474.7000	1487.114	-.247	.909
ข้อ51ข	475.2667	1469.651	.028	.909
ข้อ52ก	474.5000	1458.259	.196	.908
ข้อ52ข	475.0667	1455.926	.200	.908

ข้อ53ก	474.8333	1440.213	.433	.907
ข้อ53ข	475.2333	1447.289	.319	.907
ข้อ54ก	474.9333	1437.375	.471	.906
ข้อ54ข	475.2667	1461.099	.139	.908
ข้อ55ก	474.6333	1458.861	.154	.908
ข้อ55ข	475.0333	1476.309	-.059	.909
ข้อ56ก	474.7667	1443.633	.412	.907
ข้อ56ข	475.1667	1445.799	.266	.907
ข้อ57ก	474.5667	1453.013	.311	.907
ข้อ57ข	475.0333	1452.654	.255	.907
ข้อ58ก	474.7333	1461.375	.181	.908
ข้อ58ข	475.1667	1463.247	.134	.908
ข้อ59ก	474.7333	1448.892	.319	.907
ข้อ59ข	475.0000	1464.345	.120	.908
ข้อ60ก	474.8333	1450.213	.323	.907
ข้อ60ข	475.1333	1453.844	.227	.908
ข้อ61ก	474.7000	1445.941	.332	.907
ข้อ61ข	475.1000	1437.541	.474	.906
ข้อ62ก	474.9333	1460.616	.143	.908
ข้อ62ข	475.2000	1440.786	.461	.906
ข้อ63ก	474.7667	1465.840	.079	.908
ข้อ63ข	475.1333	1438.533	.470	.906
ข้อ64ก	474.6333	1457.689	.180	.908
ข้อ64ข	474.9000	1427.403	.527	.906
ข้อ65ก	475.0333	1453.275	.268	.907
ข้อ65ข	475.2333	1423.013	.616	.905
ข้อ66ก	474.6667	1458.575	.201	.908
ข้อ66ข	475.1000	1429.886	.491	.906

ข้อ67ก	474.8000	1443.131	.405	.907
ข้อ67ข	475.0000	1434.276	.446	.906
ข้อ68ก	474.7667	1469.151	.051	.908
ข้อ68ข	475.1333	1455.016	.239	.907
ข้อ69ก	474.5667	1460.116	.155	.908
ข้อ69ข	475.1333	1448.533	.305	.907
ข้อ70ก	474.6667	1465.126	.083	.908
ข้อ70ข	475.0333	1427.826	.516	.906
ข้อ71ก	474.6667	1457.816	.186	.908
ข้อ71ข	474.9667	1437.413	.429	.906
ข้อ72ก	475.2000	1461.200	.154	.908
ข้อ72ข	475.3000	1426.424	.580	.906
ข้อ73ก	474.8333	1463.799	.124	.908
ข้อ73ข	475.0333	1440.861	.372	.907
ข้อ74ก	474.7000	1447.252	.370	.907
ข้อ74ข	474.9333	1447.995	.303	.907
ข้อ75ก	474.8333	1458.420	.193	.908
ข้อ75ข	475.1333	1465.499	.088	.908
ข้อ76ก	474.6333	1451.137	.325	.907
ข้อ76ข	475.1000	1436.714	.423	.906

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ญนฺตวิฑูโร)

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2549

ศาสตราบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)

สาขาเอกการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปี พ.ศ. 2554

ศาสตราศตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดราชาธิวาสวิหาร

แขวง วชิรพยาบาล เขต ดุสิต จังหวัด กรุงเทพมหานคร

ประวัติการทำงาน

- ปี พ.ศ. 2555-2556

ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย

- ปี พ.ศ. 2550- 2558

กรรมการ/ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

- ปี พ.ศ. 2557- ปัจจุบัน

นักวิชาการศึกษา ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย

กรรมการบริหาร และเลขานุการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

- ปี พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน

กรรมการบริหาร ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

- ปี พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน

กรรมการ/รองเลขานุการ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

- ปี พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน

กรรมการ วัดราชาธิวาสวิหาร

- ปี พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดราชาธิวาสวิหาร

- ปี พ.ศ. 2560-ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประสบการณ์การทำงาน

- วิทยากรประจำสำนักงานปลัด กระทรวงกลาโหม และหน่วยงานราชการต่าง ๆ
- ผู้ดำเนินรายการประจำรายการ วิทยุทาง AM 873, AM 1422, FM 88.75, FM 104.25
- วิทยากรรายการรัฐธรรมนูญนำชีวิต ทางสถานีโทรทัศน์ MCOT ช่อง 9 HD
- วิทยากรรายการตระเวนคนตระเวนธรรม ทางสถานีโทรทัศน์ DDTV

